

ทศตรัส

นิทานาน. ชัตตา. ชันตตา. นิสันตตา

ถอดรหัส

นิทานอ่าน อัดตา อนัดตา นิตัดตา

โดย : สมณะโพธิรักษ์

ISBN 974-8344-71-1

ผลงานอันดับที่ ๒๓ ของกลุ่มชุดฟังฝัน
โทร. (๐๒) ๓๗๔-๕๒๓๐

- พิมพ์ครั้งที่ ๑ : เมษายน ๒๕๔๒
จำนวน : ๕,๐๐๐ เล่ม
- พิมพ์ที่ : บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด
๖๔๔ ซ.เทียมพร ถ.นวมินทร์
คลองกลุ่ม บึงกลุ่ม กทม. ๑๐๒๕๐
โทร. ๓๗๕-๘๕๑๑ โทรสาร ๓๗๕-๗๘๐๐
- ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : นางสาวลัดดา ปิยะวงษ์รุ่งเรือง
- จัดจำหน่าย : เคล็ดไทย โทร. ๒๒๕-๕๕๓๖-๔๐

ราคา ๕๐ บาท

☉ ผู้ใดศรัทธาและเห็นคุณค่า ต้องการนำหนังสือไปช่วยเผยแพร่
กรุณาติดต่อ "กลุ่มชุดฟังฝัน" ได้ในราคาพิเศษ

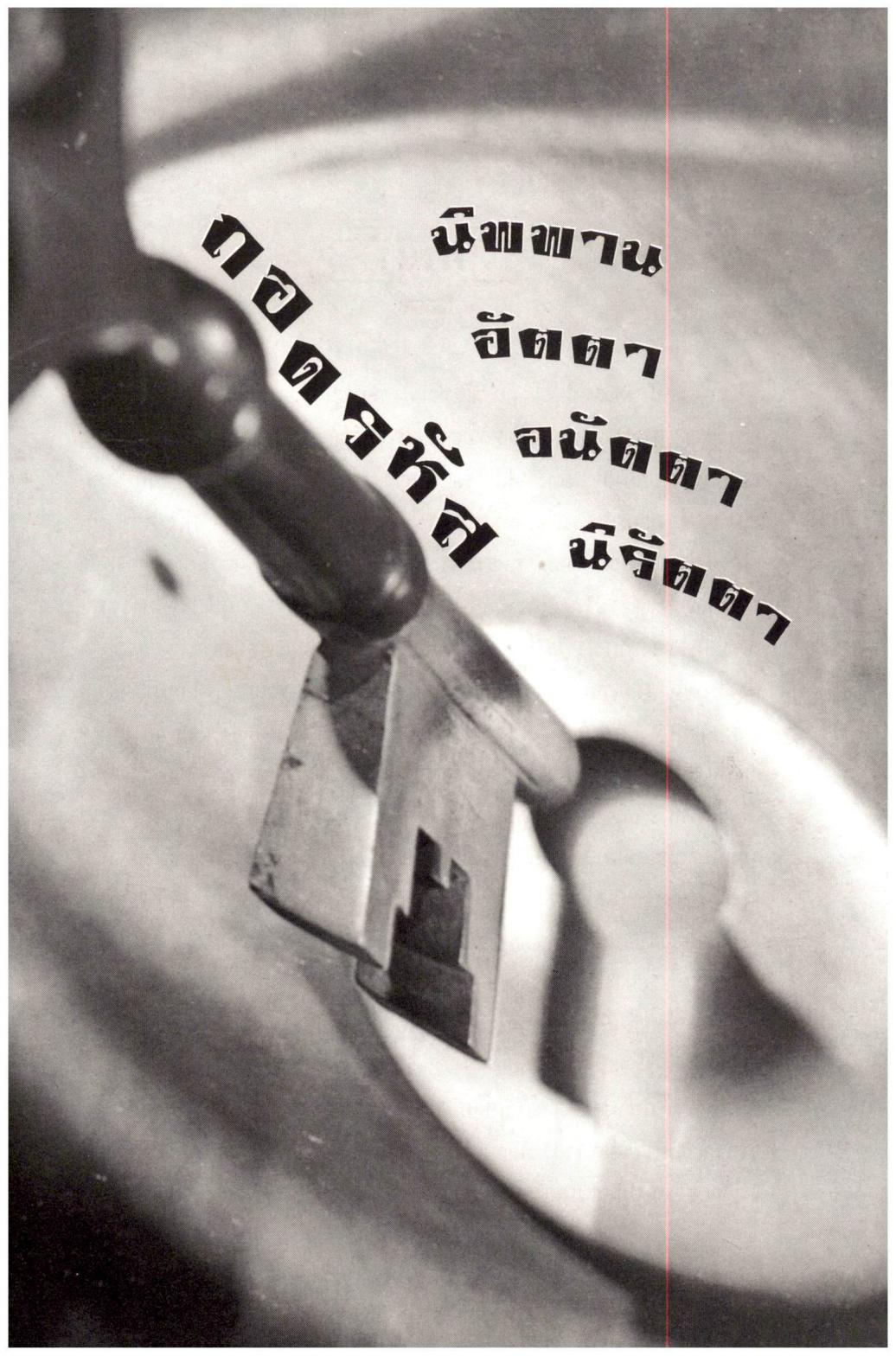
๓๖๓๖
๓๖๓๖
๓๖๓๖
๓๖๓๖

นิพนธ์

จิตต

จิตต

จิตต

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ “เกิด” ขึ้นมาเพราะกระแสของสังคมแท้ๆ เหตุจากการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหาสาระของพุทธศาสนาที่มี “กรณีธรรมกาย” เป็นมูล แม้แรกๆ จะถกเถียงร้อนกันจัดแรงกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ อาตมาก็ไม่เคยคิดว่าจะต้องมานั่งขีดนั่งเขียนหนังสือเล่มนี้ เพียงแต่อาตมาก็เทศน์ไปบ้างเกี่ยวกับเรื่องตามกระแสของสังคม ที่เรามีประเด็นนั้นประเด็นนี้กัน ก็ตามประสาอาตมานั้นแหละ แต่ก็ได้ไปวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายนั้นฝ่ายนี้อะไรมากมาย เพียงแต่พูดถึงเนื้อหาของพุทธธรรมเป็นหลัก เท่าที่อาตมามีภูมิจะพูดถึงและคิดว่าจะเป็นประโยชน์ เมื่อเห็นว่าควรจะแสดงความเห็นในข้อผิดข้อถูกบ้างตามภูมิของตนด้วยความมั่นใจ ซึ่งก็แน่นอนล่ะว่า เมื่อระบุความเห็นของตนลงไปว่า แบบนี้ถูก แบบนี้ไม่ถูก มันก็เท่ากับรับรองหรือชมข้างหนึ่ง และติเตียนหรือชมอีกข้างหนึ่งเสี่ยงไม่พ้น ดังนั้น หากใครจะว่า อาตมาติคนนั้น ถล่มคนนั้นบ้าง แม้ที่สุดจะหาว่า อาตมาดูหมิ่นคนโน้นไปเลย อย่างนี้เป็นต้น ก็ยอมตีความเช่นนั้นได้แน่นอน หรือจะเอาผิดในประเด็นอื่นๆ อีกหลากแฉ่ มากเชิง หากจะเอาผิดกันให้ได้จริงๆ ก็เอาได้! อาตมาเชื่อความเก่งของคนสมัยนี้ ที่จะให้ใคร “ผิด” เราสามารถเอาได้นะ..! อาตมา “เชื่อ” อย่างจริงใจ เพราะเจอมาแล้ว จึงเชื่อสนิทที่สุด ไม่ใช่พูดไม่มีหลักฐาน ก็ขอยืนยันว่า อาตมาไม่ได้ไปตัดสิน ไม่ได้ไปถล่มทลายผู้หนึ่งผู้หนึ่งแต่อย่างใด ออกจะระวังตัวด้วยซ้ำ เพราะมีสื่อสารหนังสือพิมพ์ที่ดี วิทยูก็ด้วย ได้เลียบเคียงไถ่ถามอาตมาเพื่อเอาความเห็น หรือขอสัมภาษณ์เพื่อให้วิพากษ์วิจารณ์ร่วมในเรื่องราวคราวนี้อยู่เหมือนกัน อาตมาก็พยายามเสี่ยง ให้สัมภาษณ์ แต่น้อยจริงๆ ปฏิเสธไปก็เยอะ

แต่ก็มารู้สึกภายหลังว่า อาตมาก็น่าจะพูดอะไรออกไปมากกว่านี้ จะดีกว่า น่าจะเป็นประโยชน์กว่าเอาแต่อมพะนำ หรือพูดแต่น้อย เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ เป็นเหตุการณ์ที่ดีมาก ที่ทำให้ผู้คนสนใจราวเรื่องเกี่ยวกับ“เนื้อหาสาระของพุทธศาสนา” มีหลากหลายเชิงมากมายแงเงื่อนเรื่องราวเหลือเกิน ทั้งด้านดี ด้านไม่ดี ทั้งกว้าง ทั้งลึก อันจะให้ความรู้แก่ประชาชนได้ดียิ่ง โดยเฉพาะมีแง่ลึกดีเข้าถึงแก่นแท้ขั้นนิพพานขั้นอัสสตาขั้นอนัตตาทีเดียว แม้อาตมาจะมีความรู้ความเห็นตาม“ความเป็นความมี”ของอาตมาก็เถอะ อาตมาก็มั่นใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนอันมีศักดิ์และสิทธิ์ของมนุษย์คนหนึ่งที่ได้มอบกายถวายชีวิตแก่พระพุทธศาสนาสุดเกล้าสุดเศียรทั้งเลือดเนื้อและวิญญาณอย่างแนบแน่นอยู่กับพระพุทธศาสนาด้วยการดำเนินชีวิตมาจนปานนี้แท้ๆ อาตมาเห็นว่ามิได้เสียมลิกลหลายแง่ที่ยังไม่มีคนแยะ จึงขอแยะบ้าง

เมื่อรู้สึกเช่นนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเกิดขึ้น อาตมาขอให้เขาถอดเทป ที่ อาตมาเคยเทศนาไว้เกี่ยวกับเรื่อง“นิพพานคืออัสสตาหรืออนัตตา”มาเป็นเค้าโครง แล้วจากนั้นก็ลุยตัดบ้างต่อบ้างเรียบเรียงขึ้นมาใหม่บ้าง เฉพาะอย่างยิ่งเจตนา ยกอ้างหลักฐานจากพระไตรปิฎก หรือแม้บาลีก่ำกับใส่ไว้ ก็ดูออกจะมากไปหน่อย ราวกับคนเก่งภาษาบาลี แต่ไม่ใช่เลย เพราะเราไม่เก่งบาลีต่างหาก จึงต้อง วงเล็บซ้ำแล้วซ้ำอีก แปลกกำกับไว้แล้วไว้อีก เพราะกลัวจะผิด หากใครรกรดาไปบ้างก็อภัยด้วยเถิด

จึงเป็นหนังสือออกมาดังที่เห็นนี่แหละ แล้วตั้งชื่อว่า“**ถอครหัส นิพพาน อัสสตา อนัตตา นිරิตตา**” ก็เชิญลองอ่านดู รู้สึกจะวนเวียน ซ้อนซ้ำและย้อนออก เอกการอยู่ เรื่องมันต้องซ้ำต้องซ้อนย้อนวน นี่ยัง“วน”ยัง“ซ้ำ”น้อยไปด้วยนะ ตั้งใจอ่านดีก็เกิด คงจะได้ประโยชน์บ้าง ที่พูดมานั้นไม่ได้แก้ตัวหรอก เพราะที่จริงอาตมาใช้ความเก่งเขียนได้เท่านี้

♠ สมณะโพธิรักษ์

๑๖ เมษายน ๒๕๔๒

สารบัญ

ตอนที่ ๑	นำเรื่อง.....	๗
ตอนที่ ๒	นิพพานเป็นอัตตาหรือนัตตา.....	๑๑
	-เหตุแห่งการถกเถียง.....	๑๑
	-อุปาทานในอัตตา.....	๑๓
	-นัยสำคัญที่แตกต่าง : นีรัตตา กับ อนัตตา.....	๒๐
ตอนที่ ๓	กถาสอนนิพพาน.....	๒๗
	-นิพพานเป็นโลกุตระ.....	๒๗
	-นิพพานเป็นอนัตตาและสูญญตา.....	๒๘
	-มิจฉาทิฏฐิขวงทางนิพพาน.....	๓๓
ตอนที่ ๔	กถาสอนอัตตา.....	๓๗
	-แจ้งชัดอัตตวาอุปาทาน.....	๓๗
	-ไม่ถึงนิพพานเพราะไม่รู้จักอนัตตา.....	๔๑
	-ไม่ถึงอนัตตาเพราะยึดอัตตา.....	๔๔
	-ปฏิบัติละอัตตา.....	๔๘
	-รู้ให้ซึ่งถึงอัตตา ๓.....	๖๔
ตอนที่ ๕	กถาสอนนัตตา.....	๖๕
	-ละกามอุปาทาน.....	๖๕
	-ละทิฏฐอุปาทาน.....	๗๑
	-ละสึลล์พคูปาทาน.....	๘๓

ตอนที่ ๖	กอดรหัสนิรตตา.....	๘๗
	-นิรตตาเป็นมิจฉาทิฎฐิ.....	๘๗
	-สัมมาทิฎฐิในมรรค ๘	๘๘
	-ไตรลักษณ์ ที่มีใช่แก่ตรรกะ แต่เป็นโลกุตระ.....	๘๓
	-สติปัฏฐาน ๔ ต้องมี องค์รวม.....	๑๐๑

ตอนที่ ๗	หลักปฏิบัติสำคัญของศาสนาพุทธ.....	๑๓๓
	-สัมมาสมาธิ.....	๑๓๓
	-สัมมาอาชีวะ.....	๑๓๘
	-พิจารณาเวทนา.....	๑๓๙
	-สังสมอนัตตา.....	๑๔๖
	-ฝั่งตนที่หมดอัตตา.....	๑๕๕
	-ทำอนัตตาให้เที่ยง.....	๑๕๘
	-มัชฌิมาปฏิปทา.....	๑๖๑
	-ไม่ยึดอัตตาและเวทนา.....	๑๖๓
	-ไม่ยึดทิฎฐิ.....	๑๗๐

ตอนที่ ๘	สรุปอัตตา ๓.....	๑๗๕
	-อัตตาใดใครหลงมากกว่ากัน.....	๑๗๕

ตอนที่ ๑

นำเรื่อง

๖จริยธรรมทุกๆคน วันนี้อาดมาตั้งใจว่าจะเทศน์ถึงเรื่องที่
ทันสมัยหน่อย คือเรื่องที่กำลังถกกันเกรียวกราวอยู่ขณะนี้ ได้แก่
เรื่องที่ว่า**“นิพพานเป็นอัตตาหรือเป็นอนัตตา”** นี่เป็นเนื้อหา
ของเรื่อง เป็นเป้าหมายของเรื่อง

ที่อาดมาจะเทศน์นี่เป็นการเทศน์ตามความรู้ความเห็นของอาดมา
อาดมาไม่ได้เทศน์ขึ้นมาเพื่อที่จะไปถกเถียง เพื่อย้อนแย้ง หรือแสดง
ภูมิอวดรู้ ไปข่ม ไปทำลายอะไรแก่ใคร อาดมาอาจจะพูดโดยใช้ภาษา
ใช้สำนวนที่ฟังแล้ว มันดูเหมือน ไปติเตียน ไปข่ม หรือเป็นทำนอง
ยกตนข่มท่านก็ตาม ซึ่งคนเขามักจะว่าอาดมาอยู่เรื่อยๆ ว่ามีเชิงแบบนี้

เช่น อาดมาพูดว่า ทำอย่างนี้มันไม่ใช่ของพุทธ ปฏิบัติอย่างนี้
มันไม่ถูกต้อง ทำอย่างนี้ถึงจะถูก แล้วไอ้ที่ว่าถูกนั้นมันก็เป็นสภาวะที่
อาดมากับหมู่คณะเป็นอยู่มีอยู่ประพฤติเองอยู่เสียด้วย ผู้ฟังก็เลย
ตีความเอาว่าอาดมาโอ้อวดตัวเอง หรือยกตนข่มท่าน ดังนี้เป็นต้น ซึ่ง
อาดมาโดนข้อหาแบบนี้ ถูกเข้าใจผิดอย่างนี้มามากต่อมากแล้ว

อาดมาเลี้ยงไม่ออกจริงๆ ที่จะต้องพูดตามที่ได้พูดและก็จะต้อง

พูดอย่างนี้ไปอีกตลอด แม้จะโดนท้วงโดนกล่าวหาว่า โอ้อวดตัวเอง ว่า
 ค่าคนอื่น ชมคนอื่นอย่างไร อาตมาก็ต้องพูดอย่างนี้อยู่ดี เพราะไม่มี
 ทางเลี่ยงแล้ว พอพูดถึงความผิดที่ไร มันก็ไปโดนคนอื่น พอพูดถึง
 ความดีความถูกต้องก็เป็นอย่างที่ตัวเองเป็นอยู่ ก็เลยโดนข้อหาดังว่านี่
 ทุกที ก็ต้องจำยอม

นี่ก็ขอบอกกันไว้ เป็นการแจ้งความจริงใจ

โดยเฉพาะอาตมาไม่ใช่นักวิชาการ พูดหรือเขียนจะให้เป็นอย่าง
 อย่านักวิชาการทั้งหลายเขาพูดเขาเขียนก็ทำไม่ได้ของเขา แน่ๆ
 อาตมาก็พูดหรือเขียนอย่างที่อาตมาทำเป็น เพราะอาตมาไม่ได้ผ่าน
 การศึกษามหาวิทยาลัยหรือเล่าเรียนมาเหมือนหรือเท่าเทียม
 นักวิชาการทั้งหลาย และอาตมาพูดได้หรือเขียนได้ก็เอา“ความเป็น
 ความมีจริง”ที่มีจริงเป็นจริง ที่ผ่านพบประสบมา ทั้งของตนเองกับของ
 หมู่ตนมาพูดถึงมาเขียนถึงเสียด้วย

ส่วนที่อาตมายกหลักฐานคัมภีร์อันเป็นหลักฐานจากตำรับ
 ตำรามายประกอบอย่างไร แค่นี้ ก็มีเจตนาอย่างยิ่ง ซึ่งเรา..
 “มุ่งหมายและมุ่งมั่น”จริงๆ เรา“ต้องการ”ที่จะให้เห็น เพื่อยืนยันว่า
 เราทำตามคัมภีร์ทำตามหลักฐานตำรับตำราด้วยความศรัทธาเคารพ
 และเกาะยึดคัมภีร์เฉพาะอย่างยิ่ง“พระไตรปิฎก”ฉบับของเถรวาทนี้แหละ
 ยิ่งกว่าคัมภีร์ใดๆอื่น ส่วนใครจะเห็นจะแย้งว่าเราอ้างผิดอ้างถูกอย่างไร
 เรากียินดีรับฟังความเห็นของท่านอื่น ที่เราอ้างและเข้าใจอย่างนี้เราก็
 เห็นของเราตามพระไตรปิฎกอย่างนี้จริงๆ

ส่วนที่เรารอธบายออกมาทั้งหลายก็เป็นความเห็นของเรา ซึ่ง
 แน่ใจว่า เรารอธบายจาก“ของจริง”หรือความจริงที่เราได้รู้เห็นมาเมื่อ
 ได้ปฏิบัติ จึงไม่ใช่อธิบายแต่เพียงตามภาษาบัญญัติเท่านั้น ดังนั้นข้อ
 แตกต่างจากท่านผู้รู้อื่นต้องมีแน่ๆ แม้จากหลักฐานที่เดียวกันคำเดียวกัน

เมื่อมันแตกต่างกัน เราก็มาศึกษาของกันและกันดู พิสูจน์ความสมบูรณ์ ความถูกต้องให้เป็นที่ยืนยันแน่ชัดกันไป トラบที่การปฏิบัตินั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลผู้ปฏิบัติ โดยเฉพาะแก่ผู้อื่นแต่อย่างใด อาจจะเป็นประโยชน์ถ่วงดุล หรือขัดเกลาให้แก่กันและกันอย่างดีก็ได้ ก็ต้องพิสูจน์กันให้สุขุมประณีตกระจะกระจ่าง คงต้องอาศัยเวลาอีกนานเหมือนกัน เพราะท่านผู้ที่จะตัดสินจริงเป็นที่สุดคือ พระพุทธเจ้านั้นก็ไม่มีแล้ว

เพราะฉะนั้น ที่อาตมาจะเทศน์คราวนี้ก็เป็นการแสดงความเห็น ความรู้ของอาตมาจริงๆ อาตมาเห็นว่าถ้าอาตมาจะบอกว่า อย่างนั้นมันไม่ถูกก็ตาม อย่างนั้นมันไม่ใช่ก็ตาม หรือถ้าอาตมาพูดออกมาตรงๆเลยว่า “ของคนนี้ไม่ดีหรือนี้ไม่ถูก” หรือนี้ไม่ใช่พุทธ อะไรอย่างนี้ มันก็เป็นความจริงที่ออกมาจากใจของอาตมาแท้ๆ นี้บอกกันได้ตรงๆอย่างนี้ก็อย่าหงุดหงิดนะ

อาตมาบอกได้เลยว่า อาตมาก็รักศาสนาพุทธสุดเกล้าสุดเศียร สุดชีวิตเลือดเนื้อและวิญญาณไม่น้อยไปกว่าใครๆแน่นอน เพราะฉะนั้นสิ่งที่อาตมาไม่เห็นด้วยอาตมาจะพูดไปเลยว่า นี่ไม่ใช่ นี่ไม่ถูก ก็ตามกฎมิของอาตมาละ จะถูกจะผิดอย่างไรก็..เป็นของอาตมา แต่ไม่ใช่อาตมาไปบังอาจตัดสินว่าอาตมาได้รับสิทธิจากพระพุทธเจ้ามาเป็นผู้ตัดสินนะ เพราะใครก็ไม่มีสิทธิเช่นนั้นแน่ๆ

ดังนั้นอาตมาอาจจะพูดยืนยันเน้นว่า นี่ถูก..นั่นผิดเอาจริงๆจังๆ ก็ดี หรือกล่าวซึ่งลงไปว่าคนนั้นอธิบายอย่างนั้นไม่เข้าหลักพุทธ ต้องอย่างเราจึงจะเข้าหลักพุทธแท้ อาตมาอาจจะพูดถึงปานฉะนี้ก็ตาม ล้วนเป็นการแสดงความเชื่อมั่นของตน เป็นการแสดงความเห็นของตน เต็มสภาพตามสิทธิมนุษยชนเท่านั้น **ไม่ใช่คำตัดสิน** อาตมาไม่ได้ตัดสิน นั่นเป็นการแสดงความมั่นใจของอาตมาเท่านั้น ทั้งขอยืนยันว่าไม่ใช่ไปลบหลู่ ไปข่มใคร หรือเบ่งโอ้อวดแต่อย่างใดด้วย แต่มันอาจจะเป็น

“เข้มนุ่มดล่่มน่อย”ที่ม่ปลยล่็กๆอยู่บ้่างก็ด้ เท่่าที่ผู้ได้ย่นได้ฟังแล้ว
 เข่าอ่าจะเอ่าไปรู้ส่็กเองข้่นม่า ซึ่งเจ้าตัวผู้รู้ส่็กก็ด้องใช้“ด้รณปร่ิญญา
 เฟ่งรู้ด้นแล้วก่าจัดด้บเวทน่าในเวทน่าของด้น”จนเป็นมรรคผลเองเอ็ด

อ่าตม่ารู้ข้ด้ว่า ในสังคม่ไทยน้ อ่าตม่าล่็กกระจ่อยร่อยเท่่า
 เข้มนุ่มดล่จรงๆม่เคยค้ดจะบ้งอ่าจเอ่าเข้มนุ่มดล่ไปปะทะกับภู่เข่าหีม่าล่ย
 เลย จะม่ก็แค่เป็น“ร้ังส่ือส่รภ่าพของด้นเอง”ที่ม่่นย้งอูดส่าห์พย่าย่ม
 เล็ดล่อตอออกม่าได้ภ่ายได้ก่ารป้องก่นอันน่่นข้็งและร่นงหน่าของ
 “ล่อก่าธิป้ไต่ย”เท่่าน้ อ่าตม่ารู้อ่าน่าจของค่วมเป็น“ล่อก่าธิป้ไต่ย”
 ไต่ยเฉพ่าะในสังคม่ไทย อ่าตม่าพอจะมี“อ้ตด้ณญุต่า”อยู่บ้่าง จ้ง
 ปรมะณ“อ้ตด้ก่าธิป้ไต่ย”ที่ด้นใช้้อย่างร่ววัง

ที่พุดไปน้ไค่รจะม่องว่าเป็นก่ารแก่ด้วก็ด้ อ่าตม่าม่ม่ส่ิทธิ
 บ้งด้บค่วมค้ดของไค่รๆได้น่ ไค่รจะค้ดจะข่าใจ้อย่างไรย่อมได้้อยู่แล้ว
 อ่าตม่าก็มีส่ิทธิแค่พุด“ค่วมจรง”ของด้นเอง

น้คือ“ค่วมจรงใจ”ที่ให้ผู้ฟัง(ผู้อ่าน)รับรู้ก่่อน

ตอนที่ ๒

นิพพานเป็นอัตตาหรืออนัตตา

เหตุแห่งการกกเกียง

โออาละ..ที่นี้ก็มาถึงเรื่อง“นิพพานเป็นอัตตาหรือเป็นอนัตตา”
กันแน่.? อาตมาก็จะว่าไปตามลวดลายสี่ลาของอาตมาละนะ

ที่ต่างถกต่างเถียงกันอยู่ว่า “นิพพานเป็นอัตตาหรือเป็น
อนัตตา”นั้น อาตมาเห็นว่า เกิดจากสาเหตุใหญ่ๆ ก็เพราะ...

๑. ยังไม่รู้จักสภาพของ“อัตตา”กันจริงๆ เพราะฉะนั้นจึงไม่
สามารถที่จะอาจเอื้อมไปรู้จัก“อนัตตา”ที่แท้จริงได้ ก็เถียงกันไป

๒. ยังไม่มีภูมิปัญญาชั้น“ภาวนามยปัญญา”เป็นสัมมาทิฏฐิ
เพียงพอ ที่ถกเถียงกันเพราะต่างก็มีภูมิแค่ สุตมยปัญญา กับ
จินตามยปัญญา เท่านั้น

๓. ยังแยกไม่ได้ระหว่างความต่างของ“สุขโลกียะ” ซึ่งเป็น
ทิศทางปุถุชนผู้หลงยึด“สวรรค์วนเวียนที่แสนจะไม่เที่ยง”ต้องจมอยู่ใน
สังสารวัฏนานเท่าอนัน กับความต่างของ“สุขโลกุตระ” ซึ่งเป็นทิศทาง

ของอารยชนผู้เข้าสู่“สวรรค์เที่ยงสวรรค์แท้”ที่ตัดหรือลดวัฏสงสารลงไป
ได้เรื่อยๆ กระทั่งดับสิ้นสังสารวัฏ เป็นนิพพานในที่สุด

แยกไม่ได้ ว่า แตกต่างกันอย่างไรร? ตรงจุดไหน?

ที่สำคัญคือ ไม่รู้แจ้งเห็นจริงถึงแก่นลึกเนื้อแท้ว่า ใน ๒ ชนิดนี้
“สุขโลเกียะ”(สุขขัลลิกะ)กับ“สุขโลกุตระ”(อุปสมสุข) ชนิดไหนที่“เที่ยงจริง,
ยั่งยืนจริง, ลดภัยแท้, ไร้ทุกข์แท้, บริสุทธิ์คุณค่า, สง่าภาคภูมิ,
ไม่โมฆะในการได้เกิดมาเป็นมนุษย์” ซึ่งมนุษย์ควรทุ่มโถมอุทิศสาหะ
ทั้งแรงกายแรงใจสั่งสม“สุข”ชนิดนั้นเป็นสมบัติให้แก่ตนแก่สังคม

ยิ่งกว่ากัน ...?

เห็นไหม?...พออาดมาแค่เริ่มสำแดงเพลงสรอออกมาเท่านั้น
มันก็ส่องแสงอวดเดชอหังการ เข้าไปข่มผู้อื่น ทำตัวเป็นผู้รู้เยี่ยมยิ่ง เป็น
เจ้าของความถูกต้องเบ็ดเสร็จเด็ดขาด..ดูปานจะนั้น ใหม่มละ!

อาดมาเลี้ยงไม่พั้นจริง ๆ หากใครจะนึกจะคิดเป็นดั่งว่า ก็ได้แต่
ขอร้องกันสุดๆเถิด จากนั้นไปอาดมาก็จะลุ่มสำแดงละ จะไม่เกรงใจ
ต้องวกเวียนมา“ขอร้อง”อะไรอีกแล้ว หากใครจะมีความรู้สึก
ไม่สบายใจใดๆ ก็ขอได้โปรดรับทราบไว้ด้วยเถอะ ว่า

นี่คือ“โพธิวัณ”

“ขอร้อง”เป็นคำรบสุดท้ายฝากไว้ ณ ตรงนี้ ต่อทุกท่าน
หากอาดมาทำให้กระทบกระทั่งใจทุกครั้ง ซึ่งคงมีเท่าธุลีก็ตาม

จากเหตุข้อ ๑ ที่ว่า...ยังไม่รู้จักสภาพของ“อัตตา”กันจริงๆ
เพราะฉะนั้นจึงไม่สามารถที่จะอาจเอื้อมไปรู้จัก“อนัตตา”ที่แท้จริง
จนสัมบูรณ์ได้ เรื่องนี้แหละเป็นเรื่องลึก เพราะมันซับซ้อนซ่อนลับอยู่
อย่างไม่ธรรมดา และนี่คือเรื่องสำคัญมาก

- มันต้องศึกษาจนเข้าใจชัดเป็น“สัมมาทิฎฐิ”จริงๆ

- ปฏิบัติกระทั่งมี“ภาวนามยปัญญา”จริงๆ
- ตนเองเข้าถึงภูมิ“โลกุตระ”ด้วยตนเองจริงๆ
- ที่สุด..สัมบูรณ์จริงๆก็คือ ตนเองเข้าถึง“อนัตตา”ด้วยตนเอง
จึงจะรู้แจ้งแทงทะลุใน“อัตตา”(ตัวตน)

รู้แจ้งแทงทะลุใน“อนัตตา”(ไม่มีตัวตน)

และรู้แจ้งแทงทะลุใน“นิรัตตา”(ไม่มีตัวตน แบบปฏิเสธตัวตน)

ไม่เช่นนั้น ผู้หลงผิดก็จะตกเข้าไปได้“นิรัตตา”แทน“อนัตตา”

แล้วพาลหลงอยู่อย่างยึดมั่นว่าตนเข้าถึง“อนัตตา”ด้วยทิวฏฐิที่“ไม่สัมมา”

อุปาทานในอัตตา

สภาพที่ชื่อว่า “อัตตา”หรือ“ตัวตน”นั้น แม้ว่าโดยลักษณะ “ตัวตน”จะเป็นของไม่จริงเป็นความไม่เที่ยงไม่แท้ แต่ย่อมเกิดอยู่ในคน ผู้มี“ความเห็นผิด”(มิจฉาทิวฏฐิ) เมื่อมี“ความเห็นผิด”จึงมี“อุปาทาน” (ยึดถือ)ว่า“ตัวตน”(อัตตา)

ผู้ใดที่ยังมีจิต“ยึดถือ”สภาพใดสภาพหนึ่งอยู่ โดย*ไม่มีวิหยา* “กำจัดอุปาทาน”อย่างสัมมาทิวฏฐิ กระทั่งจบกิจ“พ้นอวิชชาสังโยชน์”

ผู้นั้นคือผู้ที่ยังมี“อุปาทาน” ยังกำจัด“อุปาทาน”ไม่สิ้นจบ

“อุปาทาน”ตัวนี้ มีความหมายว่า “การยึดถือด้วยอวิชชา, การอาศัยด้วยอวิชชา, การเกาะอยู่ติดอยู่ด้วยอวิชชา ฯลฯ” เป็นต้น หรือหากจะเจาะลึกขึ้นไปอีกก็หมายถึง ลักษณะจิตของผู้อวิชชา ก็คือ “ยังเหลือเชื่ออวิชชา, ยังหลงสะสมเสบียงเพื่อตน, ยังติดยังแอบเสพ อาหารที่เกิดก่อตัวตน, ยังมีภพเป็นแดนนิมานเครื่องอาศัยที่ตนอาศัยอยู่,

ยังไม่เป็น‘อนัตตา’นั่นเอง”

พระพุทธเจ้าทรงจำแนก“อุปาทาน”ไว้ ๔ ประเภท

๑. กามอุปาทาน (การยึดถือในกาม)
๒. ทิฏฐุปาทาน (การยึดถือในทิฏฐิ)
๓. สีสัพพตูปาทาน (การยึดถือในศีลในพรต)
๔. อัตตวาทูปาทาน (การยึดถือ(ได้แก่)คำพูดว่าตัวตน)

ในประดา“อุปาทาน”ทั้ง ๔ นี้ “อัตตวาทูปาทาน” ซึ่งเป็นข้อที่ ๔ นี้แหละ จะเข้าตากรรมการ ว่าด้วยเรื่อง“อัตตา”มากกว่าข้ออื่นๆ ก็ขอเอาข้อนี้มาพูดถึงนำไปเลย

ก่อนอื่นจำไว้ให้สำคัญได้ที่เดียวว่า คนที่ยังมี“อุปาทาน”ในจิตใจ คือ **ผู้ยังไม่หลุดพ้น** หรือ **ผู้ยังไม่บรรลุนิพพาน**

ที่นี้มาดูใน“อุปาทาน”ทั้ง ๔ ซิ สังเกตดีๆว่า อุปาทานทั้ง ๓ ข้อต้นนั้น ไม่มีคำว่า“วาทะ”ที่แปลว่า“คำพูด”ผสมอยู่ด้วยเลย..ใช่ไหม จะแปลกกว่าเพื่อนก็“อุปาทาน”ข้อที่ ๔ นี้เองที่มีคำว่า“วาทะ” และ“อุปาทาน”ข้อที่ ๔ นี้ ต้องเป็นเรื่องของ“การยึดถือ”(อุปาทาน)ที่เกี่ยวกับ“อัตตา”แน่ๆ เพราะมีภาษาคำว่า“อัตต”ซึ่งก็คือ“อัตตา”นั้นแหละ ระบุอยู่ในข้อนี้โด่งๆ

ทำไมพระพุทธเจ้าจึงเจาะจงให้มีคำว่า “วาทะ” ลงไปด้วยล่ะ ทำไมไม่เป็น“อัตตูปาทาน”เฉยๆโดยไม่มีคำว่า “วาทะ” เหมือนข้ออื่นๆ ทำไมข้ออื่นไม่มีคำว่า“วาทะ” ทำไม?...ทำไม?...

ถ้าจะให้เดา ก็คงจะไปกันใหญ่!

เรื่องของเรื่อง ก็คือว่า ในยุคสมัย เมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีโน้น พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นมาท่ามกลางศาสนาและลัทธิหลากหลาย ที่ยึดถือ“ปรมาตมัน”หรือยึดถือ“พระเจ้า”

ซึ่งคำว่า“ปรมาตมัน”ก็คือ“อาตมัน”ที่ยิ่งใหญ่สูงสุด คำว่า
 “อาตมัน”เป็นภาษาสันสกฤต คำเดียวกันกับคำว่า“อิตตา”ในภาษาบาลี
 การยึดถือนับถือ“พระเจ้า”หรือ“ปรมาตมัน” ก็คือ**การยึดถือ
 นับถือบูชา“อิตตา”**นั่นเอง และในยุคที่พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ล้วนแต่
 นับถือ“พระเจ้า”กันเต็มสังคมยุคนั้นแล้วต่างก็**“พูด”**ถึง“พระเจ้า”กันขรมๆ
 ทว่า**“ตัวตน”**ของ“พระเจ้า”ที่หลงยึดถือกันอยู่นั้นเป็นอย่างไร? อยู่ที่ไหน?
 ก็ไม่มีใครตอบได้อย่างชัดหรือไม่สามารถพิสูจน์ได้อย่าง“จับมันค้นตาย”
 มีแต่ตอบเลียงๆ หรือตอบฝากสิ่งสมมุติอื่นกันต่อๆไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
 ถ้าจนแต้ม ก็ตัดบทว่า **ไม่ใช่เรื่องของมนุษย์นำ เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่..มนุษย์
 คิดไม่ถึงหรือ** ไปโน่นเลย

จึงเป็นเรื่องซับซ้อนที่ลึกลับแล้วก็ยิ่งลึกลับดิ่งลงๆๆ

ด้วยพระสัมพันธญาณของพระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าศาสนาไหน
 หรือลัทธิไหนก็รู้จัก“พระเจ้า”ไม่ถึง“ตัวจริง” แต่หลงว่ามี“ตัวตน”(อิตตา)
 เป็น“พระเจ้า”ที่เที่ยงแท้(สัสตะ)จริงจังกันสูงสุดเสียด้วย

ดังนั้น คำว่า“พระเจ้า”ซึ่งหมายถึง“ปรมาตมัน”หรือแท้ๆ
 ก็คือ“อิตตา”นั่นเอง ที่ลัทธิต่างๆถือกันว่า“จริง”เหลือเกินนี้ **จึงมีแต่
 “วาทะ” มีแต่“คำพูด”เท่านั้น** เพราะคนที่ยึดถือก็ไม่เคยเข้าถึงเนื้อ
 ถึงตัวความเป็น“อิตตา”หรือ“ตัวตน”อย่างประจักษ์สิทธิ์

ด้วยเหตุฉะนั้นเอง การหลงยึดมั่นในความเป็น“อิตตา”ความเป็น
 “พระเจ้า”แบบ“เทวนิยม”ว่า **เป็นของแท้** ซึ่ง..เป็นอย่างไรแน่? อยู่
 ที่ไหน? ก็แสดง“ตัวจริงอันเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นๆ”(ปาตุภาวะ)ไม่ได้
 หรือพิสูจน์ชนิด“จับมันค้นตายตัวตนนั้นๆ”กัน ดุจวิทยาศาสตร์พิสูจน์ ก็
 ไม่ได้ “อิตตา”หรือ“พระเจ้า”ที่ยึดถืออยู่นั้น **จึงยึดได้แค่“วาทะ”หรือแค่
 “คำพูด”เท่านั้น** ที่ว่าเป็น“อิตตา”เป็น“ตัวตน” เป็น“พระเจ้า”

แม้“ของจริง”ในความเป็นพระเจ้าหรือเป็นเทวนั้นๆ เขาก็ไม่มี

“ปฏิสัมพันธ์” (ความจริงที่แตกฉาน) เพียงพอ ที่จะชี้ระบุยืนยันหรือแจก
 ละเอียดถึงความเป็น “จิตวิญญาณ” อันเป็นทวะเป็นพระเจ้าหรือพาพิสูจน์
 ให้รู้แจ้งเห็นกันจริงๆ ด้วยการพิสูจน์แบบที่ศาสนาพุทธพิสูจน์ได้ เพราะ
 ลัทธิต่างๆ นั้นไม่มีทฤษฎีพิเศษสำคัญ เช่น อาริยมรรค องค์ ๘, โพชฌงค์ ๗
 หรือโพธิปักขิยธรรม ๓๗ เป็นต้น จึงไม่สามารถหยั่งรู้ลึกละเอียดถึง
 “จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน” ได้เหมือนศาสนาพุทธ

พระพุทธรเจ้าตรัสยืนยันไว้เด็ดเดี่ยว ว่า ศาสนาหรือลัทธิที่
 ปราศจาก “สัมมาอาริยมรรค ประกอบด้วยองค์ ๘” จะไม่สามารถ มี
 “สมณะ ๔” หรือ “อาริยบุคคล ๔” [พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ ข้อ ๑๓๗] อันได้แก่
 โสดาบัน, สกทาคามี, อนาคามี, อรหันต์ จึงไม่มีทางและไม่มีขั้นไม่มีตอน
 ที่จะเข้าถึงสภาพต้น-กลาง-ปลาย อย่างมีระดับที่ครบครันนามพร้อม
 ทั้งเบื้องต้น-ท่ามกลาง-บันปลาย กระทั่งสูงสุดสัมบูรณ์แน่ๆ กล่าวคือ
 ต้องรู้แจ้งใน “ความเป็นสภาวะตัวตน” โดยมี “ญาณ” จับสภาวะของ
 “ตัวตน” อันเกิดเพราะเราเองไปหลงยึดถือ (อุปาทาน) ไว้ นั่นๆ ก่อน แล้ว
 จึงจะรู้แจ้งเห็นความจริงใน “การลละตัวตน” ลงไปตามลำดับ เมื่อได้
 ปฏิบัติอย่างมีผล “สัมมา” ตามหลัก “อาริยมรรค องค์ ๘” กระทั่งที่สุด
 รู้แจ้งแทงทะลุถึง “ความไม่มีตัวตน” หรืออนัตตา-สุญญตา หรือนิพพาน

“อัตตา” ไม่ใช่ตัวตนจริงแท้ แต่เมื่อคน “อวิชชา” มันจึงมีอยู่จริง
 ที่จริงมันมี “อุปาทาน” เป็น “เหตุ” (สมุทัย) ดังนั้น หาก “ดับเหตุ” คือ
 “อุปาทาน” เสียให้หมด “อัตตา” ก็ดับ นัยเดียวกันกับ “ทุกข์อาริยสัง”
 มันก็ไม่ใช่อะไรที่มีจริงแท้ มันมี “เหตุ” เป็นตัวการสำคัญ เมื่อ “ดับเหตุ”
 ได้สิ้นสนิท “ทุกข์อาริยสัง” ก็ดับ เช่นเดียวกัน

**“อัตตา” นี้แหละ “ทุกข์อาริยสัง” ตัวร้ายหละ “ดับอัตตา” ได้
 สิ้นเกลี้ยงสนิทเป็น “อนัตตา” นั่นคือ “พ้นทุกข์สนิท” หรือ “นิพพาน”**

และพระพุทธรเจ้าตรัสยืนยันไว้อีกในพระไตรปิฎก เล่ม ๒๕

ข้อ ๓๐ ว่า ทางปฏิบัติทางเอก คือ “**อาริยมรรค องค์ ๘**” นี้แหละ ประเสริฐกว่าทางทั้งหลาย และที่สำคัญคือ พระองค์ทรงย้ำชัดว่า **“มีทางนี้เท่านั้น ไม่มีทางอื่น”** (เอเสว มัคโค นัตถัญญิ) **ที่จะไปสู่การรู้จริงเห็นแจ้งอย่างบริสุทธิ์หมดจดในสิ่งที่ป็นจริงอันประเสริฐ คือ อาริยสัจ คือ โลกุตระภูมิ และหรือสูงสุดคือ “อัตตา” เป็นที่สุดนั่นเอง**

ผู้บรรลุ “อัตตา” สูงสุดถ้วนรอบ ชื่อว่า “อรหันต์” เมื่อภายใน “จิตวิญญาน” ของอรหันต์ “ไม่มีตัวตน” (อัตตา) แล้วจริง จึงสามารถเห็นแจ้งแทงทะลุความจริงตามความเป็นจริงของ “จิตวิญญานที่บริสุทธิ์” ในตน เพราะภายในจิตวิญญานของอรหันต์ “ไม่มีตัวตนของกิเลส, อุปาทานทั้งหลายแล้ว-บริสุทธิ์จริงแล้ว”

ดังนั้น ศาสนาหรือลัทธิที่ **ไม่มี “อาริยมรรค องค์ ๘”** เป็นทางปฏิบัติทฤษฎีเอก พระพุทธเจ้าจึงตรัสยืนยันไว้อย่างเด็ดเดี่ยวว่า **“มีทางนี้ทางเดียวเท่านั้น ไม่มีทางอื่น”** เมื่อไม่มี “ทางเอก” นี้เป็นทางปฏิบัติอย่าง “สัมมาสัมบุรณ” แม้ใครจะเข้าใจกันว่า “พระเจ้า” คือ “จิตวิญญานที่บริสุทธิ์ ยิ่งใหญ่พิเศษ” ปานใด แต่ตัวผู้นั้นเมื่อไม่สามารถมี “ทางเอก” พิสูจน์กระทั่งได้สัมผัสสภาพที่ปรากฏจริงแก่ตน อันได้แก่ “จิตวิญญานบริสุทธิ์” แท้ๆ ก็ย่อมไม่มี “ของจริงอันเป็นสิ่งปรากฏ” (ภาว) หรือไม่มีสภาพที่ต้อง “มี, เป็น, เกิด” (ภวติ) หรือไม่มีสภาพที่ “เกิดแล้วในตน” (อตตสัมภุต) ให้เจ้าตัวได้รู้ได้เห็นหรือตนเองได้เป็นได้มีสภาพที่ชื่อว่า “จิตวิญญานบริสุทธิ์” อย่างประจักษ์สิทธิ์ ดังนั้น ยิ่งเป็น “จิตวิญญาน” ที่ยกย่องให้บริสุทธิ์วิเศษยิ่งใหญ่มากถึงขั้น “พระเจ้า” เขาก็ยังไม่มีความจะรู้จะเห็นได้เลย

เพราะเขาไม่มีทางรู้แจ้งด้วย “สัมมาทิฏฐิ” ในความเป็น “อัตตา” ซึ่งเป็นของ “ไม่แท้-ไม่เที่ยง” ในขั้นแรกก่อน หรือเขาไม่มีทางรู้แจ้งด้วย “สัมมาญาณ” ว่า “ตัวตน” นั้นเป็น “สภาวะ” อันคนหลงผิด [ว่าแท้เที่ยง] เข้าไป “ยึดถือ” (อุปาทาน) เขาเป็น “ตัวตน” (อัตตา) กันอยู่จริงๆ จังๆ กระทั่ง

“เข้าครองความเป็นตัวตน”(อัตตปฏิสาท)นั้นๆ หรือ “ได้ตัวตน”(อัตตปฏิสาท) นั้นๆ อันคือ สภาวะที่“มี”(ภาติ, โหติ) ที่“เป็น”(ภาติ, โหติ)อยู่ในจิตของคน ผู้ยังมี“อุปาทาน”

เนื่องจากเขาไม่มีทางปฏิบัติอย่าง“สัมมาทิฏฐิ”ชัดเจนที่จะเข้าไปรู้แจ้งในความเป็น“อุปาทาน” ซึ่งมันเข้าไปยึด“สภาวะต่างๆ จนตัวเองหลงว่าเป็น‘ตน’[เช่น กามุปาทาน หรือ ทิฏฐุปาทาน เป็นต้น] สิ่งที่ยึดถือแล้วนั้นชื่อว่า‘อัตตา’ แล้วจึงจะละล้างอย่างมีวิธีสำคัญ ที่สามารถกำจัด(ปะทาน)อัตตานั้นๆ” ได้ด้วยตัวของเขาเอง

ที่สุดจึงจะไปสู่ความเป็น“อนัตตา”หรือหมดสิ้นตัวตนนั้นๆ- ไม่มีตัวตนนั้นๆ ผู้นั้นก็จะมีแจ้ง“อนัตตา”ด้วย‘ของจริง’(ตถะ)ในตนเอง แล้ว“จิตวิญญาณที่บริสุทธิ์”ก็จะปรากฏให้เจ้าของจิตเอง เห็นแจ้งเห็นจริงด้วย“ภาวนามยปัญญา”หรือด้วย“วิมุตติญาณทัสสนะ”ว่า ความเป็น“จิตวิญญาณบริสุทธิ์”ที่แท้ๆเป็นอย่างไร? เมื่อ“จิตวิญญาณของตน”สิ้นเกลี้ยงความเป็น“อัตตา”หมดจดสนิท ไม่เหลือแม้ธุลีของ“ความยึดมั่นถือมั่น”(อุปาทาน, อภินิเวส)สัมบูรณ์แล้ว “วิมุตติญาณทัสสนะ”จะเป็น.. ความรู้อย่างพิเศษของผู้บรรลุนั้นเอง ที่จะรู้แจ้งแทงทะลุ ว่า จิตหลุดพ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลายกระทั่งเป็น“จิตวิญญาณบริสุทธิ์”นั้นมี“สภาวะจริง”คืออย่างไร?

ศาสนาที่ยึดถือ“พระเจ้า”แต่ไม่สามารถ“ทำจิตบริสุทธิ์”ได้ ด้วย“อาริยมรรค อันมีองค์ ๘”อย่างสัมบูรณ์จริง ความจริง(ตถะ, สัจจะ) จึงไม่“มี” ไม่“ปรากฏ”แก่ตัวเขาทั้ง“อัตตา”และทั้ง“อนัตตา”

ลัทธิศาสนาที่ยึดถือ“พระเจ้า”เป็น“อัตตา”ต่างก็ทราบดีอยู่แล้วทั่วไปว่า เป็น“เทวนิยม”[ยึดถือเทพเจ้าหรือพระเจ้าว่าเป็น“อัตตา”ที่เที่ยงแท้] ซึ่งเป็นลัทธิศาสนาตรงกันข้ามกับศาสนาพุทธอย่างชัดเจน เพราะ พุทธเป็น“อเทวนิยม”[ไม่ยึดถือเทพเจ้าหรือพระเจ้าว่าเป็น“อัตตา”ที่เที่ยงแท้]

และยังมีประโยคสำคัญ ที่พระพุทธเจ้าตรัส เพื่อทรงยืนยันความเป็นพุทธว่าเป็น“อเทวนิยม” ก็คือ ความว่า“ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตาหรือไม่มีตัวตน” เพราะความหมายประโยคนี้นัย“โต้แย้ง”กับศาสนาอื่นที่ยึดถือ“พระเจ้า”กันแบบ“เทวนิยม” และยึดถือแบบ“สัตสสตทิกฺกุญฺญิ” (ความเห็นว่ายี่ง) ซึ่งเขายึดถือกันว่า “พระเจ้า”นั้นเป็นของแท้“มีตัวตนที่ยี่ง”ถึงขั้น“นिरันดร”

พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธ“เทวนิยม” หรือทรงปฏิเสธ“อตฺตา”(ตัวตน) ที่ที่ยี่ง(นิจจ) แต่ไม่ได้ปฏิเสธ“อตฺตา”หรือ“ตัวตน”ที่ไม่ที่ยี่ง(อนิจจ) เพราะในคนผู้“หลงผิด”หรือผู้ยัง“อวิชชา”ย่อมมี“อตฺตา”ที่“ไม่ที่ยี่ง”นี้แหละ ซึ่งตาม“ความจริงอันประเสริฐ”(อารยสัจ)แล้ว มัน“ไม่ที่ยี่ง-ไม่แท้” แต่ผู้ไม่รู้จักมันและไม่มีความเข้าใจมัน มันก็จะวนเวียนพาสุขพาททุกข์พาก่อโทษก่อภัยอยู่ไม่รู้จักสิ้นเป็นสังสารวัฏ เวียนวนเป็น“สามัญโลก”(โลกียะ)อยู่ตราบที่ไม่มี“สัมมาอารยมรรค-สัมมาอารยผล” สัมบูรณ์ จึงจะต้องเวียนรู้และปฏิบัติละล้าง“อตฺตา”นั้นๆออกให้สิ้นเกลี้ยงดังกล่าวนั้นแล้ว และพระองค์ก็ทรงใช้คำว่า “อตฺตวาทุปาทาน” ซึ่งหมายถึง“การยึดถือ(ได้แก่)‘คำพูด’ว่าเป็นตัวตน” กับประโยคที่ว่า “สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นสังขตธรรม (สิ่งที่ยังปรุงแต่งกันอยู่) หรืออสังขตธรรม (นิพพานหรือสิ่งที่ไม่มีปรุงแต่งแล้ว) ล้วนไม่มีตัวตนหรืออนัตตาทั้งสิ้น” เป็นการแจ้งให้ทราบชัดๆกันว่า

“ศาสนาพุทธไม่มี‘อตฺตา’ ไม่มี‘ตัวตน’ที่ที่ยี่งแท้ันดร”

ที่เล่าสู่ฟังซ้ำไปวนมานั้น ก็เป็น“เหตุ-นิทาน-สมุทัย-ปัจจย” ทำให้พระพุทธเจ้าต้องตรัสคำว่า“อตฺตวาทุปาทาน” ซึ่งนั่นก็เป็นนัยหนึ่ง และความเป็น“อตฺตวาทุปาทาน”อีกนัยหนึ่ง ก็คือ เรื่องของชาวพุทธเราเองนี่เอง ที่มี“ทิกฺกุญฺญิ”เป็น“นิริตฺตา”หรือ“นิริตฺตทิกฺกุญฺญิ”

นัยสำคัญที่แตกต่าง : นิรัตตา กับ อนัตตา

ใครก็ตามที่เข้าใจผิดในคำว่า“อัตตา” โดยเข้าใจว่า “อัตตา” นั้นคือ“สิ่งที่ไม่มีหรือขาดสูญ” เพราะเข้าใจเลยเถิดไปว่า“อัตตา” ไม่มีอยู่ในที่ไหนๆเลย แม้แต่ใน“ขันธ๕”หรือใน“สังขตธรรม” อันยังปรุ้งแต่งกันอยู่ด้วยอวิชชา ซึ่งเป็นการปฏิเสธ“อัตตา”สิ้นเชิง เป็นความเห็น(ทิฎฐิ)ที่สื่อถึงความเกินเลยคือสุดโต่งไปข้าง“อุจเฉททิฎฐิ”(ความเห็นที่ขาดสูญ) ลักษณะนี้แหละที่พระพุทธเจ้าต้องจัดเป็น“มิจฉาทิฎฐิ” เหตุเพราะมีความเห็น“สุดโต่ง”เป็น“อุจเฉทะ”(ขาดสูญ) แล้วตนเองก็เข้าใจสับสนโดยหลงเข้าใจว่า“นิรัตตา” เป็นอย่างเดียวกันกับ“อนัตตา”

เพราะตามตัวพยัญชนะ“นิรัตตา”ก็ตี“อนัตตา”ก็ตี มันแปลว่า“*ไม่มีตัวตน*”ได้ทั้ง ๒ คำ ดังนั้น หากผู้ใดเข้าใจผิดไปว่า มันมีนัยสำคัญเหมือนกันทุกอย่าง ก็ยัง“มิจฉาทิฎฐิ”(ความเห็นผิด)อยู่

“นิรัตตา”นั้น นับเป็นพวก“อุจเฉททิฎฐิ”(ความเห็นที่ขาดสูญ) เพราะ“ปฏิเสธอัตตา” กล่าวคือ เห็นว่า“อัตตาไม่มีให้ปฏิบัติลดละ แต่อย่างใด” เป็นพวก“เห็นที่ขาดสูญ”จึงเป็น“มิจฉาทิฎฐิ”

แต่“อนัตตา”นั้น เป็นพวก“สัมมาทิฎฐิ”(ความเห็นที่ถูกต้อง)

นิรัตตา จึงไม่ใช่ความหมายเดียวกันกับ อนัตตา

นิรัตตา กับ อนัตตา นั้นมีนัยสำคัญที่ต่างกันลึกซึ้งมาก

แม้โดยพยัญชนะ จะเห็นว่า ทั้ง“นิรัตตา”และ“อนัตตา” ต่างก็แปลได้ว่า “*ไม่มีตัวตน*” ได้เหมือนกัน แต่ความหมายอันลึกซึ้ง ที่เป็นนัยสำคัญนั้น ต่างกันคนละขั้วไปเลย

“นิรัตตา”นั้นพระพุทธเจ้าทรงใช้ในความหมาย“มิจฉาทิฎฐิ”

ส่วน“อนัตตา”พระองค์ทรงใช้ในความหมาย“สัมมาทิฎฐิ”

เพราะผู้มี“**นิรัตตา**”ไม่ใช่ผู้บรรลุผลเหมือนผู้มี“**อนัตตา**”แน่ๆ
ผู้มี“อนัตตา”นั้น เป็นผู้มี“นิพพาน”

ผู้มี“นิรัตตา”คือ ผู้ที่ยังมีความเข้าใจผิดสุดโต่งไปว่า“อัตตา”
 ใดๆก็ไม่มีเลย ก็เลยกลายเป็นผู้ปฏิเสธ“อัตตา”อย่างสิ้นเชิงเห็นว่า
 อย่างไรใดๆก็เป็น“อัตตา”ไม่ได้“นิรัตตา”ของผู้นั้นจึงเข้าข่าย“อูจเฉทิกิฏฐิ”
 (ความเห็นว่าขาดสูญ) ดังนั้น คนพวกนี้ก็เท่ากับ **ปฏิเสธ“อนัตตา” ไป**
ในตัวด้วย เพราะเมื่อผู้นั้นเข้าใจว่า เขาเข้าใจถูกแล้ว ว่า“ไม่มีอัตตา
 ใดๆที่จะต้องเอามาเรียนมาลดละ” เพียงแต่เข้าใจให้ได้ว่า“ทุกสิ่งทุกอย่าง
 ไม่มีตัวตน”(สัพเพ ธัมมา อนัตตา) เมื่อเข้าใจแล้วก็ป็นอันจบ โดยเชื่อ
 ว่าทำ“ความเห็น”ตรงนี้ให้ชัดๆก็เป็นอันมี“ทิฏฐิถูกต้อง”(สัมมาทิฏฐิ)แล้ว
 ก็จบกิจแล้วสำหรับคำว่า“อัตตาและอนัตตา” เพราะเขาผู้นั้นเห็นว่า คำ
 ว่า“อัตตา”หรือแม้คำว่า“อนัตตา” เป็นแค่“ภาษาที่ใช้สื่อพูด”กัน
 ให้เข้าใจเท่านั้น ไม่มีอะไรมากกว่านั้น เมื่อเข้าใจดีแจ่มแจ้งชัดแจ้วแล้ว
 ก็ป็นอันไม่ต้องมีอะไรต่อสำหรับเรื่องของ“อัตตาและอนัตตา”

นี่แหละคือ ลักษณะ“อิตถวาทุปาทาน”ของชาวพุทธ **ผู้ยึดถือได้**
แค่คำพูดเท่านั้นว่าเป็นตัวตน เพราะเมื่อได้ยิน“คำพูด”ว่า“ไม่มีตัวตน”
 ก็ทำความเข้าใจ เมื่อเข้าใจได้จึงสำเร็จทันที เท่ากับไม่มี“อัตตา”ใดๆ
 หากผู้ใดเข้าใจเพียงนี้เขาก็ไม่ต้องปฏิบัติเพื่อลด“อัตตา”แล้ว
 นี้คือสภาพ“ไม่มีอัตตา”ชนิดที่เรียกว่า“นิรัตตา” ซึ่งไม่ใช่
 สภาพ“อนัตตา” และพร้อมกันนั้นก็เป็นการปฏิเสธ“อนัตตา”ไปในตัว
 เพราะจริงนั้นเขาก็“ไม่ได้บรรลุธรรมชั้นอนัตตา” เพียงแต่เขา“ไม่
ยอมรับว่ามีสภาพความเป็น‘อัตตา’อยู่ในที่หนๆทั้งสิ้น”เท่านั้น

จริงจกนั้น คนก็อาจจะเห็นผิดในอะไรต่างๆแล้วก็หลงยึดถือเอา
 อะไรเข้าไปด้วยโมหะก็มี ด้วยอวิชชาก็มี จนกระทั่งเป็น“อุปาทาน”
 แล้วก็“**เข้าครองเป็นอัตตา**”(อิตตปฏิลาโภ)หรือ“**ได้ตัวตน**”(อิตตปฏิลาโภ)

เข้าไปอยู่แน่ ซึ่งมีตั้งหลายอย่างหลายเรื่องหลายลักษณะที่หลงยึดเข้าไปเป็น“ตัวตน”(อัตตา)“ของกู”(อัตตนิยา) แล้วคนที่หลง“ยึดถือ”เหล่านี้ก็คือ คนผู้มี“อุปาทาน” สิ่งที่ตน“ยึดถือ”อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นแหละคือ“ตัวตน” ซึ่งอาจจะมีได้ทั้ง“กามุปาทาน”หรือ“ทิฏฐุปาทาน”หรือ“ศีลัพพคูปาทาน” ที่เป็น“ตัวตน”อยู่ในผู้นั้น ที่แน่ๆก็คือ คนผู้นี้มี“อิตตวาทูปาทาน”อยู่โทนโท..เพราะเหตุที่มี“ทิฏฐิ”แบบนี้อยู่ นี่ไง

ดังนั้น คนที่“มิจฉาทิฏฐิ”นี่ะนี่ จึงเท่ากับหลงเห็นว่าเป็น“นิรัตตา”เหมือนกันกับ“อนัตตา” เพียงแต่เจ้าตัวไม่รู้ชัดตัวเอง ว่าตนไม่ได้มีความละเอียดลึกซึ้งประเด็นนี้ถ่องแท้เท่านั้น แท้จริงเขาก็“ไม่ได้บรรลุธรรมขั้นอนัตตา” เพียงแต่เขา“ไม่ยอมรับว่ามีสภาพความเป็น‘อิตตา’ซึ่งคนผู้ยังไม่หมดสิ้น‘อวิชชาสังโยชน’ย่อมเป็นย่อมมีอยู่”แค่นั้นเอง

สรุปชัดๆอีกที

ศาสนาพุทธไม่ได้ยึดถือ“พระเจ้า” อันนับว่า เป็น“อิตตา”เป็น“ตัวตน”ที่เที่ยงแท้“นิรันดร” เหมือนศาสนาที่เป็น“เทวนิยม”ทั้งหลายยึดกัน

ดังนั้น ประเด็นที่ว่า “นิพพานเป็นอิตตา”อย่าง“เทวนิยม”นั้นก็จบไปได้ หรือตัดสินได้เลยว่า หากใครผู้ใด ค่ายไหน สำนักไหน อาจารย์ไหน ที่“เห็น”ว่า “นิพพาน”อยู่ในลักษณะมี“อิตตา”นิรันดร ยังมี“ภพ” เป็นแดนสวรรค์ ยังไม่สูญสิ้น“ภพ”จบ“ชาติ”แม้จะเป็นถึงพระพุทธเจ้า“ปรินิพพาน”ลงในชาติสุดท้ายไปแล้วก็ยังคงจะให้ท่านมี“ภพ”มี“ชาติ”มี“อิตตา”อยู่ ไม่รู้เสรีจรัลสูญ ละก็...

ผู้มี“ทิฏฐิ”แบบนี้คนละศาสนากับพุทธจริงๆ

เพราะ“อิตตา”แบบ“เทวนิยม”อย่างนั้นพระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธด้วยคำว่า “นิรัตตา” หมายความว่า “อิตตา”หรือ“ตัวตน”อย่างนั้นไม่มี หรือ“ไม่มีตัวตน”(อย่างนั้น)

“นริตตา”แปลว่า “ไม่มีตัวตน”

ตรงนี้แหละที่เป็นความลึกซึ้งซับซ้อนอยู่มาก

เพราะ“อนัตตา”ก็แปลว่า “ไม่มีตัวตน”

ทว่า..ความหมายของลักษณะ“ไม่มีตัวตน”แบบ“อนัตตา”นั้น เป็น“สัมมาทิฎฐิ” ส่วน“ไม่มีตัวตน”แบบ“นริตตา”พระพุทธเจ้าทรงใช้ ในความหมาย“มิจฉาทิฎฐิ”

ดังนั้น “พุทธ”ปฏิเสธ“อัตตา”ที่เป็น“อัตตา”อย่างนิรันดร, เทียงแท้“สัตตตะ”แบบ“เทวนิยม”นั้น..ก็ถูกแล้วเพราะ“นริตตา”นั่นหนึ่ง คือการปฏิเสธ“อัตตา”ลักษณะนี้ พุทธเรา“ไม่มีอัตตา”อย่างนี้ “ตัวตน” แบบนี้“ไม่มี” นี่เป็นความเห็นที่เลยเถิดของ“เทวนิยม”เป็น“สัตตทิฎฐิ”

แต่นัยที่ลึกซึ้งไปกว่านี้ ยังมีอีก ในชาวพุทธเราเองนี่เอง ที่มี“ทิฎฐิ”เป็น“นริตตา”หรือ“นริตตทิฎฐิ” ซึ่งพลัดไปเข้าข่าย“อุจเฉททิฎฐิ” ใครก็ตามที่เข้าใจผิดในคำว่า“อัตตา” โดยเข้าใจว่า“อัตตา” นั้นคือ“สิ่งที่ไม่มีหรือขาดสูญ” เพราะเข้าใจเลยเถิดไปว่า“อัตตา”ไม่มี อยู่ในที่ไหนๆเลย แม้แต่ใน“ขันธ๕”หรือใน“สังขตธรรม” อันยังปรุงแต่ง กันอยู่ด้วยอวิชชา ซึ่งเป็นการปฏิเสธ“อัตตา”สิ้นเชิง

“ทิฎฐิ”เช่นนี้ เป็น“ความเห็น”(ทิฎฐิ)ที่สื่อถึงความเกินเลย คือสุดโต่งไปข้าง“อุจเฉททิฎฐิ”(ความเห็นที่ขาดสูญ) ที่พระพุทธเจ้าต้อง จัดเป็น“มิจฉาทิฎฐิ” เนื่องจากเข้าใจสับสน โดยหลงเข้าใจว่า“อนัตตา” เป็นอย่างเดียวกันกับ“นริตตา” เพราะทั้ง“นริตตา”ก็ดี “อนัตตา”ก็ดี แปลว่า“ไม่มีตัวตน”ได้ทั้ง ๒ คำ ดังนั้น หากผู้ใดเข้าใจผิดไปว่า มันมี นัยสำคัญเหมือนกันทุกอย่าง ผู้นั้นก็ยัง“มิจฉาทิฎฐิ”อยู่

“นริตตา”นั้นพระพุทธเจ้าทรงใช้ในความหมาย“มิจฉาทิฎฐิ” ส่วน“อนัตตา”พระองค์ทรงใช้ในความหมาย“สัมมาทิฎฐิ”

เพราะ...ผู้มี“นริตตา”ไม่ใช่ผู้บรรลุมผลเหมือนผู้มี“อนัตตา”แน่ๆ

ผู้มี“อนัตตา”นั้น เป็นผู้มี“นิพพาน”

“นิรัตตา”มีนัยหมายถึง..ความเห็นที่เลยเถิด ดังนั้นชาวพุทธผู้ใดเลยเถิดหรือสุดโต่งไปว่า “อัตตา”ใดๆก็ไม่มีเลย ก็เลยกลายเป็นผู้ปฏิเสธ “อัตตา”อย่างสิ้นเชิง [เห็นว่าจะอย่างไรใดๆก็เป็น“อัตตา”ไม่ได้] “นิรัตตา”ของผู้นี้จึงเข้าข่าย“อุจเจททิกฺกุสิ” ดังนั้น คนพวกนั้นก็เท่ากับปฏิเสธ“อนัตตา”**ไปในตัวด้วย** เพราะเมื่อผู้นี้เข้าใจว่า เขาเข้าใจถูกแล้ว ว่า“ไม่มีอัตตาใดๆที่จะต้องเอามาเรียนมาลดละ” เพียงแต่เข้าใจให้ได้ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีตัวตน”(สัพเพ ชัมมา อนัตตา) เมื่อเข้าใจแล้วก็ป็นอันจบ โดยเชื่อว่าทำ“ความเห็น”ตรงนี้ให้ชัดๆ ก็เป็นอันมี“ทิกฺกุสิถูกตรง”(สัมมาทิกฺกุสิ)แล้ว ก็จบกิจแล้วสำหรับคำว่า“อัตตาและอนัตตา” เพราะเขาผู้นี้เห็นว่า คำว่า “อัตตา”หรือแม้คำว่า“อนัตตา” เป็นแค่“ภาษาที่ใช้สื่อพูด”กันให้เข้าใจเท่านั้น ไม่มีอะไรมากกว่านั้น เมื่อเข้าใจดีแจ่มแจ้งชัดแจ้วแล้ว ก็เป็นอันไม่ต้องมีอะไรต่อสำหรับเรื่องของ “อัตตาและอนัตตา”

นี่แหละคือ ลักษณะ“อิตตวาหุปาทาน”ของชาวพุทธ **ผู้ยึดถือได้แค่คำพูดเท่านั้นว่าเป็นตัวตน** เพราะเมื่อได้ยิน“คำพูด”ว่า“ไม่มีตัวตน”ก็เข้าใจ จึงสำเร็จทันทีว่า ไม่มี“อัตตา”แล้ว

หากผู้ใดเข้าใจเพียงนี้ เขาก็ไม่ต้องปฏิบัติเพื่อลด“อัตตา”ใดๆ นี่คือสภาพ“**ไม่มีอัตตา**”ชนิดที่เรียกว่า“**นิรัตตา**” ซึ่งมีนัยสำคัญต่างกับกับ“**อนัตตา**”

เพราะเมื่อเขาปฏิเสธ“อัตตา”(นั่นคือ มี“นิรัตตา”)

ก็เท่ากับเขาปฏิเสธ“อนัตตา”ไปด้วยในตัว

เหตุที่ทำให้คนมีความเห็น..ปฏิเสธสมภาวะ‘ตัวตน’ใดๆอย่างสิ้นเชิง (นิรัตตา)ตามนัยนี้ ก็เพราะคนเหล่านั้นส่วนมากก็ได้ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้ามามาก แล้วพาชื่อเมื่อได้ฟังคำตรัสของพระพุทธเจ้าว่า “ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีตัวตนหรือเป็นอนัตตา”บ้าง“รูป..เวทนา..

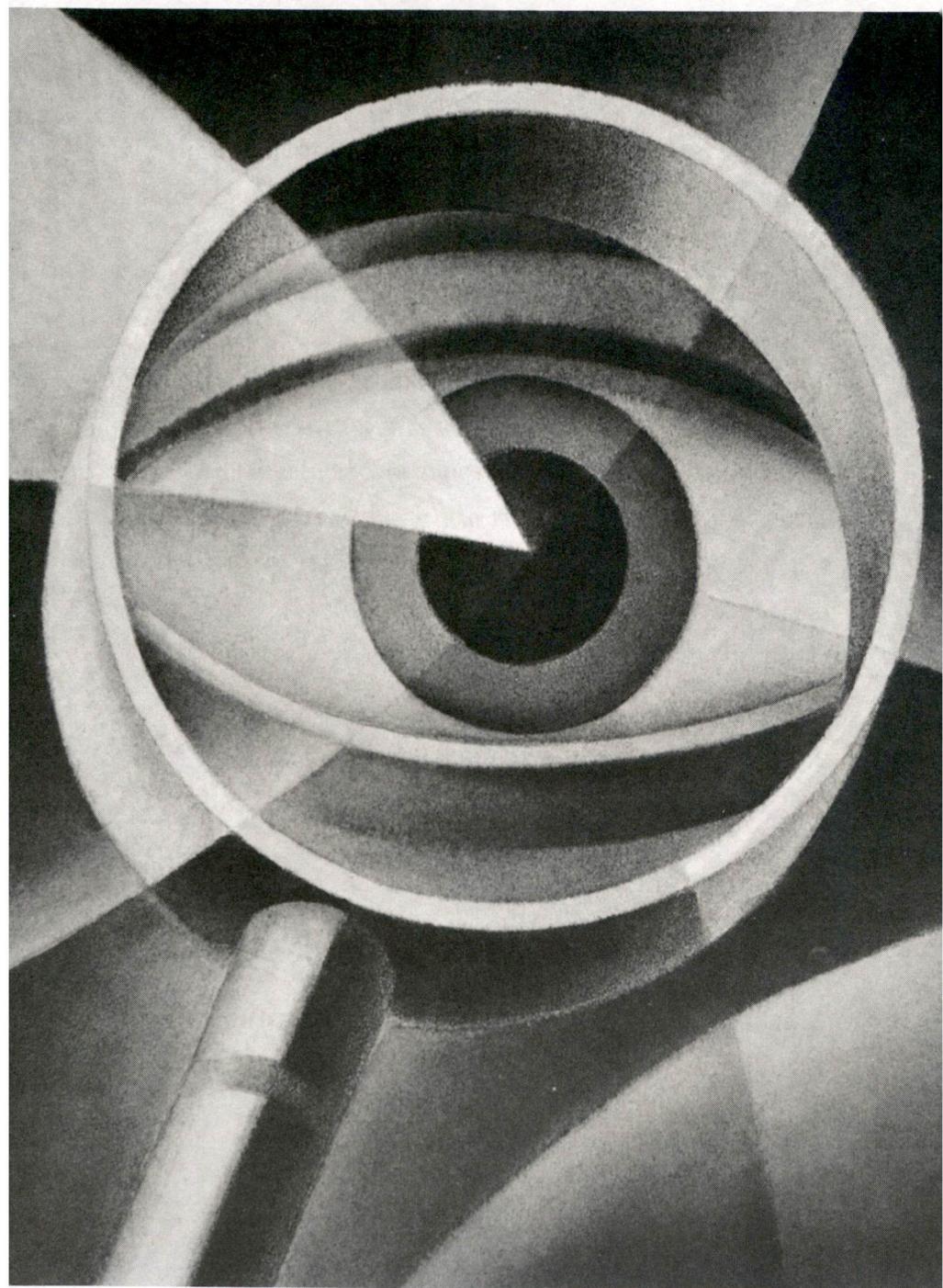
สัญญา..สังขาร..วิญญาณ ไม่เที่ยง...เป็นทุกข์...เป็นอนัตตา หรือไม่มีตัวตน”บ้าง หรือทั้ง“สังขตธรรม” ทั้ง“อสังขตธรรม” ล้วน“เป็นอนัตตา หรือไม่มีตัวตน”บ้าง แล้วพาลเข้าใจเลยเถิดไปว่า “อัตตาในรูปลักษณะใดๆก็ตาม ไม่มีทั้งสิ้นทั้งนั้น”

เมื่อเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้า“มิจฉา” กระทั่งเลยเถิดไปดังกล่าวมานั้น ความเห็นนี้จึงจัดเข้าอยู่ในจำพวกมีความเห็นเป็น“นิรัตตา” หากผู้ใด“ปฏิเสธความเป็นตัวตน” และมีความเห็นจนกระทั่งเห็นเลยเถิดไปถึงว่า..“ตัวตนนั้น ไม่ใช่อะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง” เพราะมัน“ไม่มีตัวตน -ไม่เป็นตัวตน”อยู่แล้วตามธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า“ธรรมทั้งหลาย ไม่เป็นตัวตน” ดังนั้น ความ“เป็นอนัตตา” ก็ไม่ใช่“อะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง”ด้วย เพราะเริ่มตั้งแต่“อัตตา”ก็ไม่มีมาก่อนแล้ว โดยใช้“ตรรกะ” คิดเอาด้วยเหตุผลไปว่า “อัตตา”ก็เป็นเพียง“สิ่งสมมุติ”เท่านั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วมันก็ต้องอยู่ตามกาลระยะเวลาหนึ่ง สุดท้ายมันก็ดับไปไม่มีตัวตนจริง แล้วจะเอาอะไรมามีตัวตน ดังนี้ คนผู้นั้นก็ต้องได้ชื่อว่า“มิจฉาทิฎฐิ”

ด้วยประการฉะนี้ ผู้มีแนวคิดเช่นนี้ ก็ไม่ต้องมีอะไรที่จะต้องหยิบมายึด มา“เป็นอนัตตา”อีก จึงเห็น..เป็นแค่ศัพท์เป็นแค่ภาษา (หรือวาทะ) ที่ใช้สื่อกันเท่านั้น

ลักษณะนี้ก็เป็น“อัตตวาทุปาทาน”อย่างนี้

จะเห็นได้ว่า ความเห็นของผู้ยังมี“นิรัตตทิฎฐิ”ตามนัยนี้ ความเห็นของเขาจะมีว่า ที่ว่า“เป็นอนัตตา”นั้น มิใช่ หมายความว่า “มีอะไรอย่างหนึ่ง” คำพูดที่ว่า“เป็นอนัตตา”หรือ“เป็นความไม่มีตัวตน” นั้นเป็นเพียงภาษาที่พูดใช้สื่อให้เข้าใจ ไม่ใช่หมายความว่า มี“ความเป็นอนัตตา”(ภาวะ)ที่คนต้องไปปฏิบัติให้เกิดให้เป็นขึ้นมาในจิตตน หรือไม่มี“ความเป็นอนัตตา”(ภาวะ)ที่จะต้องมาลดมาละแต่อย่างใด เพราะอะไรก็เป็น“อนัตตา”ด้วยกฎธรรมชาติอยู่แล้ว

ตอนที่ ๓

ถอดรหัสนิพพาน

นิพพานเป็นโลกุตระ

ความเข้าใจและความยึดถือที่ว่า “ธรรมะคือธรรมชาติ” แล้ว ก็เห็นเลยเถิดไปถึงว่า แม้แต่“อนัตตา”หรือ“นิพพาน”ก็เป็นธรรมชาติด้วย เป็นความเข้าใจผิด ซึ่งความจริงแล้ว“นิพพาน”หรือ“อนัตตา”ของ พุทธนั้น คือสภาพ“เหนือธรรมชาติ”ที่เรียกว่า“โลกุตระ” เพราะเป็น การ“ดับธรรมชาติหรือดับโลกีย์”ในตนเองได้อย่างสนิท เช่น มนุษย์ ย่อมสมสู่สืบพันธุ์เป็นธรรมชาติ แต่ผู้ปฏิบัติธรรมะของพุทธ“ลดละ กามุปาทาน”อย่างสมมาทิกฎุจจนบรรลุถึงขั้น“อนัตตา”หรือ“นิพพาน”นั้น ก็จะเป็นผู้สามารถ“ดับธรรมชาติ”ที่ต้องสืบพันธุ์ได้อย่างหมดเชื้อกิเลส, อุปาทานเกลี้ยง ดังนี้ เป็นต้น แต่ถ้าไม่เรียนรู้เป็น“สมมาทิกฎุจ” แล้ว ปฏิบัติจน“พันสัทกกายทิกฎุจ-พันวิจิกิจฉา-พันสีลัพพตปรามาส”ได้ อย่างแท้จริง ต่อให้มี“สมมาทิกฎุจ”อยู่ใน“ความเห็นความเข้าใจ”ไปอีก นานเท่าไร คนผู้นี้ไม่ปฏิบัติจนมีผลอย่างน้อยบรรลุ“พันสังโยชน์ ๓”

ดังกล่าวข้างต้น ก็บอกได้เลยว่า โดย“กฎธรรมชาติ” จะไม่ทำให้ผู้ที่แม่จะ“สัมมาทิฏฐิ” แล้วนั้น ถึงขั้น“อนัตตา”ได้เป็นอันขาด

เพราะกฎธรรมชาติ อันได้แก่ “เกิดขึ้น-ตั้งอยู่-ดับไป” ล้วนเป็นเรื่องวนเวียนของ“ธรรมชาติโลกียะ” สำหรับ“โลกุตระ”ที่ถึงขั้น“อนัตตา”สัมบูรณ์แล้ว **ไม่มี“ชาติ”** เพราะดับ“ชาติหรือความเกิดนั้นๆ”ได้อย่างเด็ดขาด “ไม่เกิดอีก-ไม่วนเวียน”อีก ชนิดหมด“ธรรมชาติ นั้นๆ”ไปเลย

ดังนั้น ไตรลักษณ์ ก็ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ว่า “ไตรลักษณ์”แบบโลกียะนั้น เป็น“ธรรมชาติวนเวียนเป็นความกลมความหมุนไม่จบสิ้น ความวน” **นั้นถูกต้อง** แม้แต่การ“ดับไป”หรือ“ไม่มีตัวตน”นั้นก็เป็นการ“แปรเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยในวัฏสงสาร” ซึ่งยังเป็น“การทำกาละหรืออบทบาทหนึ่งในกาลเวลา”(กาลกิริยา)หรือเป็นแค่“การดับการตายตามกาละ”(กาลมรณะ) เป็นครั้งเป็นคราวไปเท่านั้น จึงยังคงไม่พ้น“สังสารวัฏ”หรือยังไม่สูญสิ้นไปจากโลกแห่งความวนเด็ดขาด

เพราะนั่นเป็นเพียงเรื่อง“โลกหรือโลกียะ” ก็ถูกต้องของเขา ซึ่งเขายังไม่มี“สุญญตา”ที่ดับสิ้นเกลี้ยงอย่างไม่มีอะไรเหลือจน“พ้นสังสารวัฏ” หรือยังไม่“อนัตตา”อย่างเที่ยงแท้มั่นคงลงสุญญ เพราะสำเร็จสัมบูรณ์ด้วย“วิชชา ๙” ตามทฤษฎีของพระพุทธเจ้า อันเป็น“โลกุตระ” ที่ต่างจาก“โลกียะ”เป็นพิเศษแน่ๆ

นิพพานเป็นอนัตตาและสุญญตา

“ไตรลักษณ์”แบบโลกุตระนั้น เมื่อปฏิบัติจนเกิดผลสูงสุดขั้น“อนัตตา”จึงจะมี“สุญญตา” และ“สุญญตาหรืออนัตตา”นั้นๆก็จะเป็น“นิจจังและปรมังสุขัง”ที่เดียว เพราะรู้แจ้งชัดจริงใน“อัตตา”ที่

เป็น“ความไม่จริงไม่เที่ยงไม่แท้” อันเราหลงยึดถือ และแล้วเราก็ศึกษากระทั่งมี“วิชา”สามารถ“ดับอตตะ”นั้นๆได้อย่างประจักษ์สิทธิ์ชนิดสามารถรู้แจ้งชัดเจนทั้ง“อตตะอดีต”ที่เราสั่งสมมาจริง รู้แจ้งทั้ง“อตตะปัจจุบัน”ที่“เกิด,มี”(ภาวติ) รู้ชัดเจนทั้งที่จะไม่มี“อตตะอนาคต”

เพราะสามารถทำลาย“อตตะ”กระทั่งเป็น“อนัตตะ”ได้แล้วสั่งสมลงเป็น“อดีต”อย่างยาวนานเพียงพอ แม้“ปัจจุบัน”ก็เห็นแจ้งในความเป็น“อนัตตะ”อยู่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เพราะกำจัด“อตตะ”ได้อย่างซ้ำของแล้ว ดังนั้น ใน“อนาคต”ก็ย่อมเป็น“อนัตตะ”อย่างมั่นคงถาวรตลอดไป เหมือนเรามี“ความจริง” อยู่ในมือชัดๆดังๆ เช่น

เรามี“ความจริงที่เป็นอนัตตะ” ๑๐๐ (อดีต) + ๑ (ปัจจุบัน)

เราก็สามารถคำนวณได้ชัดเจนว่า อนาคต ก็ต้องเป็น ๑๐๑

ยังมี“ความจริงที่เป็นอนัตตะ” ๑๐๐๐ (อดีต) + ๑ (ปัจจุบัน)

เราก็สามารถรู้ได้ยิ่งแม่นมั่นว่า อนาคต ต้องเป็น ๑๐๐๑

เพราะฉะนั้น เมื่อ“อดีต”เราทำ“อนัตตะหรือสุญญตา”มาได้ตั้งร้อยครั้งพันครั้งหรือนับไม่ถ้วน และ“ปัจจุบัน”เราก็กังทำ“อนัตตะหรือสุญญตา”ยืนยัน“ความจริง”(ตถตา)“มันเป็นเช่นนั้นเอง”(ตถตา)อยู่ ไม่มีความแปรเปลี่ยน(อวิตถตา) ไม่มีความเป็นอื่น(อนัญญตตะ) เป็นอยู่อย่างนั้นได้โดยไม่ยากไม่ลำบาก หรือง่ายตายแควลคล่อง เป็นอยู่อย่างนั้นๆได้เองยิ่งกว่าอัตโนมัติด้วยซ้ำ เรากีย่อมจะคำนวณรู้ได้แน่นอนว่า “อนาคต”จะเป็นอย่างไร

อดีตก็อนัตตะ + ปัจจุบันก็อนัตตะ = อนาคตก็ย่อมอนัตตะ

นี่คือเครื่องชี้การ“จบกิจ” เพราะทั้งอดีตทั้งปัจจุบันและทั้งอนาคต ล้วนยืนยันความเป็น“อนัตตะ”[อนัตตะนี้เป็นสภาพหนึ่งของความเป็น“นิพพาน”ให้เราผู้ได้“ผลธรรม”รู้แจ้ง“ความจริง”อันสัมบูรณ์ว่ามีคุณลักษณะ“เที่ยง,แท้”(นิจจัง)“คงที่,ถาวร”(ฐวัง)“ยั่งยืน,ตลอดกาล”

(สัตสตะ)“ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา”(อวิปริณามธัมม)เป็นการแสดง
สภาพย่ำชื้ออยู่ชั้ดๆ ถึง...การ“ไม่มีทุกข์เพราะไม่มีตัวตนของเหตุแห่ง
ทุกข์”(อนัตตา)นี้ปรากฏยืนยันอยู่อย่าง“เที่ยง(นิจจัง)-คงที่(ฐวัง)-ยังยืน
(สัตสตะ)-ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม)-ไม่มีอะไรๆ
จะมาเอาชนะหรือหักล้างได้(อสังหิร)” ทั้งอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต แล้ว
เด็ดขาด

ซึ่งจากพระไตรปิฎก เล่ม ๓๐ ข้อ ๖๕๕ ที่ซึ่งบอกถึงคุณลักษณะ
ว่า “นิพพาน” นั้นกล่าวถึงคำว่า “นิจจัง” ก็ดี “ฐวัง” ก็ดี “สัตสตะ” ก็ดี
“อวิปริณามธัมม” ก็ดี ตลอดจนคำว่า “อสังหิร” ซึ่งหมายความว่า ไม่มี
อะไรๆจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้ ก็ตาม ดังที่กล่าวถึงมาข้างต้นนั้น
ล้วนซึ่งบอกถึงคุณลักษณะของ “ความจริง” ที่ได้แล้วเป็นแล้วคือ “ความ
ไม่มีตัวตน” ซึ่งได้แก่ “อนัตตา” นั้นต่างหากที่ “เที่ยง,แท้”(นิจจัง)
“คงที่,ถาวร”(ฐวัง) “ยังยืน,ตลอดกาล”(สัตสตะ) “ความไม่แปรปรวน
เป็นธรรมดา”(อวิปริณามธัมม) หรือ “ไม่มีอะไรๆจะมาเอาชนะหรือ
หักล้างได้”(อสังหิร)

ไม่ได้ หมายความว่า “นิพพาน” จะต้องมี “ตัวตน”(อัตตา)
นั้นแหละ “เที่ยง,คงที่,ยังยืน” ฯลฯ เป็น “กายทิพย์” อยู่ “เมื่อนิพพาน”
นิรันดรอะไรนั้นหรือ แต่กลับเป็นว่า..ที่เป็น “นิพพาน” นั้น เพราะ
“ความไม่มีตัวตน”(อนัตตา) ต่างหาก ที่..เที่ยง,คงที่,นิรันดร ฯลฯ

ดังนั้น “นิพพาน” จึงเป็น “อนัตตา” ด้วยประการฉะนี้แล

นั่นคือ “นิพพาน” ย่อมไม่ใช่หรือไม่เป็น “อัตตา”

แต่กลับ “ดับสิ้นอัตตา” อย่างเป็นทางการเป็น “สูญ” ชนิดสะอาดสนิทสมบูรณ์
ด้วยซ้ำ

เพราะ “อดีต” ก็สูญมาแล้วด้วยสามารถอย่างดีเยี่ยมไม่บกพร่อง
ตลอดสาย + “ปัจจุบัน” ก็สูญได้ “อย่างเป็นเอง”(ตถตา) เป็นได้เช่นนั้น

จริง(ตถตา) ไม่แปรเปลี่ยน(อวิตถตา) ความเป็นอย่างอื่นไม่มี(อนัญญตตา) มีแต่ว่า..เมื่อมีสิ่งนี้คือ“นิพพาน”เป็นเหตุ จึงจะมีสิ่งนั้นอันก็คือ“นิพพาน” นั้นเองเป็นผลสืบต่อไป หากสิ่งนี้คือ“นิพพาน”ไม่มี สิ่งต่อไปคือ “นิพพาน”ก็ไม่มี(อิทัปปัจจยตา) หรือมีสิ่งที่เป็น“นิพพาน”ชนิดไม่ถูกต้อง เป็นเหตุ สิ่งที่เป็น“นิพพาน”ชนิดไม่ถูกต้องก็ต้องมีเป็นผลต่อไป

ตามที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่า

เมื่อ..อดีตที่เที่ยงหรือ“คงที่”มามากมาย + ปัจจุบัน = อนาคต

และ อนัตตา = สุนฺญตา หรือ = สุนฺญ

เพราะฉะนั้น “อนาคต”ก็แน่ยิ่งกว่าแน่ว่าต้อง“สุนฺญ”

จากหลักฐานความจริงที่มี อดีต + ปัจจุบัน = อนาคต

อันมีค่าเท่ากับ อนัตตา + อนัตตา = อนัตตา

นักคณิตศาสตร์อาจจะท้วงว่า สมการข้างบนนี้“ผิด”

มันต้อง อนัตตา + อนัตตา = ๒ อนัตตา จึงจะ“ถูก”

แต่ในกรณีนี้ เพราะว่า อนัตตา = สุนฺญตา = ๐

เพราะฉะนั้นก็เท่ากับ สุนฺญตา + สุนฺญตา = สุนฺญตา

นั่นคือ $๐ + ๐ = ๐$

ชนิดเที่ยงแท้ถาวรด้วย มี“ของจริงหรือความจริง”รองรับ เป็น“ความปรากฏ”(ภาว)แก่ผู้ปฏิบัติบรรลุสัมบูรณ์อยู่ได้งๆ

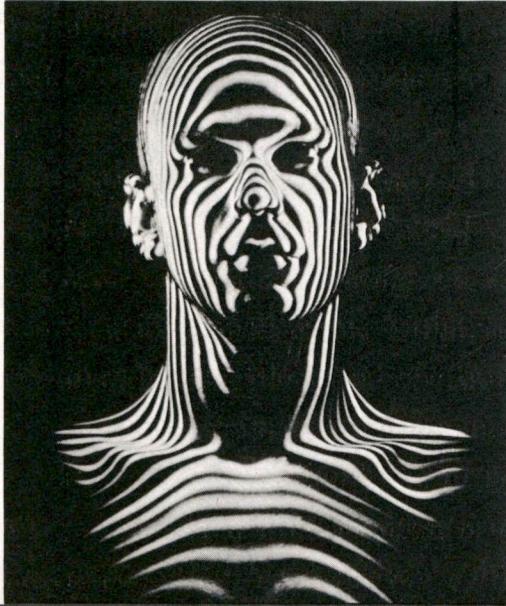
หมายความว่า “อตฺตาอดีต”ของเรา เราก็สามารถดับได้อย่าง มั่นใจ อ่านจากอดีตของตนจนมั่นใจมามากมาย มานานเพียงพอแล้ว ว่า“มันดับสนิท” แม้“อตฺตาปัจจุบัน”ก็“ดับอยู่” ไม่ได้แปรเปลี่ยน ชนิด เป็นจริงได้เองหรือเป็นอัตโนมัติยิ่งด้วยซ้ำ

อดีต + ปัจจุบัน = อนาคต

จึงเท่ากับ $๐ + ๐ = ๐$ แน่นอนสัมบูรณ์ นี่คือการจบกิจที่ต้องรู้

ด้วยตน

สำหรับรายละเอียดว่า รู้“อะไร”ในอดีต และรู้“อะไร”ในปัจจุบัน
หรือต้องรู้“อะไร”ไปทำไมถึงขนาดต ไว้ค่อยอธิบายกันอีกทีเมื่อได้

อธิบายถึงตอนสำคัญๆที่จะละเอียดลึกเรื่อง“เวทนาในเวทนา” ซึ่งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ในอะไรต่ออะไรต่างๆอันซับซ้อนลึกซึ้งอยู่มาก

มิจฉาทิกฺขฐิขวางทางนิพพาน

เอาตามจะขออธิบายถึงเรื่อง“ความเห็น”ที่มันยังมีจุดสำคัญที่ต้องพูดถึงต่อไปอีกหน่อย เพราะ“สัมมาทิฏฐิ”นี้เป็น“ประธาน” โดยแท้โดยตรง หาก“ทิฏฐิ”ไม่“สัมมา”เสียอย่างเด็ดแล้ว ก็เป็นอันหมดหวังที่จะปฏิบัติไปถึงจุดหมาย“อนัตตา”หรือ“นิพพาน”

จริงๆแล้ว“ความเห็น”ก็เป็น“สภาวะ”ที่เกิดที่เป็นในจิตคน และเป็น“อะไรอันปรากฏ(สภาวะ)อยู่ในจิต” ที่หลงยึดเข้าไป เป็น“ตัวตน”อย่างหนึ่ง ส่วน“อะไรอันปรากฏอยู่ในจิต” ซึ่งมีน้ำหนักแห่งความเข้มข้นกินลึกเจาะเข้าไปในจิตได้แนบเนียนฝังในจิตยิ่งกว่า“ทิฏฐิ”เสียอีก นั่นคือ ความเป็น“ตัวตน”อันน่ากลัว ที่มันเข้าขั้นต้องเรียกว่า“อุปาทาน”นี่เอง

เพราะฉะนั้น“สภาวะ”ที่ผู้วิชชาหลงยึดจากสภาพ“ทิฏฐิ”ซ่อนไขลึกเข้าไปเป็นสภาพ“อุปาทาน”กระทั่งเป็น“ตัวตน”นั้น พระพุทธเจ้าทรงเรียกชื่อว่า“ทิฏฐุปาทาน”

ดังจะเห็นได้ว่า “ทิฏฐิ”นั้น หากผู้ใดยังมี“ทิฏฐิ”เป็น“มิจฉาทิกฺขฐิ”อยู่ ก็ต้องทำ“ความเห็น”ที่มีฉฉาให้เป็น“สัมมาทิฏฐิ”ให้ได้เสียก่อน ซึ่ง“มิจฉาทิกฺขฐิ”ที่ว่านี้มันก็คือความเป็น“อัตตา”ชนิดหนึ่ง ที่ต้องปฏิบัติละล้าง“ความเห็นที่หลงยึดผิดๆเอาไว้”นั่นเอง จากนั้นแม้ผู้นั้นจะศึกษาจน“สัมมาทิฏฐิ”ได้แล้วเป็นขั้นต้น ขั้นต่อไปก็ต้องปฏิบัติตาม“อาริยมรรคองค์ ๘”ให้เกิด“สัมมา”ให้ได้อีกทั้ง ๗ องค์ ได้แก่ “สัมมาสังกัปปะ-

สัมมาวาจา-สัมมากัมมันตะ-สัมมาอาชีวะ-สัมมาวายามะ-สัมมาสติ-
 สัมมาสมาธิ” เพื่อละล้างส่วนที่ยัง“มีอะไรต่างๆ” ที่หลงยึดถือเป็น“ตัวตน”
 ไว้ เช่น “ทิฏฐุปาทาน”(สภาวะที่ยึดในทิฏฐิ) หรือ“กามุปาทาน”(สภาวะที่
 ยึดในกาม) เป็นต้น จึงจะมีประสิทธิผลเป็น“สัมมาญาณ”และ“สัมมาวิมุตติ”
 ซึ่งก็คือ“ความไม่มีตัวตน”ของ“อุปาทาน”ทั้งหลายนั่นเอง อันเป็น
 สภาวะของ“อนัตตา” จึงจะเข้าถึง“นิพพาน”

หากใครมี“ความเห็น”ว่าไม่มี“อัตตา”ชนิด“ปฏิเสธอัตตา”เขา
 ผู้นั้นก็ไม่ต้องปฏิบัติละล้างมัน ผู้นี้ก็เชื่อว่า“ทำทิฏฐิ”ให้แจ้งชัดแล้วก็
 จบเรื่อง หรือจะเข้าใจว่า “ตนจบกิจ”แล้ว ก็คงจะง่ายดี

แต่ตามความเป็นจริงนั้น เมื่อคนผู้ใดยังมี“ความหลง”(โมหะ)
 ยังมี..กิเลส,ตัณหา,อุปาทาน หรือยังมี“ความไม่รู้”(อวิชชา)จริงๆ หรือ
 แม้แต่ยังมี“มิจฉาทิฏฐิ”จริงๆ ผู้นั้นก็ย่อมมี“อัตตา”หรือ“สภาวะ” ที่ยัง
 ไม่สัมบูรณ์นั้นๆนั้นแหละ ที่จะต้องละล้างหรือกำจัดมันให้ดับสนิทไป
 จาก“ตน”ให้ได้

แต่ถ้าขึ้นเข้าใจหรือมี“ความเห็น”เพี้ยนไปเป็น“นิรัตตา”กล่าวคือ
 เห็น“ความไม่มีตัวตน”เลยเถิดไป กระทั่งว่า“ปฏิเสธไปหมดแม้สิ่งที่
 เราหลงยึดหลงถืออยู่จริง”ก็ตีทิ้ง เพราะ“ความเห็น”มันเพี้ยนไปดังได้
 อธิบายมาแล้ว

ความเข้าใจของใครก็ตาม หากเป็นดังว่านี้ ยังเป็น“มิจฉาทิฏฐิ”
 ยังกั้นทาง“นิพพาน”ของตน ด้วย“ทิฏฐิ”ของตนเอง

พระพุทธเจ้าจัด“ทิฏฐิ”เช่นนี้อยู่ในจำพวก“อุจเฉททิฏฐิ”
 เพราะ“ความเห็น”ยังไม่เป็นแม้แต่“อัตตทิฏฐิ” จึง“สูญโอกาส”
 ที่จะ“นิพพาน” เพราะ“อนัตตา”ถูกตัดขาดไปด้วย“นิรัตตทิฏฐิ”

“อัตตทิฏฐิ”คือ“ความเห็นว่าเป็นตัวตน” แต่ไม่ใช่“สัสสตทิฏฐิ”
 (ความเห็นว่ายั่งยืน) เพราะไม่ได้หลงผิดว่า “ตัวตนหรืออัตตาทั่งยืน”

เพียงแต่ยอมรับว่า“มีอัตตา” และ“อัตตา”นั้นเป็นสิ่ง“ไม่เที่ยง”(อนิจจัง) อีกทั้งพา“ทุกข์” จึงต้องละล้างให้สิ้นเกลี้ยงเป็น“อนัตตา”ให้ได้

ตามความจริงแล้ว ผู้ปฏิบัติขั้น“ปรมาตถธรรม”ยอมเข้าไปสัมผัส“สภาวะ”ของ“นามรูป”เหล่านี้ และโดยความเป็น“สภาวะ”นั้น “อนัตตา”หมายถึงลักษณะของ“การหมดสิ้น‘อัตตา’ที่ตนหลงยึดถืออยู่ด้วยอวิชชา” ซึ่งตามธรรมดาคนที่ยัง“อวิชชา”ก็จะหลงผิด“ยึดสภาวะอะไรต่ออะไรต่างๆไว้จนกระทั่งยึดมั่นถือมั่น(อภินิเวศ) เข้าไปเป็น‘ตน’เป็น‘ของตน’อยู่จริง” จึงต้องเรียนรู้“อุปาทาน-อภินิเวศ”เหล่านั้นให้ดี และจับ“ตัวตน”ที่หลง“ยึดถือ”นั้นๆให้ได้ แล้วละล้างกำจัดมันให้หมดไปให้สิ้นเกลี้ยง เมื่อกำจัดได้“หมดสิ้นเกลี้ยง-ไม่มีตัวตนนั้นๆได้สมบูรณ์แล้ว”
นั่นแหละคือ “อนัตตา”

“อนัตตา” คือ การบรรลุถึง“ความไม่มีตัวตน”

ส่วน“นิรัตตา” คือ การปฏิเสธ“ความมีตัวตน”หรือไม่ยอมรับ“ความมีตัวตน” เมื่อไม่ยอมรับ“ความมีตัวตน” ผู้นั้นก็ยอมไม่ได้หันเข้าหา“ความเป็นอัตตา”ที่ผู้ยังไม่ไซ้หรือหันตั้งจะต้องหลง“ยึดถือ”อยู่แน่ ก็ไม่ได้ศึกษาอ่านค้นดูใน“ปรมาตถธรรม”(จิต-เจตสิก เป็นต้น)ของตนเองว่าตนเองจะหลงยึดหลงถือเอา(อุปาทาน)อะไรๆจนตน“เข้าครองอัตตา”(อัตตปฏิลาภ)หรือ“ได้ตัวตน”(อัตตปฏิลาภ)ใดๆเข้าไปบ้าง

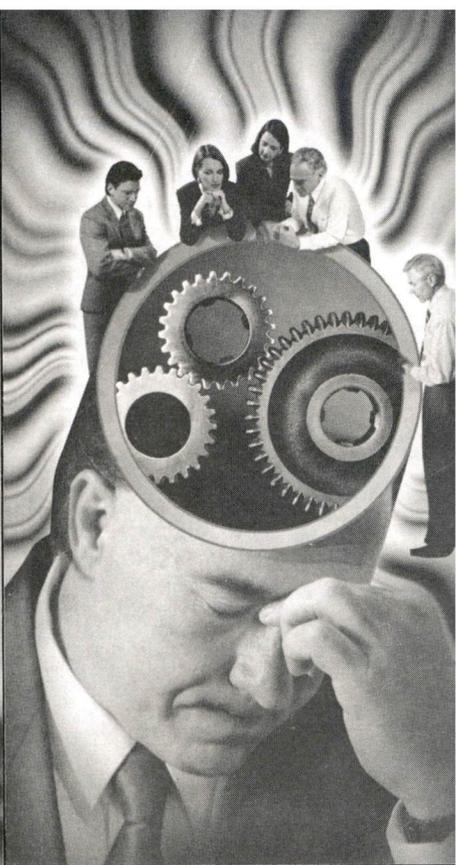
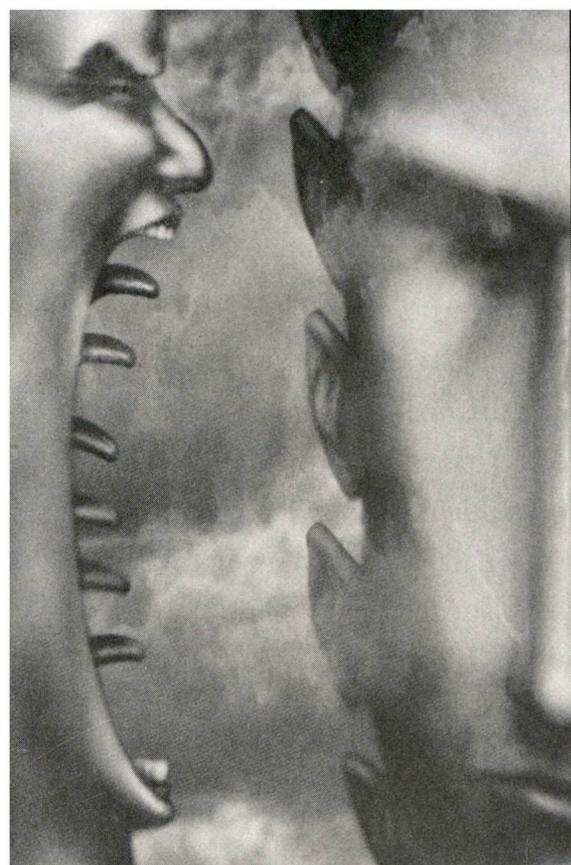
“นิรัตตา”จึงเป็น“ทิฎฐิ”(ความเห็น)ที่ผิดชนิดหนึ่ง เรียกว่า “นิรัตตทิฎฐิ” คือ “ความเห็นที่ไม่มีตัวตน”ที่ยังเป็น“มิจฉาทิฎฐิ”

ส่วน“อนัตตา”ไม่ใช่“มิจฉาทิฎฐิ” แต่เป็น“สัมมาทิฎฐิ”ที่ใครบรรลุ“อนัตตา”สูงสุดสมบูรณ์ ย่อมถึงความเป็น“อรหันต์”ที่เด็ดขาด

อรหันต์ ไม่มี“นิรัตตา” แต่มี“อนัตตา”

อรหันต์ ไม่มีทั้ง“อัตตา” ไม่มีทั้ง“นิรัตตา”

ส่วนผู้ที่มี“นิรัตตา”นั่นคือ“มิจฉาทิฎฐิ”ยอมไม่มี“อนัตตา”แน่

ตอนที่ ๕

ถอดรหัสอตตาทา

แจ้้งซัดอตตวาทุปาทาน

คนผู้ไม่รู้แจ้้งซัดเจนดั่งกล่าวนี้ โดยเฉพาะถ้าไม่ศึกษาระดับ “ปรมัตตสังจจะ” (ความจริงขั้นสูงระดับ เรียบรู้จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน) ก็จะไม่สามารถรู้จัก “อตตาทา” อย่างต้องแท้ และแม้จะรู้ด้วย “สุตมยปัญญา หรือจินตามยปัญญา” เก่งกาจปานใด หากไม่ปฏิบัติกระทั่งสามารถมีมรรคผลเป็น “ภาวนามยปัญญา” ก็คงจะเป็นเพียง “อตตวาทุปาทาน” เพราะเหตุแห่ง “นิรัตตทิกฺขุ” อยู่นั่นเอง

เพราะ ไม่รู้จัก ไม่รู้แจ้้ง ไม่รู้จริง ใน “ความเป็นอตตาทา” อย่างสัมมาทิกฺขุ ดังนั้น แม้จะถกจะเถียงเกี่ยวกับ “อตตาทา” หรือจะทำอะไรเกี่ยวกับ “อตตาทา” เช่น ถกเถียงกันอยู่ขณะนี้ว่า “นิพพานเป็นอตตาทา หรืออนัตตาทา” ผู้มี “นิรัตตทิกฺขุ” ทั้งหลายก็ผกผันกันไปแค่ “คำพูด” เท่านั้น

สรุป ณ ตรงนี้ว่า “อตตวาทุปาทาน” มี ๒ นัย มีทั้งในหมู่พวกที่เป็นชาวพุทธเอง ที่มี “นิรัตตทิกฺขุ” ย่อมมีภูมิเรื่อง “อตตาทา” ได้แค่

“ความเห็น”(ทิวฐิ) และ“ความเห็น”ก็เห็นว่า “อิตตา”นั้นไม่เคยมีมาก่อนเลย “ทิวฐิ”นี่ปฏิเสธ“อิตตภาวะ”(อาการที่ปรากฏจริงของตัวตน) ดังนั้น “อิตตา”ก็ดี “อนตตา”ก็ดี จึงเป็นแค่“อิตตวาทุปาทาน” เพราะ“ยึดถือได้แค่‘คำพูด’เท่านั้นว่าเป็นอิตตา” ดังได้อธิบายมาแล้ว โดยเฉพาะผู้มีความยึดถือใน“ความเห็น”ที่เป็น“นิรัตตทิวฐิ”เสียด้วยนี้ ตกเถียงกันอยู่ มันก็แค่“คำพูด” เท่านั้นจริงๆที่ถกกันไปกันมา ต่างก็ยังไม่ถึง“อิตตา”ที่เป็นสภาวะใดๆ แล้วมันจะไปจบด้วย“อนตตา”จริงกันอย่างไร? ตรงไหน? นี่ก็นัยหนึ่ง

ส่วนในหมู่พวกที่มี“ความเห็น”เป็น“เทวนิยม”ในศาสนาที่มีลักษณะเป็น“สัสสตทิวฐิ”นั้น ก็พูดถึง“พระเจ้า”หรือพูดถึง“อิตตา”กันไปเป็น“อิตตวาทุปาทาน” เพราะสมมุติกันไว้สูงส่ง ชนิดที่มนุษย์เป็นไม่ได้มีไม่ได้ เป็นของต้องห้าม ที่ไม่มีใครสามารถแตะต้องเป็นอันขาด และอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ จึงเป็นแต่เพียง“คำพูด”แท้ๆ ที่พูดว่า“พระเจ้า..พระเจ้า..พระเจ้า”กันอยู่ โดยมีความเห็นว่า “พระเจ้า”เป็น“จิตวิญญาน” จึงชื่อว่า“อิตตา” แต่จับต้อง“อิตตา”ไม่ได้เลย ไม่มีสิทธิ์จับต้องด้วย คงได้แต่พูดถึง

นี่ก็เป็น“อิตตวาทุปาทาน” อีกนัยหนึ่ง

นี่คือนัยแฝงอันสำคัญที่หมายถึงในความเป็น“อุปาทานข้อที่๔” ที่พระพุทธเจ้าต้องใช้คำว่า“อิตตวาทุปาทาน”ในพุทธสมัยซึ่งเป็นคำความที่เปิดเผยและยืนยัน“ความจริง”(สัจจะ)อันลึกซึ้งซึ่งทั้งแก่ชาวพุทธเรา ทั้งแก่ชาวศาสนาอื่นไปด้วย หากผู้ใดที่มีบารมีหรือมีญาณวิสัยพอจะรู้ได้ ก็เป็นบุญของผู้นั้นทั้งสิ้น

ส่วนนัยลึกต่อมาที่เป็น“ความจริง”(สัจจะ)อันลึกซึ้งของ“จิต” ก็ในตัวคนทุกคนนี่เองซึ่งชาวพุทธจะต้องเรียนรู้อย่าง“สัมมาทิวฐิ”ให้ดีที่สุด และต้องพากเพียรประพฤติปฏิบัติจึงจะบรรลุ“อนตตา” ความจริงนั้นก็คือ

“ปรมัตตสัจจะ”ได้แก่ จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน

หากชาวพุทธเองผู้ใด ไปมัวยึดอยู่แต่념กว้างๆข้างนอกตน โดยยึดเอาแต่ความหมายว่า “สัพเพ ธัมมา อนัตตา = ธรรมทั้งหลาย ทั้งปวงไม่มีตัวตน” ที่พระพุทธรเจ้าตรัสถึง념กว้างและทรงชี้ความหมาย สดุดยอดไว้เท่านั้นว่า หากถึงที่สุดจริงของสิ่งใดๆก็จะเป็นเช่นนั้นทุกสรรพสิ่ง ดังนั้น คนผู้ใดยังไม่ได้เรียนรู้และปฏิบัติกระทั่งบรรลุถึงที่สุด ของ“อัตตา”อันเป็นความไม่เที่ยงไม่แท้ที่ตนยังอาจจะมิหลงยึดมั่นอยู่ และยังไม่ได้“ทำให้เกิดมรรคเกิดผล”(ภาวนา)จนเป็น“อนัตตา”แล้วไปรั จะหลงเข้าใจเองง่ายๆ ว่า เพียงแต่ตนเข้าใจได้ถ่องแท้ลึกซึ้งใน ความหมายของความว่า “ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีตัวตน”แต่นี้ ก็เลยเข้าใจว่า ตนได้บรรลุเห็นแจ้งความเป็น“อนัตตา”แล้ว ซึ่งก็ หมายถึงว่า ตนได้บรรลุ“นิพพาน”ด้วย ดังนี้ ยังไม่ใช่แน่ เพราะหาก เห็นอย่างนั้น นั่นเป็นแค่“นิรัตตา”

จึงใคร่ขอย้ำกับผู้ศึกษาทั้งหลายความว่า“ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีตัวตน หรือเป็นอนัตตา”นี้ ผู้พอมีความเฉลียวฉลาดอยู่บ้างก็พอ เข้าใจได้ด้วยตรรกะกันทั้งนั้น แต่มันยังมีสภาพของความเป็นจริงใน“จิต” ซึ่งลึกเข้าไปถึงขั้น“ปรมัตตธรรม”ที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้“ความเป็น อัตตาที่แต่ละคนหลงยึดมั่น”และต้อง“ละล้างความเป็นอัตตา”นั้นๆให้ ได้อย่าง“สัมมาทิฏฐิ” จึงจะบรรลุถึง“อนัตตา”ได้

หากผู้ใดเข้าใจตรงนี้ไม่ดีพอ ก็จะพาลหลงผิดไปว่า “ธรรม ทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตาหรือไม่มีตัวตน”ไปเสียทั้งหมดอย่างพาชื่อ ด้วยความรู้เพียงนัยของตรรกะ หรือแค่สุดมยปัญญาแค่จินตตามยปัญญา แล้วก็ไม่เรียนรู้“อัตตา”ที่เป็นความหลง(โมหะ) หรือความโง่(อวิชชา) ชนิดหนึ่งในจิตวิญญาณของตัวเราให้ถ่องแท้ ถึงขั้น“ปรมัตตสัจจะ” ผู้นั้นก็จะมีสิทธิ์ได้บรรลุถึง“อนัตตา”หรือจะไม่ได้บรรลุ“นิพพาน”แน่นอน

ความเป็น“อิตตวาทุปาทาน”ของชาวพุทธนี้ ยังมีนัยที่ซับซ้อน
อยู่อีก ๒ นัย ก็คือ

นัยซับซ้อนที่ ๑ ได้แก่ คนที่ยึดมั่นได้แค่“คำพูด”เป็น
“อิตตา”(อิตตวาทุปาทาน)ผู้นี้ มัวไปเฟ่งอยู่แต่ผู้อื่นว่า ผู้อื่นไม่เข้าใจ “ความ
เป็นอนัตตา” เหมือนตอนที่ตนได้เรียนมาว่า “สัพเพ ชัมมา อนัตตา” ซึ่ง
แปลว่า“ธรรมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตาหรือไม่มีตัวตน”นี้แหละ แล้ว
ผู้นั้นก็เข้าใจไปว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในมหาจักรวาลนี้ ล้วนไม่มีตัวตนไป
ทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสังขตธรรม อันหมายถึงธรรมที่ถูก
ปรุงแต่งใดๆในล้าในมหาจักรวาลก็ตาม หรืออสังขตธรรม อันหมายถึง
ธรรมที่ไม่ถูกปรุงแต่งแล้ว ได้แก่ นิพพาน ก็ตาม ล้วนเป็น“อนัตตา”คือ
ล้วนเป็น“ความไม่มีตัวตน”ทั้งนั้นแล้วท่านผู้นี้ก็ตีถึงความเป็น“อิตตา”เฉยเลย

แล้วผู้นี้ก็ยึดมั่นว่า หากใครคนใดพูดถึงความเป็น“อิตตา”
ก็เท่ากับเขาผู้นั้นแค่“พูด”แค่เป็น“คำพูด”ว่า“อิตตา”กันอยู่เท่านั้น
เพราะผู้นี้หลงเินไปกับความหมายที่ตนเข้าใจตามภาษาชื่อที่ว่า
“ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีตัวตนหรือเป็นอนัตตา” โดยยึดมั่น
ว่า ไม่มี“อิตตา”อย่างสิ้นเชิง ไม่ว่าจะกรณีใดๆ อะไรก็ไม่มีอิตตา
ไปทั้งนั้นในมหาจักรวาล ดังนั้นท่านผู้นี้จึงยึดมั่นว่า หากใครยังเห็นว่า
มี“อิตตา”ที่จะต้องยุ่งต้องเกี่ยวอยู่อีก แสดงว่า“คนๆนั้นยังมโห่งอยู่”
ถือว่า คนๆนั้นยังเข้าไม่ถึง“คำพูด”ที่ว่า “สัพเพ ชัมมา อนัตตา” หรือ
“ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีตัวตน” จึงยังไปวุ่นกับ“ตัวตน”ที่ไหนก็ไม่รู้
อยู่อีก เท่ากับท่านผู้นี้เอาสาระกันแค่“คำพูด” โดยเฉพาะท่านผู้นี้เฟ่ง
มองแต่“คนอื่น”เท่านั้นว่าไปมัวเพื่อหลง**ความเป็น“ตัวตน”(อิตตา)**อยู่ได้
นี่คือ..นัยซับซ้อนที่ ๑ ของชาวพุทธ ผู้มี“อิตตวาทุปาทาน”

ส่วนนัยซับซ้อนที่ ๒ ก็คือ **ตนเองของท่านผู้นี้เอง** ก็ยึดมั่นได้
แค่“คำพูด”ว่าเป็น“อิตตา”อยู่เท่านั้นเช่นกัน เพราะตนเองก็เข้าใจผิด

เลยเถิดไปไกล ว่า อะไรก็ไม่เป็นตัวตน ไม่เป็นอัตตาทั้งหมดทั้งสิ้น เสียแล้ว จึงไม่ได้หันเข้ามาศึกษาหาความจริงทั้งสมมุติ(สมมุติสัจจะ) และทั้งความจริงที่เป็นปรมาตม์(ปรมาตตสัจจะ)โดยเฉพาะอย่างยิ่ง**ในตนเอง** เพราะฉะนั้น เมื่อตนเองก็ไม่ได้หันเข้ามาใส่ใจเรียนรู้อัน“ตัวเอง” ไม่ได้ฝึกฝนปฏิบัติอย่าง“สัมมาทิฐิ” จึงไม่รู้จัก“อัตตา”ตามธรรมชาติ ที่เป็นจริง จึงไม่มีสิทธิ์รู้จัก“อุปาทาน”ที่คน“หลงยึดมั่น”เอาอะไรต่ออะไร ตั้งมากมายเป็น“อัตตา” ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า“อัตตา”นั้น มี ถึง ๓ ประเภท [พระไตรปิฎก เล่ม ๙ ข้อ ๓๐๒]

ด้วยเหตุดังนี้ ท่านผู้รู้นี้ก็เป็นอัน**ไม่มี“ตัวตน”**(ตัวตน)ที่หลงยึดมั่นจนมาดลละล้างให้จางกลายเป็นทั้งหายไปจน“หมดสิ้นตัวตนนั้นๆ”อย่าง เป็นจริงแน่ๆ จึง**ไม่มีหวังที่จะถึงสภาพ“อนัตตา”**ที่เป็น“ปรมาตตสัจจะ” ชั้น“จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน”ได้แน่นอน เพราะท่านผู้รู้นี้เห็นจริง และเชื่อสนิทเสียแล้วว่า แม้ในตัวเราก็ไม่มี“อัตตา” หรือฉลาดลึกซึ้ง หนักเข้าไปเสียอีกว่า **ตัวตนก็ไม่ใช่ตัวใช่ตน**

ท่านผู้รู้นี้ก็ไม่ต้องศึกษาความเป็น“อัตตา”ใดๆอีกแล้ว

ก็ขอถามท่านมีภูมิปัญญามีความรู้เพียงนี้ ถึงปานฉะนี้ นั้น ท่านถึงขั้นบรรลุ“อนัตตาธรรม”หรือเข้าถึงความจบกิจ แล้วจริงหรือ?

ไม่ถึงนิพพานเพราะไม่รู้จักอัตตา

ถ้าผู้ใดเชื่อมั่นเสียแล้วว่า ในตนไม่มี“อัตตา” ก็ย่อมจะไม่มี โอกาสรู้จัก“อัตตา” ไม่ได้เผชิญกับ“อัตตา” แล้วผู้นั้นจะทำความ จางคลาย“อัตตา”นั้นๆลงไปๆ จนที่สุด“หมดสิ้นตัวตน”ถึงขั้น“อนัตตา” ซึ่งเป็นฐานแห่งนิพพาน ย่อมเป็นไปได้

เมื่อเป็นไปได้ คนผู้นี้ย่อมปิดทางสนิทที่จะได้รู้แจ้งเห็นจริงถึงสภาวะของ“อนัตตา” ซึ่งเป็นภาวะเกิดจากการ“ทำลายตัวที่หลงยึดมั่นในอะไรต่ออะไรเข้ากระทั่งเป็นอนัตตา”อันไม่ใช่ของแท้ของจริงนี้ลงได้

เพราะฉะนั้น ผู้ที่มี“อึดตวาทุปาทาน”จึงพูดจึงเถียงกันว่า “นิพพานเป็นอนัตตา”ก็ดี แม้ผู้ที่เถียงว่า“นิพพานเป็นอนัตตา”ก็ตาม ก็เถียงด้วยตรรกะ ซึ่งเป็นภูมิขั้นสุดมยปัญญาและจินตามยปัญญาเท่านั้น เพราะคนผู้นี้ยังไม่มีสภาวะ“อนัตตาธรรม”ในตนจริงหรือยังไม่ได้ปฏิบัติเป็นสัมมาทิฏฐิ จนเกิดมรรคเกิดผลถึงขั้น“ภาวนามยปัญญา” แล้วมีญาณรู้แจ้งเห็นจริงความเป็น“อนัตตา”ของตนในตนตามพระพุทธรพจน์ที่ว่า **ปัจจุตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ** ซึ่งเป็นการรู้แจ้งชนิด“สัมผัสผล” โดยมี“ผลธรรม”ที่ชื่อว่า “อนัตตา”นั้นๆ อย่างมี“ความปรากฏ”(ภาวะ)ในตน หรือมี“ความเป็นจริง”(ตถตา)ในตน

“อนัตตา”นั้นจะต้องเป็นสภาวะที่ญาณทัสสนะของตนซบทราบ “**ความไม่มีตัวตนนั้นแล้ว**”ในจิตตน ต้องปรากฏให้ผู้ปฏิบัติรู้แจ้งเห็น “อะไรอย่างหนึ่งที่เป็นความสูญหรือความไม่มีนั้นแล้ว” ปรากฏเป็น “ของจริง” โทนโท จึงจะชื่อว่าผู้นั้นมีปัญญาเห็น “**ความจริงตามความเป็นจริง**” ที่มีที่เป็นที่ปรากฏสภาพขึ้นยืนยัน “**ความจริงหรือของจริง**”(สัจจะ, ตถะ)อันสำเร็จบรรลุถึงขั้น“อนัตตา”ให้เจ้าของรู้เห็นสัมผัส “**ความไม่มีตัวตนแล้ว**”นั้นๆใน“จิต”ตนแม้จะเป็นนามธรรมขั้น“อรุรูป”สุดๆปานใดก็ตาม

“อนัตตา”ดังกล่าวนี้จึงจะไม่ชื่อว่า เป็น“อนัตตา”แค่ตรรกะ หรือแค่สุดมยปัญญาและจินตามยปัญญาเท่านั้น เพราะได้ปฏิบัติจน“เกิดมรรคผล” แล้วเผชิญกับสภาวะ“อนัตตา”นั้นๆรู้แจ้งเห็นจริง “ผล”ของตนใน“จิต”ตน ปัญญาขั้นนี้ จึงจะชื่อว่า “**ภาวนามยปัญญา**”

“**ภาวนามยปัญญา**” คือ ความรู้ที่รู้ของจริงหรือรู้สภาพจริงนั้นๆของตนที่ตนปฏิบัติเกิด“ผลธรรม”

เพราะฉะนั้นผู้ที่บอกว่า“นิพพานเป็นอัตตา”นั้น แน่แน่นอนเลยว่า ผู้หนึ่งยังมี“อัตตา”แน่นอนอยู่แล้ว ซึ่ง“อัตตา”ที่ว่านี้ก็ไม่ใช่ว่า“อัตตา”ที่“สัมมา”อย่าง เป็น“อาริยะ”เป็น“โลกุตระ”เสียอีก และแน่นอน ที่สุดว่าเขา ยังไม่มี“สภาวะอัตตา”ที่เป็น“โลกุตระ”ซึ่งเป็นการพิสูจน์ได้ว่า ยังไม่รู้จักความเป็น“อัตตา”จึงยังไม่รู้จัก“นิพพาน”ด้วย เพราะยังเห็นอยู่ ใต้ง่าวยังมีทั้ง“ภพ”ยังมีทั้ง“ชาติ” โดยเฉพาะยังมี“อัตตา”อยู่ โทหนโท อาจจะไม่รู้จัก“ธรรมรส”ที่เป็นแม่แก่“สัมมาวิราคะ”ด้วยซ้ำ

“สัมมาวิราคะ” ก็คือ ความจางคลายของกิเลส, ตัณหา, อุปาทาน ชนิดจับ“ตัวตน”หรือจับความเป็น“อัตตา”ของกิเลส, ตัณหา, อุปาทานนั้นๆ ได้อย่างถูกตัวถูกตน แล้วสามารถลดละจางคลาย“ตัวตน”ของกิเลส, ตัณหา, อุปาทานนั้นๆ อย่าง“ตามเห็นความจางคลาย”(วิราคะบุปัสสี) และเมื่อปฏิบัติได้สูงขึ้นๆ ถึงขั้น“นิโรธ”ก็“ตามเห็นความดับ”(นิโรธานุบุปัสสี) กัน อย่างเห็นแจ้งรู้ของจริงที่เดี่ยว นั่นเอง

หากมีฐานแห่งความรู้ที่ยัง“มิจฉาทิภูมิจิ”อยู่แค่..ยังไม่รู้จักและไม่เคย ลิ้มรส“ธรรมรส”ที่เป็นแม่แก่“สัมมาวิราคะ” ผู้นี้ย่อมไม่รู้“วิมุติรส”หรือ“นิโรธ” อันคือรสแห่งความดับสนิทของกิเลส, ตัณหา, อุปาทาน หรือ“รสของการดับอัตตา”แน่ๆ และอารมณ์ของความดับสนิทของ กิเลส, ตัณหา, อุปาทานนี้แหละ คือ“สัมมาวิมุติ”คือ“อัตตา”ซึ่งก็คือ “นิพพาน”แท้ๆ

อาจจะ มีบางคนได้รับ“รสมิจฉาวิมุติ” ซึ่งเกิดจาก“รูปรูปภพ หรือออรูปรูปภพ”ที่เป็น การดับด้วยวิธีสมาธิ”ก็เป็นได้ เพราะท่านผู้นี้ยังไม่รู้แจ้งถึงความเป็น“ภพ”จึงยังติดอยู่ใน“ภพ”โดยตนหลงยึดเป็นที่อาศัย อยู่ของ“อัตตา” แม้จะเป็น“ออรูปรูปภพ”ก็ตามที่ ที่พิเศษไปกว่านั้นก็คือ ในศาสนาพุทธมี“วิภวภพ” อันเกิดจาก“วิภวตัณหา”ที่ลึกซึ้งยิ่งกว่า “รูปรูปภพ-ออรูปรูปภพ”ของฆานโลกีย์ ซึ่งเป็นได้ทั้ง“วิภวภพแบบโลกีย์”

และเป็นได้ทั้ง“วิภวภาพแบบโลกุตระ”ให้ศึกษาอีก ท่านผู้นี้คงจะต้องศึกษาเพิ่มให้เป็น“สัมมาทิฏฐิ”อีกชั้นหนึ่งแน่ๆ เพราะแค่“สมาธิ”ก็ยังเป็นได้แค่สมาธิที่ยัง“มิจนาสมาธิ”อยู่ *ยังไม่ใช่“สัมมาสมาธิ”ที่เกิดจาก“องค์ทั้ง ๗ ของมรรค”* “สัมมาสมาธิ”ดังกล่าวนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๓-๒๘๐

ดังนั้น คนผู้นี้จึงหลงผิดแท้ๆ หรือ“มิจนาทิฏฐิ”แล้วแต่ต้นทาง

ไม่ถึงอนัตตาเพราะยึดอนัตตา

ผู้ที่ยังเห็น หรือยังเข้าใจว่า **สภาวะธรรมสูงสุดของศาสนาเป็น“อนัตตา” หรือเห็นว่า“นิพพาน”เป็น“อนัตตา”** ก็เท่ากับ ผู้นี้ยังมีความเห็นเป็น“สัสสตทิฏฐิ” ซึ่งหมายความว่า คนผู้นี้มีความเห็นว่าเป็น“อนัตตา”หรือ“ปรมาตมัน”นั้น“เที่ยง, ยั่งยืนตลอดกาล” ก็เข้าข่าย“เทวนิยม” เพราะยังมี“ภพ” ยังมีชั้นสูงสุดยอดคือชั้น“นิพพาน” เป็น“สวรรค์”ที่ต้องเสพสุขอยู่ ยังมี“ปรมาตมัน” ซึ่งเหมือนกับลัทธิที่ยึดถือ“พระเจ้า”นิรันดรเช่นเดียวกัน จึงมี“อนัตตา”เป็นที่สุดแม้กระทั่งสภาพสูงสุดยอดชั้น“นิพพาน”ก็ยังคงเป็น“อนัตตา”

เห็นได้ชัดใหม่ว่า ผู้ยึดอยู่กับสภาพ“อนัตตา”นิรันดร, เที่ยง, ยั่งยืนตลอดกาล แม้ถึงขั้นสูงสุดยอดแล้วแบบนี้ จึงเป็นลัทธิ“ตัวตน”(อนัตตา) หรือลัทธิ“ปรมาตมัน”อยู่โตนโไท่ตังๆ มันก็อย่างเดียวกันชัดๆ กับลัทธิ“เทวนิยม” ที่ยืนยงอยู่กับ“พระเจ้า” ซึ่งเป็น“สัสสตทิฏฐิ”

ผู้เห็นว่า**“นิพพานเป็นอนัตตา”** จึงคนละลัทธิกับศาสนาพุทธ หรือหากยังอ้างว่าเป็น“พุทธ” ก็เท่ากับขบถต่อ“ธรรมวินัย”ของพระพุทธเจ้า ไปเป็น“เทวนิยม” ซึ่งเป็นการโค่นล้มแก่นยอดสุดของ

ศาสนาพุทธกันไปแล้ว เพราะ“พุทธ”นั้น“ดับอตฺตา”เป็นสูญไปแล้ว แต่“เทวนิยม”นั้น ยังมี“อตฺตาดาวรนิรันดร” อันเป็นคนละขั้วกันทีเดียว

ดังนั้น ศาสนาแบบ“เทวนิยม”ที่ยึดถือ“อตฺตาดาวรนิรันดร” ซึ่งก็คือ“พระเจ้า”ก็ดี หรือชาวพุทธที่หลงผิดไปเป็นแบบ“เทวนิยม” ดังที่พูดมาแล้วนั้นก็ตาม จะไม่สามารถ“ดับภพ-จบชาติ”ได้เป็นอันขาด เพราะ“อตฺตานิรันดร”นั้นก็คือ“ชาตินิรันดร”หรือ“ภพนิรันดร” ซึ่งก็เท่ากันหรืออันเดียวกันกับ“พระเจ้านิรันดร”นั่นเอง เพราะฉะนั้น จึงไม่มีวัน“จบสังสารวัฏ”อันจะต้องวนเวียนอยู่ใน“ภพ-ชาติ” และแน่นอน ก็คือ ยังจะต้อง“วนเวียนอยู่ในสังสารวัฏ” เมื่อมี“ภพ-ชาติ”ก็ต้องมี “ชรา-มรณะ-โสกะ-ปริเทวะ-ทุกขะ-อุปายาสะ” ไม่มีวันที่จะถึง สภาวะ“ดับภพ-จบชาติ” สู่ความ“พ้นจากทุกข์”หรือ“จบสิ้นเด็ดขาด-ไม่ต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏ”ไปได้แน่ ตราบเท่าที่ผู้นั้นยังมีความ “ยึดถืออตฺตานิรันดร”

พระพุทธเจ้าตรัสเป็นคำตายว่า “ชาติ ปี ทุกขา” หากยังมี “ชาติ”หรือ“การเกิด”อยู่ ก็ยังเป็น“ทุกข์”อยู่ร่ำไป

ดังนั้น ผู้ที่ไม่ได้เรียนรู้ความเป็น“ชาติ” ไม่รู้จักเหตุที่ทำให้มี “ชาติ”(การเกิด) และไม่สามารถดับ“เหตุ”ที่ทำให้มี“ชาติ” ผู้นั้นก็ต้อง“เกิด”อยู่ร่ำไป และยิ่งหลงเข้าใจว่า“การเกิด”นั่นคือไป“เกิด”อยู่กับ“พระเจ้า”นิรันดร ซึ่งก็คือ“อตฺตา”นิรันดรนั่นเอง “ชาติ”แบบนี้ก็กลายเป็น“ชาตินิรันดร” หรือแม้จะใช้ภาษาว่า “เมืองนิพพาน” มันก็คือ“ภพ”นิรันดร ยิ่งยืนยันกันว่า“อายุตนนิพพาน”ก็ยิ่งเป็น“ชาติ”โด้งๆ

“ชาตินิรันดร” ก็คือ “อตฺตานิรันดร”

ผู้ใดที่ไม่รู้แจ้งใน“ปฏิจจสมุปบาท”อย่างเป็นทางการ“สัมมาทิฏฐิ” ตามแบบพุทธดีเพียงพอ “ชาติ”ของผู้นั้นก็จะเป็น“อตฺตานิรันดร”

แต่โดยสัจจะแล้ว **ไม่ไปเลย** เพราะ“อตฺตานิรันดร”ไม่มี

มีแต่สายการหมุนเวียนแห่ง“ปฏิจสุมุบาท”เท่านั้น

เพราะฉะนั้น ผู้“อวิชชา”ที่ยึด“อัตตานิรันดร”จึงอยู่ในข่ายของ “อิตตวาทุปาทาน” ซึ่งเป็นเพียงการยึดได้แค่“คำพูด”เป็น“อิตตา” มันไม่จริงยิ่งกว่า“อุปาทาน”หรือ“ตัณหา”ด้วยซ้ำ เพราะมันว่างเปล่า ไม่มีอะไรเสียยิ่งกว่า“อวิชชา” แท้จริงมันก็“อวิชชา”นั้นแหละที่ไปโง่จนเป็น“อุปาทาน”จนเป็น“ตัณหา” เทียบสะเปะสะปะยึดเอาอะไรต่ออะไรสารพัด มาหลงเลอะยึดเป็น“ตน”ก่อ“อิตตา”เอง หลอกตัวเองอย่างเปล่าดายอยู่นับไม่ถ้วน มันว่างเปล่าเบาบางอย่างฉาบฉวยกว่า “ตัณหา”กว่า“อุปาทาน” แต่คนจะ“สับสนและมึนงง”ไม่รู้จัก“อิตตา”เสียหนักยิ่งกว่า“ตัณหา-อุปาทาน” เพราะมันซับซ้อนสลับลึกและซ่อนลับไปกว่า

ดังนั้นความจริงของความเป็น“อิตตา”จึงเป็น“ตัวตน”สู่ความเป็น “ตัวตน”แค่ของ“ตัณหา”หรือ“อุปาทาน”ก็ไม่ได้ **“อิตตา”จึงไม่ถูกจัดเข้าเป็นหนึ่งใน“ปฏิจสุมุบาท”** ส่วน“อุปาทาน”และ “ตัณหา”นั้นมีลักษณะเฉพาะ มีความไม่จับฉ่ายเหมือน“อิตตา” หรือมีกรอบแห่งความเป็นที่ตนเป็นของตนสำหรับตน ไม่ซัดส่ายหลายหลาก เอาแน่ยากเหมือน“อิตตา” ดังนั้นเป็นต้น “อิตตา”จึงจัดอยู่ในระดับเป็น“สมมุติ-สัจจะ”ที่ยังไม่นับว่าแท้เที่ยงจริงยิ่งกว่า“ตัณหา-อุปาทาน” นั่นคือ มันเป็นความลวงความหลอกความไม่เที่ยงแท้ยิ่งกว่า“ตัณหา-อุปาทาน” มันฉาบฉวยบางเบา ยิ่งกว่า“ตัณหา-อุปาทาน” เพราะมันสะเปะสะปะเลอะเทอะเยอะเยาะ ไม่แน่มั่นนอนไม่หนักไม่แน่น ถ้ามีคนคนผู้ใคร่รู้แจ้งเหตุที่ไปหลงยึดแล้ววางเหตุนั้นๆได้ทันที “ตัวตน”ก็จะหายไปทันที

“ตัณหา”ก็ดี “อุปาทาน”ก็ดี จึงเป็น“เหตุ”เป็น“ปัจจัย”อยู่ในปรมาตถธรรมที่พิสูจน์ได้ ชัดกว่า หากกำจัด“อุปาทาน”ในเรื่องใดเรื่องนั้นได้เกลี้ยงจริง “อิตตา”นั้นก็หายไป โดยไม่ต้องไปทำอะไรกับ“อิตตา”

เพราะ“อุปาทาน”มันเป็น“เหตุ”ให้เกิด“อัตตา”เป็นต้น ดังนั้น
 “อุปาทาน”ก็ดี “ตัณหา”ก็ดี จึงเป็น“เหตุ”เป็น“ปัจจัย”แท้จริงยิ่งกว่า
 “อัตตา” “อัตตา”จึงไม่มีค่าพอที่จะถูกจัดเข้าไปอยู่ในสายการหมุนเวียน
 แห่ง“ปฏิจจสมุปบาท”

“**ปฏิจจสมุปบาท**”นี่คือ“สังขะ”ที่เป็นบรมธรรมอันลึกซึ่งสุดยอด
 ในศาสนาพุทธ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดา
 ของศาสนาพุทธตรัสรู้ด้วยพระสัมมาสัมโพธิญาณ

การประกาศ“ปฏิจจสมุปบาท”ขึ้นมาในโลก เท่ากับเป็นการ
 เปิดเผยทฤษฎีแห่ง“สังขธรรม”อันยิ่งใหญ่ที่สุดในอภิมหาปรัชญาของโลก

สายการหมุนเวียนแห่ง“ปฏิจจสมุปบาท”นั้นก็คือ

เพราะ อวิชชา เป็นปัจจัย สังขาร จึงมี

เพราะ สังขาร เป็นปัจจัย วิญญาณ จึงมี

เพราะ วิญญาณ เป็นปัจจัย นามรูป จึงมี

เพราะ นามรูป เป็นปัจจัย สฬายตนะ จึงมี

เพราะ สฬายตนะ เป็นปัจจัย ผัสสะ จึงมี

เพราะ ผัสสะ เป็นปัจจัย เวทนา จึงมี

เพราะ เวทนา เป็นปัจจัย ตัณหา จึงมี

เพราะ ตัณหา เป็นปัจจัย อุปาทาน จึงมี

เพราะ อุปาทาน เป็นปัจจัย ภพ จึงมี

เพราะ ภพ เป็นปัจจัย ชาติ จึงมี

เพราะ ชาติ เป็นปัจจัย ชรามรณะ จึงมี

แล้วจากนั้น ความโศก ความพิริพไร ทุกข์ โทมนัส ความขัดใจ
 จึงมีพร้อมต่อตามมา

ผู้ที่ไม่รู้จริง(อวิชชา)ไม่รู้แจ้ง(อวิชชา)ไม่รู้จัก(อวิชชา)ความเป็น
 “**ชาติ**” ซึ่งเป็นหนึ่งใน“ปฏิจจสมุปบาท” ก็ย่อมจะไม่รู้จริงไม่รู้แจ้ง

ไม่รู้จักรักความเป็น“ภพ”

เมื่อคนผู้ใดไม่รู้จักรักไม่รู้แจ้งไม่รู้จริงในความเป็น“ชาติ” ก็ดีเป็น“ภพ”ก็ดี คนผู้นั้นย่อมไม่รู้จักรักไม่รู้แจ้งไม่รู้จริงในความเป็น “อุปาทาน-ตัณหา-เวทนา” และก็ต้องไม่รู้จักรักไม่รู้แจ้งไม่รู้จริงในความเป็น “ผัสสะ-สพายตนะ-นามรูป-วิญญาน-สังขาร” ด้วย ผู้นั้นก็ยังมี “อวิชชา” หรือยัง ไม่พ้น“อวิชชาสังโยชน์”เป็นที่สุด

ปฏิบัติละอตัตา

แม้จะรู้จักรู้แจ้งรู้จริงในความเป็น“ภพ”เป็น“ชาติ”ก็ต้องรู้จัก “เหตุ”ที่ทำให้ก่อ“ภพ”เกิด“ชาติ” และจะต้องรู้จักวิธีหรือมีทฤษฎีที่จะ “ดับภพ-จบชาติ” ลงได้อย่าง“สัมมาทิฏฐิ”อีกด้วย

“เหตุ”ที่ทำให้ยังมีความเป็น“ภพ”เป็น“ชาติ” อยู่ นั่นก็คือ ตัณหา-อุปาทาน และผู้ที่รู้จักรู้แจ้งรู้จริงความเป็น“ตัณหา-อุปาทาน” ก็จะต้องเรียนรู้จากการ“พิจารณาเวทนาในเวทนา”ในขณะมี“ผัสสะ” และปฏิบัติ“สัมมัปปธาน ๔”

จนกว่าจะรู้จักความหลงที่ตนหลง“ยึดถือ”(อุปาทาน) รู้จัก “ความอยาก”(ตัณหา) ที่มันเป็นตัว“เหตุ”ให้ก่อ“ภพ”ก่อ“ชาติ”ทำให้ คนผู้นั้นหลง กระทั่งกลายเป็นความเป็น“ตัวตนด้วยอวิชชา” และ จนกว่าจะสามารถมีวิธีปฏิบัติ แล้วปฏิบัติได้ผลถึงขั้น“ดับตัณหา” หรือ“ดับอุปาทาน” สิ้นเกลี้ยง ก็เป็นอัน“สิ้นอวิชชา”และ“หมดสิ้นตัวตน”

“สัมมัปปธาน ๔” ได้แก่

๑. “สังวรปธาน” ในที่นี้ก็คือ พากเพียรระวังให้ตนปฏิบัติ “สติปัฏฐาน ๔” อยู่ให้ได้เสมอๆ โดยเฉพาะเรากำลังกล่าวถึง“พิจารณา

เวทนาในเวทนา” ก็ต้องพิจารณาเจาะลึกเข้าไปใน“เวทนาในเวทนา”ที่มีความลึกซึ่งซับซ้อนอยู่ถึง ๑๐๘ เวทนา นั่นทีเดียว [ดูรายละเอียดของ “เวทนา ๑๐๘” ได้ หน้า ๑๑๗-๑๒๐ และ ๑๔๐-๑๔๖] จึงจะสามารถรู้จัก รู้จริงรู้แจ้ง “ในเวทนา” นั้นมี “ตัณหาหรืออุปาทาน” เป็น “ตัวการ” สำคัญที่ร่วม “สังขาร” (ปรุงแต่ง) อยู่ในนั้น

๒. “ปหานปธาน” หมายถึง พากเพียรละหรือกำจัด “เหตุ” ที่ทำให้มี “ชาติ” ซึ่งก็คือ “ตัณหา-อุปาทาน” นั้นเอง การกำจัดก็ใช้วิธี “สมถภาวนา” [วิชฌมกปหาน = กำจัดด้วยการช่มหรือการทิ้งไปดื้อๆ ซึ่งเป็น การอุปการะ ทำให้สงบลง ก็ช่วยบรรเทาได้ เป็นต้น] และวิธี “วิปัสสนาภาวนา” [ตทังคปหาน = กำจัดส่วนนั้นเป็นส่วนๆ ไปได้ กล่าวคือ กำจัดส่วนที่เรา รู้แจ้งชัดแล้วว่าเป็น “เหตุ” สำคัญ ซึ่งก็คือ “ตัณหา, อุปาทาน” เป็นต้น] โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “วิปัสสนาภาวนา” นี้แหละที่เป็นวิธีตรงที่สุดของศาสนาพุทธ “สมถภาวนา” นั้นเป็นเพียงอุปการะหรือเครื่องช่วยเหลือประกอบไปด้วย เท่านั้น

๓. “ภาวนาปธาน” หมายถึง พากเพียรทำให้เกิดมรรคเกิดผล ให้ได้ จะเกิดมรรคเกิดผลได้ ก็ต้องมี “สัมมา” ทั้งความเห็นความเข้าใจ (สัมมาทิฐิ) มาก่อนแล้วก็ต้องปฏิบัติจริงให้เป็น “สัมมาปฏิบัติ” ใน “องค์มรรคทั้ง ๗” ก็จะเจริญ “มรรคผล” ไปตามธรรมสมควรแก่ธรรม ซึ่งในการปฏิบัตินั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่าต้องปฏิบัติก็คือ “ชีวิตนพึงกำจัดความพอใจ ในที่สุดทั้งสอง กำหนดรู้ผัสสะแล้ว ไม่เป็นผู้ติดตามใจ ตนติเตียนกรรมใด ไม่ทำกรรมนั้นอยู่ ย่อมไม่ติดในทิวฏฐารมณฺ์และสุตารมณฺ์”

ซึ่งข้อความข้างบนนั้น มาจากพระไตรปิฎก เล่ม ๒๙ ข้อ ๖๐ และในข้อ ๖๒, ๖๓ ก็มีการขยายความให้รู้ชัดขึ้นไปอีกว่าจะต้อง **กำหนดรู้ผัสสะด้วย “ปริญญา ๓” กำหนดรู้สัญญาด้วย “ปริญญา ๓”**

“ปริญญา ๓” ได้แก่

(ก) “ฦาดปริณญา” ซึ่งหมายถึง ความรู้รอบในสิ่งนั้นสภาพนั้นโดยครบถ้วน และ“ในสิ่งนั้น”ที่ว่านั้น ก็คือ จะต้องรู้“ผัสสะ”และ“ผัสสะ”ก็ต้องรู้“สัมผัสทางตา-ทางหู-ทางจมูก-ทางลิ้น-ทางกาย-ทางใจ”ว่า อย่างนี้ๆเป็น“ชื่อของสัมผัส”(อิริยสัมผัส) อย่างนี้ๆเป็น“การกระทบใจเพราะสัมผัส”(ปฏิขสัมผัส) อย่างนี้ๆคือ“สัมผัสเป็นที่ตั้งแห่งสุขเวทนา”(สุขเวทนาโย สัมผัสโส) อย่างนี้ๆคือ“สัมผัสเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์เวทนา”(ทุกข์เวทนาโย สัมผัสโส) อย่างนี้ๆคือ“สัมผัสเป็นที่ตั้งแห่งอทุกข์ขมสุขเวทนา”(อทุกข์ขมสุขเวทนาโย สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น “สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับกุศลจิต”(กุสโล สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับอกุศลจิต”(อกุสโล สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับอภัยกตจิต”(อภัยกต สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับกามาวจรจิต”(กามาวจร สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับรูปาวจรจิต”(รูปาวจร สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับอรูปาวจรจิต”(อรูปาวจร สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับสัญญาหรือ*ความปราศจากอิตตา*”(สัญญโต สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับสภาพที่ไม่มีอะไรมาทำให้แปดเปื้อน”(อนิมิตโต สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับสภาพที่ปลอดจากความต้องการทุกอย่างแล้ว”(อัปปณฺหิตโต สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับโลกีย์ะ”(โลกีย์โย สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับโลกุตระ”(โลกุตโร สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับอดีต”(อดีตโต สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับอนาคต”(อนาคโต สัมผัสโส) อย่างนี้ๆเป็น“สัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับปัจจุบัน”(ปัจจุปฺบันโน สัมผัสโส)

(ข) “ตฺริณปริณญา” ซึ่งหมายถึง ความรู้รอบในการพิจารณา, วินิจฉัย, ตัดสิน ซึ่งก็ต้องพิจารณา วิเคราะห์เจาะลงไปในความละเอียดซับซ้อนต่างๆ ภายในจิต ที่“ฦาดปริณญา”รู้มานั้นก็เป็นองค์รวม

“ศีรณปริญา” ก็คือ ต้องพิจารณา, วินิจฉัย, ตัดสินให้ลึกลงไปอีกในรายละเอียดต่างๆ ทั้งหลายเหล่านั้น กระทั่งเห็นแจ้งเห็นจริงใน “ความไม่เที่ยง-ความเป็นทุกข์-เป็นโรคร-เป็นดังหัวผี-เป็นดังลูกศร-เป็นของลำบาก-เป็นอาพาธ-เป็นอื่น-เป็นความซำรุดทຸດโทรม-เป็นเสียด-เป็นอุบาทว์-เป็นภัย-เป็นอุปสรรค-เป็นของคลอนแคลน-เป็นของแตกพัง-เป็นของไม่ยั่งยืน-เป็นของไม่มีที่ต้านทาน-เป็นของไม่มีที่ซ่อนเร้น-เป็นของไม่มีที่พึ่ง-เป็นของว่างเปล่า(ริตตโต)-เป็นของไร้ประโยชน์(ตุจจโต)-เป็นของสูญ(สูญญโต)-เป็น“อนัตตา”-เป็นโทษ-เป็นของแปรไปเป็นธรรมดา-เป็นของไม่มีแก่นสาร-เป็นมูลแห่งความลำบาก-เป็นดังเพชรฆาต-เป็นของปราศจากความเจริญ-เป็นของมีอาสวะ-เป็นของอันเหตุปัจจัยปรุงแต่ง-เป็นเหยื่อมาร-เป็นของมี “ชาติ” เป็นธรรมดา-เป็นของมีชราเป็นธรรมดา-เป็นของมีพยาธิเป็นธรรมดา-เป็นของมีมรณะเป็นธรรมดา-เป็นของมีโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัสและอุปายาสเป็นธรรมดา-เป็นของมีความเศร้าหมองเป็นธรรมดา-เป็นเหตุเกิดแห่งทุกข์-เป็นของดับไป-เป็นของชวนให้อร่อย, เพลิดเพลิน-เป็นผลร้าย(อาที่นว)-เป็นการรอดพ้น(นิสสรณะ)

ถ้าพิจารณาหรือวินิจฉัยหรือตัดสินตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ดังที่ ท่านว่าไว้ นั้นได้จริงอย่างดีแล้ว ก็จะได้เข้าหรือได้จุดแท้ที่จะกำจัด(ปหาน) อันเป็นหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติธรรมของศาสนาพุทธ

(ค) “ปหานปริญา” ซึ่งหมายความว่า ความรู้รอบในการกำจัด, การเลิก, การทิ้ง, การสละ, การละ, การจากไป อันต้องลงมือทำจริงๆ ให้ได้ผลกันขึ้นมาเป็นการกำจัดที่ถูกต้องตามทฤษฎีของพระพุทธเจ้า เมื่อลงมือทำลงไป ก็จะต้องรู้จริงเห็นจริงในความเป็นผลที่ได้กระทำนั้นๆ ว่า ฉันทราคะในผัสสะหรือสัมผัสอันเกี่ยวเนื่องกับราคะกัตี ตณหากัตี อุปาทานกัตี ย่อมละ-บรรเทา-ทำให้สิ้นไป-ให้ถึงความไม่มีในภายหลัง

สมจริงดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ฉันทราคะในผัสสะใด ท่านทั้งหลาย จงละฉันทราคะนั้น ฉันทราคะนั้นจักเป็นของอันท่านทั้งหลายละแล้ว มีมูลรากอันตัดขาดแล้ว ทำให้ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอดด้วน ถึงความไม่มีใน ภายหลัง มี‘ความไม่เกิดขึ้น’ในอนาคตเป็นธรรมดา”

“ปริณญา ๓” นี้ เป็น“อาริยมุณี”ของผู้ปฏิบัติที่ต้องมีต้องเกิดขึ้น ในตัวผู้ปฏิบัติจริง ไม่เช่นนั้นก็จะ“ไม่พ้นความสงสัย”อยู่ร่ำไป และจะไม่ มั่นอกมั่นใจในการปฏิบัติของตน ว่า ถูกต้องแท้จริง และการปฏิบัติเป็น ไปได้จริง มีมรรคมีผลจริงหรือ?

คงจะได้อธิบายถึงรายละเอียดต่างๆใน“ปริณญา ๓”ตลอดรวม ไปถึงความ เป็นไปต่างๆด้วยภาษาง่ายกว่านี้ ก็คงจะได้ขยายความ และยกตัวอย่างประกอบให้ชัดเจนในโอกาสข้างหน้า ตอนนี้อยากขียนมา ประกอบคำอธิบายแค่นี้ก่อน

ต่อไป “สัมมปธาน ๔” ข้อ ๔ ได้แก่ “อนุรักษนาปธาน”

๔. “อนุรักษนาปธาน”นี้หมายถึง พากเพียรรักษาผลที่ได้แล้ว ไว้ให้แข็งแรงมั่นคง อย่าให้เสื่อมถอยหรือเสื่อมสูญไป แต่ถ้าจุดใดที่ได้ แล้ว ทว่ายังไม่สมบูรณ์ถึงที่สุด ก็ต้องพากเพียรปฏิบัติ“สติปัฏฐาน ๔” และพร้อมด้วยข้อ ๑-๒-๓ ของ“สัมมปธาน ๔”ตามที่อธิบายผ่านมา แล้วนั่นเอง

ผู้ได้เรียนรู้“โพธิปักขิยธรรม ๓๗” และสามารถปฏิบัติ “สติปัฏฐาน ๔” ซึ่งเป็น“ทางเอกทางเดียว”(เอกายนมคค)ของศาสนาพุทธ ได้อย่างมีมรรคมีผล ก็จะมีแจ่มแจ้งรู้จริง และรู้จัก“กายในกาย-เวทนาใน เวทนา-จิตในจิต-ธรรมในธรรม” ที่สำคัญคือ จะได้รับแจ่มแจ้งรู้จริงความ หลงติดหลงยึดของตน ที่เคยหลงยึดเป็น“ภพ”เป็น“ชาติ” แม้แต่ เป็น“ตณหา-อุปาทาน”ซึ่งเกิดจาก“อวิชชา”เป็น“เหตุ”ใหญ่ ที่ทำให้

คนยังหลงยึดมั่นถือมั่นในอะไรต่ออะไรต่างๆ จนกลายเป็นคนมี“ตัวตน” ก็เพราะไม่รู้แจ้งไม่รู้จริงใน“ปฏิจสุมุปาบาท” และไม่สามารถเรียนรู้ เป็น“สัมมาทิฏฐิ”ไม่สามารถปฏิบัติจนเกิดมรรคผลจริง จึงยังไม่รู้แจ้ง ไม่รู้จริง และไม่รู้จัก“ตัวตน”ที่ตนยึดตนถืออยู่ในสภาพต่างๆ

ด้วยเหตุที่แท้จริงดังนี้เอง ในประดาผู้ที่แย้งว่า“นิพพานเป็น อนัตตา” จึงแย้งกันด้วยตรรกศาสตร์นั้นแหละเป็นส่วนมาก เพราะ ส่วนมากผู้ที่แย้งก็ยังไม่รู้แจ้งชัดจริงในความเป็น“อัตตา” จะแย้งด้วย เหตุผลหรือด้วยข้อมูลสนับสนุนเชิงตรรกะหรือเอาหลักฐานจากคำรามกัร จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกามากมาย จากของผู้รู้ขึ้นมาอ้างก็ตาม แต่จะไม่สามารถอธิบายแจ่มแจ้ง ยกเนื้อหาสาระ และนำหลักธรรมต่างๆ ของพระพุทธเจ้าเข้ามาอธิบายร้อยเรียงหรือยืนยันถึงความ เป็น“อัตตา” ได้อย่างชี้ชัดมีน้ำหนักระบุงบงยับยั้งลงไป ที่สุดยืนยันในตนเองออกมา แสดงแก่ผู้อื่นได้จริง การแย้งกันก็จะพูดได้แต่ภาษาว่า“อัตตา” เพราะ คนเหล่านี้..ยึดได้แค่“คำพูด”เท่านั้นว่า“อัตตา” ส่วนสภาพจริงของ “อัตตา” ท่านเหล่านี้ยังไม่รู้แจ้งเห็นจริง ดังที่ได้อธิบายผ่านมาแล้ว คง จะพอเข้าใจแล้ว ผู้ได้อยู่แค่นี้จึงชื่อว่า ยังมีแค่“อัตตวาทุปาทาน”

เหตุที่ผู้เชื่อมั่นว่า ตนสามารถเข้าใจอย่างลึกซึ้งชัดเจนใน ความหมายของ“นิพพานเป็นอนัตตา”แล้ว แต่ตนก็ยังได้ชื่อว่า “อัตตวาทุปาทาน”อยู่นั้น ส่วนมากจะปฏิเสธ“ความเป็นอัตตา”อย่าง สิ้นเชิง ตามที่ได้อธิบายมา หรือไม่ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงก็ตาม ก็เพราะ คนเหล่านี้ยังไม่ได้ปฏิบัติจนรู้แจ้งความเป็น“อัตตา”หรือ“อนัตตา” ด้วย“ภาวนามยปัญญา”นั่นเอง

เพราะคนเหล่านี้ยังไม่รู้จักความเป็น“อัตตา” ซึ่งมี ๓ ประเภท ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก เล่ม ๙ ข้อ ๓๐๒ อย่างถูกต้อง ดีเพียงพอ และยังไม่ได้ปฏิบัติจนเกิดมรรคผลมี“ภาวนามยปัญญา”

ความเป็น“อุปาทาน”ที่คนหลงยึดมั่นถือมั่นว่า เป็น“ตน”นั้น มันลึกซึ่งรู้ได้ยากเห็นได้ยากยิ่งนักกว่านัก หากไม่มี“สัมมาทิฏฐิ”แท้จริง แล้วปฏิบัติกระทั่งจับ“นามรูป”นั้นๆในตนได้ ก็จะไม่สามารถมีญาณหยั่งรู้“ความยึดมั่นถือมั่น”(อุปาทาน)ที่หลงยึดเอาสภาพใดสภาพหนึ่งนั้นๆจนเป็น“ตัวตน”หรือจนเป็น“ตัวกู”เป็นอันขาด

เพราะฉะนั้น ไม่ว่าใครก็ตามที่ยังไม่ได้เรียนรู้ถึงขั้นปฏิบัติกระทั่งเกิดผลมีญาณทัสสนะหยั่งรู้เจ้า“ความยึดถือ”(อุปาทาน)ที่หลงยึดเอาสภาพใดสภาพหนึ่งเข้าไปเป็น“ตัวกู”(อัตตา)ชนิดที่มี“นามรูป”นั้นๆเผชิญสภาพอยู่จริงๆเป็น“ความปรากฏ”(ภาว)อยู่โทนโทกับตน ก็จะได้แค่“อัตตวาทุปาทาน”หรือเป็น“การยึดได้แค่คำพูดเท่านั้นว่าเป็นตัวตน”

เมื่อยึดถือได้แค่นี้และเชื่อเช่นนั้น ท่านก็ต้องจริงจังต่อไปว่า ในนามธรรมภายในจิตของท่านทั้งนั้นๆ ก็ย่อมไม่มีอะไรเป็น“อัตตา”เลย เพราะท่านเข้าใจชัดยิ่งว่า “ธรรมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตา”ก็แสดงว่าท่านเข้าถึงซึ่งความเป็น“อนัตตา”แล้ว

ซึ่งตามสัจจะ คนผู้นี้ยังไม่เข้าถึงความเป็น“อนัตตา”แน่ๆ

ประเด็นสำคัญก็คือ ในจิตคนปุถุชนสามัญนั้น มันยึดมั่นถือมั่นอะไรต่ออะไรไว้เป็น“อัตตา”อยู่หลากหลาย จึงต้องหันมาเรียนรู้จัก“อัตตา”ในจิตตัวเองนี้ให้ได้ เพราะคนมี“ความยึดมั่นถือมั่น”หรือมี“อุปาทาน”อยู่จริง ยึดจนเกิดเป็น“อัตตา”ขึ้นมา ไม่ใช่จะมัวแต่ไปหลงหยิบเอาคำตรัสที่ว่า“อะไรๆทั้งหลายทั้งปวง ล้วนเป็นอนัตตา”นั้นมาหลงเข้าใจว่า เรารู้แจ้งแทงทะลุแล้ว มันต้องมารู้จักเจ้า“ความเป็นอัตตา”ในจิตตัวเองนี้แหละว่า“มีอัตตา”อยู่จริงให้ได้ก่อน

ดังนั้น หากคนผู้ใดเฝินไป ว่า “อัตตา”ไม่มี หรือ“ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นอนัตตาทั้งสิ้น” และหลงผิดจริงๆ ดังชี้แจงมาหลายเที๊ยะแล้ว เขาผู้นี้ก็ไม่ต้องปฏิบัติกันแล้ว

เหมือนอย่างที่เราเคยประสพมากับตนเองครั้งหนึ่ง และก็เคยเล่ามาหลายทีแล้ว คือ มีฆราวาสสอนพุทธศาสนาคนหนึ่ง เป็นอาจารย์สอนเซนมาพบอาตมาอาตมาสังเกตเห็นหน้ามีสีแดงก่ำมาเลยนะ ดูตบหูหรือมาด้วย ก่อนเข้ามาหาอาตมาก็ตบหูรี ได้คุยกันเรื่องธรรมะ อาจารย์ท่านนั้นก็คุยภาษาเซนของเขาไปเรื่อย เป็นฆราวาส คุยไปคุยมาพอสมควร อาตมาบอกว่า “อาตมาเข้าใจที่คุณคุยมาทั้งหมด คุณพูดภาษาธรรมะชั้นสูง ก็เข้าใจดี” แล้วอาตมาก็บอกว่า “คุณก็ไปปฏิบัติซะบ้างสิ”

อาตมาบอกว่า “คุณไปจับความตึดยึดที่เป็นอัตตาต่างๆของคุณ แล้วก็ล้างอัตตาให้มันหมดสิ้นให้มันว่างเสียให้ได้”

เขาได้ฟังดังนั้น ก็เซ็ดหน้าถามอาตมาว่า “ปฏิบัติอะไร?”

อาตมาก็บอกว่า “ไปปฏิบัติก่อนเถอะ ปฏิบัติให้ดับอัตตาขั้นหายบายๆที่ยึดติดอยู่ของคุณให้ได้ก่อน ที่คุณยังเฮอร์ดอรรอยในรสแค้โลกก็เยะอยู่นั้นนะ บุหรีก็ตาม เหล้าก็ตาม” คือเขาดื่มเบียร์หรือดื่มเหล้ามา อาตมาไม่รู้ แต่หน้าก่ำมา อาตมาก็พูดว่า “ไปเลิก ไปปฏิบัติเลิกซะพวกนี้ให้หมด ให้ดับสนิท ล้าง‘อัตตา’ให้ว่างสะอาดสนิทจากใจเสียก่อน แล้วค่อยมาคุยกันทีหลัง”

เขาก็ยึดดอกตอบเป็นภาษาเซนออกมาว่า “ในเมื่อตัวตนก็ไม่มี เนื้อไม้ไผ่เรา หน้ไม้ไผ่เรา ตัวตนก็ไม่ใช่ของเรา แล้วจะให้เอาอะไรไปปฏิบัติ” เขาว่า

เจ้งใหม่..? จริงของเขาใหม่? เขาพูดภาษาได้ถูกต้องตามที่พระพุทธรเจ้าทรงสอนเลย ในเมื่อตัวตนก็ไม่มีแล้ว จะเอาอะไรไปปฏิบัติ อาตมาก็เลยบอกว่า “เฮอะ คุณก็เข้าใจของคุณ อาตมาเข้าใจคุณตกลงจบแค่นี้” เขาสูบบุหรีเข้ามาหาอาตมา อาตมาก็หยิบเอาตรงนี้บอกเขา บอกว่าคุณไปปฏิบัติเลิกบุหรีที่คุณติดคุณยึดนี้แหละที่มันยัง

ไม่ว่าง้ออาดมาก็ว่า “นี่คือตัวตน” ไปเรียนรู้ความยึดติดนี้ในจิตตนเสียก่อน อ่าน “ตัวตน” นี้ให้ออก แล้วก็ล้าง “ตัวตน” นี้ให้ “ไม่มีตัวตน” ให้ได้ ไปปฏิบัติล้างละพวกนี้แหละมันเป็นอตตะ เป็นความติดความยึด ไปล้างมาชะก่อน จีบอาการที่เราติดเรายึดพวกนี้ให้ได้ ว่ามันเป็นรสอร่อย เป็นรสสุข เป็น “สุขเวทนา” เป็นรสที่จะต้องเสพสุข “โลกีย์สุข” แบบนี้ยังแค่สิ่งเสพติด เป็นแค่อบายมุข ยังติดแค่บุหรี หมากพลู เหล้า ยาเสพติดสูบ แค่นี้มันยังง่าย ๆ หากยังไม่รู้ความเสพความติดใน “รสอร่อย” ที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “อัสสาทะ” และก็เป็น “อัสสาทะ” ชั้นเบื้องต้นของเสพติดหยาบๆแค่นี้ ก็ยังไม่รู้จัก “อุปาทาน” ในจิต ว่าเป็นกิเลส มันก็ยังไม่ไปถึงไหนหรอก เพราะยังมี “รสอร่อยที่ติดที่ยึด” สูงขึ้นไปละเอียดกว่านี้อีกมากที่ยังเป็น “อตตะ” เป็น “อุปาทาน”

หากไม่เรียนรู้ และละล้างกิเลสต้นเหตุหรืออตัณหาที่เป็น “อุปาทาน” ต่างๆ ที่คนเรายึดติดอยู่จริงๆ อย่างตัวอย่างอาจารย์สอนพุทธศาสนาผู้นี้เป็นต้น แล้วมันจะถึง “อนัตตธรรม” ได้อย่างไร?

อาดมาไม่ได้อธิบายให้เขาฟังมากขนาดนี้หรอก นี่อธิบายให้พวกคุณฟัง พูดกับเขาไม่ได้พูดขนาดนี้ เป็นแต่เพียงบอกว่าให้ไปปฏิบัติ เขาก็อ้างตุมมาเลย ก็ในเมื่อตัวตนไม่มี แล้วจะให้เอาอะไรไปปฏิบัติ เขาว่าอาดมาก็ว่า *งั้นคุณกลับไป* ได้ เพราะอาดมาจบ อาดมารู้เรื่องแล้ว เราก็ไม่พูดต่อแล้ว เพราะอาดมาประมาณแล้วว่าคนระดับอาจารย์ที่ยึดมั่นถือมั่นใน “ทิวฐิ” ชั้นนี้ ได้พูดคุยกันมาพอสมควรแล้วขนาดนี้ ถ้าพูดมันก็พูดกันเสียเวลา เขาเชื่ออย่างนั้นจริงๆ อาดมาเข้าใจเขา เขาก็ซาบซึ้งใน “ความเห็น” ที่เขาเห็นเขาเข้าใจอย่างยิ่งนี้

ดังนั้นคนเหล่านี้เข้าใจว่า *ตัวตนใดๆก็ไม่มี* ถ้าใครทำความเข้าใจอันนี้ให้แจ้งได้ ก็เป็นอันเห็นแจ้ง “อนัตตะ” เขาว่าอย่างนั้น มีลูกศิษย์ของอาจารย์บางสำนัก บางคนยืนยันกับอาดมาอย่างนี้ เขาบอกว่า ถ้าทำ

ความเห็นอันนี้ให้แจ้ง มันก็แก้กฎฐิตตรงนี้ไปได้เลย อย่าไปเห็นว่ามียัตตาในโลกนี้ไม่มียัตตา ลักษณะนี้แหละที่เข้าไปไม่ถึง“ภาวนามยปัญญา” เพราะยังเข้าไปไม่ถึงปัญญาในระดับ“เห็นยัตตาที่เป็นสภาวะสมุทัยอาริยสัง” ซึ่งได้แก้กิเลสต้นหาอุปาทานว่ามันเป็นอาการอย่างที่อาตมายกตัวอย่าง

เช่น “กาม” เป็นต้น ในจิตมันเกิดกาม อย่างเราเสพ“กามรส” จากการสูบบุหรี่ การกินหมาก ดังนี้ กินหมากมันก็มี“รสอร่อย”จากรสทางลิ้นที่เราติดเราอร่อย สูบบุหรี่ก็มี“รสอร่อย”จากรสทางกลิ่น ซึ่งเกิดเนื่องมาจาก รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสเสียดสีทางกาย อันยังเสพรสจากรูป,รส,กลิ่น,เสียง,สัมผัสเสียดสีทางกายเป็น“รสอร่อย”หรือ“อัสสาทะ”อยู่

นี่คือ “กามรส”หรือ“กามคุณ ๕”

“กาม”ไม่ใช่กิเลสแค่เรื่องเพศเท่านั้น ที่เสพ“รสกาม”ยังมี “กามคุณ ๕”อันเกิดจากรูป,รส,กลิ่น,เสียง,สัมผัสภายนอกที่มาทาง ทวารทั้ง ๕ ก็จะต้องละล้างให้หมดสิ้น“ตัวตน”ของรสอร่อยอีกนักกว่านัก

ยิ่งเรื่อง“รสอาหาร”นี้แหละเป็น“กามรส”ที่คนละล้างให้หมด “อุปาทาน”หรือหมดสิ้น“ตัวตนของรสอร่อย”ได้ยากมาก พระพุทธเจ้า จึงทรงระบุเป็นคำสอนไว้ใน“**หลักปฏิบัติไม่ผิด ๓ หลัก**”(อภินนทธรรม ๓) คือ **โภชนมัตตัญญุตตา** หมายถึง ให้คนปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอาหาร ก็จะต้องทั้งรู้จักประมาณ ทั้งสังวร-ปหาน-ภาวนา-อนุรักษนา ปฏิบัติให้มี “**สัมมปปราน ๔**”ในการกินนั่นเอง ถ้าผู้ที่ปฏิบัติ“โพธิปักขิยธรรม ๓๗” เป็นแล้ว ก็จะปฏิบัติธรรมได้มรรคได้ผลจากการกินอาหารนี้สำคัญยิ่งนัก เพราะมีโจทย์ให้ต้องปฏิบัติในการกินอาหารนี้ จะมีกิเลสให้ตัดให้ลด มากมาย และคนจะต้องกินอาหารไปตลอด แม้จะบรรลุเป็นอรหันต์แล้ว การกินจะอยู่กับตัวเราคนเป็นๆนี้ไปตลอดตาย จะเห็น“ยัตตา”คือ “**รสอร่อย**”ที่มันยึดถืออย่างแนบเนียนเข้าไปเป็น“ตัวกู”อย่างชัดเจน เห็นจริง ยิ่งนัก ดังนี้ เป็นต้น

“โภชนมัตตัญญุตาน”นี้เป็นหลัก ๑ ใน“อภินนทธรรม ๓” [หลักธรรมที่ปฏิบัติตาม ๓ หลักนี้จะไม่ผิดทางพุทธ] หรือแม้ใน“โอวาทปาฏิโมกข์” แท้ทุกยังมี คือ มัตตัญญุตาน จ ภัตตสมิง อย่างนี้ เป็นต้น เมื่อเป็นคน ต้องกินอาหารเลี้ยงชีพ อาหารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก เพราะตาเห็น รูปอาหารนำกินก็ยั่วกิเลสแล้ว จมูกได้กลิ่นอาหารยั่วกิเลสก็ขึ้นแล้วยังรสทางลิ้นก็ยังติดยึดมานาน ลดล้างกันไม่ได้ง่ายเลย สัมผัสอาหารนั้นร้อนดีเย็นดีกรอบดีนุ่มดี ล้วนติดเป็นอุปาทาน พาเกิดตัณหาอยู่ทั้งลิ้น อาหารนี้แหละที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า เป็นเรื่องสำคัญที่ใช้เป็น“หลักปฏิบัติธรรม”เพื่อลดละกิเลส ลดละอึดตา ไปตลอดชีวิต จนตายได้กันทุกคนหากยังไม่สิ้นกิเลสก็ตาม แม้กิเลสมานะก็ยังเกิดได้เลยเนื่องจากเรื่องเกี่ยวกับอาหารนี้แหละ

หรือมันเกิด“โทสะ”ในจิตแล้วนี้ คุณก็ต้องปฏิบัติละล้างมันในขณะที่มันเกิดนั้นแหละ คุณล้างมันได้หรือยัง คุณล้างมันง่ายหรือ รู้ตัวใหม่ว่ามีอึดตา ตัวตนของกิเลสตัณหาพวกนี้ยังมีอยู่ รู้ของตัวเองใหม่ มันต้องเรียนรู้“ความมีอึดตา”ให้ได้จึงจะไม่เป็นการหลงยึดอยู่แค่“อึดตาอุปาทาน” ซึ่งได้แต่“ยึดคำพูดว่าเป็นตัวตน” มันก็แค่นั้น ต้อง“จับตัวตนในจิต”ให้ได้แล้วก็ฝึกฝนปฏิบัติกำจัด“อึดตาตัวตน”นั้นๆลงไป จนดับมันสนิทหมดสิ้น ก็จะเป็น“อนัตตา”

เพราะเรื่องของ“อึดตา”นี้เป็นความลึกซึ้งที่ซับซ้อนอยู่มาก ตามที่จริงแล้ว“ความเป็นอึดตา”นี้ มันเกิดจาก“อุปาทาน” โดยเฉพาะเจ้า“ทิฏฐูปาทาน”คือ การหลงยึดถือในความเห็น นี้แหละตัวดี ที่เป็น“อึดตา”ขึ้นมาในจิตก็เนื่องจากหลงยึดตาม“ความเห็น” ดังนั้นผู้หลงเห็นสภาพใดสภาพหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่น่ายึดถือ เขาก็เกิด“ความยึดถือ”นั้นๆขึ้นมา ก็เรียกว่า“อุปาทาน” ส่วนจะยึดถืออย่างเบาบางนิดหน่อยหรือยึดถือกันแน่นอย่างมั่นคง แม้ที่สุดยึดกันอย่างนิรันดร ก็มีจริงตามที่

ผู้หลงยึดจริงนั้นๆ

จาก“ความเห็น”(ทิฏฐิ)จึงก่อให้เกิด“การยึดถือ”เข้าไปในจิตจนกระทั่งเป็น“ตัวตน” โดยนัยนี้เอง“ตัวตน”ของผู้หลงผิด จึงมีขึ้นมาได้ เรียกว่า“อัตตทิฏฐิ”(ความเห็นเป็นตัวตน) ส่วนผู้ที่มีความเห็นปฏิเสชไปเลยว่า “อตตตา”ไม่มี อย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว เรียกว่า“นิรัตตทิฏฐิ”(ความเห็นที่ปฏิเสชการมีตัวตน) ในพระไตรปิฎก เล่ม ๒๙ ข้อ ๔๒๐ ท่านกล่าวถึง“โนภพ”ของจิตนี้แหละ ที่เป็นแหล่ง“อันให้การปรากฏอตตตาเกิดในนั้น”(อตตทวารากินิพพตติ) และข้อต่อไป เช่น ข้อ ๔๒๖, ๔๒๘ ท่านก็ยังกล่าวถึงสภาพ“อัตตทิฏฐิ”บ้าง “นิรัตตทิฏฐิ”บ้าง ผู้สนใจความลึกซึ่งละเอียดลอบก็พึงค้นคว้าเพิ่มได้จากพระไตรปิฎก

จะเห็นได้ว่า “อุปาทาน”นี้เอง เป็นตัวหลักสำคัญที่เดียวที่ก่อให้เกิดความเป็น“ตัวตน”หรือ“อตตตา”

กล่าวคือ ผู้นั้นมีความสำคัญมั่นหมาย(สัญญา)ในสภาพใดสภาพหนึ่ง แล้วยึดมั่นถือมั่นสภาพนั้นอยู่ในจิต(อุปาทาน) โดยไม่รู้ว่ ตนหลงมั่นหมาย แล้วยึดสภาพนั้นไว้-ฉวยสภาพนั้นไว้อย่างสำคัญ สำเร็จเสร็จสม(สัญญาสม)เป็นตนเป็นของตนเข้าไปแล้ว

ลักษณะที่ก่อให้เกิด“ตัวตน”หรือเกิดเป็น“ตัวกูของกู” มั่นก่อเกิดขึ้นมาเพราะ“อุปาทาน”อย่างนี้เอง

เรื่อง“อุปาทาน”ดังว่านี้มันต้องเรียนรู้ให้ถ่องแท้กระจ่างชัด และฝึกปฏิบัติให้จริง กระทั่งมีญาณรู้แจ้งเห็นจริงสภาพของ “ความเป็นตัวตน”กันอย่างมีสภาวะแล้วเห็นสภาวะ“ตัวตน”นั้นๆด้วย“ภาวนามยปัญญาหรือวิปัสสนาญาณ” จึงจะรู้ว่า“ตนยึดความเป็นตัวตน”นั้นๆอยู่อย่างไร และจะต้องละล้าง“ตัวตน”แบบใด ตรงไหน

เพราะ“ความเป็นตัวตน”นั้น **มิใช่**จะ“รู้จักความเป็นตัวตน”หรือจะพ้น“ความเป็นตัวตน”ได้ด้วย“การกล่าวการพูดถึง”

หรือการรู้ได้จากได้ยินได้ฟังได้อ่านมาแล้วก็เอามาพูดมาถามมาเถียง
มาวิจัยกันแค่ภาษาคำพูด หรือเพียงขบคิดผกผันคาดคะเนเอา ซึ่งก็
รู้จัก“อตฺตา”ได้แค่จากเหตุผล ถ้าได้แค่นี้ก็เป็น“อตฺตา”กันแต่“รู้”
แค่“เข้าใจ” แล้วก็เอาที่“รู้”ที่“เข้าใจ”เท่านั้นเองมา“พูด”กันเป็นตุ
เป็นตะ ถ้าได้แค่นี้ ก็นี้แหละคือ“อตฺตา”ปากเปล่า ที่ชื่อว่า การยึดถือ
คำพูดว่าเป็นตน จึงเรียกว่า“อตฺตวาทุปาทาน”

“ความเห็น”ก็ต้องให้ถ่องแท้เป็น“สัมมาทิฏฐิ”เสียก่อน จากนั้น
ก็ต้องปฏิบัติจนกระทั่งสามารถมี“วิปัสสนาญาณ”หรือ“ญาณทัสสนะ”
หยั่งรู้เข้าไปจับมันกันตาย“ตัวตน”ของกิเลส,ตัณหา,อุปาทาน ได้ถูกตัว
ถูกตนของมัน เป็น“ภาวนามยปัญญา” แล้วก็ปฏิบัติตามหลัก
“โพธิปักขิยธรรม”ให้เกิดผลละล้างอตฺตาจริง

ตราบที่คนผู้ใดยังไม่ใช่“อรหันต์” คนผู้นั้นยังเป็น“ปุถุชน” หรือ
แม้แต่ยังเป็นอาริยชนขั้นต้น ย่อมยังมีความหลงผิด หรือยังมี“ทิฏฐิ”
ที่ยังเสพ“รสอร่อย”อันเป็นโลกียรสอยู่ ยังชื่อว่า“อัสสาททิฏฐิ”

“อัสสาททิฏฐิ”หมายความว่า“ความเห็นเป็นรสอร่อย”

เช่น ผู้ที่ยังมี“กามรส”เป็น“รสอร่อย” ก็ต้องศึกษาสภาวะ
“ตัวตน”ของความเป็น“กาม”(ความใคร่) ก็ต้องมีญาณหยั่งรู้เข้าไปจับ
“ตัวตนของกิเลสกามหรือกามตัณหาหรือกามุปาทาน” ที่อยู่ที่ เป็นในจิต
ได้แล้วก็กำจัด“ตัวตนของกิเลสลักษณะ“กาม”หรือลักษณะกามตัณหา,
กามุปาทาน”นั้นๆ ให้มีผลลดละจางคลายไปเป็นลำดับๆ จนกระทั่ง
“หมดสิ้นตัวตนนั้นๆ-ไม่มีตัวตนนั้นๆ” จึงจะถึงซึ่ง“อนตฺตา” เป็นผลสำเร็จ

หรือไม่ว่าจะเป็นตัวตนของความเป็น“ทิฏฐิ”(ความเห็น, ทฤษฎี,
ความเชื่อถือ, หลักปฏิบัติ) ก็ต้องมีญาณหยั่งรู้เข้าไปจับ“ตัวตน”ของสภาพที่
ชื่อว่า“ทิฏฐิ”ที่เป็นสภาวะยึดอยู่ในจิต ได้แล้วก็กำจัดตัวตนอันเป็น
“อุปาทานในทิฏฐิ”(ทิฏฐุปาทาน)นั้นๆลงให้ได้ โดยเฉพาะผู้ใดยังหลงยึด

เอา“ทิวฐิ”ที่เป็น“มิจฉาทิวฐิ”ไว้ ผู้นั้นก็จะแยะ ไม่มีหวังเจริญ มีแต่จะเลวลงๆแน่ๆ ซึ่งคนที่ยึด“มิจฉาทิวฐิ”โดยหลงว่าเป็น“สัมมาทิวฐิ”นั้น มีกันมากในสังคม เฉพาะอย่างยิ่ง คนสมัยนี้ ฉะนั้นจึงต้องศึกษาตรวจ “ทิวฐิ”ให้เป็น“สัมมาทิวฐิ”ต้องแท้เสียก่อน แล้วจึงจะละลด“ตัวตน”ที่ยึดที่ติดนั้นได้ถูกเหตุถูกปัจจัยแท้ ไม่สับสน

แม้แต่“ทิวฐิที่เป็นสัมมา”แล้วก็ตาม เราก็หลงยึดมั่นถือมั่น “เป็นตนเป็นของตน”จนไม่รู้ตนรู้ตัว แล้วเที่ยวได้เอา“สัมมาทิวฐิ”นั้นไป ข่มคนอื่น เอาไปใช้ตีคนอื่น หรือยึดกระทั่งไม่ยอมฟังใคร ไม่ยอมยึดหยุ่น ไตงเอาเสียเลย มันก็เป็น“ตัวกู”โตโตแข็งทื่อ อยู่เพียง“ตัวเรา-ของเรา” เตี้ยๆโตๆเท่านั้น มันไม่สัมพันธ์กับใคร มันเนื่องเกี่ยวกับสังคมเขา ไม่ได้ มันไม่มีประโยชน์แก่คนอื่นสักนิดสักหน่อยเสียเลย นั่นก็คือ ความ เป็น“อัตตา”ที่ไร้ค่าอยู่จริงๆ แบบนี้ก็ยังมีนับว่าเป็น“อุปาทาน”

สำหรับ“อัตตวาทุปาทาน”ที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น ต้องศึกษากัน อย่างสำคัญ เพราะเป็นเรื่องลึกซึ้งที่จะต้องเรียนรู้ ซึ่งเป็นความซับซ้อน แยกคายอย่างยิ่ง แล้วจึงจะปฏิบัติลดละไปให้สิ้น“อัตตา”ได้ กระทั่ง ละเอียดถึงขั้น“ทิวฐาสวะหรือทิวฐานุสสัย”โน่น เพราะจริงๆแล้ว“อัตตา” เป็นแค่“อุปาทาน”เป็นแค่“ของหลอก”ที่ตนเ็งหลงยึดมั่นเข้าไปจริง เท่านั้น เมื่อยึดเข้าไปจนกระทั่ง“เข้าครองเป็นตน”(อัตตปฏิลาโภ) มันก็ กลายเป็น“อัตตา”จนได้ จึงจะต้องเรียนรู้จนสามารถจับ“ตัวตน”นั้นๆ แล้วดับเหตุที่ทำให้เกิดอัตตานั้นๆอย่างเป็นมรรคผล ที่สุดถึงขั้นละ “อาสวะหรืออนุสสัยที่เป็นทิวฐิ”(ทิวฐาสวะ,ทิวฐานุสสัย)กันให้ได้ทีเดียว และสามารถลดละ“ความหลงยึด”ใน“ทิวฐิ”นั้นๆ ได้อย่างถูก“ตัวตน” ถูกสัตถูกส่วน ถูกกาละ เทศะ ฐานะ กระทั่งเกิด“สัมมาวิมุตติ”เจริญ สมบูรณ์ แจ่มแจ้งเป็น“สัมมาญาณ” และทำ“สัมมาวิมุตติ”ถึงที่สุดจบกิจ ด้วย“วิมุตติญาณทัสสนะ”

แม้แต่จะเป็น“ศีลพรต”(ข้อกำหนดที่ใช้ประพฤติ และธรรมเนียมที่ใช้ปฏิบัติกัน) ก็ต้องมีปัญญาแจ้งใน“ศีล”(ข้อกำหนดที่ใช้ประพฤติ) ใน“พรต”(ธรรมเนียมที่ใช้ปฏิบัติกัน)นั่นๆว่า ตนจะปฏิบัติ“ศีลพรต” อย่างไร? และศีลพรตนั้นๆจะเป็นเครื่องมือเข้าไป“ขัดเกลากายวาจา”ได้จริงหรือไม่? อย่างไร? โดยเฉพาะจะต้องเข้าไป“**ขัดเกลาใจ**”อย่างไร? กระทั่งมีอาณิสงส์ลละจางคลาย“กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน”ในจิตได้ โดยตนก็รู้แจ้งเห็นจริง“ตามเห็นความจางคลาย”(วิราคานุสัส)นั้นๆ จึงจะเข้าข่าย“**พ้นสี่ลัพพตปรามาส**” ที่สุดก็จะถึง“**วิมุตติ-นิพพาน**”

“**พ้นสี่ลัพพตปรามาส**” หมายความว่า ผู้ปฏิบัติ^{นั้น}ต้องมี“**สัมมาทิฏฐิ**”มาแล้ว และปฏิบัติมี“**ผล**” นั่นคือ **พ้นสภาพที่เราปฏิบัติศีลพรตอย่างเหยาะๆแหะๆ หรือพ้นสภาพปฏิบัติแค่ลูปศีลคำสั่งพรตเหลาะๆแหละๆไม่เพ่งเพียรถึงขีด** ผู้พ้น“**สี่ลัพพตปรามาส**”จึงคือผู้เอาจริงเอาจังจนเกิดมรรคเกิดผล ^{นั่นเอง}

“**สี่ลัพพตปรามาส**”^{นั้น}ต่างจาก“**สี่ลัพพตูปาทาน**” เพราะ“**สี่ลัพพตูปาทาน**” คือ การถือศีลยึดพรต บ้างก็เคร่ง บ้างก็ถือเหยาะๆแหะๆ ผู้^{ที่}เชื่อว่ามี“**สี่ลัพพตูปาทาน**”^{นั้น} ส่วนมากก็ยึดถือตามๆที่เขาพาทำก็ทำกันไปอย่างพาเชื่อ ตามจารีตประเพณีไปอย่าง^{นั้น}เอง ซึ่งเห็นได้ดาษดื่นทั่วไป จึง^{ที่}ชื่อว่าสักแต่ว่า“**ถือศีลยึดพรต**” แม้บางคนจะยึดอย่างเคร่งครัดเอามากๆด้วย แต่^{ที่}ได้ชื่อว่า มี“**ศีลพรต**”แค่เพียง“**สี่ลัพพตูปาทาน**” ก็เพราะ“**ไม่มีสัมมาทิฏฐิ**” ถึงจะต่อให้ผู้ปฏิบัติ^{นั้น}เอาจริงเอาจังปานใด ปฏิบัติไปยาวนานแค่ไหนก็ไม่บรรลุ“**สัมมาผล**” เหตุเพราะยัง“**มีจฉาทิฏฐิ**” ปฏิบัติไปอย่างผิดทาง แม้จะได้ผลก็เป็น“**มีจฉาผล**”

“**อิตถวาทุปาทาน**”จึงเป็นหัวข้อการศึกษาเรื่อง“**อิตถา**”ทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นเรื่องลึกซึ่งสำคัญตั้งแต่เบื้องต้น กระทั่งเบื้องปลายสุดทีเดียว

หากใครไม่รู้แจ้งเห็นจริงก็จะหลงยึดติดอยู่จริง ๆ

ดังนั้นถ้าไม่เรียนให้รู้ จนมีญาณหยั่งรู้อบถ้วน ปล่อยให้เป็น “การหลงยึด” ที่สั่งสมความหลงจนและเอะ และหนาแน่นหลงผิด มากอย่างจัดจ้าน ก็จะต้องหลงบันลี้สิ่งนั้น นึกเอาสภาพนี้ขึ้นมายึดมั่น ถือมั่น “เป็นตัวเป็นตน” จนหลอกตัวเองได้สำเร็จเสร็จสม ก็เป็น “อัตตา” ที่หลงยึดกันอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองตามประสาปุถุชน หรือแม้แต่เป็น “อารยบุคคล” แล้วก็ตาม ก็ยังเหลือ “อุปาทาน” ส่วนที่ยังไม่ได้กำจัด จนกระทั่งหมดเกลี้ยง “ตัวตน” สมบูรณ์นั้น ๆ ก็ต้องเรียนรู้อะไรและละล้าง ที่เหลือให้หมดสิ้น

ซึ่ง “อุปาทาน” นั้นหมายถึงอะไรต่ออะไรต่างๆในโลก และแม้ ไม่มีในโลกก็ตาม ทั้งรูปธรรมและนามธรรมทั้งรูป ที่ผู้นั้นหลงยึดมั่น ไม่ว่าจะหยาบ-กลาง-ละเอียด กระทั่งเป็น “อัตตา” เพราะยังไม่ได้เรียนรู้ ว่า “อัตตา” คืออะไร? “อุปาทาน” เป็นอย่างไร? เมื่อยังอวิชชา ก็หลงติด หลงยึดมั่นในสิ่งนั้นสภาพนั้นเป็น “ตัวตนหรือ “ของของตน” ผู้ติดยึดนั้น จึงชื่อว่า เป็นผู้ “เข้าครองอัตตาหรือได้อัตตา” (อิตตปฏิลาภ) นั้นๆ เข้าแล้ว โดยไม่รู้ตัวอยู่เสมอๆแหละ เพราะตนเองไม่มีภูมิ ไม่มี “วิชา” ที่จะรู้ เท่าทัน ความเป็น “อัตตา” หรือ “อุปาทาน” ตามประสาปุถุชน

แม้คนที่ได้เรียนรู้มาจากตำรับตำราหรือจากครูบาอาจารย์มาแล้วอย่างดีก็ตาม แต่ถ้ารู้ “อัตตาหรืออุปาทาน” เพียงแค่ “สุดมยปัญญา และจินตามยปัญญา” ยังไม่ได้ปฏิบัติจนเกิด “ภาวนามยปัญญา” กระทั่งรู้ เห็นสภาวะจริงและสามารถละลด “อัตตาหรืออุปาทาน” งามคลายลงได้ด้วย “วิชา” ซึ่งได้แก่ ฌาน(แบบพุทธ), วิปัสสนาญาณ เป็นต้น [วิชา ข้ออื่นต่อจากนั้นอีก ก็มี มโนมยิทธิ, อิทธิวิธี, ทิพโสต, เจโตปริยญาณ, ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ, จุตูปปาตญาณ, อาสวกขยญาณ] ผู้นั้นก็ยังคงมี “อัตตา หรืออุปาทาน” นั้นๆอยู่ ยังไม่ได้ลบละจางคลายความเป็น “อัตตาหรือ

อุปาทาน”ลงแม่เล็กแม่น้อย เพราะคนผู้นี้มีภูมิเพียงแค่“รู้” อาจจะ
เป็น“ผู้รู้”อย่างยอดเยี่ยมก็ได้ แต่ยังไม่มื้มรรคผล

รู้ให้ซึ้งถึงอตตตา ๓

พระพุทธเจ้าตรัสถึง“การได้อตตตา”หรือ“การเข้าครองตัวตน”
(อตตปฏิลลาโก)ไว้ในพระไตรปิฎกเล่ม ๙ ข้อ ๓๐๒ มี ๓ ประเภท

๑. การเข้าครองหรือได้อตตตาที่หยาบ(โอฬาริโก อตตปฏิลลาโก)
๒. การเข้าครองหรือได้อตตตาที่สำเร็จด้วยใจ(มโนมโย อตตปฏิลลาโก)
๓. การเข้าครองหรือได้อตตตาที่หารูปมิได้(อรูปโ อตตปฏิลลาโก)

จากข้อ ๑ นั้นก็คือ “อตตตาที่หยาบ”หรือ“ตัวตนที่หยาบ”
(โอฬาริโกอตตตา) หมายถึง สภาพที่ตนเองหลงเข้าไปยึดมั่น(อุปาทาน)
เกี่ยวพันเอาสิ่งที่หยาบที่ใหญ่(โอฬาริก)มาเป็น“ตน”(อตตตา)

ไปยึดเอาอะไรหรือ? ก็ยึดเอาสิ่งต่างๆที่จัดอยู่ในจำพวกหยาบ
พวกใหญ่ได้แก่ สิ่งที่เป็นมหาภูตรูป ๔ (จาตุมมหาภูตโก) หรือการไปยึด
มั่นเอาแม่แต่ดินน้ำลมไฟที่ประกอบกันขึ้นเป็นชีวิต เช่นสัตว์ เช่นคน
ซึ่งต้องบริโภคอาหารหยาบเลี้ยงชีพ(กวลิงการภักโข) มาเป็น“ของเรา”
กระทั่งกินลึกเนียนเข้าไปเป็น“ตัวเรา”(อตตตา) เป็นต้น

ดังนั้น สภาพทั้งหลายอันเป็น“รูป”หยาบใหญ่ ได้แก่ สิ่งที่เป็น
วัตถุแห่งก้อนก็ดี เป็นธาตุดินธาตุน้ำธาตุลมธาตุไฟก็ดี ที่เป็นขึ้นเป็นอัน
รู้เห็นสัมผัสทางทวาร ๕ ได้ชัดๆก็ตาม หรือจะเป็นความร้อน,แสง,เสียง,
แม่เหล็ก,ไฟฟ้า ก็ตาม ไม่ว่าจะป็นสรรพสิ่งที่ประกอบด้วยดินน้ำลมไฟ
เป็นอะไรต่ออะไรต่างๆก็ดี และแม่แต่รูปขันธ์ร่างกายที่เป็นชีวิตเลี้ยงไว้
ด้วยอาหารที่ต้องเคี้ยวกลืนต่างๆก็ตาม คนผู้“ไม่รู้”ก็จะหลงยึดมั่นถือมั่น

สิ่งเหล่านั้นจนกระทั่งกลายเป็น“ตัวตน”ที่มี“เรา”เข้าไปยึด ว่า“เป็นของเรา” เมื่อความหลงผิด(โมหะ)นั้นกลืนเข้าไปในใจเนียนเข้าไปอีก อาการหนักก็ยึดเป็น“ตัวเรา” ซึ่งมันหลง(โมหะ)เอาจริงๆ จังๆ ว่ามันคือ“ตัวเราหรือตัวกู” เป็น“ของกู” ไม่ว่าจะไปหลงยึดมันถือมันเอาแผ่นดิน แผ่นน้ำจริงๆ ว่าเป็น“ตัวเรา”เป็น“ของเรา”หรือหลงยึดมันถือมันเอาลม เอาไฟจริงๆ เอาความร้อน, แสง, เสียง, แม่เหล็ก, ไฟฟ้า ไม่ว่าจะหลงยึดเอาสัตว์เอาบุคคล แม้รูปขันธ์ของตนเองเป็น“ตัวกู” เป็น“ของกู” คนผู้“ไม่รู้” ไม่มีวิญญาณทาสชนะก็“หลง”(โมหะ)อยู่จริงๆ จังๆ หลง“ยึดมันถือมัน” เอาสิ่งดังกล่าว เป็นต้นเหล่านั้น “เป็นตัวตนและเป็นของตน”ได้ทั้งสิ้น

เพราะอาการแห่งนามธรรมในจิตในใจของคนที่ยึด เป็น“อัตตา”นี้ มันยึดหยั่งกินเข้าไปในส่วนลึกของใจอย่างสุขุมแนบเนียน กระทั่งเป็น“ตัวตน” ซึ่งลึกซึ้งเข้าไปในเนื้อของจิตหลายชั้น แม้แต่“กามุปาทาน”ก็ดี “ทิฏฐุปาทาน”ก็ดี “สีลัพพตูปาทาน”ก็ตาม ผู้“อวิพชา”ที่ไม่รู้จักความเป็น“อัตตา”อันเป็นนามธรรมที่ซึ้งลึกเข้าไปเป็น“ตน”แล้วตนเองก็“หลง”ยึดมันถือมันราวกับมันเป็น“เราเอง”มานานแสนนาน ไม่สามารถรู้ตัวรู้ตนกันได้ง่ายๆ เลย

เช่น หลงยึดจริงๆ จังๆ เหลือเกินว่า“ทองๆ เงินๆ”(ชาตรูปประชาตะ)นี่ เป็นตนเป็นของตน เพชรนิลจินดาทรัพย์ศฤงคารก็หลงยึดเป็นตัวกู เป็นของกู ยึดเหลือเกินหวงเหลือเกินยิ่งกว่าชีวิตตน ถึงกับเอาชีวิตตนเข้าแลกแล้วก็ตายเพื่อสิ่งนั้นกันทีเดียว ก็เป็นกันอยู่ มีตัวอย่างให้เห็นเกลื่อนกล่นในโลก ชาวของบ้านช่องเรือนชานก็หลงยึดเป็นตนเป็นของตน ดินนี้ก็หลงยึดเป็นตัวกูเป็นของกู น้ำนี้ก็หลงยึดเป็นตัวตนเป็นของตน ยึดแม้แต่ลม, ไฟ, อากาศ, อุณหภูมิหรือสิ่งที่สังเคราะห์กันเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็หลงยึดเป็นตนเป็นของตน เพราะไม่รู้เท่าทันความเป็น“อุปาทาน”

“ของ”จับจ้อยชิ้นนี้-ตุ๊กตาตัวนี้ แต่เป็นที่รักที่หวงแหนของเรา

เหลือเกิน แล้วเราก็“หลงยึดมั่นแน่น”(อุปาทาน)เป็น“ตัวกู” โดยที่เจ้าตัวไม่รู้จักความเป็น“อัตตา”ที่เกิดแล้วเป็นแล้ว **ซึ่งอุปาทานของคนผู้นี้ได้เข้าครองตัวตนนั้นแล้วในจิตวิญญาณของตน(อิตตปฏิลาภ)** หากใครจะมาเอา“ตุ๊กตาตัวนี้”ไปเป็นไมยอม ต้องยื้อแย่งสุดฤทธิ์ บางทีถึงขั้นทำร้ายฆ่าแกงกันก็เป็นก็มีมาแล้วเยอะเยอะ

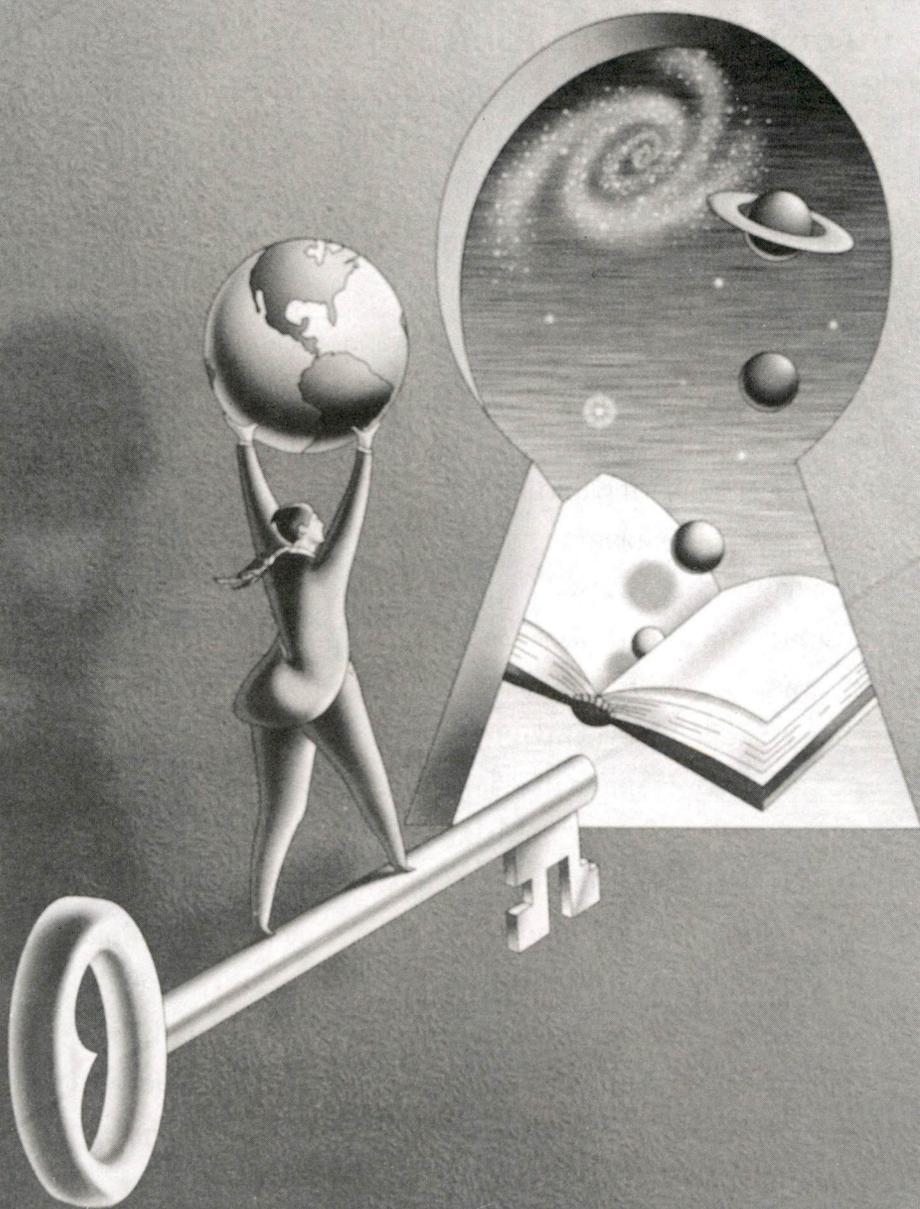
“ของ”สิ่งนี้เป็นสุดยอดที่ระลึกมีความหลังประทับใจเราเหลือเกิน แล้วเราก็“หลงยึดมั่นแน่น”เป็น“ตัวกู”โดยที่เจ้าตัวไม่รู้จักความเป็น

“อิตตา”ที่เกิดแล้วเป็นแล้วนี้ **คนผู้นี้ก็“ได้ความเป็นตัวตน”**
นั้นแล้วในจิตวิญญาณของตน(อิตตปฏิลาโก) “สิ่ง”นี้เป็นของ
 มีค่าน่าหวงน่าแหนเหลือเกิน แล้วก็**“หลงยึดมั่นแน่น”**เป็น“ตัวกู” โดยที่
 เจ้าตัวก็ไม่รู้จัก**“อิตตา”**ที่เกิดแล้วเป็นแล้ว**“ได้ตัวตน”**นั้นแล้วใน
จิตวิญญาณของตน(อิตตปฏิลาโก) เป็นต้น อะไรต่ออะไรก็แล้วแต่
 ต่างหลงยึดเป็นตนเป็นของตนเนียนลึกอยู่อย่างสุดจิตสุดใจยิ่งกว่าชีวิต
 ดังนี้เป็นต้น ซึ่งมีเต็มสังคมมนุษย์นับไม่ถ้วน

ไม่ว่าจะเป็น สิ่งที่ประกอบกันขึ้นจากธาตุดินน้ำลมไฟ แล้วเป็น
 อะไรต่ออะไรในสากลโลกนี้ อันเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดที่เป็น
 ขึ้นมาอย่างสามัญ หรืออย่างวิสามัญแปลกๆ ประหลาดๆ แม้แต่สิ่งที่คน
 ประดิษฐ์สร้างมันขึ้นมาเป็นของแปลกของใหม่สุดวิเศษใดๆ(จากมุมมหานิติโก)
 ก็ตาม หรือสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาทั้งหลายที่เป็นชีวิตอันต้องเลี้ยงไว้
 ด้วยอาหารไปจนกระทั่งเนื้อหนังทั้งรูปทั้งร่างทั้งผิวพรรณหน้าตาภายนอก
 ภายในของเรานั้นแหละ(กวลิงการภักโข)ก็ตาม ผู้ที่ยังอวิชชาทั้งหลาย
 ต่างล้วนหลงยึดเป็น“อิตตา”โดยไม่รู้ตัวได้ทั้งสิ้น ซึ่งพระพุทธรองค์ทรง
 จัด“อิตตา”ชนิดนี้อยู่ในประเภท**“โอพาริก”**

ดังนั้น**“โอพาริกอิตตา”** จึงหมายถึง**“อิตตา”**ที่ประกอบด้วย
 สิ่งหยาบ เพราะ**“อุปาทาน”**ที่มั่นไปหลงยึดเอาสิ่งนอกตัวอันประกอบ
 ไปด้วยดินน้ำลมไฟ แม้กระทั่งดินน้ำลมไฟที่สังเคราะห์กันเป็นสัตว์
 เป็นคน ที่สุดแม้ตัวร่างตัวกายที่เป็น**“รูปขันธ์”**ของตนเองก็หลงยึด
“เป็นตัวกูเป็นของกู”อย่างสนิทเนียนเหลือเกิน ความเป็น**“ตน”**
 เป็น**“ของตน”**นี้ มันลึกละเอียดเนียนแนบราวกับหนึ่งเดียวกันอยู่ในจิต
 จนเหลือจะกล่าว ถ้าขั้นที่เรียกว่า**ลักษณะ“ตัวตน”**นี้ จะลึกเนียนสุดๆ
 ซึ่งคนจะรู้“ตัว”(สภาพ)นี้ได้ยากที่สุด แต่ถ้าเป็น**ลักษณะที่เรียกว่า“ของ**
ตน”มันก็หมายถึงอีกสภาพหนึ่งที่ห่างๆออกมาจาก“ตัว”ยิ่งขึ้น

ตอนที่ ๕

ถอดรหัสอนัตตา

ละกามุปาทาน

พฤติกรรมของ“จิต”ที่มีสภาพเรียกว่า“อุปาทาน”นั้นก็คือ อากาโรนจิตที่มันยึดมั่นถือมั่นหรือมันเกาะติดอยู่กับ“สภาวะใดสภาวะหนึ่งแบบมิจฉา”หรือแบบไม่เป็น“สัมมา” ซึ่งก็คือ แบบ“อวิชา”ของคนที่ยังไม่มีภูมิรู้แม้แต่“สัมมาทิฐิ”นั้นแหละ เช่น ยึดมั่นถือมั่นใน “กามารมณ์หรือรสกาม”ก็เป็น“กามุปาทาน”

เพราะผู้นั้นยังมี“สุข”เมื่อได้สนใจใน“กาม” “กาม”นี้ยังเป็น “โลภียรส”ทั้งของผู้ที่เป็นปุถุชนและกัลยาณชน แม้แต่อารยชนขั้นต้นๆ ความหมายของ“กาม”ก็คือ ความใคร่, ความอยาก, ความปรารถนา หรือสิ่งที่น่าปรารถนาน่าใคร่ ได้มาสนใจก็“สุข” ไม่สนใจก็“ทุกข์” ท่านแยกไว้เป็น“สุข”ที่เกิดจากการได้มาสนใจในสิ่งที่ป็นภายนอก จึงมีความหมายเฉพาะที่ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย เป็นทวารรับรสแล้วเกิด “รสสุข-รสทุกข์” ตามที่“ตนยังยึด”

๕ ทวารนี้เป็น“ภพภายนอก”เรียกว่า“กามภพ”

ส่วนความเป็น“กาม”นั้น จะ“ใคร้อยาก”ในรูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัสภายนอก(กามคุณ๕) แล้วเสพเป็น“โลภียสุข”ที่สุขเพราะสนใจเมื่อได้สัมผัสทาง“ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย”ก็ตาม

หรือ“ใคร้อยาก”ใน“ลาภ”ไม่ว่าจะเป็น ดินน้ำลมไฟ เงินทอง ไร่นา ที่ดิน บ้านเรือน ทรัพย์สินศฤงคารสารพัดใดๆ ไม่ว่า ลูกกู หลานกู ผัวกู เมียกู พ่อกู แม่กู หมูกู หมากู เบ็ดกู ไก่กู เจ้านายกู ลูกน้องกู พรรคกู พวกกู ฯลฯ

“ใคร้อยาก”ใน“ยศ”ไม่ว่าจะเป็นยศอำนาจ, เครื่องกำหนดหมาย ชั้นตำแหน่ง, ศักดิ์ฐานะ ฯลฯ

“ใคร้อยาก”ใน“สรรเสริญ”ไม่ว่าจะเป็นลมปากที่ยกยอหรือการยกย่องด้วยรูปปลั๊กชนิดใด หรือการเกิดทุนชมเชยเชิดชูด้วยความจริงและไม่จริงอย่างไหนก็ตาม ทั้งยังเป็นรูปธรรม แล้วตนยังหลงมีรสสุขอยู่ ทั้งหลายทั้งหมดนั้นล้วนจัดอยู่ในจำพวก“ของหยาบ”ที่เรียกว่า “โอฬาริก” ผู้ยึดเป็น“อัตตา”เข้าไปจริง ก็ชื่อว่า“โอฬาริกอัตตา”

หรือยึดมั่นถือมั่นใน“อาการของทิฏฐิ”ก็เป็น“ทิฏฐุปาทาน” ซึ่ง “ทิฏฐิ”(ความเห็น, ความเชื่อถือหรือทฤษฎี)นี้เองตัวดีที่บรรดาท่านผู้รู้หรือผู้หลงทั้งหลาย“ยึดทิฏฐิของตน” ยึดได้ยึดดี จนหน้ามืดตามัว ทำให้พัฒนาตนเองเพิ่มจาก“ทิฏฐิ(ทฤษฎี)เดิมของตน”ไม่ได้ ก็เพราะเจ้า“ตัวตนของทิฏฐิ”ตัวนี้แหละ ร้ายกาจนัก กระทั่งทำให้“ไม่พ้นสักกายทิฏฐิ”กันได้กับเขาสักทีก็เพราะ“ตัวตน”(อัตตา)ตัวแรกตัวนี้เองคือตัวการสำคัญ ของนักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลาย มันเป็น“การยึดตัวตนที่เป็นอยู่ขณะนี้”โดยเจ้าตัวไม่รู้จักมัน “สักกายะ”หมายถึง“ตัวตนที่เป็นอยู่ขณะนี้” ท่านก็ไม่รู้“ตัว”ซึ่งท่านเป็นท่านมีเองแท้ๆ ท่านจึงกำจัดมันไม่ได้

แต่“ทิฏฐุปาทาน”ที่กำลังพุดถึงอยู่นี้ **ไม่ใช่“อัตตา”ที่เรียกว่า**

“**โอฬาริกอิตตา**”หรือคณะ **ผู้ยึด“อิตตา”**ลักษณะนี้เข้าไปจริงนั้น ชื่อว่า **“อรุปรอิตตา”**อันเป็น**“อิตตา”**ประเภทที่ ๓ ทว่าในตอนนั้นก็ขอแทรกหน้อยก็แล้วกัน เพราะมันได้อธิบายถึง**“กามุปาทาน”**ซึ่งเป็นอุปาทานข้อที่ ๑ มาแล้ว แล้วก็เลยมาถึง**“ทิฏฐุปาทาน”**ซึ่งเป็นอุปาทานข้อที่ ๒ ยังจะมี**“สัลลัพพตูปาทาน”**ซึ่งเป็นอุปาทานข้อที่ ๓ อีก ที่จะต้องแทรกต่อไว้ด้วย ก็ขออธิบายแทรกไว้ในตอนนี้อย่างก่อนก็แล้วกัน

การยึด**“ทิฏฐิ”**จนเป็น**“อิตตา”**นี้ มันไม่ใช่ความหลงยึดถือ ในเรื่องหยาบที่เป็น**“โอฬาริก”**เลย มันเป็นการยึดถือใน**ภายในหรือยึด“ภพภายใน”** เป็นเรื่องของ**“ภวภพ”**หรือ**“ภวัตถนหา”**

ละทิฏฐุปาทาน

“ทิฏฐิ” หมายถึง ความคิดเห็น ทฤษฎี ความเชื่อถือลึกลับก็คือ**“ลัทธิ”**ที่เดียว ดังนั้นใครที่ยึด**“ทิฏฐิ”** โดยเฉพาะที่ยึดมั่นถือมั่นจนกลายเป็น**“อิตตา”** ก็นั่นแหละคือยอด**“สักกายะ”**ที่พระพุทธเจ้าทรงเตือน**“เจ้าแห่งทิฏฐิ”**ทั้งหลายทั้งปวง **“เจ้าแห่งลัทธิ-เจ้าแห่งหลักการทฤษฎี”**ที่แก่งๆ จะต้องระวังให้ได้เสียก่อน จึงจะ**“พ้นสักกายทิฏฐิ”**อันเป็น**สังโยชนข้อที่ ๑**ยอมเปิด**“ทิฏฐิ”**ฟังคนอื่นได้ ยอมรับ**“ความเห็น-ทฤษฎี”**ของคนอื่นได้บ้าง มี**“ปรโตโฆสะ”**คือ**“รับฟังคำแนะนำสั่งสอนจากผู้อื่น”**บ้าง ไม่เช่นนั้นก็จะ**“จม”อยู่กับ“ตัวกูของกู”**ไม่เห็นโลกใหม่ไม่เห็นโลกอื่น **ไม่เห็นโลกที่เกินไปจาก“ความวนของภูมิตนเท่าที่ตนเป็นตนมี”** ซึ่งเป็น**“ตัวกู”**ที่หลงยึดเอาความคิดเห็น ยึดเอาทฤษฎี ยึดเอาความเชื่อถือ ยึดเอาลัทธินั้นๆเข้าไปจนกลายเป็น**“ตัวกู”** ใครจะมาเห็นแย้งความคิดเห็น,ทฤษฎี,ความเชื่อถือ,ลัทธิที่ตนหลงเป็น**“ตัวตน”**

หรือ“ตัวกู”เข้าไปแล้วนี่ เป็นไม่มียอมกันละ **โดยเฉพาะหลง“ภูมิกูเอง”** ซึ่งเป็นการ“เชื่อในภูมิปัญญาตน”นี้แหละ“ตัวดี”

ตนได้ปิดประตูให้แก่ตนผู้หลงใน“ทิฏฐิ” ยึดมั่นถือมั่นใน“ทิฏฐิ ของตน” ถึงขนาด“เป็นตัวกู”เป็น“อัตตา”อันสนิท ในเมื่อคนผู้นี้**ไม่ใช่ “สยัมภู”** ก็ต้องได้เรียนรู้จาก“ผู้มีโลกุตระภูมิเป็นของตนแล้ว”ถ้ายทอด ให้จึงจะสามารถเข้าถึง“โลกุตระภูมิ”ได้เพราะผู้มีภูมิอยู่แค่“โลกีย์ภูมิ”จะรู้ และเข้าถึง“โลกุตระภูมิ”เองด้วยตนเอง ไม่ได้

ท่านผู้รู้เรื่องด้วยตนเองชื่อว่า “สยัมภู” และผู้รู้เรื่องด้วยตนเอง ที่ยังไม่ใช่องค์พระ “สยัมภู” ชื่อว่า ผู้มีภูมินั้น “สยง อภิญญา”

“สยัมภู” คือ พระพุทธเจ้า ผู้มีภูมิตรัสรู้ได้เอง โดยไม่มีใคร สั่งสอน เพราะพระองค์ได้สั่งสมบารมีที่ปฏิบัติได้แล้ว เป็นเองมาแล้ว ท่านมีสมบัติเป็นสิ่งที่ทรงสั่งสมมาแล้วตั้งแต่ชาติปางก่อนๆ จากอาจารย์ ผู้มีภูมินั้น“สยง อภิญญา”บ้าง และจากพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆบ้าง เหตุฉะนั้นในชาติปัจจุบันนี้ จึงไม่ต้องมีใครสอน เพราะแม้ความเป็น “ปัจเจกพุทธ”(ผู้มีโลกุตระภูมิสมบูรณ์แล้วในตนเอง)พระองค์ก็ทรงเลยพิน มาแล้วเป็นไหนๆ ภูมิของพระองค์ถึงขั้นตรัสรู้เป็น“พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” แล้ว ใครหรือจะสอนพระองค์อีก “กุศลวิบาก”ของพระองค์มีมากเพียงพอ

ดังนั้น หากคนผู้ยึดมั่นถือมั่นใน“ทิฏฐิของตน”นี้ ยังไม่มี“**สยง อภิญญา**” คนผู้นี้ก็ตราได้เลยว่า คงจมอยู่กับตนเท่าที่ตนมี ตนเป็น นั่นเอง หรือคนผู้นี้ก็จะ**“จม”อยู่กับ“ตัวกูของกู”** ไม่มีวันได้ออกจาก“โลกเก่า” อันเป็น“โลกียะ” ไปเห็นโลกใหม่ ไม่มีทางออกไปเห็นโลกอื่น(ปรโลก แบบพุทธ)ที่ต่างจาก“โลกเก่า”ของตนคือ“โลกียะ” ไม่เห็นโลกที่เกินไป จาก**“ความวอนของภูมิตนเท่าที่ตนเป็นตนมี”**ไปได้

“โลกใหม่”หรือ“โลกอื่น”(ปรโลกแบบพุทธ) นั่นคือ“โลกุตระ”

“สยง อภิญญา”หมายถึง คนผู้มี**“ความรู้ระดับโลกุตระภูมิ”**

คนได้มาเป็นของตนถึงขั้น‘นิยต’หรือแน่นอนเที่ยงแท้แล้ว” หรือมี“ภูมิ อาริยะชั้นปัจเจกพุทธ”จริง นั่นคือ คนผู้นี้มีภูมิเลย“สาวกภูมิ”แล้ว แม้ จะไม่มีอาจารย์ที่เป็น“สังข์ อภิญา” หรืออาจารย์ที่มี“ภูมิอาริยะ ชั้นปัจเจกพุทธ”มาบอกมาสอน ท่านก็สามารถเข้าสู่“โลกุตระภูมิ” ด้วยตนเองได้ หรือรู้ทางอาริยะภูมิด้วยตนเองได้

“ทิวฏฐาปาน” จึงมีความสำคัญยิ่งเหลือเกิน ที่ผู้ศึกษาพุทธธรรม บรรณานาจะไปสู่การบรรลุผล เฉพาะอย่างยิ่งบรรลุ“โลกุตระธรรม” ก็ จะต้องมีความรู้เป็น“สัมมาทิวฏฐิ”อย่างดีเสียก่อน ไม่เช่นนั้นจะหลง ใน“ทิวฏฐิ”ของตน กระทั่งไม่สามารถรู้แจ้งในความเป็น“อุปาทาน” และ ไม่สามารถหยั่งรู้ถึงความเป็น“อัตตา”ในตนได้ เนื่องจากความเป็น “อัตตา”นั้นมีหลากหลายและลึกซึ้งซับซ้อนยิ่งนัก แม้แต่ความเป็น “อัตตทิวฏฐิ”ที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น ก็ยังจะต้องรู้ให้ครบจริงๆ ว่ามีอย่างไร กันบ้าง

เพราะ“อัตตทิวฏฐิ”นี้หมายถึง“ทิวฏฐิ”ที่ยึดความเป็นตนจนกระทั่ง เกิดความเป็น“อัตตภาวะ”(ความปรากฏจริงแห่งตัวตน) แต่ไม่ได้หมายความว่า “อัตตภาวะ”อันเป็น“อรูปอัตตา” ที่เรากำลังพูดถึงเกี่ยวกับ “ทิวฏฐาปาน”อยู่นี้เท่านั้น ความจริง“อัตตทิวฏฐิ”นี้แหละคือ “ทิวฏฐิ”ที่ รวมบรรดา“อัตตา”ไว้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น“สัสสตทิวฏฐิ”(ความเห็นที่เที่ยง) “อูจเฉททิวฏฐิ”(ความเห็นที่ขาดสูญ) หรือทั้ง“อภิริยาทิวฏฐิ”(ความเห็นที่ไม่เป็นอันทำ) “อเหตุกทิวฏฐิ”(ความเห็นที่ไม่มีเหตุ) “นัตถิกทิวฏฐิ”(ความเห็นที่ไม่มีอะไรจริง แม้แต่บาปบุญก็ไม่มีจริง) ฯลฯ และรวมไปถึงกระทั่ง “อุปาทาน”ซึ่งก่อเกิดจาก“ทิวฏฐาปาน”นั่นเอง คือ “ยึดถือความเห็น ของตน” แล้วก็ต่อไปเป็น“อุปาทาน”ต่างๆ เมื่อยึดถือผืนึกเข้าจน“ได้ที” ก็ชื่อว่า“อัตตา” ไม่ว่าจะเป็น“กามุปาทาน-ศีลพทุปาทาน” รวมไปหมดทั้งการยึด“โอพาริกอัตตา”ก็ด้วย ยึด“มโนมยอัตตา”ก็ด้วย ยึด

“อรูปร้อตตดา”ก็ด้วยแน่นอน

เพราะ“ความเห็นหรือทิวฏฐิ”ของตนนั่นแหละ ที่ทำให้“ตนยึดถือ”หรือหลง“ยึดถือ”(อุปาทาน)เอาอะไรต่ออะไรเข้าไปกระทั่งเป็น“ตน”“อุปาทาน”หรือ“การยึดถือ”ที่“ตน”หลงยึดเข้าไปอย่างไม่มี“วิชา ๙”หรือไม่มีแม้แต่“สัมมาทิวฏฐิ”นั้นๆแหละคือ “อตตดา”

“ตัวตน”หรือ“อตตดา” จึงมีทั้งๆที่ตนรู้“ตัวตน”นั้นๆของมันแล้ว แต่ยังล้าง“ตัวตน”นั้นยังไม่หมดสิ้นลงได้ และทั้งที่“ตนไม่รู้สภาพนั้นๆของตน”ที่ยังมี“ตัวตน”อันตนหลงยึดอยู่

สรุปก็คือ “สิ่งใดสภาพใดที่‘อวิชา’ในตนนั่นแหละ ยอมรับสมมุติ นั้นๆ โดยที่ตนเองรู้ตัวก็ตาม ไม่รู้ตัวก็ตาม” เรียกว่า“อตตทิวฏฐิ”ทั้งหมด

เมื่อ“รวมยอด”ของความเป็น“อตตทิวฏฐิ”แล้ว “อตตทิวฏฐิ”นี้ ยังมีคู่ชกที่ยังเป็น“ทิวฏฐิ”ตัวสำคัญร้ายกาจที่สุดคือ“นริตตทิวฏฐิ”

เพราะ“นริตตทิวฏฐิ”นั่นคือ “ทิวฏฐิ”ที่เป็น“ความเห็น”ตรงกันข้าม กับ“อตตทิวฏฐิ”ในทุกแง่ของการยึดเป็น“อตตดา”แต่ละแง่

ซึ่งเอาเข้าจริง...ก็ตัวผู้มี“นริตตทิวฏฐิ”เองนี่แหละ ที่ยังมี“อตตดา”ชนิดหนึ่งอยู่โทนโท นั่นคือ ความเป็น“ตนเอง”ที่ปฏิเสธ“ความเกิดตนเอง”ด้วย“ธาตุโง่ที่ยังมีในตนเอง”(อวิชา) หรือความเป็น“ตนเอง”ที่หลงผิดว่า“ไม่มีตัวตน”อันมาจาก“อวิชา”(ธาตุโง่ที่ยังมีในตนเอง) เพราะ“ตน”ไม่ยอมรับ“อตตดา”ใดๆเลย ทั้งที่มี“อตตภาวะ”และทั้งที่ไม่มี“อตตภาวะ”คนพวกนี้จึงเป็นพวก“อตตวาทุปาทาน”ทุกลักษณะ(ทั้งสัสสตะ ทั้งอุจเฉตะ)

ความเห็นเชิง“นริตตดา”เช่นนี้นี่เองที่“ตน”ยึดอยู่ด้วย“อวิชา”ของตนเองแท้ๆ ดังนั้นตัวผู้นี้จึงยังคงเหลือ“อตตดา”ทั้งที่ตนมีอยู่อันมาจาก“อวิชา”ของตนเองด้วย [เช่น“โอพาริกอตตดา”เอย “อรูปร้อตตดา”เอย เป็นต้น] แถมสร้าง“อตตดา”ชนิดใหม่ซ้อนขึ้นมาให้แก่ตนอีกด้วย อันได้แก่ “ตัวที่มันยึดในความเห็นว่า‘ไม่มีตัวตน’ตามแง่ที่ตนเชื่อถือ...นี่ไงที่เป็น“อตตดา”

ชนิดใหม่เพราะมันหลงยึดเอา“นิรัตตทิวฏฐิ”เข้าไปเป็น“ตน”(ทิวฏฐุปาทาน) อย่างซบซ้อนย้อนสลับเพราะอวิชชา

ซึ่งเจ้าตัวเอง“ไม่ยอมรับ” ว่า“ตัวเองมีอัตตา” แต่“ตนเองได้ **ความเป็นตน**”(อตตตปฏิลาโภ)เข้าไปแล้วอย่างอัตโนมัติ ซึ่งเกิดจากที่“ตน”ปฏิเสธ ด้วย“ความเห็นของตน”นั้นแหละ เพียงแต่“ตนเอง **ไม่สามารถหยั่งรู้ลึกถึงในจิตของตน**ที่มัน‘เข้าครองอัตตา’(อตตตปฏิลาโภ) **นั้นๆ**ของตนแล้ว”เท่านั้นเอง

ส่วน“อตตตทิวฏฐิ”นั้น คือ สภาพที่“เห็นว่าเป็นตน”หรือเมื่อเกิด “ความเห็น”แล้วก็เลย“ยึดความเห็น”(ทิวฏฐุปาทาน)นั้นเข้าไปเป็น “**ตน**” จะเพราะ“ความไม่รู้ตัว”ก็ตามเพราะความไม่รู้ด้วย“ญาณสัมบุรณ” (วิชา) ก็ตาม ความไม่รู้ทั้งหมดนี้คือ“อวิชชา”ทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้ปฏิบัติจึง**“อย่าปฏิเสธอัตตาในตัวเองก่อน”**

พระพุทธเจ้าตรัสถึงการปฏิบัติให้หมดสิ้น“ความเป็นอัตตา”ไว้ชัดๆ ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๒๕๖ ว่า ต้องปฏิบัติจนกระทั่งมีผล **พ้น‘อตตานุกิฏฐิ’ ‘ด้วยความเป็นอนัตตา’**(อนตตโต)

“อตตานุกิฏฐิ”หมายความว่า **“ตามตรวจตามเห็นอาการต่างๆ ที่เป็น‘อตตา’ในตน”** แล้วปฏิบัติละล้าง“อตตา”นั้นๆ ด้วยสัมมาวิธี (โพธิปักขิยธรรม)กระทั่งถึง“ความเป็นอนัตตา”(อนตตตต)สัมบุรณ ซึ่งถ้า **มัน‘ไม่มี‘อตตา’ให้ปฏิบัติละล้าง”**ตามที่ผู้หลงผิด“ปฏิเสธอัตตา” (นิรัตตา)แล้วไซ้ พระพุทธเจ้าคงไม่ตรัสถึง“อตตตทิวฏฐิ”(ความเห็นเป็นตน) และคำว่า“อตตานุกิฏฐิ”(ตามตรวจตามเห็นอาการต่างๆ ที่เป็น‘อตตา’ในตน) อย่างที่ปรากฏกันเป็นหลักฐานอยู่โต้งๆนี้แน่ๆ เมื่อมีคำว่า“อตตตทิวฏฐิ” และมีคำว่า“อตตานุกิฏฐิ” ย่อมแสดงว่า ต้องมี“อตตา”สำหรับผู้หลงยึด ตามความหลงของผู้นั้น หรือตามความยังมี‘อวิชชา’ของผู้นั้นนั่นเอง **ไม่ว่าจะหลงยึดเอา‘กาม’เข้าไปเป็น‘กามุปาทาน’ หรือหลงยึด‘ทิวฏฐิ’**

เข้าไปเป็น“ทิวฐุปาทาน”หรือหลงยึด“ศีลพรต”เข้าไปเป็น“ศีลัพพตูปาทาน”ก็ตาม เมื่อหลงยึดกระทั่งถึงขั้นเป็น“การได้อัตตา”(อัตตปฏิลาภ)ในตนแล้ว ก็ต้องปฏิบัติละล้าง“อัตตา”นั้นๆให้สิ้นเกลี้ยง จนถึง**“ความเป็นอนัตตา”**(อนัตตตา)อย่างสัมบูรณ์ จึงจะเป็น“นิพพาน”

ส่วน“นිරตตทิวฐิ”คือสภาพที่**“ตนไม่รับ”**ว่า**“มีตัวตน”**ใดๆอย่างสิ้นเชิง หนึ่งก็ได้แก่“ตนเอง”(อัตตา)นี้แหละ**“ไม่รับ”**(ปฏิเสธ)ซึ่ง“ผู้ไม่รับ”นั้น ก็ยังเป็น**“ตน”** ก็ยังเป็น**“ความมีตน”**อยู่นั่นเอง และเป็น“ตัวตน”(อัตตา)ของ“ทิวฐิ ผิด”(มิฉนทิวฐิ)ตนเอง เพราะ“ยึดถือความเห็นของตน”(ทิวฐุปาทาน) ว่า**“ไม่มีอัตตา”(นिरตตตา)ใดๆ**

“ทิวฐิ”นี้ก็คือ “ตน”ที่หลงว่า**“ไม่มีตน”**ชนิดซ้อนซ้อนย้อน สลับอยู่ลึกลงไปใน**“ตัวของความเห็นที่ทับซ้อนอยู่ในความเข้าใจผิดของ ตนเอง”**โดยแท้ แล้วมันก็**“หลงเชื่อมั่น”**ว่านี่คือ**“ความเข้าใจถูกหรือความ รู้ชั้นลึก”**เสียด้วย “นिरตตทิวฐิ”นี้ยี่ลึกลับและแนบเนียนมาก

และ“นिरตตทิวฐิ”อีกนัยหนึ่ง นัยนี้ยังพอจะ**“รู้ตัว”**(เอง)หรือ **“รู้จักสภาพมันได้ ไม่ซับซ้อน”**เท่านั้นที่กล่าวมาแล้ว แต่มันก็ยังเป็น **“การปฏิเสธ”**หรือสภาพที่**“ตนไม่รับ”**อยู่เช่นกัน ได้แก่**“ตนเอง”**นั่นเอง ดูราวกับว่าจะ**“ไม่รับ..กิเลส,อุปาทาน”**ต่างๆที่ตนยังมี**“หลงยึดถือไว้”**อยู่จริง โดยตนเข้าใจผิด(มิฉนทิวฐิ)หรือแท้ๆก็คือ ไปปฏิเสธเสียแล้ว ว่า**“ไม่มีตัวตนใดๆ”**ปฏิเสธ**“อัตตภาวะ”**ไปเสียก่อนแล้วหรือ**“ไม่มีตัวตนของ กิเลสของอุปาทาน”**ที่ยังมีนั้นๆเพราะปฏิเสธ**“ความมีจริงในตน”(อัตตภาวะ)**ที่จะต้องปฏิบัติละล้าง เช่น ตนยัง**“ยึดถือกาม”**(กามุปาทาน)นั้นๆอยู่ ตนยัง**“ยึดถือศีลถือพรต”**(ศีลัพพตูปาทาน)นั้นๆอยู่ เป็นต้น ตนยังวนเวียน เป็นสุขเป็นทุกข์เพราะ**“กาม”**นั้นๆอยู่ หรือตนยังหลงสุขที่ได้เสพรูปผาน หรือได้เสพ**“มิฉนผล”**ของการปฏิบัติศีล เป็นต้น ยังหลงสุขๆทุกข์ๆเพราะ **“การถือศีลถือพรต”**นั้นๆอยู่ ยังไม่**“พ้นศีลัพพตูปาทาน”**หรือยังไม่

“พื้นสีลัทธิพรามาส” เพราะตนเองไม่รู้จัก“ตัวตน”เหล่านี้ เนื่องจาก
ผู้นี้“ปฏิเสธตัวตนใดๆทั้งสิ้นแล้ว”

เรื่องของ“อัตตทิกฺขุ”และ“นิรัตตทิกฺขุ”ที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่อง
“ทิกฺขุ”ในเราชาวพุทธเองโดยตรง ถ้าหากผู้ใด“มีฉนทิกฺขุ”ไม่ว่า“อัตตทา”
หรือ“นิรัตตทา”เสียก่อนแล้ว ก็ไม่มีทางจะถึง*ความเป็น“อนัตตา”*อันเป็น
ที่สุดอย่างแน่แท้

แต่ถ้าเป็นชาวศาสนาอื่น ที่เขายึดถือ“พระเจ้า” หรือยึดถือ
“อัตตทา” เขาก็ต้องมี“อัตตทิกฺขุ” ทว่า“อัตตทิกฺขุ”ของเขา เป็นเพียง
“อัตตวาทุปาทาน”(ยึดได้แค่คำพูดว่าเป็นอัตตทา)เท่านั้น เขาไม่เคยคิดไม่
เคยมีความเห็นว่าจะมี“ความเป็นตนในตน”อะไรแต่อย่างใด ดังนั้นเรื่อง
“อนัตตา”เขา*ยอมไม่รู้*อิโหน่อิเหน่นแน่ๆ เฉพาะอย่างยิ่งเขา*ยอมปฏิเสธ*
ทั้ง“นิรัตตทา”(ความไม่มีอัตตทา)เต็มประตู เพราะเขายึดถือ“อัตตทา”สุดจิต
สุดใจและยึดกันถึงขั้น“สัสสตทิกฺขุ”(อัตตทาเที่ยง) แม้จะเป็นการยึดที่ได้
เพียง“คำพูด”หรือยึดได้เพียง“ปากเปล่า” ไม่เคยปรากฏหรือไม่เคย
เข้าถึงสภาวะที่เป็น“อัตตทา”ที่เป็น“พระเจ้า”เลยก็ตาม

สำหรับชาวพุทธเอง หากผู้ใดมี“นิรัตตทิกฺขุ”ผู้นั้นก็เข้าข่าย
“อัตตวาทุปาทาน”ด้วย เพราะผู้นั้นยึดถือว่า“อัตตทา”เป็นเพียงภาษาสื่อ
เท่านั้นหรือแค่คำพูดสมมุติขึ้นมาใช้เรียกกัน ส่วน“สภาวะที่มีปรากฏ
จริง”จะเป็นอย่างไร ณ ที่ไหน ก็“ไม่มี”ทั้งนั้น จึงเท่ากับปฏิเสธ“อัตตทา”
เหมือนพวก“อุจเฉททิกฺขุ”

ผู้ที่เป็น“อรหันต์”นั้น *ยอมไม่มี“ทิกฺขุ”เป็น“นิรัตตทา”(ปฏิเสธ*
“ตัวตน”อย่างอุจเฉททิกฺขุ)แน่ *ยอมไม่มี“ทิกฺขุ”ว่า“อัตตทา”เป็น“พระเจ้า”*
ชนิดที่เป็น“ปรมาตมัน”นิรันดร และเป็นผู้รู้จัก“อัตตทา”ดี อย่างรู้แจ้ง
รู้จริง กระทั่งเป็นผู้ได้ล้างละ“อัตตทา”ในตน จนสิ้นเกลี้ยงแล้ว ถึงขั้น
มี“อนัตตา”(ไม่มี“ตน”สัมบูรณ์)

ดังนั้น ผู้ที่เป็น“อรหันต์”แล้ว จึงไม่มีทั้ง“อิตตา” และไม่มีทั้ง“นิรัตตา” [พระไตรปิฎก เล่ม ๒๕ ข้อ ๔๑๐, ๔๒๑ และเล่ม ๒๙ ข้อ ๑๐๗, ๔๒๘, ๗๒๑]

เมื่ออรหันต์**ไม่มี“ตน”**(อนัตตา) อรหันต์จึงไม่มี“ตน”รับ และไม่**มี“ตน”**ปฏิเสธ ถ้าท่านจะรับหรือจะปฏิเสธ ก็ไม่ใช่เรื่อง“ของท่าน” เพราะท่านอยู่กับ“สัจจะ”ของผู้อื่น คือ“สมมุติสัจจะ”ในโลกในสังคม ท่านจึงมีแต่เพื่อโลกเพื่อสังคม คำนี้ถึงแต่“ของโลกของสังคม”เท่านั้น สำหรับ“ตน”ท่านมี“สัจจะ”ที่จบชั้น“ปรมาตตสัจจะ”แล้ว ท่าน**ไม่มีตน**แล้วจริงๆ จึงไม่ต้องเพื่อ“ตน”แต่อย่างใด

เพราะท่านจบ“ปรมาตตสัจจะ”ถึงขั้น“อนัตตา”แล้วนั่นเอง ท่านจึงรู้จักสมมุติสัจจะแห่ง“การยังเหลือขั้น ๕” (สุปาทิสส) ว่า**ต้องดูแลมันไว้ใช้งานให้สังคม** ครั้นท่านได้ฝึกฝนลดละกระทั่งหมดสิ้น “ไม่ยึด”ได้สนิททั้ง“โอพาริกอิตตา” ทั้งไม่หลงยึด“มโนมยอิตตา” และทั้ง“อรุปอิตตา”

ท่านย่อมรู้แจ้งจริง“ธรรมในธรรม”ซึ่งมีทั้งความเป็น“นิรณ ๕” ว่าท่านหมดสิ้นเกลี้ยงแล้วจริง ทั้งความเป็น“อุปาทานขั้น ๕”ไม่ว่าจะเป็น“เวทนา”ซึ่ง ณ บัดนี้“เวทนา”ของท่านขณะนี้นั้นท่านได้ชำระสะสางล้างละมาจนเป็น“เวทนา”ที่ปราศจาก“ตัณหา”และปราศจาก“อุปาทาน”เกลี้ยงสิ้นแล้ว **ไม่ใช่“เวทนา”ที่ยังมี“ตัณหา-อุปาทาน”ปรุงแต่งหรือเข้าครองแต่อย่างใดด้วย** ท่านจึงจะเห็นแจ้งรู้จริงว่า“เวทนา”แม้**บริสุทธิปานนี้ ก็ไม่เที่ยง** ธรรมดาที่ยังมี“ทวาร ๖”หรือยังมี“อายตนะ ๖”อยู่กับ“ชีวิต”ก็ต้องมี“ผัสสะ”(ความสัมผัส, ความกระทบ)

และ“ผัสสะ”ต่างๆนั้นแหละที่ทำให้เกิด“เวทนา” แม้จะเป็น“เวทนา”ที่ได้ปฏิบัติบรรลุได้ถึงขั้น“เนกขัมมสิตอุเบกขาเวทนา”(ความรู้สึกวางเฉยเพราะได้ออกไปจาก“กาม”ออกไปจาก“อิตตา” ด้วยการปฏิบัติ

สมบูรณ์แล้ว) เป็น“เวทนา”ที่ปราศจาก“อกุศลเหตุ”เข้ามาร่วมปรุงแต่ง ปานใดๆ ก็ตาม ก็ยังคงรับ“รู้สึก”อยู่ชัดเจนว่า“ไม่เที่ยง”

เพราะแม้ไม่มี“ทุกข์ทางใจ”(เจตสิกทุกข์)ได้ปฏิบัติกระทั่งบรรลุ สูงสุดแล้วใน“อารยสัจ ๔”โดยพ้น“ทุกข์อารยสัจ”ไปสิ้นเกลี้ยงแล้วก็ตาม มันก็ยังมี“ทุกข์ทางกาย”(กายิกทุกข์)ได้อยู่ ธรรมดาที่ยังมี“การเกิดอยู่”(ยังไม่ตาย)ก็ยังมี“ทุกข์”ร่ำไป ยืนยัน“ชาติ ปี ทุกขา”ของพระบรม ศาสดาอยู่แท้ๆ

ถึงแม้จะ“สิ้นทุกข์อารยสัจ”ไปได้สมบูรณ์แล้ว เช่น

“ปภินกทุกข์”(ทุกข์จร คือ โศก ปริเทวะ ทุกข โทมนัส อุปายาส พราจจากคนหรือสิ่งอันเป็นที่รัก เป็นต้น)

“สันตปาทุกข์”(ทุกข์คือความร้อนเผาใจ อันเนื่องมาจากกิเลส ราคะ โทสะ โมหะ)

“สหคตทุกข์”(ทุกข์ที่ดำเนินไปร่วมกับชาวโลกก็เช่น ลากยศสรรเสริญ โลกียสุข)

“วิวาทมูลกทุกข์”(ทุกข์เพราะมีวิวาทเป็นมูล) ก็ตามที่ มันก็ยังมี“ทุกข์”ที่เสียดังไม่ได้อยู่อีกมากมายธรรมดาที่ยังมี“ชีวิต” แม้แต่จะบรรลุสูงสุดเป็น“พระสัมมาสัมพุทธเจ้า”แล้วก็ยังเสียดังไม่พ้นเช่น

“สภาวะทุกข์”(ทุกข์เพราะต้อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย)

“นิพัทธทุกข์”(ทุกข์ที่ยังรบกวนอยู่เนื่องนิตย คือ หนาว ร้อน หิว กระหาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ)

“อาหารปริเยฏฐิทุกข์”(ทุกข์ในการยังต้องแสวงหากินหาอยู่ทำงาน)

“พยาธิทุกข์”(ทุกข์เพราะอวัยวะเจ้าการทำหน้าที่ไม่เป็นปกติ ต้อง เจ็บไข้ได้ป่วย)

“วิปากทุกข์”(ทุกข์เพราะผลกรรมตามมาทัน)

แม้แต่“ทุกข์ชั้นันท์”(ทุกข์รวบยอดเพราะความประชุมอยู่ของชั้นันท์)

สรุปแล้ว อรหันต์ก็จะเห็นความเป็น“ทุกข์”ที่จริงละเอียดลึกซึ้ง
สูงสุด แม้จะเป็น“ทุกข์”ที่เบาบางขนาดไหนก็ตาม

และที่สุด..เห็นชัดแจ้งชนิดมี“ภาวะ”หรือมี“ความปรากฏ”ของ
“รูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ”ที่บริสุทธิ์แล้วจากธาตุ คือ
กิเลสตัณหาอุปาทาน ว่า**“ไม่ใช่ตัวตัวตน”จริง เป็นแต่เพียงสิ่งที่
ปรากฏอยู่ได้เพราะ“เหตุปัจจัย” จึงไม่ใช่สิ่งที่จะพึงยึดเอา
เป็น“เรา”(อัตตา) เป็น“ของเรา”(อัตตนิยา)**

“ความจริง“สูงสุดขั้นนี้ ผู้จะพิจารณาและวินิจฉัย หรือตัดสิน
เป็นที่สุดได้ ก็ต้องเป็นผู้ผ่านการปฏิบัติถึงขั้น มี“รูป-เวทนา-สัญญา-
สังขาร-วิญญาณ”อันบริสุทธิ์จาก“ตัวตน”ที่มันเกิดจาก“อกุศลเหตุ”ต่างๆ
หรือเป็นผู้“ไม่มีตัวตน”ที่เกิดจาก“กิเลสตัณหาอุปาทาน”แล้ว จึงจะ
เป็นผู้อยู่ในฐานะอันสมควรแท้จริงที่จะละวาง“อุปาทาน”ขั้นสุดท้ายนี้
คือ “ขั้นที่ ๕”ซึ่งหมดธาตุสี่ละอองของกิเลสหยาบ-กลาง-ละเอียดสิ้นแล้ว
เหลือแต่“ขั้นที่ ๕”บริสุทธิ์จริงๆเท่านั้น จึงจะเห็นจริง เห็นแท้ใน
“ขั้นที่ ๕”ว่า “รูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ”ที่บริสุทธิ์ นั้นเป็น
อย่างนี้ๆเอง ที่ยังอยู่นั้นอยู่ได้อย่างไร ประกอบไปด้วยอะไร แล้วจึง
จะพิจารณาปล่อยวาง“ขั้นที่ ๕”(อันไร้ตัวตนของกิเลสตัณหาอุปาทานสิ้นเกลี้ยง
แล้ว) **“ไม่ยึดขั้นที่ ๕”นี้** ว่า เป็น“ตน”เป็น“ของตน” เป็นขั้นสุดท้าย
ผู้มีความจริงของภูมิฐานะปานฉะนี้ จึงจะเห็นแจ้งในความจริงขั้นนี้ได้
กระทั่ง**“ไม่ติดยึด”**แม้ขั้นที่หลุดจาก“อุปาทาน”ขั้นสุดท้ายสุด คือไม่สำคัญ
มันหมาย“ขั้นที่ ๕”อันบริสุทธิ์สะอาดนั้นว่า เป็น“ตน”เป็น“ของตน”

ดังนั้น การพิจารณา ที่ว่า **“รูป”ไม่ใช่เรา...“เวทนา”ไม่ใช่เรา**
หรือทั้งสัญญา-สังขาร-วิญญาณทุกตัวของ“ขั้นที่ ๕”นั้นแหละ ใครจะ
พิจารณาแล้วก็เห็นแจ้งแทงทะลุได้ว่า **“ไม่ใช่เรา”**แล้วบรรลุขั้นสุดท้ายอด
ได้จริงนั้น ผู้ที่ยังมี“กิเลส”หนา“ตัณหา”หยาบ หรือยังแน่นไปด้วย

“อุปาทาน”ทั้ง“กามอุปาทาน”ทั้ง“ทิฏฐุปาทาน”ทั้ง“ศีลพพตูปาทาน”ทั้ง“อิตตวาทูปาทาน”อยู่ทั้งหลาย จึง“ไม่ใช่ฐานะ”(ฐานะ)อันสมควรแก่ธรรมชาตินั้น จะ“ลัทธิ”แต่อย่างไร

อย่าไปหลงเห็นว่าพระพุทธเจ้าตรัสกับใครต่อใครทั้งหลายในยุคในสมัยของพระองค์นั้น แม้คำสอนที่ว่าให้พิจารณาว่า“นั่นไม่ใช่เรา..นั่นไม่ใช่ของเรา”ที่มีอยู่มากมายก็ตาม ก็ไม่ใช่คำสอนที่จะใช้กับใครๆทั่วไปได้ปะไปหมด ผู้ที่“ไม่ใช่ฐานะ”(ฐานะ)ก็ใช้ไม่ได้ คนที่เกิดร่วมยุคร่วมสมัยของพระพุทธองค์นั้นเป็นคน“มีบุญญาบารมี”ที่ได้สั่งสมมามากแล้ว และพร้อมที่จะฟังธรรมแก่ ๔ ประโยค ก็บรรลุธรรมเป็นอรหันต์ เช่น พระพาหิยะทวารุจิริยะ หรือฟังธรรม ๒ กัณฑ์ ก็บรรลุเป็นอรหันต์ เช่น พระยส หรือใครอื่นอีกมากมาย ที่ฟังธรรมจากพระโอษฐ์พระพุทธเจ้าเพียงนิดหน่อย ก็บรรลุโสดาบัน บรรลุลูกทาคามี เป็นต้น คนเหล่านั้นไม่ใช่“เนยยบุคคล”หรือไม่ใช่“ปทปรมบุคคล”อย่างคนที่เกิดในยุคในสมัยที่ศาสนาพุทธผ่านมาตั้ง ๒๕๔๒ ปีอย่างนี้ จะไปเอาอย่างคนในยุคในสมัยโน้นไม่ได้ จึงต้องทำความเข้าใจให้ดีๆ จะได้ไม่สงสัยข้องใจหรือไม่ก็เดาส่งแล้วก็งงไปงมงายอยู่ [“เนยยบุคคล” คือ คนระดับ ๓ ที่พอจะอบรมสั่งสอนให้บรรลुได้ แต่ก็ยากกว่าระดับ ๒ ระดับ ๑ และ“ปทปรมบุคคล” คือ คนระดับ ๔ ที่ใครก็สั่งสอนให้บรรลุไม่ได้ในชาตินี้ แม้ผู้นี้จะศึกษาพุทธพจน์ได้เก่งกาจ รู้มากท่องจำได้มาก สอนคนอยู่อย่างมีชื่อเสียงเป็นผู้รู้เยี่ยมยอดในสังคม ก็ตาม แต่พื้นบารมียังต่ำ หรือมี“ทิฏฐิ,มานะ,อิตตา”สูงมาก จึงบรรลุธรรมไม่ได้]

เมื่อได้อธิบายมาถึงขั้นนี้แล้วก็คงจะพอรู้แล้วว่า“อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา”หรือความเป็น“ไตรลักษณ์”นั้น ไม่ใช่แค่“คิดเอา” หรือแค่ทำความเข้าใจได้แจ่มแจ้งในความหมายทะลุรอบ แล้วก็บรรลุ เราต้องปฏิบัติเข้าไปกระทั่งหยั่งถึง“ปาตุภาวะ”(การปรากฏตัวจริง)ของ“เวทนา”

และวิเคราะห์วิจัย“เวทนาในเวทนา”ได้อย่างละเอียดถูกต้อง“ภาวะ” (ความมีจริง)ของ“เวทนาได้ถึง ๑๐๘”กันจริงๆ แล้วละล้าง“เคหสิตเวทนา” อย่างมี“อัตตภาวะ”(ความปรากฏแห่งตัวตน)รองรับความจริง กระทั่งบรรลุ “เนกขัมมสิตอุเบกขาเวทนา”ได้แน่แท้ จึงจะเข้าถึง“ไตรลักษณ์”ที่ไม่ใช่แค่“สุตมยปัญญาหรือจินตามยปัญญา”เท่านั้น แต่จะเข้าถึง “ภาวนามยปัญญา”และมี“สภาวะของ‘อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา’ให้สัมพันธ์ ด้วยญาณทัสสนะของตน”ในตนโทนโท่ที่เดียว ไม่ว่า“สัญญา”หรือ“สังขาร” และ“วิญญาณ”ก็ต้องเห็นแจ้งชัดในความเป็น“ไตรลักษณ์”อย่างมี “อัตตภาวะ”(ความปรากฏแห่งตัวตน) และกระทั่งดับสิ้น“อตตตา”เป็นที่สุด บรรลุถึง“อนัตตา”อย่างมี“ภาวะ”(ความปรากฏ) ยืนยันให้เห็น“ความจริง” นั้นได้จริงๆ ด้วย

เมื่อท่านบรรลุถึงที่สุดไม่มีทั้ง“ตน”และไม่มีทั้ง“ของตน”จริงๆ ท่านก็ถึงจุดสูงสุดแห่ง“อนัตตา” นั่นก็คือ“นิพพานที่ยังเหลือขั้น ๕” (สุอุปาทิเสสนิพพาน) สำหรับตัวท่าน ท่านอยู่เพื่อผู้อื่น เมื่อท่านเหลือ ใจบริสุทธิ์และภูมิปัญญา เท่าที่ท่านมีอยู่ ท่านก็ทำงานตามความควรมีควรด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความบริสุทธิ์ปัญญา ท่านช่วยคิดช่วยตัดสินใจอย่างจริงใจและซื่อสัตย์ ส่วนจะถูกตามสมมุติที่สุดของใครๆ หรือไม่นั้น ท่านไม่มีอคติ ท่านตัดสินใจด้วย“สัพปุริสธรรม ๗”ให้“ดีที่สุด” ตามภูมิแห่งบารมีของท่าน

“ทิวฏฐปาทาน”เท่าที่ได้ขยายความมาจนปานนี้ ก็ให้เห็นได้ว่าเป็น“อุปาทาน”ที่ร้ายกาจมากตัวหนึ่งที่เดียว และก็เพราะ“ทิวฏฐิ”นี่เอง ที่ทำให้ผู้รู้นักปราชญ์ราชบัณฑิตมากมายต้องกลายเป็น“ปทปรมบุคคล”ไปอย่างน่าเสียดาย

ละสัลัพพตูปาทาน

นี่เป็นเรื่องของ“**สัลัพพตูปาทาน**” ซึ่งหมายถึง การยึดมั่น ถือมั่นใน“**อาการที่ตนประพฤตีสัลประพฤติพรตอย่างมิจนาอยู่**”

ซึ่งก็มีมากมายหลากหลายดาดษติน เช่น ถือสัลอย่างไม่เข้าใจ ว่าการปฏิบัติที่แท้ ตามหลัก“**มรรค องค์ ๘**” หรือปฏิบัติ“**ศีล**” อย่างเป็น “**โพธิปักขิยธรรม**” นั้น ปฏิบัติอย่างไร จึงจะมีอานิสงส์ บรรลุผลเป็น อาริยะเป็นโลกุตระถึงขั้นมรรคผลถึงนิพพาน เป็นต้น

เพราะชาวพุทธในเมืองไทยส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด ได้เรียน สืบทอดกันมานานแสนนานแล้วว่า ถือ“**ศีล**”หรือปฏิบัติ“**ศีล**”นี้ ผู้ปฏิบัติ จะเจริญพัฒนาตนด้วย“**ศีล**”ได้อย่างเก่งก็แค่“**กายและวาจา**” เท่านั้น **ส่วนความเจริญทางใจ จะพัฒนา“ใจ”ได้ ก็จะต้องไปทำ**

“**สมาธิ**”เอาอีกต่างหาก ส่วนมากก็ไปนั่งหลับตาหรือยึดเพ่งกสิณเอา จึงจะได้“**อธิจิต**” ก็ไปได้“**สมาธิ**”แบบนั้น แม้ในสวน“**ปัญญา**”ที่จะฟังได้ มา ก็ได้มาเพียง“**ปัญญา**”อันยังไม่เป็น“**สัมมาปัญญา**” เพราะเป็น “**ปัญญา**”ที่ไม่ได้ทำงานร่วมกับ“**ศีล**” ซึ่งก็ได้แค่“**ปัญญา**”อันเกิด จาก“**สมาธิ**”ที่นิ่งหลับตาสะกดจิตเอาบ้าง หรือส่วนใหญ่ก็ไปได้จากการ ขบคิดหาเหตุผลเอานั่นแหละ “**ปัญญา**”เช่นนี้จึงเป็นได้แค่“**สุตมยปัญญา และจินตามยปัญญา**” ด้วยการฟังมาเรียนมาหรือรู้ได้ด้วยการหาวิธี ผกผันค้นคว้าคิดไตร่ตรอง“**เก็งหาความจริง**”อย่างเก่งก็ใช้หลักฐานจาก ตำราคัมภีร์มาเทียบเคียงวินิจฉัย สรุปลงแล้วก็ป็นวิธีแห่งเหตุผลเชิง ตรรกะเท่านั้น **ซึ่งล้วนไม่ใช่“ปัญญา”ที่เกิดเนื่องมาจากการปฏิบัติ“ศีล”**

ทั้งๆที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยันชัดเจนนว่า “**ปัญญาอันศีลชำระให้ บริสุทธิ์ ศีลอันปัญญาชำระให้บริสุทธิ์ ศีลมีในบุคคลใดปัญญาก็มีใน**

บุคคลนั้น ปัญญาในบุคคลใด ศीलก็มีในบุคคลนั้น ปัญญาเป็นของบุคคลผู้มีศีล ศीलเป็นของบุคคลผู้มีปัญญา และนักปราชญ์ย่อมกล่าวศีลกับปัญญาว่า เป็นยอดในโลก เหมือนบุคคลล้างมือด้วยมือ หรือล้างเท้าด้วยเท้าฉะนั้น” [พระไตรปิฎก เล่ม ๙ ข้อ ๑๙๔]

เห็นไหมว่า“ศีลกับปัญญา”นั้นไม่แยกกัน ต้องอยู่ด้วยกัน ต้องทำงานด้วยกัน จนเกิดผลเป็น“อธิจิต”หรือ“สมาธิ” แล้วจึงจะรู้แจ้งเห็นจริงใน“ความจริงตามความเป็นจริง”ที่ปรากฏจากการปฏิบัติตนเองคือ“ปัญญา” เพราะ“ศีลกับปัญญา”จะช่วยกันและกันอย่างสำคัญที่สุด

ทุกวันนี้ ในประดาศีล,สมาธิ,ปัญญา “ศีล”ดูจะไม่เป็นที่ชื่นชอบกันเอาเลย เพราะไม่เข้าใจและไม่เชื่อตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า หากปฏิบัติ“ศีลที่เป็นกุศลย่อมยังความเป็นอรหัตตให้บริบูรณ์โดยลำดับ” (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๔ ข้อ ๑ และ ๒๐๘) เมื่อเข้าใจการปฏิบัติ“ศีล”ผิดไป และรู้คุณค่าของ“ศีล”น้อยไป จึงไม่สนใจในการปฏิบัติ“ศีล”

“อรหัตต”จึงเกิดไม่ได้ เพราะ“ต้นโลกุตระธรรม”ของพระพุทธเจ้า กลายเป็น“ธรรมะ”ที่ไม่มี“ราก”ไปเสียแล้ว

เหตุก็เนื่องมาจาก“ศีล”ถูกแยกส่วนออกไปแล้ว จาก“สมาธิ” จาก“ปัญญา” อย่างที่ได้ยึดถือเล่าเรียนกันมา เลยทำให้ชาวพุทธในปัจจุบันนี้ปฏิบัติ“ศีล”ก็ไม่พ้น“ศีลพทุปาทาน”

“ศีลพทุปาทาน” คือ การถือศีลบำเพ็ญพรตชนิดที่ยังไม่มี “สัมมาทิฐิ”

กล่าวคือ ได้แต่ปฏิบัติกันไปอย่าง“มิจฉาทิฐิ” โดยปฏิบัติตามๆ กันไป ผิดมาอย่างไรก็ตามกันไปอย่างนั้น ตามจารีตประเพณีไปไม่รู้ อีโน้อีหนั้น แล้วแต่จารีตประเพณีจะพาเป็น ซึ่ง“จารีต”ทุกวันนี้ก็ถูก “ผู้ไม่รู้”(ผู้วิชชา)เอาจารีตอะไรประเพณีของใครมาผสมปนเป ก็ทำกันไปเลอะเทอะละละทะทะกันยิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว

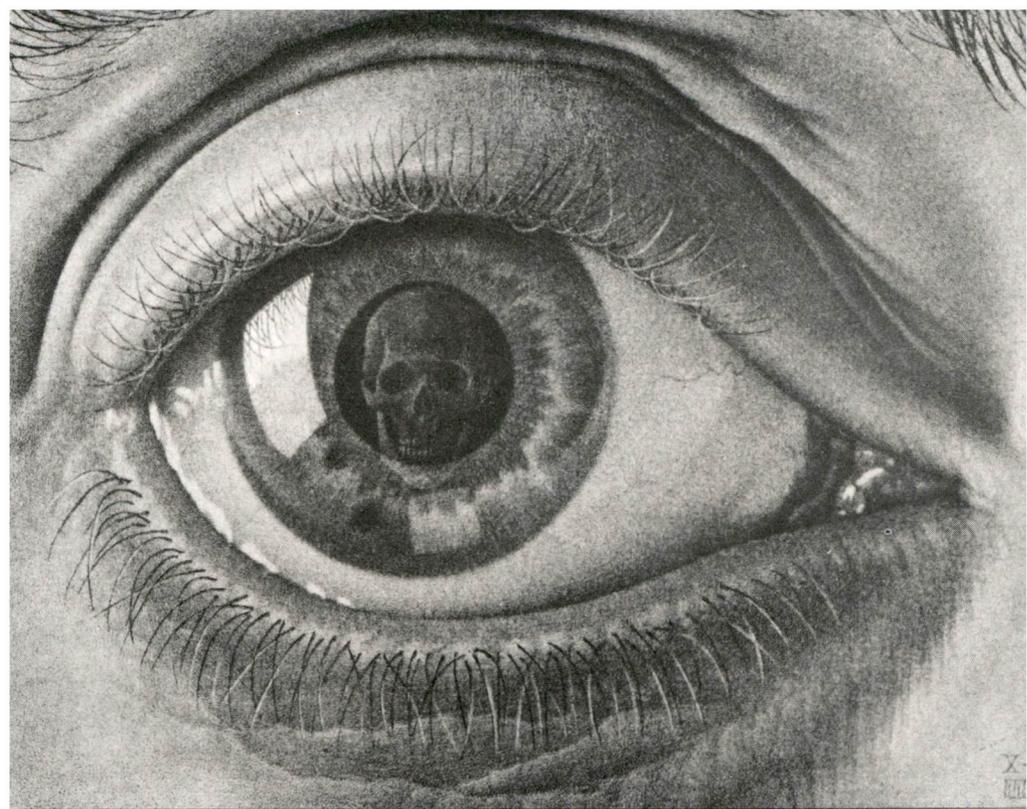
จนกลายเป็น“จารีต”ที่ออกนอกกริตไปไกลแสนไกล ขนบประเพณีที่ปฏิบัติกันทุกวันนี้จึงเป็น“การแสวงบุญนอกขอบเขตพุทธ”ชัดเจนที่สุดแล้วจะหาผู้บรรลุมรรคผลได้จาก“ศาสนาพุทธ”เช่นนี้กันอย่างไร เมื่อยัง“มีจณาภิภูฏฐิ”อยู่เช่นนี้ ต่อให้ปฏิบัติ“ศีล”เคร่งครัดปานใดก็ก็ตาม ก็ไม่มีทางจะเกิด“อรหัตต์”ได้เด็ดขาด จะมีก็แต่“อรหัตต์”ไม่แท้ที่โมเมเดาส่ง“ยก”กันไปตามประสา“มีจณาภิภูฏฐิ”หลอก“มีจณาภิภูฏฐิ”ด้วยกัน ซึ่งก็มีทั้ง“หลอก”กันด้วย“ของเก้”ชัดๆ เพราะคน“หลอก”ก็รู้ว่าหลอก หรือมีทั้ง“หลอก”กันอย่างที่คนหลอกเองก็ไม่แน่ใจว่าจะจริง และมีทั้ง“หลอก”ชนิดที่ผู้หลอกแน่ใจสนิทว่าเป็น“อรหัตต์”ตามภูมิที่ตนมี ว่าจริง ทว่าจริงๆนั้นผู้นั้นก็ยัง“หลงผิด”(โมหะ)

แม้แต่ผู้ที่“สัมมาภิภูฏฐิ”แล้วก็เถอะ หากผู้ปฏิบัติไม่พากเพียรอย่างมี“อิทธิบาท ๔” และไม่มี“อธิษฐาน ๔”ครบครันแข็งแรงจนเข้าขั้น“สัมมาอาริยมรรค”เจริญ(ภาเวติ)เพียงพอ ก็ไม่มีหวังจะ“พ้นสัสสปวด-ปราคาส” จนเกิดมรรคเกิดผลได้ง่ายๆ

พุทธศาสนิกชนทั่วไปเกือบทั้งหมดในทุกวันนี้ปฏิบัติ“ศีล” กันอยู่อย่างไม่มีเป็น“สัมมาภิภูฏฐิ” ยังไม่พ้น“สัสสปวดูปาทาน”ด้วยซ้ำ

เพราะปฏิบัติตามๆกันมา อย่างที่เข้าใจผิด ว่า“ศีล”ขัดเกลาคแค่“กายกับวาจา”เท่านั้น จบเรื่อง นี้ถือเป็นเรื่องของ“ศีล” ส่วน“สมาธิ” ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ไปปฏิบัติหนึ่งหลับตาให้เกิดสมาธิบ้าง เฟ่งนั้นเฟ่งนี้ให้เกิดสมาธิบ้าง ซึ่งไม่เกิดปฏิสัมพัทธ์กันเลย “ศีล”ถูกแยกไปทางหนึ่ง “สมาธิ”ก็ถูกแยกไปอีกทางหนึ่ง ไม่ได้ต่อเนื่องกับ“ศีล”แม้“ปัญญา”ก็ไม่เกี่ยวไม่ต่อเนื่องกับ“ศีล”เลย ดังนั้นเป็นต้น

นี่คือจุดผิดสำคัญใหญ่หลวง ที่ทำให้การปฏิบัติธรรมในศาสนาพุทธทุกวันนี้ ไม่เกิดมรรคเกิดผลกัน เพราะขาด“องค์รวม”แห่ง“ศีล-สมาธิ-ปัญญา” ซึ่งเป็นการทำลาย“ไตรสิกขา”ของศาสนาพุทธอย่างถึงรากถึงแก่น

ตอนที่ ๕

ถอดรหัสนิรัตตา

นิรัตตาเป็นมิจฉาทิกฎฐิ

นอกจากความเข้าใจผิดเรื่อง“ไตรสิกขา”ที่กล่าวมาแล้วนั้น ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ยิ่งถึงขั้นถอนรากทำลายแก่นศาสนาพุทธกันมานาน ก็ยังมีเรื่องของ“นิรัตตา”ที่ยังนึกไม่ถึงกัน เพราะมันยัง“สับสน”กันอยู่กับคำว่า“อนัตตา” ซึ่งแปลว่า“ไม่มีตัวตน”เหมือนกันแหละ

ได้พูดมาแล้วว่า “นิรัตตา”มีความหมาย นัยที่ ๑ คือ “ความไม่มีตัวตน” ที่หมายถึงพวก“สัสสตทิฎฐิ”(ความเห็นว่าอัตตาเที่ยง)เขายึดถือว่า **“มีอัตตาหรือมีพระเจ้า”เป็น“ตัวตน”ที่เที่ยงแท้รันดร** แต่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธว่า **“ไม่มีตัวตนอย่างนั้น หรือตัวตนอย่างนั้นไม่มี”** ซึ่งก็ได้กล่าวซ้ำย้ำกันมาก่อนหน้านี้มากแล้ว

ในประเด็นที่ว่า **“ไม่มีตัวตน’ที่เที่ยงแท้รันดร” นี้แหละคือ “นิรัตตา” หรือคือ“การปฏิเสธ‘ตัวตน’ที่เป็นสัสสตทิฎฐิ”ของพระพุทธเจ้า** ส่วน**“ตัวตน’ที่ไม่เที่ยงแท้ พระองค์ไม่ได้ปฏิเสธ จึงมีอิสระเป็น“อนัตตา”**

และอีกนัยหนึ่งนั้น ก็เป็นเรื่องของชาวพุทธเรานี่เอง ซึ่งไม่ยึด

ถือกันว่า “อิตตาเที่ยงแท้วันตรเป็นสัตตทิกฺขุ” แล้วละ แต่ที่ต้องเรียกว่า “นิริตตา” ก็เพราะผู้ที่หลงเลยเถิดในประเด็นที่ว่า “สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนไม่มีตัวตน” นี้เอง ที่ทำให้ “ไม่จุกคิดว่า ‘ตัวตน’ ที่เป็นกิเลสของตน” นั้นยังมีอยู่ จึงเข้าใจผิดไปว่า “ไม่มี ‘ตัวตน’ ที่เราจะต้องปฏิบัติกำจัดมัน” ก็เลยพลัดเข้าไปเป็นพวก “อุจเฉททิกฺขุ” กลายเป็นพวกมี “ความเห็นที่ว่า อิตตาทาสถุญ” เท่ากับเป็นผู้ “ปฏิเสธอิตตา” อย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ผู้มี “ทิกฺขุ” เช่นนี้ จึงไม่คิดจะปฏิบัติกำจัด “อิตตา” ใดๆ ให้แก่ตน เพราะปฏิเสธ “อิตตา” เสียแล้ว ย่อมสับสน “สัมมาอาริยผล” ก็เป็นอันไม่มีทาง

นี้แหละคือ “นิริตตทิกฺขุ” ของชาวพุทธผู้ที่ยังไม่เข้าใจต่อแก่ชัดเจนในตนเอง โดยเฉพาะผู้รู้ผู้ฉลาดที่เฝื่อนงผลอกกับคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนไม่มีตัวตน” ไม่ว่าจะ เป็น “สังฆตธรรมหรืออสังฆตธรรม” แม้แต่ใน “ขันธ ๕”

เพียง “มิจฉาทิกฺขุ” ในเรื่องของ “นิริตตา” มันก็กั้นทางมรรคผลกันจนหาผู้บรรลุมรรคผลของพุทธกันยากยิ่งแล้ว

“นิริตตา” จึงเป็นจุดผิดเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติที่ยัง “มิจฉาทิกฺขุ” อยู่จริง ไม่สามารถเข้าถึงมรรคถึงผลของพุทธศาสนาได้ นั่นก็เพราะหลงยึดถือ “ทิกฺขุ” ผิด ดังกล่าวมานี้แล

สัมมาทิกฺขุ โนมรรค ๘

และ จุดผิดเรื่องใหญ่ ที่ใหญ่ยิ่งสำคัญมากจนไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดมรรค เกิดผลเป็น “อาริยะ” เป็น “โสกุตระ” ตรงตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ใน “มหาจิตตารีสกสูตร” พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒-๒๕๑ นั้นก็เพราะ ยัง “มิจฉาทิกฺขุ” หรือยังไม่มี “สัมมาทิกฺขุ” กันอย่างเพียงพอ

นั่นเองว่าจะปฏิบัติ**“มรรคองค์๗”** ให้เกิดเป็น**“สัมมาสมาธิ”** กันอย่างไร? [ทางปฏิบัติอันเอกที่เรียกว่า**“สัมมามรรค”**นั้น มี**“องค์ ๘”**]

“สัมมาทิฏฐิ”นี้ยิ่งใหญ่มาก เพราะเป็น**“ประธาน”**โดยแท้ หากยัง**“มิจฉาทิฏฐิ”**อยู่ การปฏิบัติ**“มรรค”**ทั้งหลายก็จะเป็น**“มิจฉา”** ไปทั้งหมด นั่นคือเริ่มจาก**“สติ”**กับ**“วាយามะ”**ที่จะทำหน้าที่ประจูดสมอง และหัวใจของ**“สัมมาทิฏฐิ”**ช่วยในการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ก็จะเป็น**“มิจฉา”** ไปด้วย เป็น**“มิจฉาวายามะ”**เป็น**“มิจฉาสติ”** ต่อจากนั้น มรรคอีก ๔ องค์ ได้แก่ **“สังกัปปะ-วจา-กัมมันตะ-อาชีวะ”** ซึ่งเป็น**“เนื้อหาแห่งกรรม”** อันกำหนดชีวิตมนุษย์และสังคมสุดสำคัญ ก็จะเป็น**“มิจฉา”**กันไปหมด

สุดท้าย..**“สมาธิ”**ซึ่งเป็น**“มรรค องค์ที่ ๘”** ก็ต้องเป็น**“มิจฉาสมาธิ”** ไปอย่างไม่มีทางเลี่ยง **แล้วจะเป็น**“สัมมาสมาธิ”** ได้แต่ที่ไหน?** ผลคือ **“ญาณ”**และ**“วิมุตติ”**ก็ต้องเป็น**“มิจฉาญาณ”**และ**“มิจฉาวิมุตติ”**แน่นอนที่สุด **เหตุเพราะ..**“ทิฏฐิ”**ไม่เป็น**“สัมมา”**กันตั้งแต่เบื้องต้น**

หรือแม้ผู้ใดจะศึกษากระทั่ง**“สัมมาทิฏฐิ”**แล้ว นั่นก็เพียงแค่ **“พันสี่ลัพพตูปาทาน”**ในภาค**“สุตมยบิญญาหรือจินตามยบิญญา”** ก็อาจจะไม่ปฏิบัติออกนอกกริถ หรือไม่ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่เขาทำกันอย่างผิดๆเพี้ยนๆสารพัดก็ได้ แต่นั่นแหละคนผู้นั้นก็จะต้องพยายามปฏิบัติให้**“พันสี่ลัพพตูปรามาส”**อีกชั้นหนึ่ง

จึงจะได้**“สัมมาสมาธิ”**

“สัมมาสมาธิ”นี้เป็นสมาธิพิเศษ **ไม่ใช่สมาธิที่รู้จักกันไป **“สมาธิ”**ทั่วไป นั่นคือ สมาธิที่ไปนั่งหลับตาเพ่งนั่นเพ่งนี้ให้เกิดสมาธิ หรือสะกดจิตเอา ซึ่งมีวิธีปฏิบัติตามแต่ละสำนักจะค้นคิดขึ้นมาให้ทำกัน หลากชนิดหลายแบบ**

อัน..ไม่ใช่**“สัมมาสมาธิ”**ของพระพุทธเจ้า

สำหรับ**“สัมมาสมาธิ”**ของพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธองค์ทรง

เรียกว่า“สัมมาสมาธิ ของอาริยะ”(อริโย สัมมาสมาธิ) ซึ่งมีเหตุ มีองค์ประกอบ คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ รวม ๗ องค์ หากปฏิบัติครบทั้ง สามารถทำให้มีคุณภาพถึงขั้น“จิตเกิดจิตเป็น” นั่นคือ “จิตเป็นฌาน หรือเป็นเอกัคคตา”ได้สำเร็จ ลักษณะดังว่านี่เองที่เรียกว่า “สัมมาสมาธิของอาริยะ” [พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๓]

ดังนั้น หาก“สมาธิ”ไม่ใช่“สัมมาสมาธิ” ผู้ปฏิบัตินั้นก็ย่อมไม่มีทาง“พ้นสี่ลัทธิพรามาส”

การปฏิบัติให้“พ้นสี่ลัทธิพรามาส”นั่นก็คือ ผู้ปฏิบัตินั้นเมื่อ“สัมมาทิฏฐิ”แล้ว จะต้อง มี“สัมมาวายามะ-สัมมาสติ”พรังพร้อมร่วมมืออย่างแข็งขันไปกับการปฏิบัติ [พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒-๒๕๑]

ในการปฏิบัติ“สัมมาทิฏฐิ”จะเป็นประธานในขบวนการแห่ง“มรรคองค์ ๘”ทั้งหมด ซึ่ง“ทิฏฐิ”ที่“สัมมา”นั้นก็ต้องรู้ชัดแจ่มแจ้งแจ้งด้วยว่า...

“ความพยายาม”(วายามะ) ซึ่งหมายถึง ทำโดยอุตสาหะบากบั่นนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างไร? จึงจะเป็น“วายามะ”ที่เข้าข่าย“สัมมา”พระพุทธเจ้าตรัสไว้ [ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๘, ๒๖๓, ๒๖๘, ๒๗๓, ๒๗๘] ว่า

“ความพยายามของผู้ปฏิบัตินั้น ต้องพยายาม...

เพื่อละมิจฉาทิฏฐิได้ เพื่อบรรลุสัมมาทิฏฐิอยู่

เพื่อละมิจฉาสังกัปปะได้ เพื่อบรรลุสัมมาสังกัปปะอยู่

เพื่อละมิจฉาวาจาได้ เพื่อบรรลุสัมมาวาจาอยู่

เพื่อละมิจฉากัมมันตะได้ เพื่อบรรลุสัมมากัมมันตะอยู่

เพื่อละมิจฉาอาชีวะได้ เพื่อบรรลุสัมมาอาชีวะอยู่”

“ความพยายาม”นั้น จึงจะชื่อว่า “สัมมาวายามะ” และ“สติ”ที่ จะต้องปฏิบัติให้เป็น“สัมมา” ตัวนี้ยิ่งสำคัญมาก เพราะต้องปฏิบัติตาม

หลัก“สติปัฏฐาน ๔”[แห่งพัฒนา..กาย-เวทนา-จิต-ธรรม]นั้น ปฏิบัติกันอย่างไร? หรือปฏิบัติจน“สติ”เข้าขั้นเป็น“สติสัมโพชฌงค์”(สติที่มีคุณภาพถึงขนาดเป็นตัวพาตรัสรู้มรรคผลได้)นั้น เป็นอย่างไร? แคไหน? ซึ่งตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ [ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๘,๒๖๓, ๒๖๘,๒๗๓, ๒๗๘] ว่า

“ผู้ปฏิบัตินั้นต้องมีสติ..ละมิจฉาทิฏฐิได้ บรรลุสัมมาทิฏฐิอยู่
 ละมิจฉาสังกัปปะได้ บรรลุสัมมาสังกัปปะอยู่
 ละมิจฉาวาจาได้ บรรลุสัมมาวาจาอยู่
 ละมิจฉากัมมันตะได้ บรรลุสัมมากัมมันตะอยู่
 ละมิจฉาอาชีวะได้ บรรลุสัมมาอาชีวะอยู่”
 ดังนี้ จึงจะชื่อว่า “สัมมาสติ”

จะเห็นได้ว่า แม้“สัมมาทิฏฐิ”จะเป็นประธานและมี“สัมมาวายามะกับสัมมาสติ” พรั่งพร้อมร่วมมืออย่างแข็งขันไปกับการปฏิบัติอยู่ หาก“ความพยายามและสติ”ไม่สามารถทำให้“สังกัปปะ”ก็ดี “วาจา”ก็ดี “กัมมันตะ”ก็ดี “อาชีวะ”ก็ดี พัฒนาขึ้นสู่“สัมมา” กระทั่งมีมรรคมีผลจน“**พหุมิจฉาสังกัปปะ ๓ พหุมิจฉาวาจา ๔ พหุมิจฉากัมมันตะ ๓ พหุมิจฉาอาชีวะ ๕**” เจริญก้าวหน้าขึ้นมาจริงบ้างเลย

นั่นแหละคือ แม้ผู้ใดจะ“สัมมาทิฏฐิ”แล้วทั้ง“**พหุมิจฉัพพตูปาทาน**”ได้แล้วด้วย แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติ“**พหุมิจฉัพพตปรมาส**” นั้น..ก็เนื่องมาจาก “สังกัปปะ”ก็ดี “วาจา”ก็ดี “กัมมันตะ”ก็ดี “อาชีวะ”ก็ดี

มันไม่มีมรรคมีผลที่“พหุมิจฉาสังกัปปะ๓”(พหุคามวิตก, พยาบาทวิตก, วิหิงสรวิตก)กันเสียบ้าง

ไม่มีมรรคมีผล ที่“พหุมิจฉาวาจา ๔”(พหุมุสา, ปิสุณา, ผรุส, สัมผปลाप)กันเสียบ้าง

ไม่มีมรรคมีผล ที่“พันมิจนากัมมันตะ ๓”(พันปาณาติปาตา, อทินนาทานา, กามเมสุมิจนาคารา)กันเสียบ้าง

ไม่มีมรรคมีผล ที่“พันมิจนอาชีวะ ๕”(พันกุหนา, ลปนา, เมตตคตา, นิเปสิคตา, ลาเภณ ลากัง นิชคิงสนตา)กันเสียบ้าง

ท่านผู้นี้จึงได้แก่..“มีสัมมาทิฏฐิ” แต่ไม่มี“มรรคผล”

ไม่มีมรรคมีผล นั้นแหละ คือ ยังไม่“พ้นสัลลพตปรามาส”

“สัมมาสมาธิ” จึงยังไม่มีเลย

“สมาธิ”ที่ได้จากการปฏิบัติ“สัมมาอาริยมรรค องค์ ๘”ดังที่ได้อธิบายมาคร่าวๆนี้ จะเห็นได้ชัดว่า **“ไม่ใช่สมาธิที่ได้จากการนั่งหลับตาปฏิบัติหรือเพ่งกลืนเอา” เหมือนสมาธิที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไปแน่ๆ**

เพราะฉะนั้น ผู้ยังเข้าใจไม่ถูกต้องในไตรสิกขาคือ“ศีล-สมาธิ-ปัญญา”อย่าง“สัมมาทิฏฐิ”ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว แม้จะเป็นนักปฏิบัติที่เอาจริงเอาจังอุตสาหะวิริยะขนาดไหน ก็ไม่มีหวังว่าจะเกิด“สัมมาผล” เพราะ“สัมมามรรค”ยังไม่มีแม้แค่“สัมมาทิฏฐิ” การปฏิบัติจึงเป็นได้แค่“สัลลพตูปาทาน” ไม่“พ้นสัลลพตูปาทาน”ไปได้ เพราะยังยึดถือตามที่เรียนรู้มาผิดเพี้ยนซึ่งเกิดจากการสอนผิดสืบทอดติดต่อกันมานาน แล้วก็ยึดถือตามๆกันมาอย่างผิดๆ โดยหลงว่าถูก และยึดถือปฏิบัติกันจนเป็นจารีตประเพณี ผลที่ได้จึงเป็น“มิจนผล”อยู่ทั้งสิ้น

แม้แต่ผู้“พ้นสัลลพตูปาทาน”มาได้แล้วก็ถอะ ซึ่งหมายถึงผู้ที่มี“สัมมาทิฏฐิ”แล้วอย่างดีก็ตาม กว่าจะสามารถ“พ้นสัลลพตปรามาส” ก็จะต้องพากเพียรศึกษาปฏิบัติ“ศีล-สมาธิ-ปัญญา”หรือ“มรรค องค์ ๘” ให้“พ้นสังโยชน์ ๓”สำเร็จ ซึ่งได้แก่..ต้องปฏิบัติจน“พ้นสักกายทิฏฐิ” และ“พันธิจิกิจฉา” อีกทั้งต้อง“พ้นสัลลพตปรามาส” มีมรรคมีผลบ้าง จึงจะเข้าข่าย“โลกุตระภูมิ”

ไตรลักษณ์ ที่มีแค่ตรรกะ แต่เป็นโลกุตระ

เมื่อได้พูดมาถึงตรงนี้แล้ว ก็น่าจะได้พูดกันให้ทะลุรอบกันไป กระทั่งว่า จะ“**พินิจฉาทิฏฐิ**”กันแท้อจจริง ๆ ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ต้องทั้ง“**รู้**อยู่”(ซานโต)ต้องทั้ง“**เห็น**อยู่”(ปัสสโต) “**ด้วยความเป็นอนิจจัง**”(อนิจโต)จึงจะ“**พินิจฉาทิฏฐิ**ได้”นั้น มันอย่างไร? นับเอาตรงไหน? และจะ“**พินัลกกายทิฏฐิ**”ก็ต้องทั้ง“**รู้**อยู่”(ซานโต)ต้องทั้ง“**เห็น**อยู่”(ปัสสโต) “**ด้วยความเป็นทุกขัง**”(ทุกขโต) จึงจะ“**พินัลกกายทิฏฐิ**ได้”นั้น มันอย่างไร? ที่สุดจะ“**พินัตตานุทิฏฐิ**”ก็ต้องทั้ง“**รู้**อยู่”(ซานโต)ต้องทั้ง“**เห็น**อยู่”(ปัสสโต) “**ด้วยความเป็นอนัตตา**”(อนัตตโต)จึง“**พินัตตานุทิฏฐิ**ได้” นั้นมันเป็นอย่างไร? นับเอาตรงไหน?

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๒๕๔-๒๕๖ เป็นการแจ้งถึงสภาพ“**พินทิฏฐิ**”ทั้ง ๓ นี้ ด้วยความเป็น“**อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา**”ซึ่งบรรลุเข้าสู่“**ไตรลักษณ์**”ครบครันทีเดียว

ที่สำคัญคือ มันแจ้งชัดถึงการบรรลุ“**อนัตตา**”ว่าทำกันไฉน?

ลองฟังคำตรัสของพระพุทธเจ้าดูก่อน แล้วค่อยอธิบายขยายความกันอีกที

จาก“**มิจฉาทิฏฐิสูต**” พระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๒๕๔

ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ชลขครันแล้วทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคล“**รู้**อยู่”อย่างไร “**เห็น**อยู่”อย่างไร จึงจะละ“**มิจฉาทิฏฐิ**”ได้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรภิกษุ บุคคล“**รู้**”(ซานาติ)“**เห็น**”(ปัสสติ)“**จักขุ**”แล **ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง**(อนิจโต) จึงจะละ“**มิจฉาทิฏฐิ**”ได้ [จักขุ อนิจโต ซานโต ปัสสโต มิจฉาทิฏฐิ ปหิยติ]

บุคคล“รู้”“เห็น”“รูป” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง(อนิจจโต)
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้”“เห็น”“จักขุวิญญาณ” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้”“เห็น”“จักขุสัมผัส” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้”“เห็น”แม้“สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือทุกขมสุข-
เวทนาที่เกิดขึ้นเพราะ“จักขุสัมผัส”เป็นปัจจัย ด้วยความเป็นของ
ไม่เที่ยง(อนิจจโต) จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้”(ชานาติ) “เห็น”(ปัสสติ)“หู”...

บุคคล“รู้” “เห็น” “จมูก”...

บุคคล“รู้” “เห็น” “ลิ้น”...

บุคคล“รู้” “เห็น” “กาย”...

บุคคล“รู้” “เห็น” “ใจ” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง(อนิจจโต)
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “ธรรมารมณ” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “มโนวิญญาณ” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “มโนสัมผัส” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง
จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น”แม้“สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือทุกขมสุข-
เวทนาที่เกิดขึ้นเพราะ“มโนสัมผัส”เป็นปัจจัย ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง
(อนิจจโต) จึงจะละ“มิจฉาทิฏฐิ”ได้

ดูกรภิกษุ เมื่อบุคคลรู้้อย่างนี้ เห็น้อย่างนี้แล จึงจะละ

“มัจฉาทิฏฐิ”ได้

จาก**“สักกายทิฏฐิสูตฺร”** พระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๒๕๕
ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ๗๗
ครั้นแล้วทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคล**“รู้”**
(ชานโต)อย่างไร **“เห็น”**(ปัสสโต)อย่างไร จึงจะละ**“สักกายทิฏฐิ”**ได้
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรภิกษุ บุคคล**“รู้”**(ชานาติ)**“เห็น”**(ปัสสตี)**“จักขุ”**แล **ด้วย**
ความเป็นทุกข์(ทุกขโต) จึงจะละ**“สักกายทิฏฐิ”**ได้

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“รูป”** **ด้วยความเป็นทุกข์** จึงจะละ**“สักกาย-**
ทิฏฐิ”ได้

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“จักขุวิญญาณ”** **ด้วยความเป็นทุกข์** จึง
จะละ**“สักกายทิฏฐิ”**ได้

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“จักขุสัมผัส”** **ด้วยความเป็นทุกข์** จึงจะละ
“สักกายทิฏฐิ”ได้

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”**แม้**“สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรืออทุกขม-**
สุขเวทนา**ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัสเป็นปัจจัย** **ด้วยความเป็นทุกข์**
จึงจะละ**“สักกายทิฏฐิ”**ได้

บุคคล**“รู้”**(ชานาติ)**“เห็น”**(ปัสสตี)**“หู”**...

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“จุมูก”**...

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“ลิ้น”**...

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“กาย”**...

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“ใจ”** **ด้วยความเป็นทุกข์**(ทุกขโต) จึงจะละ
“สักกายทิฏฐิ”ได้

บุคคล**“รู้”** **“เห็น”** **“ธรรมารมณ”** **ด้วยความเป็นทุกข์** จึง

จะละ“สักกายทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “มโนวิญญาณ” ด้วยความเป็นทุกข์
จึงจะละ“สักกายทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “มโนสัมผัส” ด้วยความเป็นทุกข์ จึง
จะละ“สักกายทิฏฐิ”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น”แม้“สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือทุกขมสุข-
เวทนาที่เกิดขึ้นเพราะ“มโนสัมผัส”เป็นปัจจัย” ด้วยความเป็นทุกข์
(ทุกขโต) จึงจะละ“สักกายทิฏฐิ”ได้

ดูกรภิกษุ เมื่อบุคคล“รู้”อย่างนี้ “เห็น”อย่างนี้แล จึงจะ
ละ“สักกายทิฏฐิ”ได้

จาก“อรรถานุกฤษฎีสูตร” พระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๒๕๖
ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ฯลฯ
ครั้นแล้วทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บุคคล“รู้”อยู่
(ชานโต)อย่างไร “เห็น”อยู่”(ปัสสโต)อย่างไร จึงจะละ“อรรถานุกฤษฎี”ได้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกรภิกษุ บุคคล“รู้”(ชานาติ)“เห็น”(ปัสสติ)“จักขุ”แล ด้วย
ความเป็นอนัตตา(อนตตโต) จึงจะละ“อรรถานุกฤษฎี”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “รูป” ด้วยความเป็นอนัตตา จึงจะละ
“อรรถานุกฤษฎี”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “จักขุวิญญาณ” ด้วยความเป็นอนัตตา จึง
จะละ“อรรถานุกฤษฎี”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น” “จักขุสัมผัส” ด้วยความเป็นอนัตตา จึง
จะละ“อรรถานุกฤษฎี”ได้

บุคคล“รู้” “เห็น”แม้“สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือทุกขมสุข-

เวทนาที่เกิดขึ้นเพราะ'จักขุสัมผัส'เป็นปัจจัย" ด้วยความเป็นอนัตตา (อนัตตโต) จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

บุคคล"รู้" "เห็น" "หู"...

บุคคล"รู้" "เห็น" "จมูก"...

บุคคล"รู้" "เห็น" "ลิ้น"...

บุคคล"รู้" "เห็น" "กาย"...

บุคคล"รู้"(ขานาติ)"เห็น"(ปัสสติ)"ใจ" ด้วยความเป็นอนัตตา (อนัตตโต) จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

บุคคล"รู้" "เห็น" "ธรรมารมณ" ด้วยความเป็นอนัตตา จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

บุคคล"รู้" "เห็น" "มโนวิญญาน" ด้วยความเป็นอนัตตา จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

บุคคล"รู้" "เห็น" "มโนสัมผัส" ด้วยความเป็นอนัตตา จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

บุคคล"รู้" "เห็น" แม้"สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือทุกขมสุข-เวทนา ที่เกิดขึ้นเพราะ'มโนสัมผัส'เป็นปัจจัย" ด้วยความเป็นอนัตตา (อนัตตโต) จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

ดูกรภิกษุ เมื่อบุคคลรู้้อยู่อย่างนี้ เห็นอยู่อย่างนี้แล จึงจะละ"อตตานุกฎฐิ"ได้

จาก..พระสูตรทั้ง ๓ นี้ จะเห็นได้ชัดเจน ว่า การปฏิบัติเพื่อ "ละมิจฉาทฎฐิ" ก็ดี "ละสักกายฎฐิ" ก็ดี "ละอตตานุกฎฐิ" ก็ดี ล้วนปฏิบัติอย่างเดียวกัน มีองค์ประกอบเหมือนกันทุกประการ เพียงแต่ว่า ต้องปฏิบัติจนกระทั่ง"รู้"(ขานาติ)"เห็น"(ปัสสติ)ผลของการปฏิบัติชัดเจน เป็น "ไตรลักษณ์"อย่างครบครันตามลำดับ

กล่าวคือ จะ“**ละมิจฉาทิฏฐิ**”ได้นั้น ก็ต้อง“**รู้**”(ชานาติ) ต้อง“**เห็น**”(ปัสสตี) “**ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง**”(อนิจจโต)

จะ“**ละสักกายทิฏฐิ**”ได้นั้น ก็ต้อง“**รู้**” ต้อง“**เห็น**” “**ด้วยความเป็นทุกข**”(ทุกขโต)

และที่สุด..จะ“**ละอัตตานุทิฏฐิ**”ได้นั้น ก็ต้อง“**รู้**” ต้อง“**เห็น**” “**ด้วยความเป็นอนัตตา**”(อนัตตโต)

ซึ่งมีนัยสำคัญที่ขั้บ่งไว้ อย่างน้อย ๔ ประเด็นใหญ่ๆ

๑. “**อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา**”นั้น จะเกิดจะเป็นได้ ต้องประกอบด้วย“**องค์รวม**” ของ...

“**ทวาร ๖**” ได้แก่ ตา,หู,จมูก,ลิ้น,กาย,ใจ

“**อายตนะ ๖**” ได้แก่ รูป,เสียง,กลิ่น,รส,โผฏฐัพพารมณ, ธรรมารมณ

“**วิญญาณ ๖**” ได้แก่ วิญญาณทางตา(จักขุวิญญาณ),วิญญาณทางหู(โสตวิญญาณ)วิญญาณทางจมูก(ฆานวิญญาณ),วิญญาณทางลิ้น(ชีวหาวิญญาณ),วิญญาณทางกาย(กายวิญญาณ),วิญญาณทางใจ(มโนวิญญาณ)

“**สัมผัส ๖**” ได้แก่ สัมผัสทางตา(จักขุสัมผัส),สัมผัสทางหู(โสตสัมผัส),สัมผัสทางจมูก(ฆานสัมผัส),สัมผัสทางลิ้น(ชีวหาสัมผัส),สัมผัสทางกาย(กายสัมผัส),สัมผัสทางใจ(มโนสัมผัส)

และ“**เวทนาในเวทนา**” ก็จะต้องรู้แจ้งเห็นจริง ทั้งไตรลักษณ์ ขันต้นในความเป็น“**อนิจจัง**” อย่างรู้นัยแห่ง“**ความไม่เที่ยง**”และปฏิบัติให้เกิด“**ความไม่เที่ยง**”ที่เป็นมรรคผล ทั้งไตรลักษณ์ขั้บกลางในความเป็น“**ทุกขัง**” อย่างรู้นัยแห่ง“**ความเป็นทุกขัง**”และปฏิบัติให้เกิด“**การลดทุกข์โดยลดเหตุแห่งทุกข**”ที่เป็นมรรคผล สุดท้ายกระทั่งไตรลักษณ์ ขั้บปลายในความเป็น“**อนัตตา**” อย่างรู้นัยแห่ง“**ความไม่มีตัวตน**”และปฏิบัติให้เกิด“**ความหมดสิ้นตัวตน**”ที่เป็นมรรคผลสูงสุด

ซึ่งจะต้องปฏิบัติและทั้งรู้แจ้งเห็นจริงลึกซึ้งกันจาก“**เวทนาในเวทนา**”นี่แหละสำคัญมาก เพราะ“**เวทนาในเวทนา**”นี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้นั้น ไม่ใช่แค่ให้รู้แจ้งเห็นจริงแค่“**สุขเวทนา-ทุกขเวทนา-อทุกขมสุขเวทนา**”เท่านั้น แต่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ละเอียดลึกซึ้งถึง“**เวทนา ๑๐๘**”ทีเดียว และก็เพราะรู้แจ้งเห็นจริง“**เวทนาในเวทนา**”นี้เอง ที่จะพาผู้ปฏิบัติ“**โพธิปักขิยธรรม ๓๗**”ได้เห็นแจ้งรู้จริงในความเป็น“**อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา**”อย่างสมบูรณ์

๒. ผู้ที่สามารถ“**รู้(ซานาติ)เห็น(ปัสสตี)ไตรลักษณ์**”นั้น ไม่ใช่เพียงแค่ขบคิดพิจารณาด้วย“**ตรรกะ**”อย่างรอบถ้วนจนรู้แจ้งแจ่มกระจ่างแล้วก็จะบรรลู่“**อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา**” ที่จริงแล้ว..ต้อง“**ปฏิบัติ**”ให้เกิดผลมี“**ความปรากฏ**”(ภาว)ของสภาวะที่เรียกว่า“**อนิจจัง**”ก็ดี “**ทุกขัง**”ก็ดี “**อนัตตา**”ก็ดี ชนิดที่ผู้ปฏิบัติจะต้องได้“**สัมผัส**”**ความปรากฏ**”นั้นอย่าง“**รู้**อยู่”**เห็น**อยู่(หลัก๑) เป็นปัจจุบันนั้น**เทียว**”(ซานโต ปัสสโต วิหริติ)

๓. ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “**รู้**”(ซานาติ) หรือ “**เห็น**”(ปัสสตี) ในพระสูตรทั้ง ๓ นี้ พระพุทธองค์ทรงเน้นชัดว่า จะต้องรู้แจ้งเห็นจริงโดยวิจยเจาะละเอียดลงไปที“**เวทนาในเวทนา**”อันเกิดขึ้นเพราะมี“**สัมผัส ๖ เป็นปัจจัย**” นั่นคือ ผู้จะบรรลู่ความเป็น“**ไตรลักษณ์**”จริง จะต้องอยู่ในสภาพที่มี“**องค์รวม**”ทั้งหลาย ดังกล่าวมาคร่าวจนั้น**เป็นปัจจัย** หรือ**เป็นเหตุประกอบอยู่ด้วย** จะมีใช้..แค่ความคิดลอยๆ

๔. ผู้ปฏิบัติบรรลู่ถึง“**ความจริงของ..อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา**”ก็จะเห็นจริงรู้แจ้งว่า สภาวะ“**อนิจจัง**” ก็คือ สภาวะ“**ไม่เที่ยง**”ที่**เราตาม“รู้”สภาวะ ตาม“เห็น”สภาวะนั้นๆได้อยู่ใต้งๆ**ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสสภาวะ“**ทุกขัง**” ก็คือ สภาวะ“**ความทุกข์**”ที่**เราตาม“รู้”สภาวะ ตาม“เห็น”สภาวะนั้นๆได้อยู่ใต้งๆ** และสภาวะ“**อนัตตา**” ก็คือ สภาวะ“**ไม่มีตัวตน**”ที่**เราตาม“รู้”สภาวะ ตาม“เห็น”สภาวะนั้นๆได้อยู่ใต้งๆ**

ดั่งที่พระพุทธเจ้าตรัส ทั้งหมดมี“สภาวะ”ยืนยันปรากฏ

จะไม่ใช้..พอใคร“เข้าใจในเหตุในผล” ว่า “สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา” หรือ“เข้าใจในเหตุในผล”ว่า“ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีตัวตน” ...เข้าใจแจ่มแจ้งได้เท่านี้ ก็เป็นอัน“ผู้นี้หมดตัวตน”ทันที หรือพาลเข้าใจไปว่า“ตัวตนใดๆ มั่นย่อมไม่มี ไม่ว่าในตัวเรา ไม่ว่าในที่ไหนๆ”

คำตรัสนั้นเป็นเพียงแค่“บัญญัติ”สื่อให้รู้กันเมื่อรู้แล้วเข้าใจแล้ว ก็ต้องปฏิบัติให้เกิดผล กระทั่ง“เห็น”(ปัสสตี)“ความไม่เที่ยง”นั้นๆ “เห็น”“ความเป็นทุกข์”นั้นๆ “เห็น”“ความไม่มีตัวตน”นั้นๆ ที่เราเองได้ปฏิบัติจนเกิดจนเป็น“ความปรากฏ”(ภาว)ไม่ว่า“ความไม่เที่ยง”ไม่ว่า“ความเป็นทุกข์และความดับทุกข์เพราะเราได้ลดละจางคลาย กระทั่งดับเหตุแห่งทุกข์สิ้นเกลี้ยง”ให้เรา“เห็น”สภาวะนั้นๆ ใต้งๆ จนถึงที่สุด“ไม่มีตัวตนนั้นๆ”จริงแล้ว

ซึ่งจะเห็นจริงรู้แจ้ง“ความปรากฏ”กันตรงๆ ณ ปัจจุบันนั้นนั้นโทนโทเลยที่เดียวว่า การปฏิบัติต้องประกอบไปด้วย“องค์รวม” ของอะไรต่ออะไรทั้งหลายที่เราต้องศึกษา ทั้งในส่วนของ“ภายนอก” เป็นต้นว่า “ทวาร ๖ อายตนะ ๖ วิญญาณ ๖ สัมผัส ๖” ก็ดี ทั้งในส่วนของ“ภายใน” ซึ่งได้แก่ “เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ”ที่เกิดขึ้นเพราะ“สัมผัส ๖” เป็นปัจจัยก็ดี ต่างทำหน้าที่ของแต่ละ“รูปธรรม” แต่ละ“นามธรรม”แล้ว ก็จะสามารถรู้แจ้งเห็นจริง“ของจริง”(ภาว)นั้นๆ

และเมื่อผู้ศึกษามี“สัมมาทิฏฐิ”แล้ว ครั้นได้พากเพียรปฏิบัติ ซึ่งก็ต้องมี“องค์รวม”ทั้งหลายดังกล่าวมานั้นแหละประกอบในการปฏิบัติ อยู่พร้อม หากปฏิบัติเกิดมรรคเกิดผล ก็จะมีรู้แจ้งเห็นจริงว่า “ความไม่เที่ยง(อนิจจัง)-ความจางคลาย(วิราคะ)-ความดับ(นิโรธ)-ความสลัด

กลับ(ปฏินิสสัคคะ)” เป็นอะไร? เป็นอย่างไร? แค่นั้น?

กระทั่งที่สุดก้าวขึ้นสู่“โลกุตระภูมิ”สูงสุด ถึงขั้น**ไม่มีเหลือ** “ตัวตน”ที่มันเคยเป็น“อนิจจัง”อยู่ในตัวเราอีกแล้ว **ไม่มีเหลือ** “ตัวตน”ที่มันเคยทำให้เราเป็น“ทุกข์”อยู่ในตัวเราอีกแล้ว เพราะ “ตัวตน”ทั้งหลาย ทั้งปวง ผู้ปฏิบัติขั้นนี้ได้พากเพียรละลดกำจัดไป กระทั่ง**ไม่มีตัวตน** หรือกระทั่งถึงซึ่ง“อนัตตา”สัมบูรณ์แล้ว

ในที่นี้ อาตมาคิดว่าน่าจะอธิบายรายละเอียดลงไปให้ถึงขั้นได้ รู้ว่า การทำงานของ“องค์รวม”ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน“มิจฉาทิฏฐิสุตระ-สัฎกกายทิฏฐิสุตระ-อิตตานุทิฏฐิสุตระ” ก็เพียงสั้นๆนั้นแหละ แต่ที่จริง มันปฏิสัมพันธ์กันซับซ้อน และการปฏิบัติจริงก็คือปฏิบัติตามหลักของ“โพธิปักขิยธรรม ๓๗”นั่นเอง มันจะมี“สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” สลับไปสลับมา เพิ่มระดับสูงขึ้นๆเป็นขั้นๆ อาจจะดูวนไปวนมา ถ้าจับเนื้อหาไม่ได้มัน ลองฟังหน่อยก็แล้วกันนะ มันอาจจะยากบ้างสำหรับผู้มีพื้นฐานความรู้หรือเข้าใจศัพท์แสงต่างๆที่อาตมาพูดถึงไม่ได้ แต่อาตมาก็พยายามขยายความบ้าง ใช้วงเล็บบอกความไว้บ้าง ซึ่งออกจะมากไปด้วยซ้ำ ใครจะว่ามีวงเล็บมากเกินไป อาตมาก็ยอมให้คนว่า เพราะเห็นใจคนที่เขาไม่ค่อยรู้ สำหรับผู้รู้แล้วก็อย่าถือสาเลย เห็นใจผู้อื่น และวางใจ“ตน”เองเอาหน่อยแล้วกัน

สติปัฏฐาน ๔ ต้องมี องค์รวม

“องค์รวม”ที่มีทั้ง ทวาร ๖ อายตนะ ๖ วิญญาณ ๖ สัมผัส ๖ และ ตลอดไปถึง“เวทนา” **ที่เกิดขึ้นเพราะ“สัมผัส ๖”เป็นปัจจัย**

แล้วประเด็นสำคัญต่อจากนั้นก็คือ จะต้องเกิดญาณ“รู้”(ชานาติ)

“เห็น”(ผัสสติ) **“ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง”**(อนิจจัง)

การปฏิบัติ“โพธิปักขิยธรรม ๓๗” ก็ต้องมี“สติปัฏฐาน ๔”เป็นหลักเอก และก็เป็นที่“ทางเอกทางเดียว”(เอกายนมรรค)นี้แหละ ที่เป็นหลักแกนสำคัญในการปฏิบัติไปสู่นิพพาน “สติปัฏฐาน ๔”มีอะไรบ้าง ก็มีการพิจารณา“กายในกาย-เวทนาในเวทนา-จิตในจิต-ธรรมในธรรม”

“กายในกาย”

การพิจารณา“กายในกาย”ก็คือ การพิจารณาให้รู้รอบใน“องค์ประชุม”หรือที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้ก็คือ“องค์รวม”นี้เอง “กาย”หมายถึง“องค์ประชุม, กลุ่มของสิ่งที่ยรวมกันอยู่” เราจะต้องมีสติรู้ตัวทั่วพร้อมระลึกรู้อยู่เสมอ มีไหวพริบตามรู้อยู่กับ“องค์รวม”ทั้งหมดของเรา ไม่ว่าจะ“ตา,หู,จมูก,ลิ้น,กาย,ใจ”[ทวาร ๖] ไม่ว่าจะ“รูป,เสียง,กลิ่น,รส,สัมผัสทางกาย,สัมผัสทางใจ”[อายตนะ ๖]

“ทวาร ๖”ได้แก่ “ตา,หู,จมูก,ลิ้น,กาย,ใจ”มันต่างก็**“ไม่เที่ยง”**(อนิจจัง)คือไม่ว่า“ตา”หรือ“หู”หรือ“จมูก”หรือ“ลิ้น”หรือ“กาย”หรือ“ใจ”ก็จะต้องกระทบกับสิ่งโน้นสิ่งนี้ เปลี่ยนแปลง และแปรปรวนไปอยู่เสมอ และมันก็เป็น**“ทุกข์”(ทุกขัง)** เป็น**“ตัวนำมาซึ่งทุกข์”** ครอบที่เจ้าของ“ทวาร ๖”ยังมี**“ผัสสะ”**หรือ**“สัมผัส”**ที่**“ตกอยู่ภายใต้”****“อวิชชา”** **“อยู่ภายใต้อำนาจของ”****“ตัณหา,อุปาทาน”** ซึ่งเป็น“เหตุแห่งทุกข์”ตัวจริง แต่จะเป็น**“อนัตตา”**ได้หรือไม่นั้น ก็ต้องเรียนรู้ฝึกฝนตนให้**“รู้”**และ**“เห็น”**ว่าใน“องค์ประชุม”(กาย)นี้ “ทวาร ๖”ก็เป็นส่วนหนึ่งในการ**“ร่วมเป็นเหตุ”**ให้ความเป็น**“อัตตา”**เกิด แต่“ทวาร ๖”ก็ไม่ใช่**“เหตุ”**แท้ **“ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องวิจัยเจาะคั่งลงไปให้จำเพาะตรง”****“เหตุ”** **“ที่แท้ให้ได้ แล้วละล้าง”****“เหตุแท้”**นั้น**“ๆออกไปจนหมดสิ้นเกลี้ยงให้ตรง”**ผู้นั้นจึงจะ**“ไม่มีอัตตา”**(อนัตตา)เป็นที่สุดเสรีจบจริง

“อายตนะ ๖”อันได้แก่ **“รูป”**ที่**“ตา”**ได้กระทบ ก็จะมีอย่างนั้น

อย่างนี้ต่างๆอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่วิถี**(อนิจจัง) หรือไม่ได้อยู่นิ่งกับ
สิ่งหนึ่งสิ่งเดียวถาวรเลย ก็นัยคล้ายกันกับ“ทวาร ๖”

“เสียง”ที่“หู”ได้กระทบ ก็จะมีอย่างนั้นอย่างนี้ต่างๆอยู่ร่ำไป
ไม่แน่นอน ไม่วิถี หรือไม่ได้อยู่นิ่งกับสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวถาวรเลย

“กลิ่น”ที่“จมูก”ได้กระทบ ก็จะมีอย่างนั้นอย่างนี้ต่างๆอยู่ร่ำไป
ไม่แน่นอน ไม่วิถี หรือไม่ได้อยู่นิ่งกับสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวถาวรเลย

“รส”ที่“ลิ้น”ได้กระทบ ก็จะมีอย่างนั้นอย่างนี้ต่างๆอยู่ร่ำไป
ไม่แน่นอน ไม่วิถี หรือไม่ได้อยู่นิ่งกับสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวถาวรเลย

“เย็นร้อนอ่อนแข็ง”ที่“กาย”ได้กระทบ ก็จะมีอย่างนั้นอย่างนี้
ต่างๆอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่วิถี** หรือไม่ได้อยู่นิ่งเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งเดียว
ถาวรเลย

“อารมณ์หรืออาการที่เกิดอยู่ภายใน”ที่“ใจ”ได้กระทบ ก็จะมี
อย่างนั้นอย่างนี้ต่างๆอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่วิถี** หรือไม่ได้อยู่นิ่ง
เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวถาวรเลย

แต่ละ“อายตนะ”ล้วนแต่..**ไม่แน่นอน ไม่วิถี** หรือไม่ได้อยู่นิ่ง
เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งเดียวถาวรเลย

และมันก็เป็น**“ทุกข์”**(ทุกข์) เป็น**“ตัวนำมายิ่งทุกข์”** トラบที่
เจ้าของ“อายตนะ๖”ยังมี“ผัสสะ”หรือมี**“สัมผัส”**ที่**“ตกอยู่ภายใต้”****“อวิชชา”**
“อยู่ภายใต้อำนาจของ”**“ตัณหา,อุปาทาน”** ซึ่งเป็น“เหตุแห่งทุกข์”ตัวจริง

แต่จะเป็น**“อนัตตา”**ได้หรือไม่ นั่น ก็ต้องเรียนรู้ฝึกฝนตนให้
“รู้”และ“เห็น”ว่าใน“องค์ประชุม”(กาย)นี้ “อายตนะ ๖”ก็เป็นส่วนหนึ่ง
ในการ“ร่วมเป็นเหตุ”ให้ความเป็น“อัตตา”เกิด แต่“อายตนะ ๖”ก็ไม่ใช่
“เหตุ”แท้ **ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องวิจัยเจาะถึงลงไปให้จำเพาะตรง“เหตุ”**
ที่แท้ให้ได้ แล้วละล้าง“เหตุแท้”นั้นๆออกไปจนหมดสิ้นเกลี้ยงให้ตรง
ผู้นั้นจึงจะ**“ไม่มีอัตตา”**(อนัตตา)เป็นที่สุดเสร็จจบจริง

“**วิญญาณ ๖**”อันได้แก่ “**ความรู้ที่อาศัยตา**”(จักขุวิญญาณ) หรือ“**ความรู้เมื่อรับมาจากทางตาแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ**” มันก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง** (อนิจจัง) หรือ**ไม่ได้อยู่นิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย** ก็นัยคล้ายกันกับ“อายตนะ ๖”

“**ความรู้ที่อาศัยหู**”(โสตวิญญาณ) หรือ“**ความรู้เมื่อรับมาจากทางหูแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ**” มันก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง** หรือ**ไม่ได้อยู่นิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย**

“**ความรู้ที่อาศัยจมูก**”(ฆานวิญญาณ) หรือ“**ความรู้เมื่อรับมาจากทางจมูกแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ**” มันก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง** หรือ**ไม่ได้อยู่นิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย**

“**ความรู้ที่อาศัยลิ้น**”(ชิวหาวิญญาณ) หรือ“**ความรู้เมื่อรับมาจากทางลิ้นแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ**” มันก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง** หรือ**ไม่ได้อยู่นิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย**

“**ความรู้ที่อาศัยกาย**”(กายวิญญาณ) หรือ“**ความรู้เมื่อรับมาจากทางกายแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ**” มันก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง** หรือ**ไม่ได้อยู่นิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย**

“**ความรู้ที่อาศัยใจ**”(มโนวิญญาณ) หรือ“**ความรู้เมื่อรับมาจากทางใจแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ**” มันก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง** หรือ**ไม่ได้อยู่นิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย**

และมันก็เป็น**“ทุกข์”** เป็น**“ตัวนำมาซึ่งทุกข์”** ครอบที่เจ้าของ “วิญญาณ ๖” ยังมี**“ผัสสะ”** หรือมี**“สัมผัส”** ที่ตกอยู่ภายใต้**“อวิชชา”** อยู่ภายใต้อำนาจของ**“ตัณหา,อุปาทาน”** ซึ่งเป็น**“เหตุแห่งทุกข์”** ตัวจริง แต่จะเป็น**“อนัตตา”** ได้หรือไม่ นั่น ก็ต้องเรียนรู้อีกฝนตนให้ **“รู้”** และ**“เห็น”** ว่าใน**“องค์ประชุม”**(กาย)นี้ **“วิญญาณ ๖”** ก็เป็นส่วนหนึ่ง ในการ**“ร่วมเป็นเหตุ”** ให้ความเป็น**“อิตตา”** เกิด แต่**“วิญญาณ ๖”** ก็ไม่ใช่ **“เหตุ”** แท้ **ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องวิจัยเจาะถึงลงไปให้จำเพาะตรง**“เหตุ”** ที่แท้ให้ได้ แล้วละล้าง**“เหตุแท้”** นั้นๆออกไปจนหมดสิ้นเกลี้ยงให้ตรง** ผู้หนึ่งจึงจะ**“ไม่มีอิตตา”**(อนัตตา)เป็นที่สุดเสร็จจบจริง

“สัมผัส ๖” อันได้แก่ **“ความกระทบ”** ที่มาสัมผัสทาง**“ตา(จักขุ-สัมผัส),หู(โสตสัมผัส),จมูก(ฆานสัมผัส),ลิ้น(ชีวหาสัมผัส),กาย(กายสัมผัส),ใจ(มโนสัมผัส)”** ทั้ง ๖ ทวาร ก็ย่อมเกิด**“ความรู้สึก”**(เวทนา)เมื่อรับมาจาก ทางตา,หู,จมูก,ลิ้น,กาย,ใจแล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ มันก็เป็น อย่างนั้นอย่างนี้สารพัดสารเพอยู่ร่ำไป **ไม่แน่นอน ไม่เที่ยง หรือไม่ได้** อยู่หนึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวถาวรเลย

และมันก็เป็น**“ทุกข์”** เป็น**“ตัวนำมาซึ่งทุกข์”** ครอบที่เจ้าของ **“สัมผัส ๖”** ยังมี**“ผัสสะ”** หรือมี**“สัมผัส”** ที่ตกอยู่ภายใต้**“อวิชชา”** อยู่ ภายใต้อำนาจของ**“ตัณหา,อุปาทาน”** ซึ่งเป็น**“เหตุแห่งทุกข์”** ตัวจริง แต่จะเป็น**“อนัตตา”** ได้หรือไม่ นั่น ก็ต้องเรียนรู้อีกฝนตนให้ **“รู้”** และ**“เห็น”** ว่าใน**“องค์ประชุม”**(กาย)นี้ **“สัมผัส ๖”** ก็เป็นส่วนหนึ่ง ใน การ**“ร่วมเป็นเหตุ”** ให้ความเป็น**“อิตตา”** เกิด แต่**“สัมผัส ๖”** ก็ไม่ใช่ **“เหตุ”** แท้ **ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องวิจัยเจาะถึงลงไปให้จำเพาะตรง**“เหตุ”** ที่แท้ให้ได้ แล้วละล้าง**“เหตุแท้”** นั้นๆออกไปจนหมดสิ้นเกลี้ยงให้ตรง** ผู้หนึ่งจึงจะ**“ไม่มีอิตตา”**เป็นที่สุดเสร็จจบจริง

ต่อจาก**“สัมผัส ๖”** นี้ ก็เป็น**“เวทนา”** ซึ่งหากดูตามสายของ

“ปฏิจจสมุปบาท”แล้ว จะเห็นชัดเจนว่า สำหรับผู้ยังมี“อวิชชา”เป็นต้นเค้าอยู่ ตลอดสายแห่ง“ปฏิจจสมุปบาท” “เพราะ อวิชชา เป็นปัจจัย สังขาร จึงมี” จากนั้นก็ไล่เรียงไปเรื่อย จนถึง...“เพราะ อายตนะ ๖ เป็นปัจจัย สัมผัส จึงมี ...เพราะ สัมผัส เป็นปัจจัย เวทนา จึงมี ...เพราะ เวทนา เป็นปัจจัย ตัณหา จึงมี ...เพราะ ตัณหา เป็นปัจจัย อูปาทาน จึงมี ...เพราะ อูปาทาน เป็นปัจจัย ภพ จึงมี ...เพราะ ภพ เป็นปัจจัย ชาติ จึงมี ...เพราะ ชาติ เป็นปัจจัย ชรามรณะ จึงมี ...จากนั้น ความโศก ความคร่ำครวญ ทุกข์ โทมนัส ความขัดข้องใจ ก็มีครบครันตาม“เหตุ”คือ **ตัณหา-อูปาทาน**”ที่ยังไม่“ดับสิ้น”(นิโรธ)ไปจนกระทั่ง**“ไม่มีตัวตน”**(อนัตตา)

“เวทนา”ที่เกิดขึ้นเพราะ**“สัมผัส ๖”**เป็นปัจจัย จึงเป็นจุดสำคัญที่เราจะต้องศึกษากันอย่างละเอียดลึกซึ้ง

ต่อจากนี้ไป จึงเป็นเรื่องของ**“เวทนาในเวทนา”** และการพิจารณา**“เวทนาในเวทนา”**นี้แหละ เราจะได้รู้แจ้งแทงทะลุเข้าไปถึง**“เวทนาในเวทนา”**อย่างละเอียดลออ ซึ่งปฏิสัมพันธ์กันอย่างสลบซับซ้อนอยู่ใน**“องค์รวม”**ทั้งหลายนั้น พระพุทธเจ้าแบ่งแยกไว้อย่างวิเศษถึง**“๑๐๘ เวทนา”**

ผู้ศึกษาฝึกฝนจนบรรลุ**“เวทนาในเวทนา”**นั้นๆได้แล้วจริง ก็**จะ“รู้”จะ“เห็น”“ความจริง”**(ตถะ)ตาม**“ความปรากฏ”**

...ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง(อนิจจัง)

...ด้วยความเป็นทุกข์(ทุกขโต)

...ด้วย**“ไม่มีตัวตน”**(อนัตตโต)

ก่อนจะได้อธิบายการพิจารณา**“เวทนาในเวทนา”**อย่างละเอียดลึกซึ้งกระทั่งถึงขั้น**“อนัตตา”** ก็ขอพูดถึงการพิจารณา**“จิตในจิต และ ธรรมในธรรม”**ไว้ตรงนี้เสียหน่อย เพราะหากไม่รู้พื้นฐานตรงนี้ก็**จะไม่เข้าใจ“สติปัญฐาน ๔”** ที่เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างครบสมบูรณ์ ว่า

ทั้ง“กายในกาย-เวทนาในเวทนา-จิตในจิต-ธรรมในธรรม”นั้น ต้องเป็น“องค์รวม”ด้วย เช่นกัน

“จิตในจิต”

การพิจารณา“จิตในจิต”นั้น คือ การรู้จัก“ปรมัตถธรรม” ด้วยญาณระดับ“ภาวนามยปัญญา”ที่แท้จริง จนกระทั่งสามารถรู้ “จิตในจิต”แยกคุณลักษณะหรือคุณภาพของลักษณะจิต-เจตสิกได้ ซึ่งต้องมี“วิชา” หรือมี“อภิญญา” ข้อที่ชื่อว่า“เจโตปริยญาณ ๑๖” อันเป็นเสมือน“เครื่องวัดภูมิจิตของตน” พระพุทธเจ้าทรงตราไว้เป็น “หลักวิชา” เพื่อจะได้รู้จักขั้นตอนของ“จิตในจิต”ว่าสูงต่ำอย่างไร แต่ไหน “เจโตปริยญาณ ๑๖”นี้เป็นหนึ่งใน“วิชา ๙ ประการ”

ผู้ศึกษาพุทธธรรมชั้น“ปรมัตถธรรม” จะต้อง“มีวิชา ๙” ไม่เช่นนั้นก็ไม่สามารถบรรลุธรรมถึงขั้นสูงขั้นสุดได้

“วิชา ๙” ได้แก่ ๑.ฌาน(แบบพุทธ) ๒.วิปัสสนาญาณ ๓.มโนมยิทิ ๔.อิทธิวิธี ๕.ทิพโสต ๖.เจโตปริยญาณ ๗.บุพเพนิวาสานุสติญาณ ๘.จตุปปาตญาณ ๙.อาสาชยญาณ

“เจโตปริยญาณ” ซึ่งมักจะเข้าใจผิดกันมากว่า เป็นปาฏิหาริย์ชนิดที่เรียกว่า“อาเทศนาปาฏิหาริย์” คือ การสามารถทลายใจ“ผู้อื่น”ได้ เป็น*อิศจรย์* ซึ่งเป็นความสามารถที่ไปหยั่งรู้จิตใจของ“ผู้อื่น” การไปล่วงรู้ใจของ“คนอื่น”ที่ไม่ใช่“ตัวเรา”หรือไม่ใช่การหยั่งรู้“จิตใจตนเอง” นั้น นั่นเป็น“อาเทศนาปาฏิหาริย์”

มันคนละความหมายกันกับ“เจโตปริยญาณ ๑๖”ซึ่งเป็น“วิชา” หนึ่งใน“วิชา ๙” [วิชา ๙ นี้ นับเอา“ฌาน”(แบบพุทธ)เป็น“วิชา” ข้อที่ ๑ ด้วยรวมกับ“วิชา ๘”ที่เคยเรียนกันมาแต่เดิม] “วิชา ๙”นี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้มีอยู่ทุกสูตรในพระไตรปิฎก เล่ม ๙ ว่า เป็น“วิชา”ที่จะพาบรรลุ “นิพพาน”หรือบรรลุ“โลกุตระภูมิ”สูงสุด เพราะ“เจโตปริยญาณ ๑๖”นี้

เป็น“ญาณ”เป็น“วิชา”ของพุทธธรรมโดยตรงสำคัญมาก ที่ผู้ปฏิบัติจะต้องมีต้องศึกษาจนเกิดจนเป็น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติเองให้“พ้นอวิชชา”หรือให้“บรรลุอารยธรรมไปสู่ความหมดสิ้นกิเลส” จึงไม่ใช่“วิชา”ที่หมายถึง“อาเทศนาปาฏิหาริย์”ที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามทรงไม่ให้ยุ่งเกี่ยวไม่ให้ศึกษาและนำมาแสดง ผู้เป็นสมณะเป็นพระห้ามแสดงเด็ดขาดใครแสดง“อาบัติทุกกฏ” นี่หมายถึงผู้มี“ปาฏิหาริย์”ในตนจริงนะ ถ้าผู้ใดไม่มี“อิทธิปาฏิหาริย์-อาเทศนาปาฏิหาริย์”นั่นๆในตนจริง ขึ้นแสดงขึ้นอวดว่าตนมีก็“ปาราชิก”[เท่ากับมีโทษ“ตายจากศาสนาพุทธไปชาติหนึ่ง” ถือว่าคนผู้นี้ชาตินี้ถูกตัดการเรียนการรู้ศาสนาพุทธไปตลอดจนกว่าจะสิ้นชีพ ต้องปฏิบัติกับผู้เป็นสมเ้าให้ถูกต้อง คือ ผู้ปาราชิกถูกปิดกั้นพุทธธรรมไปหนึ่งชาติ]

ส่วน“อนุสาสนีปาฏิหาริย์” คือ คำสอนที่มีประสิทธิภาพพาให้พ้นทุกข์ พาให้ไปสู่นิพพานได้จริง พาให้เจริญเป็นคนดีคนเจริญจริง จึงเรียกว่า “ปาฏิหาริย์ของคำสอน” ซึ่งปาฏิหาริย์แบบนี้พระพุทธเจ้าทรงให้ผู้“มีในตน”จริงแสดงเต็มที่ แสดงชนิดที่เรียกว่าให้“บันลือสีหนาท”เลยทีเดียว คือ ให้พูดให้บอกผลบรรลุนั่นๆและทางปฏิบัติที่จะพาบรรลุอย่างกระจ่างชัด ประกาศให้ดังสนั่นเหมือนเสียงราชสีห์บันลือก้องป่า ไม่ใช่ให้กระมัดกระเมี้ยนอย่าบอกใคร เปิดเผยไม่ได้ให้อ้อมๆแอมๆเก๋ๆ อึกๆอุ๊กๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า“มังกุ” คือลักษณะ“เก๋ๆยากๆ”ซึ่งจะไม่มีในตัวผู้บรรลุพุทธธรรมที่แท้จริงแน่ๆ เพราะ“พุทธธรรม”เป็นเรื่องของญาณปัญญา หรือเป็นเรื่องของ“ความฉลาด”ที่แท้จริง เมื่อบรรลุสิ่งดีวิเศษที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์แก่สังคมที่แท้จริงและเป็นสิ่งดีอยู่แล้วผู้นั้นจะมัวเก้อเขิน ปิดบังหรืออ้อมแอมอีกอ้ออยู่นั้น เป็นไปไม่ได้แน่ถ้าใคร“มังกุ”อย่างนั้น ผู้นั้นไม่ได้บรรลุพุทธธรรมที่ถูกต้องหรือยอม“ไม่ใช่ผู้บรรลุความจริงที่เป็นสัจธรรมของพุทธ”แน่นอน

“เจโตปริยญาณ”นี้มีภาษาที่ทำให้เข้าใจผิดไปเป็นว่า “สามารถ ล่วงรู้ใจผู้อื่น” หรือ “ทลายใจคนอื่น” ก็เพราะไปเข้าใจผิด “ภาษาธรรม” เป็น “ภาษาคน” หรือเข้าใจ “คำตรัส” ของพระพุทธเจ้าไม่ตรงสัจจะสาระ ที่จริง พระพุทธเจ้าทรงหมายถึง “ปรมัตตสัจจะ” เช่นคำว่า “สัตว์” คำว่า “บุคคล” ใน “เจโตปริยญาณ” นี้ไม่ได้หมายถึง “ตัวสัตว์-ตัวคน” ที่เป็นสัตว์เป็นคน อันมีรูปโฉมร่างกายมีเนื้อหนังมังสา แต่หมายถึงความเป็น “สัตว์” เป็น “บุคคล” ที่เกิดอยู่ภายใน “จิต-เจตสิก” ของตนๆ ไม่ใช่ “สัตว์หรือคน” ที่เป็นร่างเป็นกายเป็นวัตถุรูปที่หมายถึงเป็นร่างเป็นกาย “คนอื่น” เพราะถ้าไปเที่ยวได้ “หยั่งรู้จิตคนอื่น” แบบ “อาเทศนาปาฏิหาริย์” อยู่ อย่างนั้น มันค้านแย้งกับที่พระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้แล้ว ว่าไม่ให้ยินดีกับ “อาเทศนาปาฏิหาริย์” พระองค์ทรงดำหนิ แต่ “เจโตปริยญาณ” นี้เป็น “อนุสาสนีปาฏิหาริย์” ที่พระพุทธเจ้าทรงส่งเสริมยิ่ง มันตรงกันข้ามกัน

“อาเทศนาปาฏิหาริย์” กับ “เจโตปริยญาณ” จึงมีนัยสำคัญต่างกัน ตัวปัญหาอยู่ที่คำว่า “สัตว์อื่น” (ปรสตัดานัง) กับ “บุคคลอื่น” (ปรบุคคลานัง) ความเป็น “สัตว์นรก” ก็ดี หรือความเป็น “อสังขณีสัตว์” ก็ดี หรือ ความเป็น “พรหมสัตว์” ก็ดี ดั่งนี้เป็นต้น นี่คือ “สัตว์อื่น” (ปรสตัดานัง) หรือ “สัตว์ที่ต่างกัน” (ปรสตัดานัง) ซึ่งเป็นเรื่องของ “ปรมัตตธรรม” อันมี ระบุไว้ใน “เจโตปริยญาณ” เพราะความเป็น “สัตว์” ดังกล่าวมานี้ ได้แก่ “สัตว์” ที่หมายถึง “ความเกิดจริงของจิตในจิต” (โอปปาติกสัตว์) ของตนๆ ไม่ใช่ “ความเป็นสัตว์” ที่เป็นเรื่องนอกตน เป็น “คนอื่น” ร่างกายคนอื่น

และความเป็น “บุคฺคบุคคล” ก็ดี ความเป็น “กัลยาณบุคคล” ก็ดี หรือความเป็น “อารยบุคคล” ก็ตาม ดั่งนี้ นี่คือ “บุคคลอื่น” (ปรบุคคลานัง) หรือ “บุคคลที่ต่างกัน” (ปรบุคคลานัง) ซึ่งเป็นเรื่องของ “ปรมัตตธรรม” อัน หมายถึงใน “เจโตปริยญาณ” เพราะความเป็น “บุคคล” ดังกล่าวมานี้ ได้แก่ “บุคคล” ที่หมายถึง “การเกิดจริงของจิตในจิต” (โอปปาติกโยนิ) ของตนๆ

ไม่ใช่“ความเป็นบุคคล”ที่เป็นเรื่องนอกตน เป็น“คนอื่น” ร่างกายคนอื่น ส่วนจะเป็น“ความเก่งวิเศษ”ที่ผู้มีญาณนี้สามารถไปหยั่งรู้ “ภูมิจิต”ของคนอื่น ที่เป็นคนละร่างละกายได้ด้วยอีกที ก็เป็นได้ เมื่อผู้ บรรลुरुรมผู้นั้นมีสมรรถนะใน“ความเก่งวิเศษ”ถึงขั้นถึงขีดกันจริงๆ

หากเข้าใจไม่ถูกต้องตรงเนื้อหาของ“ปรมาตถธรรม” ก็สับสนได้ และพาให้ผู้ปฏิบัติธรรม ออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย มรรคผลก็จะเกิดไม่ได้

ใน“เจโตปริยญาณ”พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า เมื่อจิตของผู้ปฏิบัติ เป็น“สัมมาสมาธิ”(สมาहित)ประกอบไปด้วย“ความบริสุทธิ์”(บริสุทธิ์) “ผ่องแผ้ว”(ปริโยทาท) “ไม่มีกิเลสกองพะเนิน”(อนังคณ) “ปราศจาก อุปกิเลส”(วิคตูปกิเลส) “จิตหัวอ่อน”(มุกุ) “ควรแก่การงาน”(กัมมณีย) “ตั้งมั่น”(ฐิต) “ไม่หวั่นไหว”(อเนชชา) ดังนี้ ย่อมโน้มมน้อมจิตไปเพื่อ เจโตปริยญาณ “เธอย่อมกำหนดรูใจของสัตว์อื่น(ปรสัตตทานัง) ของบุคคลอื่น(ปรบุคคลานัง)ด้วยใจ” ได้แก่

๑. จิตมีราคะ ก็รู้ว่า จิตมีราคะ(สราคะ)
๒. จิตปราศจากราคะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากราคะ(วิตราคะ)
๓. จิตมีโทสะ ก็รู้ว่า จิตมีโทสะ(สโทสะ)
๔. จิตปราศจากโทสะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากโทสะ(วิตโทสะ)
๕. จิตมีโมหะ ก็รู้ว่า จิตมีโมหะ(สโมหะ)
๖. จิตปราศจากโมหะ ก็รู้ว่า จิตปราศจากโมหะ(วิตโมหะ)
๗. จิตลดกิเลสส่วนนั้นๆลงได้ ก็รู้ว่า จิตมีส่วนลดนั้นๆ(สังขิตตะ)
๘. จิตมีกิเลสส่วนนั้นๆยังรบกวนอยู่ ก็รู้ว่า จิตมีกิเลสส่วนนั้นๆ รบกวนอยู่(วิกขิตตะ)
๙. จิตสูงขึ้นไปๆอีก ก็รู้ว่า จิตสูงขึ้นไปๆอีก(มหัคคตะ)
๑๐. จิตไม่สูงขึ้นไป ก็รู้ว่า จิตไม่สูงขึ้นไป(อมหัคคตะ)
๑๑. จิตเป็นโลกุตรระดีขึ้นมากแล้วแต่ที่ดียิ่งกว่านี้ยังมีอีก ก็รู้ว่า

จิตเป็นโลกุตรระดับขึ้นมากแล้วแต่ที่ดียิ่งกว่านี้ยังมีอีก(สอตุตตระ)

๑๒. จิตเป็นโลกุตรระชนิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่า จิตเป็นโลกุตรระชนิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า(อนุตตระ)

ซึ่งจิตชั้น“อนุตตระจิต”นี้ จะต้องตรวจสอบในแง่ของ“สมาธิ”ว่า เหลือเศษอะไรที่ยังไม่สมบูรณ์ และแง่ของ“วิมุตติ”ว่าเหลือเศษอะไรที่ยังไม่สมบูรณ์ ก็ต้องตรวจให้เป็นที่สุดจึงจะถือว่าสมบูรณ์สุดท้าย นั่นคือ

๑๓. จิตเป็น“สัมมาสมาธิ”สมบูรณ์ ก็รู้ว่า จิตเป็น“สัมมาสมาธิ”สมบูรณ์(สมาหิตะ) [ซึ่งหมายถึง “องค์ ทั้ง ๗ ของมรรค”ดำเนินบทเป็น “สัมมาอาริยมรรค”อย่างได้สัดส่วนและแข็งแรงเป็น“เอกัคคตา”ถาวร]

๑๔. จิตที่ยังไม่เป็น“สัมมาสมาธิ”สมบูรณ์มีเศษเหลืออะไร ก็รู้ว่า จิตที่ยังไม่เป็น“สัมมาสมาธิ”สมบูรณ์มีเศษเหลือนั้นที่ต้องจัดการ(อสมหิตะ)

๑๕. จิตหลุดพ้นบริสุทธิสมบูรณ์แล้ว ก็รู้ว่า จิตหลุดพ้นบริสุทธิสมบูรณ์แล้ว(วิมุตติ)

ซึ่งหมายถึง “สัมมาวิมุตติ” ที่มีสมรรถนะถึงขั้น $๐ + ๐ = ๐$

ได้แก่ อดีตมากมายล้วนเป็น“อนัตตา” (มีค่า ๐)

+ ปัจจุบันก็เป็น“อนัตตา”อยู่อย่างตถตา (มีค่า ๐)

= อนาคตก็ต้องเป็น“อนัตตา”เที่ยงแท้ คงที่ ไม่เป็นอื่น (มีค่า ๐)

๑๖. จิตยังเหลือเศษส่วนที่ยังไม่วิมุตติบริสุทธิสมบูรณ์ ก็รู้ว่า จิตยังเหลือเศษส่วนที่ยังไม่วิมุตติบริสุทธิสมบูรณ์ก็ต้องจัดการ(อวิมุตติ)

นี่คือ การพิจารณา“**จิตในจิต**” หากดูเนื้อหาทั้ง ๑๖ หลักนั้นแล้ว จะเห็นได้ว่า นั่นคือเครื่องตรวจวัดขั้นตอนจิตผู้ปฏิบัติชัดๆ ไม่ใช่เรื่องจะเที่ยวไป“ทลายใจใครๆ”หรือไป“หยั่งรู้ใจคนไหนคนนั้น”อะไรที่ไหน แต่เป็นเรื่อง“หลักการวัดตรวจภูมิจิตสู่อาริยมุมิ”ของผู้ปฏิบัติเองโดยแท้

และในภาคปฏิบัติ หลักร่างๆจะมีปฏิสัมพันธ์กันไปพร้อมครบ “องค์รวม”ของ“สติปัญญา ๔” ทั้งพิจารณา“ภายในกาย” ทั้งพิจารณา

“เวทนาในเวทนา” ทั้งพิจารณา“จิตในจิต” และทั้งพิจารณา“ธรรมในธรรม”นั้นแหละเป็นหัวหน้า นอกนั้น..ไม่ว่า“สัมมปปชาน ๔” กับ “อิทธิบาท ๔” ก็เป็นอาวุธเป็นพลังเรี่ยวแรงสำคัญ หรือ“อินทรีย์ ๕” กับ “พละ๕” ก็ต้องเป็นเนื้อหาเป็นแก่นสารแสดงสภาพไปด้วย พร้อมหมด ทั้ง“โพชฌงค์ ๗” กับ “มรรคองค์ ๘” ซึ่งเป็นสมองเป็นหัวใจในการปฏิบัติโดยแท้หากเข้าใจดีในปฏิสัมพันธ์ของ“โพธิปักขิยธรรม”ทั้ง ๗ หลัก แถมข้อย่อยทั้งหลายรวม“๓๗” ต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กันไปทั้งหมดนั่นเอง

เราพูดถึงการพิจารณา“**จิตในจิต**”ไปแล้ว ที่นี้ก็ การพิจารณา “**ธรรมในธรรม**” สำหรับพิจารณา“ธรรมในธรรม”นั้น มีหัวข้อธรรมที่จะพิจารณาไปพร้อมกันในการปฏิบัติ“สติปัฏฐาน ๔” คือ

(ก.) นิรวรณ ๕ ได้แก่ กาม, พยาบาท, ถีนมิตฺตชะ, อุทฺตจฺจุกุกุจจะ, วิจิกิจฉา

(ข.) อุปาทานขันธ์ ๕ ได้แก่ ขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาน อันยังมีความยึดถือด้วยอวิชชาอยู่

(ค.) อายตนะ ๖ ได้แก่ บ่อเกิดภายนอก คือ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัสทางกาย, อารมณ์ทางใจ และบ่อเกิดภายใน คือ ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ

(ง.) โพชฌงค์ ๗ ได้แก่ สติ, ธรรมวิจย, วิริยะ, ปิตี, บัณฑิติ, สมาริ, อุเบกขา

(จ.) อาริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรคองค์ ๘

เมื่อเราได้พูดถึงการพิจารณา“**กายในกาย**”กันมาแล้ว ก็คงจะเข้าใจพอสมควรแล้วว่า สิ่งส่วนที่เป็น“องค์รวม”หรือเป็น“องค์ประชุม”ต่าง ๆ นั้น ล้วนเป็น“เหตุ”เป็นองค์ประกอบในการก่อเกิด“**ทุกข์**”อยู่ทั้งสิ้น สำหรับผู้ยังอวิชชาหรือยังมีกิเลสตัณหาอุปาทานซึ่งผู้ปฏิบัติก็ต้องสำรวจ ส่องไว้ใน“เหตุ”เหล่านั้นเป็นการศึกษาฝึกฝนอบรมตนไปด้วยทั้งนั้นทั้งหมด

ได้รู้จากพระสูตรผ่านมาแล้ว ถึงการ“ละมิถจาทิฏฐิ”ก็ดี “ละสักกายทิฏฐิ”ก็ดี และ “ละอัตตานุทิฏฐิ”ก็ดี พระพุทธเจ้าตรัสว่าอย่างไร เรามาเริ่มต้นในขั้นตอนที่ ๑ คือ **เราจะ“ละมิถจาทิฏฐิ”ได้** ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ั้น ทรงระบุว่า เราต้องปฏิบัติจนกระทั่ง“รู้-เห็น”ตามที่มี“องค์รวม”นั้นอยู่พร้อม ไปจนถึง **แม่..สุขเวทนา ทุกขเวทนา อทุกขมสุขเวทนา ที่เกิดขึ้นเพราะ‘สัมผัส ๖’เป็นปัจจัย “ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง”**(อนิจจัง)

ยกตัวอย่างเป็นรูปธรรมหรือเป็นเรื่องง่าย ๆ เช่น“ตา”(จักขุ)เราเห็นอาหารที่เราชอบ ตามประสาผู้มี“อวิชชา”คือ ยังมีกิเลสตัณหาอุปาทานอยู่ เมื่อมี“ตา”เมื่อมี“รูป”(อายตนะ) ทั้ง“ความรับรู้”(วิญญาน)พอรับรู้มาจากทางตา แล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ และทั้ง“ความกระทบ”ที่มา“สัมผัสทางตา”(จักขุสัมผัส) ก็ย่อมเกิด“ความรู้สึก”(เวทนา)เมื่อรับมาจากทางตา แล้ว“ร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ”(สังขาร) หาก“อาหาร”นั้นเราเสพเข้าไป“อโรยสมใจ”ก็จะเกิด“สุขเวทนา”(โลกียสุข)ตามประสา“เคหสิตเวทนา”(อารมณ์รู้สึกของชาวโลกียะหรือชาวบ้านสามัญ) ครั้นได้เสพสมใจเป็น“สุขเวทนา” เจ้ากิเลสที่มันได้เสพสมใน“กาม”[กามคุณ ๕ ซึ่งได้แก่ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, โผฏฐัพพะ] **มันก็จะอ้วนขึ้น** “กิเลส”ที่**อ้วนขึ้น** นี้แหละคือ “ความเป็นของไม่เที่ยง”(อนิจจัง) หากผู้ใดสามารถเรียนรู้กระทั่งสามารถหยั่งรู้เข้าไปถึง“เวทนาในเวทนา” และสามารถวิจัย“เวทนาในเวทนา”ของตนออก(ธรรมวิจัยสัมโพชฌงค์ หรือตีรณปริญญา) ว่า

ภายใน“ความรู้สึกอโรย”ซึ่งเป็น“อารมณ์โลกียสุข”(สุขเวทนา)นั้นมันมี“เหตุ”คือ“อุปาทาน” เป็น“เหตุ”พื้นฐานที่หลงยึดอยู่ในกันบึ้งของจิตตัวเองมาแล้ว เมื่อมันได้เสพสมใจใน“ความยึดถือว่าอย่างหนึ่ง”แหละคือ **รสอโรยสมใจที่เราเห็นว่าจริง**” นั่นคือจิตวิญญาน“ได้ขึ้นสวรรค์โลกีย์”

“สวรรค์โลกีย์”นี้เองคือ “ภพ” และจิตวิญญาณของผู้เสพเกิดในภพนั้นขณะนั้นก็คือ “ชาติ” คือ การเกิดเป็น “สมมุติเทพ” [เทวดาโดยสมมุติ] ได้แก่ ผู้เสพสมใจในกามตัณหาหรือในภวตัณหา ซึ่งหากเป็นคนมั่งมีคนมีอำนาจ ก็จะได้เสพสมใจปรารถนาก็เป็น ‘สมมุติเทพ’ ไม่ค่อยจะขัดข้อง ไม่ค่อยตกสวรรค์ เช่น พระราชา, ผู้มั่งคั่งร่ำรวย, เจ้าใหญ่ นายโต หรือแม้ผู้สามารถได้เสพสมเป็นครั้งคราว เขาก็มีสวรรค์ตามประสาของเขา เป็นต้น ในชั่วระยะที่ได้ “สุขด้วยโลกีย์รสของอาหาร” นั้น ก็คือ “กามสุขัลลิกะ” หมายความว่า สุขโลกีย์ สุขไม่เที่ยง สุขหลอกๆ สุขชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็จางหายไป แล้วก็เวียนวนมา “อยาก” (ตัณหา) ใหม่

ตอนที่ “อยาก” นี้เอง หากไม่ได้เสพตามที่ “อยาก” ก็จะเกิดการดิ้นรนด้วยความ “อยาก” สภาพเช่นนี้ ก็เป็น “สัตว์เปรต” แต่ถ้าหาก “ดิ้นรนถึงขั้นเร่าร้อนมาก” อากาแรงกว่าอยากระดับ “เปรต” ก็คือ อากาของสัตว์นรกที่เรียกว่า “สัตว์นริยะ” ถ้ายิ่งถึงขั้น “เหินกระหาย” หรือขั้น “ลงแดง” นั้นแหละคือ “สัตว์นรกระดับนิริยภูมิ” ตัวจริง

หากได้เสพสมใจก็ “สุข” หากไม่ได้สมใจก็ “ทุกข์” หรือแค่ไม่ถูกปากถูกลิ้นก็ไม่ชอบใจ ก็โกรธ เป็นต้น ก็คือ “ทุกข์” โลกียารมณ์ก็จะวนเวียน “ทุกข์สุข” อยู่อย่างนี้เองคือ อากา “ไม่เที่ยง” (อนิจจัง) ตกอยู่ใน “ทุกข์เวทนา” ก็คือ ความเป็นสัตว์นรก เสวย “สุขเวทนา” ก็คือ สัตว์สวรรค์ บางทีก็พักยก จิตไม่สุขไม่ทุกข์ (อทุกขมสุขเวทนา) แบบโลกีย์ก็จะเฉยๆ ไม่ตกนรกไม่ขึ้นสวรรค์ ซึ่งวนเวียนอยู่เป็นวัฏสงสาร สุขมาก สุขน้อย ทุกข์มากทุกข์น้อย ไม่สม่ำเสมอ และไม่แน่นอน ไม่รู้จักจบสิ้น

ลักษณะเช่นนี้เอง คือ การ “รู้-เห็น” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง ผู้ “รู้-เห็น” ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง (อนิจจโต) ซึ่งเป็นการ “รู้-เห็น” ที่เข้าขั้น “ภาวนามยปัญญา” และผู้นั้นต้องมี “อธิปัญญา” หรือมีภูมิถึงขั้น “พุทธวิชชา” ณ บัดนั้นอยู่หลักๆ ที่เดียว ว่านี่คือ

“อนิจจัง”แท้ๆ นี่คือ...“ไตรลักษณ์”จริงๆ ในประเด็น“ไม่เที่ยง” มัน “ไม่เที่ยง”จริงๆ มันก็“วนไปวนมา-เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา”ไม่เคยจบ ไม่เคยหยุด

เห็นชัดใน“ความรู้สึก”(เวทนา)ที่“ไม่เที่ยง-ไม่คงที่” เห็นอยู่ รู้อยู่“ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง”(อนิจจัง)ปานฉะนี้ทีเดียว

ผู้ที่“รู้-เห็น”อย่างนี้แล้ว เมื่อ“ปัญญา”เกิดรู้ยังเห็นจริงแห่งทะเล ความจริงในความเป็น“อนิจจัง”ชัดๆ ก็นี้แหละคือ “ผู้ละมิจฉาทิฏฐิ”ได้ ในขั้นต้น แม้จะยัง“ลตกลิเลสตัณหาอุปาทาน”ใดๆ ยังไม่ได้เลยก็ตาม

ผู้ปฏิบัติได้ถึงขั้น“รู้-เห็น”สภาวะ“จิต,เจตสิก”ของตนดังนี้ ก็ นับว่าเป็นการปฏิบัติถึงขั้น“ปรมาตถธรรม” และ“ละมิจฉาทิฏฐิ”หรือนับ เป็นการเข้าสู่“สัมมาทิฏฐิ”ขั้น“ปรมาตถธรรม”ได้แล้ว ซึ่งจัดว่าเข้าถึง “สัมมาทิฏฐิ”ขั้นต้น ก็เพราะได้“รู้เห็น..ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง” อัน เป็น“ไตรลักษณ์”ข้อต้นคือ“รู้เห็นอนิจจัง” แม้จะยัง“ลตกลิเลสตัณหา อุปาทาน”ใดๆ ยังไม่ได้เลย เพียงแต่“รู้-เห็น”ความปรากฏจริงขั้นปรมาตถ

อาการ“ไม่เที่ยง”(อนิจจัง)ตามนิยະนี้ นี้ก็อย่างหนึ่ง ถ้านักปฏิบัติ สามารถอ่านจิตอ่านใจตนเองได้ในขณะที่มี“องค์ประชุม”ทั้งทวาร ๖- อายตนะ ๖-วิญญาน ๖-สัมผัส ๖-และเห็นเวทนาที่เป็นสุขเป็นทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์ และมีญาณหยั่งรู้ในขณะที่มี“อาการทางจิต”นั้นอยู่ โดยมีความเข้าใจเป็น“สัมมาทิฏฐิ”จริงๆ ว่า นี่คือ“ปรมาตถธรรม”ที่ เรากำลัง“รู้อยู่-เห็นอยู่”ถึงสภาพของ“จิต-เจตสิก-รูป” เป็นแต่ว่ายังไม่ถึงสภาพ“นิพพาน” เพราะยังไม่ถึงขั้น“รู้-เห็น”ด้วยความเป็น อนัตตา(อนัตตโต)เท่านั้น

ยังมีอาการ“ไม่เที่ยง”อีกนัยหนึ่ง ซึ่งจะรู้เห็นเป็น“สัมมาทิฏฐิ” สูงขึ้น อันเป็นนิยະที่แบ่งทิศแบ่งทางระหว่าง“โลกียะ”กับ“โลกุตระ” เป็นนิยະที่ลึกซึ้งขั้นรู้จัก“อินทรีย์”ของ“ทุกข์,สุข,โทมนัส,โสมนัส,

อุเบกขา” ซึ่งเป็นการรู้แจ้งในน้ำหนักรหรือความเข้มข้นของเนื้อหาแห่ง
อารมณฺ์ทุกข์, สุข, โทมนัส, โสมนัส, อุเบกขา ว่า อะไรเป็นอย่างไร มีมาก
มีน้อย มีปานกลาง มีบางเบา เท่าไหร่ แค่ไหน หรือไม่มี วางเฉยได้แล้ว

และคุณลักษณะที่สำคัญมากที่ต้องรู้แจ้งรู้จริงให้ได้สำหรับผู้จะ
เดินทางไปนิพพาน นั่นคือต้องรู้จัก“เวทนา”(ความรู้สึก)ที่แบ่งทิศแบ่งทาง
ระหว่าง“โลกียะ” กับ “โลกุตระ” ได้แก่ อย่างถูกต้องเป็น“สัมมา”

“เวทนา”อย่างไรเป็น“เคหสิตะ” ซึ่งหมายถึง“สภาพที่ยัง
เป็นโลกีย์”

กับ “เวทนา”อย่างไรเป็น“เนกขัมมสิตะ” ซึ่งหมายถึง
“สภาพที่เป็นโลกุตระ”

ผู้จะรู้แจ้ง รู้จริง รู้จัก“เคหสิตะ” ซึ่งเป็นสภาพที่ยัง“วนเวียน”
อยู่ในโลกีย์สามัญชาบ้านปุถุชน และจะรู้แจ้ง รู้จริง รู้จัก“เนกขัมมสิตะ”
ซึ่งเป็นสภาพที่ปฏิบัติ“ออกจาก”โลกียะเดินเข้าสู่โลกุตระ

ซึ่งก็ต้องพิจารณา“เวทนาในเวทนา”นี้เองแหละ เพราะ“เวทนา”
นี้เป็น“อารมณฺ์”ที่มนุษย์ตกหลุมจมปลักอยู่กับมันมานานแสนแสน ไม่รู้
แจ้งไม่รู้จักจริงในความจริง ก็เพราะไม่สามารถปฏิบัติจนเกิด“ญาณ”หยั่ง
รู้เข้าไปถึง“เวทนาในเวทนา”ได้อย่างละเอียดลออครบครันเป็นที่สุด

พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับ“เวทนา” ตั้งแต่ เวทนา ๒-๓-๕-๖-
๑๘-๓๖-๑๐๘ ไว้ในพระไตรปิฎก อยู่หลายแห่ง แต่ในเล่ม ๑๘ ข้อ ๔๓๗
ละเอียดกว่าแห่งอื่นๆ

เวทนา ๒ ได้แก่

เวทนาทางกาย [อารมณฺ์ที่เกี่ยวข้องกับทางกาย]

เวทนาทางใจ [อารมณฺ์ที่เกี่ยวข้องกับทางใจ]

เวทนา ๓ ได้แก่

สุขเวทนา [อารมณฺ์สุข เป็นความรู้สึกสบายรวมๆไปทั้งนอกและใน]

ทุกขเวทนา [อารมณ์ทุกข์เป็นความรู้สึกไม่สบายรวมๆไปทั้งนอกและใน]
 อทุกขมสุขเวทนา [อารมณ์ไม่สุขไม่ทุกข์ คือ เฉยๆ หรือกลางๆ]

เวทนา ๕ ได้แก่

สุขินทรีย [นำหนักหรือความเข้มข้นของอารมณ์สุขที่เกี่ยวเนื่อง
 ทั้งภายนอกภายในว่า จัดจ้าน หรือปานกลาง หรือบางเบา]

ทุกขินทรีย [นำหนักหรือความเข้มข้นของอารมณ์ทุกข์ที่เกี่ยวเนื่อง
 ทั้งภายนอกภายในว่า จัดจ้าน หรือปานกลาง หรือบางเบา]

โสมนัสสินทรีย [นำหนักหรือความเข้มข้นของอารมณ์สุขที่เน้นไปข้าง
 เกี่ยวเนื่องในภายในว่า จัดจ้าน หรือปานกลาง หรือบางเบา]

โทมนัสสินทรีย [นำหนักหรือความเข้มข้นของอารมณ์ทุกข์ที่เน้นไป
 ข้างเกี่ยวเนื่องในภายในว่า จัดจ้าน หรือปานกลาง หรือบางเบา]

อุเบกขินทรีย [นำหนักหรือความเข้มข้นของอารมณ์เฉยๆ ซึ่งไม่สุข
 ไม่ทุกข์ กลางๆ ไม่ผลึกไม่ดุด และเป็นอารมณ์สำคัญที่จะต้องเรียนรู้ให้ลึกซึ้ง]

เวทนา ๖ ได้แก่

จักขุสัมผัสสชาเวทนา [ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้องทางตา]

โสตสัมผัสสชาเวทนา [ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้องทางหู]

ฆานสัมผัสสชาเวทนา [ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้องทางจมูก]

ชีวหสัมผัสสชาเวทนา [ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้องทางลิ้น]

กายสัมผัสสชาเวทนา [ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้องทางกาย]

มโนสัมผัสสชาเวทนา [ความรู้สึกที่เกิดจากการแตะต้องทางใจ]

เวทนา ๑๔ ได้แก่

เวทนาที่เป็นโสมนัสสุปฏิจาร ๖ [ความรู้สึกที่ปรนปรุไปด้วยกับสุข
 แบบโสมนัส]

เวทนาที่เป็นโทมนัสสุปฏิจาร ๖ [ความรู้สึกที่ปรนปรุไปด้วยกับทุกข์
 แบบโทมนัส]

เวทนาที่เป็นอุเบกขุปริจาร ๖ [ความรู้สึกที่ปรนปรุไปด้วยความ
เฉยๆแบบอุเบกขา]

๖ นั่นก็คือ เวทนาที่เกิดจากทั้งอายตนะนอกและใน ทั้งวิญญาน
ทั้งสัมผัส ซึ่งล้วนเกิดมาจาก ทวาร ๖ นั้นเอง ดังนั้น ๖ คู่กับ ๓ (สำหรับ
๓ ก็คือ โสมนัส, โทมนัส, อุเบกขา) จึงเป็น เวทนา ๑๘

เวทนา ๓๖ ได้แก่

เคหสิตโสมนัส ๖, [อารมณ์สุขที่มีสภาพยัง“วนเวียน”อยู่ใน
โลกีย์สามัญชาวบ้านปุถุชน เป็น“สุข”ที่ได้เสพสมตรงตามตัณหา,
อุปาทานกำหนดต้องการ เรียกว่า“สามีสสุข”]

เนกขัมมสิตโสมนัส ๖, [อารมณ์สุขที่มีการปฏิบัติ“ออกจาก”
โลกียะเดินเข้าสู่โลกุตระ เพราะสามารถกำจัด“กิเลส, ตัณหา, อุปาทาน”
ซึ่งเป็น“อกุศลเหตุ”ลงไปได้ตามลำดับๆ อารมณ์“สุข”ที่จางคลาย
หรือสงบจาก“อกุศลเหตุ”ลงได้นี้ เรียกว่า“วุปสมสุข”หรือ“นiramisสุข”]

เคหสิตโทมนัส ๖, [อารมณ์ทุกข์ที่มีสภาพยัง“วนเวียน”อยู่ใน
โลกีย์สามัญชาวบ้านปุถุชน เป็น“ทุกข์”เพราะไม่ได้เสพสมตามตัณหา,
อุปาทาน เป็นต้น หรือเพราะ“อกุศลเหตุ”อื่น]

เนกขัมมสิตโทมนัส ๖, [อารมณ์ทุกข์ที่มีการปฏิบัติ“ออกจาก”
โลกียะเดินเข้าสู่โลกุตระ เป็น“ทุกข์”เพราะยังไม่สามารถกำจัด“อกุศล
เหตุ”ลงไปได้ ยังต้องลำบากต่อสู้กับ“อกุศลเหตุ”นั้นๆอยู่]

เคหสิตอุเบกขา ๖, [อารมณ์เฉยๆ ตามประสาทปุถุชนทั่วไป แต่
มีสภาพยัง“วนเวียน”อยู่ในโลกีย์สามัญชาวบ้านปุถุชน]

เนกขัมมสิตอุเบกขา ๖ [อารมณ์เฉยๆ เพราะกำจัด“อกุศลเหตุ”
ออกไปจน“อกุศลเหตุ”ดับลง หมดสิ้นฤทธิ์ที่จะทำให้“วนเวียนอยู่ในสุข
ในทุกข์”ได้แล้ว ผู้ปฏิบัติ“ออกจาก”โลกียะมาถึงโลกุตระลำดับปลาย]

๖ นั่นก็คือ เวทนาที่เกิดจากทั้งอายตนะนอกและใน ทั้งวิญญาน

ทั้งสัมผัส ซึ่งล้วนเกิดมาจาก ทวาร ๖ นั้นแหละ ปฏิสัมพันธ์กับ โสมนัส, โทมนัส, อุเบกขา อีก ๓ ดังนั้น **๓ คุณกับ ๖** ก็เป็นฝ่าย **เกหสิตะ ๑๔** โดยนัยเดียวกัน เวทนาที่เกิดจากทั้งอายตนะนอกและใน ทั้งวิญญาน ทั้งสัมผัส ซึ่งล้วนเกิดมาจาก ทวาร ๖ นั้นเอง คุณกับ ๓ (โสมนัส, โทมนัส, อุเบกขา) ก็เป็นฝ่าย **เนกขัมมสิตะ ๑๔** รวมทั้งหมด ๑๘ + ๑๘ ก็เป็น ๓๖

เวทนา ๑๐๘ ได้แก่

เวทนาที่เป็นอดีต ๓๖ [ความรู้สึกทั้ง ๓๖ นั้นเอง ที่เป็นอดีต]

เวทนาที่เป็นปัจจุบัน ๓๖ [ความรู้สึกที่เป็นปัจจุบัน ทั้ง ๓๖]

เวทนาที่เป็นอนาคต ๓๖ [ความรู้สึกที่จะเป็นอนาคต ทั้ง ๓๖]

๓๖ คุณกับ ๓ กาล(อดีต,ปัจจุบัน,อนาคต) ก็เป็น ๑๐๘

ที่นี้ก็มาอธิบายแบบยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมกันดูอีกที จีบเอาตรงการพิจารณา“**เวทนาในเวทนา**”นี้แหละ แต่ก่อนจะยกตัวอย่างก็ขอเสริมว่า การปฏิบัติธรรมต้องเป็นไปครบทั้ง“องค์รวม” ดังนั้นการพิจารณา“**ธรรมในธรรม**”ก็ต้องมีส่วนร่วมเป็นปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วย

จากหมวดแรกของ“**ธรรมในธรรม**”คือ“**นิเวรณ ๕**”ซึ่งมี กาม, พยาบาท, ถีนมิทธะ, อุทธัจจกุกกุจจะ, วิจิกิจฉา ซึ่งก็คือ กิเลสที่เป็น“**เหตุ**”หลักๆนี้เองสำคัญนัก เรากำลังจะศึกษาลึกเข้าไปถึง“**ทุกขสมุทัย อารยสัจ**”กันแล้วที่เดียว เราจะต้องพิจารณาเจาะเข้าไปใน“**สุขเวทนา**”หรือ“**อารมณ์สุข**”แล้วเราจะรู้ว่า เจ้าตัวเหตุที่เป็น“**กาม**”มันอยู่ในไหน มันเป็น“**กามุปาทาน**”ตัวร้ายที่ศึกษาปฏิบัติเข้าไปแล้ว จะเห็นอาการที่ซ่อนที่แทรกอยู่ในอารมณ์หรือความรู้สึก(เวทนา) ซึ่งมันเป็น“**ตัวตน**”ของเจ้า“**อกุศลเหตุ**”เพราะเรายึดมันอยู่จริงด้วยอวิชชาด้วยโมหะ มันเป็น“**จอมจารบุรุษร้าย**”ตัวแสบ ที่เราหลงว่า**มันคือ“เรา”(อัตตา)**มานาน ซึ่งวิธีการก็เริ่มขั้นต้นพิจารณาตั้งแต่“**รู้เห็น**”ด้วยความเป็น

ของไม่เที่ยง(อนิจจัง) ไปเรื่อยถึงขั้น“รู้เห็น”ด้วยความเป็นทุกข์(ทุกข์) จนที่สุดถึงขั้น“รู้เห็น”ด้วยความไม่มีตัวตน(อนัตตโค)

นั่นยกเอากิเลส“กาม”เป็น“ตุ๊กตา”ตัวอย่างเพื่ออธิบาย ซึ่งจริงๆ ก็ไม่ใช่จะลุ่มแต่กิเลส“กามตัณหา”ตัวเดียวไปจนทะลุ“อนัตตา”หรอก มันจะต้องทำกับกิเลสฝ่าย“ภวตัณหา”ด้วย สลับไปสลับมา ดังนั้นกิเลสต่างๆ อื่นๆ ก็ต้องกำจัดไปตามสมควร ด้วยหลัก“มัชฌิมาปฏิปทา”อย่างได้สัดส่วน ส่วนวิธีก็ต้องพิจารณาให้“รู้เห็น”โดยนัยเดียวกัน อันมีปฏิสัมพันธ์เป็น“สภาพหมุนรอบชิงซ้อน” ทั้งเบื้องต้น-ท่ามกลาง-บั้นปลาย แต่ความเป็น“อนิจจัง”นั้นจะทำได้เร็วขึ้นๆ และซ้ำของ จนชำนาญเข้าก็แทบจะไม่ต้องพิจารณาในไตรลักษณ์ข้อนี้ จะต้องพิจารณาให้รู้เห็น“ด้วยความเป็นทุกข์”นั้นแหละเป็นงานหลัก แม้ที่พิจารณา“ด้วยความไม่เป็นตัวตน”นั้น ก็เป็นขั้นสุดท้ายบทยบ

เพราะฉะนั้นหมวด“อุปาทานขันธ ๕” นั้นมันต้องล้าง“นิรณ ๕” ออกไปจาก“เวทนา” หรือล้าง“อุปาทานหยาบ”อันเป็น“กามุปาทาน” เป็น“ทัญญาอุปาทาน”เป็น“สีลัพพตูปาทาน”หรือแม้แต่“อิตตวาทูปาทาน”ให้สิ้นเกลี้ยงเสียก่อน เมื่อมี“รูป-เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ” สะอาดจาก“กิเลสเบื้องต้นและท่ามปลาง”สิ้นเกลี้ยงได้แล้ว ค่อยมาพิจารณาปล่อยวาง“อุปาทาน”ที่ตนยังมีกับ“เวทนา-สัญญา-สังขาร-วิญญาณ”อันสะอาดหมดจดแล้วนี่ว่า *เป็นตนเป็นของตน* อยู่แค่ไหนหรือไม่? จึงจะถูกต้องตามลำดับขั้นตอน เพราะในสภาพที่จะ“ไม่หลงเหลือ‘ภพ’ไม่หลงเหลือ‘อิตตา’กันอย่างถึงขั้นสุด”ก็ต้องพิจารณา “รู้เห็น”แม้ที่สุด “ขันธ ๕” *ด้วยความเป็น“อนัตตา”* จึงจะจบกิจ

หรือหมวด“อายตนะ ๖”ก็นัยเดียวกัน คือ ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ก็ดี รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สิ่งสัมผัสกาย, สิ่งสัมผัสใจ ก็ดี ก็ต้องพิจารณาปล่อยวาง“ตัณหา-อุปาทาน”ที่ตนยังมีกับ“รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สิ่งสัมผัส

กาย, สิ่งสัมผัสใจ หรือ ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ อันเป็น “บ่อเกิดหรือแหล่ง
เชื่อมต่อ” (อายตนะ) ที่ยังต้องมีอยู่กับชีวิตคนไปตลอดชีพว่า เป็นตน (อัตตา)
เป็นของตน (อัตตนิยา) อยู่แค่ไหนหรือไม่? จึงจะถูกต้องตามลำดับขั้นตอน
ส่วน “โพชฌงค์ ๗” กับ “อาริยสัจ ๔” นั้นแน่นอนว่า ย่อมเป็น
“ธรรมในธรรม” ที่จะต้องเข้าไปปฏิสัมพันธ์ “หมุนรอบเชิงซ้อน”
อยู่กับการปฏิบัติทั้งหมดตลอดเวลาอยู่แล้ว

เอาละ.. คราวนี้ มาลองดูตัวอย่างที่เราเคยสมมุติกันอีกที

เมื่อ “ตา” (จักขุ) เราเห็นอาหารหรือทวาร ๖ ของเราสัมผัสเจ้า
สิ่งที่เป็นเหตุนอก เช่น ขนมหที่เราชอบ ตามประสาผู้มี “อวิชชา” คือ ยังมี
กิเลสตัณหาอุปาทานอยู่ เมื่อมี “ตา” เมื่อมี “รูป” (อายตนะ) ทั้ง “ความ
รับรู้” (วิญญาน) พอรับรู้มาจากทางตา แล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ
และทั้ง “ความกระทบ” ที่มา “สัมผัสทางตา” (จักขุสัมผัส) ก็ย่อมเกิด
“ความรู้สึก” หรือ “อารมณ์” (เวทนา) เมื่อรับมาจากทางตาแล้ว “ร่วมปรุง
แต่งด้วยกิเลสในใจ” หาก “อาหาร” หรือ “ขนมห” นั้นเราเสพเข้าไป “อรรถ
สมใจ” ก็จะเกิด “สุขเวทนา” (โลกียสุข) ตามประสา “เคหสิตเวทนา”
[เคหสิตเวทนา คือ อารมณ์รู้สึกของชาวโลกียะหรือชาวบ้านสามัญ]

ครั้นได้เสพสมใจเป็น “สุขเวทนา” เจ้ากิเลสที่มันได้เสพสม
ใน “กาม” [กามคุณ ๕ ซึ่งได้แก่ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สิ่งสัมผัสทางกาย] มันก็จะ
อ้วนขึ้น หรือ หนาขึ้น มากขึ้น

“กิเลส” ที่มัน ไม่เท่าเดิม มันไม่ “คงที่” แต่มัน อ้วนขึ้น หนาขึ้น
มากขึ้น นี้แหละคือ “ความเป็นของไม่เที่ยง” (อนิจจัง) เพราะ “กิเลส” มัน
ไม่เท่าเดิม มัน เปลี่ยนไป สู่อ้วนขึ้น หนาขึ้น กิเลส “หนา” ขึ้น คำว่า
“หนา, อ้วน, มาก, ใหญ่” ในภาษาไทยนี้ ก็คือคำภาษาบาลีว่า “ปุถุ”
ดังนั้น คนที่ยังมีกิเลส อ้วนขึ้น หนาขึ้น มากขึ้น อยู่จริงนี่เองคือ “ปุถุชน”

การ “รู้อยู่-เห็นอยู่” ในปัจจุบันนั้นหลุดๆ จาก “เวทนาในเวทนา”

ของเราขณะนั้น ว่า เราได้เห็นอาการ **“ไม่เที่ยง”** (อนิจจัง) อยู่ดังๆ แล้ว
 ทว่าเห็นสภาพที่ **“ไม่เที่ยง”** นั้น มันมีลักษณะกิเลสอันขึ้น กิเลสหนาขึ้น
 จึงรู้จักความเป็น **“ปุถุชน”** ของตนชัดๆ ด้วยประการอย่างนี้เอง เพราะ
“เห็นกิเลส” มันหนาขึ้นอย่างเห็น **“ปรากฏการณ์”** (ปรากฏ) นั้นอยู่ไหน
 เมื่อได้เสพสมใจก็ **“สุข”** กิเลสก็หนาขึ้นเพราะสุข แต่ถ้าไม่ได้สมใจก็ **“ทุกข์”**
 กิเลส **“ไม่ชอบใจ”** ก็หนาขึ้นเพราะทุกข์ ก็ **“สุขๆทุกข์ๆ”** กิเลสหนาขึ้นรำไป
 นี้แหละ **“ความเป็นของไม่เที่ยง”** ที่เกิดอยู่ตลอดกับปุถุชน

พระพุทธเจ้าตรัสว่า เหตุเพียงเท่านั้นแล เธอ **“ละมิจฉาทิฏฐิ”** ได้
 เพียงแต่เห็น **“องค์รวม”** และพิจารณา **“เวทนาในเวทนา”** รู้แจ้ง **“สุขเวทนา
 ที่เกิดจากนิเวรณ”** อันคือ **“เสพสมใจในกาม”** แล้วก็จับได้ว่า **“กิเลสกาม”**
 นี้เองคือ **“เหตุ”** สำคัญที่ทำให้ **“ไม่เที่ยง”** ซึ่งเป็น **“ไตรลักษณ์”** ของโลกีย์
 สามัญ อันคนปุถุชนทั่วไปย่อมแสวงหา **“สุขเวทนา”** ที่มีตัวบงการให้
“ไม่เที่ยง” อย่างนี้แหละ เป็นธรรมชาติ สามัญ ปกติปุถุชน

“อนิจจัง” เป็นนี้ๆ คือ **“ธรรมชาติของปุถุชน”** และเป็น **“โลกียะ”**

ซึ่งผู้ศึกษา **“ปรมัตถสัจจะ”** ที่เข้าถึง **“ปรมัตถ์”** จะรู้แจ้งเห็นจริง ว่า
 นี้คือ **“สามัญลักษณ์”** ของปุถุชนคนโลกีย์ หรือทิศทางสามัญ
 ของโลกียชน นี้คือ **“ธรรมชาติ”** สามัญ ปุถุชนย่อมแสวงหา **“สุขโลกีย์”**
 เสพเป็นปกติตั้งนี้เอง ผู้ปฏิบัติที่รู้จริงด้วย **“ภาวนามยปัญญา”** เมื่อได้เห็น
 ได้รู้แจ้งปรากฏการณ์ในภายในของตน จึงนับว่า เห็น **“ไตรลักษณ์”** ข้อที่ ๑
 คือ เห็น **“อนิจจัง”** อย่างจริงๆ ต้องถึงขั้นนี้ จึงจะชื่อว่า **“ละมิจฉาทิฏฐิ”** ได้

ผู้ปฏิบัติจะต้องฝึกฝนตามรู้ตามเห็นปรากฏการณ์ที่ **“ไม่เที่ยง”**
 (อนิจจัง) นี้ ให้ได้อยู่เสมอ จนชำซอง จึงจะเข้าข่ายเป็นผู้ **“ตามเห็นความ
 ไม่เที่ยง”** (อนิจจามุขัสสี) อันเป็นจุดแรกของธรรมะระดับ **“ภาวนามยปัญญา”**

เมื่อ **“รู้เห็น”** ได้เช่นนี้แล้ว แต่ถ้าผู้ **“รู้เห็น”** ปานะนี้ ก็ยังปล่อย
 ไปตามเดิม ไม่หาทิศทางไม่หาวิธีที่จะ **“ดับทุกข์”** หรือ **“ลดเหตุแห่งทุกข์”**

นี้เสียให้ได้ ก็คงยังอยู่อย่างนี้ไปตามธรรมชาติ และมีธรรมะแค่ “ละมิจฉาทิฏฐิ” ได้ แต่ก็ยังคงเป็น “ปุถุชน” ต่อไปตามเดิม เพราะยังไม่เอื้อมเข้าไปหาการ “ละสักกายทิฏฐิ” เลย จึงได้แค่มี “สัมมาทิฏฐิ” ขึ้นต้น ดังนั้น ธรรมะที่สูงไปกว่านี้ ก็จะต้องรู้จักทิศทางพาพ้นทุกข์ “อย่างแท้จริง” (อลมรีย)

หากไม่รู้จัก ไม่รู้แจ้ง ไม่รู้จริง ในทิศทางใหม่ที่จะพาไปสู่ความพ้นทุกข์ เพราะมัน “ไม่เที่ยง” มันวนเวียน ไม่แน่นอน ไม่เคย “หยุด” สนิท เต็ดขาดได้แท้ หากไม่พบทิศทาง “อย่างประเสริฐ อย่างแท้จริง” (อลมรีย) ก็ต้องวนเวียนอยู่กับ “**สุขๆทุกข์ๆ**” แบบโลกีย์อัน “ไม่เที่ยง” เพราะกิเลส มัน **อ้วนขึ้นหนาขึ้น**นี้แหละตลอดไปไม่รู้จักจบสิ้น ก็ไม่มีการ “พ้นทุกข์” อย่างวิเศษชนิดไม่ต้องวนเวียนมาทุกข์ๆ (สุขๆ) สูงสุดสัมบูรณ์ไปได้แน่ๆ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงจะต้องเรียนรู้ “ทุกข์” และเรียนรู้ “เหตุแห่งทุกข์” กระทั่งสามารถทำ “**ความดับทุกข์**” สำเร็จให้จงได้ โดยรู้แจ้ง “**ทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์**” อย่างชัดเจน ซึ่งทางปฏิบัตินั้นก็คือ ที่เรากำลังอธิบายขยายความกันอยู่นี้แหละ และ “เหตุแห่งทุกข์” ก็คือ “กิเลส, ตัณหา, อุปาทาน” ที่เรากำลังจับ “ตัวตน” มันได้ว่า มันอ้วนขึ้นหนาขึ้นนี้ไง

ผู้ปฏิบัติหากต้องการ “พ้นทุกข์” เต็ดขาดตามที่พระพุทธเจ้า ทรงสอน ก็ต้องปฏิบัติตาม คือ เมื่อ “รู้จักรู้แจ้งรู้จริง” ชนิดเห็น “ของจริง ปรากฏ” เจ้า “**ตัวเหตุแห่งทุกข์**” โทณโทปานฉะนี้แล้ว ก็ต้องไม่ปล่อยให้มัน “อ้วนขึ้นหนาขึ้น” ต้องลงมือ “**กำจัด**” (ปะทาน) มันให้ได้ด้วยสามารถ วิธีตรงที่สุดก็คือ “**วิปัสสนาภาวนา**” แต่จะใช้วิธี “**สมถภาวนา**” บ้างก็เป็นอุปการะตามจริงที่จำเป็นต้องใช้ในบางครั้งบางครา

สรุปแล้ว หลักการปฏิบัติก็อย่างที่เรากำลังเล่าตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ใน “**มิจฉาทิฏฐิสูตฺร-สักกายทิฏฐิสูตฺร-อิตตทานุทิฏฐิสูตฺร**” นี้ ก็วิธีเดียวกันกับ “**โพธิปักขิยธรรม ๓๗**” นั้นแหละแท้ๆ ไม่นอกไปอื่นใดเลย

ซึ่งเริ่มต้นก็ต้องสามารถรู้แจ้งเห็นจริง“ไตรลักษณ์”ข้อแรก จึงจะ
 “ละมิจฉาทิฏฐิ”ได้นั้นคือต้อง“รู้เห็น”ด้วยความเป็นของไม่เที่ยง(อนิจจัง)
 จะ“ละสักกายทิฏฐิ”ได้ ก็ต้อง“รู้เห็น”ด้วยความเป็นทุกข(ทุกขัง)
 จะ“ละอัตตานุทิฏฐิ”ได้ ก็ต้อง“รู้เห็น”ด้วยความเป็นไม่มีตัวตน(อนัตตัง)

เราได้พูดถึงการ“ละมิจฉาทิฏฐิ”มายาวพอสมควรแล้ว หากจะ
 เพิ่มภูมิสูงขึ้น เราก็จะต้อง“รู้เห็น”สูงขึ้นเป็นขั้น“ละสักกายทิฏฐิ”กัน
 ให้ได้ การ“รู้เห็น”ที่สูงเพิ่มขึ้นไปอีก ก็คือ **ทิศทางของ“อารยชน”**
หรือ“โลกุตระบุคคล” ซึ่งทิศทาง“อารยชนหรือโลกุตระบุคคล”นี้มัน
 คนละทาง มันตรงกันข้ามกับ**ทิศทางของ“ปุถุชนหรือโลกียบุคคล”**แน่นอน

นั่นคือ ต้องต่อสู้กับ“ธรรมชาติโลกีย์” ซึ่งจะต้องขบเคี้ยวกับ
 “กิเลสตัณหาอุปาทาน” จะต้อง“ออกจากการเป็นทาสกาม ออกจาก
 การเป็นทาสความพยาบาท” เป็นต้น นี่คือ“กิเลสนิวรณ์”ที่เราจะต้อง
 “ออกจาก”หรือ“หลุดพ้น”ให้ได้ การต่อสู้เพื่อ“ออกจากหรือหลุดพ้น”
 ให้ได้นี้ ก็จะต้องปฏิบัติพิจารณา“เวทนาในเวทนา” จนเข้าใจและรู้แจ้ง
 รู้จริงรู้จัก“เนกขัมมสิตเวทนา” แล้วก็ต้องปฏิบัติโน้มนำไปทาง
 ออกจากความเป็น“ปุถุชน” สู่ทิศทางที่จะเป็น“อารยชน”

“เนกขัมมสิตเวทนา” คือ อารมณ์ของผู้โน้มนำไปทางออกสู่
 ความหลุดพ้นโลกีย์ คือ อารมณ์ความรู้สึกของชาวโลกุตระชาวอารยะ

“เนกขัมมะ” หมายความว่า **การออกจากโลกีย์ไปสู่โลกใหม่,**
การปลดปล่อยจากโลกีย์วิสัย, การสลัดจากตนของตน คำว่า
 “เนกขัมมะ”นี้แปลกันว่า **การออกบวช** ก็ถูก เพราะการออกบวช
 ของพุทธก็เพื่อผลตามความหมายแท้ๆที่แปลให้ฟังผ่านมานั่นเอง
 เว้นแต่คนบวชไม่จริงก็เป็นเรื่องของผู้ไม่จริงเฉพาะตัว ซึ่งทุกวันนี้ใน
 ศาสนาพุทธมีมากกว่ามาก

ทิศทางของ“อารยชน”ก็คือ ต้องทำให้“กิเลส”มัน**ลดลงให้ได้**

จากที่มัน“ไม่เที่ยง” เพราะมันอ้วนขึ้นหนาขึ้น หรือแม้มันจะ“เที่ยง” มันจะ“คงที่” มันเท่าเดิม มันไม่มากขึ้นไม่น้อยลง ก็ตาม [ซึ่งที่จริง โดยธรรมชาติ มันจะ“เที่ยง”ไม่ได้ตลอดไป] มาเป็น“ไม่เที่ยง”ให้ได้ “ไม่เที่ยง”ที่ว่านี่ก็คือ เพราะเรามีวิธีทำให้กิเลสมันน้อยลง มันจางคลายลง ไม่ให้มันอ้วนขึ้นหนาขึ้นหรือ“คงที่” แต่ให้มัน“ไม่คงที่”หรือต้องไม่ไป“ไม่เที่ยงแบบอ้วนขึ้น” เราต้องเข้าถึงไตรลักษณ์ แบบโลกุตระ แบบทวนกระแส คือ“รู้เห็น” ความไม่เที่ยงชนิดที่มัน ผอมลง มันบางลง มันน้อยลง ที่สุด“มันดับสนิท หมดเกลี้ยง”อย่าง เต็มขนาด จึงจะเป็นการ“กำจัด”(ปราบ)“เหตุ”(สมุทัยแห่งทุกข์อารยสัจ) ตามหลัก“อารยสัจ ๔”

“มรรค อันมีองค์ ๘”ซึ่งเป็น“ทางเอก” และที่เรากำลังอธิบาย อยู่นี้แหละ คือ การปฏิบัติตาม“ทางเอก”อย่างครบสูตรเต็มรูป ทั้ง “สติปัฏฐาน ๔ - สัมมัปปธาน ๔ - อธิธิบาท ๔ - อินทริย์ ๕ - พละ ๕ - โพชฌงค์ ๗ - มรรค อันมีองค์ ๘” (ครบโพธิปักขยธรรม ๓๗) ดังนั้น เมื่อเรา ปฏิบัติพิจารณาเจาะลึกลงไปใน“เวทนาในเวทนา” ซ้อนเข้าไปอีก กระทั่งถึง“ธรรมในธรรม”ทั้งใน“อายตนะ ๖ ขันธ์ ๕”ว่ามี“นิรณ”มี “อุปาทาน”อย่างใดๆบ้างในขณะนี้ ด้วยความสามารถที่จับเจ้า“ตัว กิเลส-ตัวตณหา-ตัวอุปาทาน” [อัตโนมัติหรือขณะนี้คือ“สักกายะ”โดยตรง] ได้ อย่าง“รู้”อย่าง“เห็น”เป็น“สภาพอันปรากฏอยู่โทนโท” (ปาตุภาวะ) ที่เดียว ต่อจากนี้ก็ต้อง“พยายาม”ปฏิบัติให้เป็น“สัมมา”(สัมมาวายามะ) ใช้“อธิธิบาท ๔”ให้เกิด“สัมมาสังกัปปะ-สัมมาวาจา-สัมมากรรม-สัมมาอาชีวะ”ตามขั้นตามฐานานุฐานะ โดยสามารถ“กำจัด”(ปราบ)เจ้า “ตัวตณ”ของ“กิเลส, ตณหา, อุปาทาน” กระทั่ง“ลดละจางคลาย”(วิราคะ) ได้จริง

และมี“วิปัสสนาญาณ”หรือ“ญาณทัสสนะ”ตามรู้ตามเห็น ชนิด

เข้าข่าย“วิราคานุปัตสสี”(ตามเห็นความจางคล้าย)กันหลัดยเลย ว่า

“กิเลส”ก็คือ “ตัณหา”ก็คือ หรือ“อุปาทาน”ก็คือ ที่มันยึดจนเป็น “ตัวตน”นั้นๆ แทนที่มันจะ**“ไม่เที่ยง”** เพราะมันอ้วนขึ้นหนาขึ้น ตามธรรมชาติของโลกีย์หรือตามปกติของปุถุชน แต่บัดนี้ผู้ปฏิบัติ รู้จักทิศทางไปสู่“โลกุตระ”หรือสู่ความเป็น“อาริยชน”กันแล้ว แล้วก็ พยายามทำให้มัน**“ผอมลงหรือจางคล้ายลง”**(วิราคะ)ได้จริง อย่าง“รู้้อยู่-เห็นอยู่”หลักๆขณะนั้นโต้งๆทีเดียว(ชานโต-ปัตสโต วิหริติ)

“ตัวตน”ของ“กิเลส”หรือ“ตัณหา”หรือ“อุปาทาน” มัน**“ผอมลงหรือจางคล้ายลง”**(วิราคะ)นี้แหละ คือ ผู้ปฏิบัติสามารถทำให้ มัน**“ไม่เที่ยง”**เพราะมันผอมลงจางคล้ายลง มันไม่อ้วนขึ้นและมัน ไม่คงที่ แต่มันกลับผอมลงลดลง ซึ่งเป็นอาการ**“ไม่เที่ยง”**ชนิด **“ทวนกระแสธรรมชาติ”** ลักษณะนี้จึงเป็นอาการเหนือธรรมชาติสามัญ ของโลกีย์ ธรรมชาติลักษณะนี้ไม่ใช่ธรรมชาติสามัญแล้ว แต่เป็น ธรรมชาติที่“ลดละล้างความเป็นธรรมชาติของโลกีย์”ลงไปเสียด้วย

ต้องชัดเจนในคำว่า**“ไม่เที่ยง”**(อนิจจัง) ที่มี ๒ นัย หรือ ๒ ทิศ

“ไม่เที่ยง”ชนิดหนึ่ง **ไม่เที่ยงแบบธรรมชาติ“โลกีย์”**

“ไม่เที่ยง”อีกชนิดหนึ่งนั้น **ไม่เที่ยงแบบ“โลกุตระ”**

หรือ**“ทวนกระแสสามัญโลกีย์”**

ดังนั้น ที่พูดกันว่า **“ธรรมะคือธรรมชาติ”**นั้น จึงเป็นสามัญลักษณะ หรือ**“ไตรลักษณ์”**ของ**“โลกีย์”** ไม่ใช่**“ไตรลักษณ์”**ของ**“โลกุตระ”**แน่ เพราะ**“โลกุตระ”**ไม่ใช่สามัญปกติของปุถุชน แต่ทวนกระแสปุถุชน ทวนกระแสโลกีย์เสียด้วยซ้ำ **“ธรรมะ”**ชั้น**“โลกุตระ”**จึงไม่ใช่**“ธรรมชาติ”**

อาการ**“ไม่เที่ยง”**ทวนกระแสแบบนี้ จึงเป็นธรรมชาติของ ผู้มุ่งหมายไปสู่ความเป็น**“อาริยชน”** สู่**“โลกุตระ”** เพราะผู้ปฏิบัติ หากสามารถ**“ลดละตัวตนของกิเลส, ตัณหา, อุปาทาน”**ลงได้ ก็เป็นการ

กำจัด“ถูกตัวของเหตุแห่งทุกข์อาริยสัง”จึงจะนับเป็นการเกิด“มรรคผล”
ในภาคปฏิบัติ และจะลด“ธรรมชาติ”ที่เป็นความวนเวียนลง

หากผู้ใดเห็นแจ้งใน“ไตรลักษณ์”ที่เป็น“ธรรมชาติโลกีย์”นั้น
แหละ ว่ามันวนเวียน มันไม่ตัดวัฏสงสาร แล้วก็เห็นว่ามัน“น่าเบื่อ”
มันควรละควรหน่าย ถ้าใครเห็นได้อย่างนี้ก็เป็นการเกิดสำนักอาริยภูมิ

ดังนั้น ผู้จะ“ละสักกายทิฏฐิ”ได้ ผู้นั้นจะต้อง“รู้เห็น”การปฏิบัติ
ทั้ง“องค์รวม”ตามที่พระพุทธเจ้าตรัส และประเด็นสำคัญก็คือ “รู้เห็น”
ด้วยความเป็นทุกข์(ทุกข์โต) ซึ่งหมายความว่า จะต้องเข้าใจด้วย“ปัญญา
ขั้นพิเศษหรือปัญญาที่แทงทะลุสังขะ”(ญาณทัสสนะวิเศษ)กันทีเดียว ว่า
เมื่อพิจารณาเจาะลึกลงไปถึงก้นบึ้งสุดของ“เวทนาในเวทนา”แล้ว ก็
จะเห็นแจ้งรู้จริงละเอียดลเอียดถึง“**เวทนา ๑๐๘**” จึงจะครบเป็นการเข้าถึง
“อาริยสัง ๔” ด้วย“ไตรลักษณ์”ที่เต็มสูตร

กล่าวคือ ขั้นที่ ๑ “ตามเห็นความไม่เที่ยง”(อนิจจานุสัสสี) เป็น
ขั้น“พื้นมัจฉาทิฏฐิ”

ขั้นที่ ๒ สามารถปฏิบัติได้มรรคผล ก็คือ“ตามเห็นความจาง
คลาย”(วิราคานุสัสสี) เป็นขั้น“พื้นสักกายทิฏฐิ”

ขั้นที่ ๓ ถึงจุด“ผลธรรม”สำคัญ “ตามเห็นความดับ(ตัวตน)”
(นิโรธานุสัสสี) เป็นขั้น“พื้นอตตานุทิฏฐิ”

และสุดท้ายจริง ๆ “ตามเห็นความสลัดคืน(สู่สามัญปกติ)”
(ปฏินิสัสคคานุสัสสี) เป็นขั้น“พื้นสังโยชน์ ๑๐” ด้วย“สภาพหมุนรอบเชิง
ซ้อน”(ญาณทัสสนะ อันมีปรีวัฏฐิ ๓) กล่าวคือ มี“ญาณทัสสนะที่รู้เห็น
ความเป็นจริงในอาริยสัง ๔ ครบปรีวัฏฐิ ๓ ซึ่งได้แก่ สัจจญาณ-กิจ
ญาณ-กตญาณ ด้วยอาการ ๑๒” [ซึ่งเป็นการหมุนรอบเชิงซ้อน ระหว่าง
ปรีวัฏฐิ ๓ เป็นไปในอาริยสัง ๔ รวมเป็น ๑๒ ญาณ ซึ่งมีการสอดสลับซับซ้อน
วนทวนไปทวนมาอย่างมีระเบียบจากต่ำไปหาสูงกระทั่งสุดยอด]

ซึ่ง“นามอันธ”ที่ชื่อว่า“เวทนา”นี้เอง คือ ตัว“ทุกข์”แท้ หรือเป็น “ตัวความรู้สึกทุกข์ๆ” หรือเป็น“ตัวหลงในอารมณ์”ที่เกิดจาก“เหตุ อาริยสัง” (สมุทัยอาริยสัง) และ“เหตุ”ที่ว่านี้ ก็คือ “ตัวตน”(อัตตา) ที่เกิด จากความหลงยึดถือทั้งหลาย ไม่ว่าจะไปยึดเอา“กิเลส”ก็ดี “ตัณหา”ก็ดี “อุปาทาน”ก็ดี มาเป็น“ตัวตน” เมื่อ“ยึดถือ”แล้ว ได้เสพสมใจ ตามที่ ตัวเอง“ยึดถือ”ไว้ในใจ ก็สุข ถ้าไม่ได้สมใจก็ทุกข์ ก็เป็นสุขเป็นทุกข์ วนเวียนไม่มีจบสิ้นเป็น“โลกียารมณ์”อยู่เช่นนั้นวันคร

เพราะฉะนั้น “สักกายทิฏฐิ” อันคือ “ความเห็นว่าเป็นตัวของตน” ซึ่งอะไรก็ตามที่เราไปหลงยึดเป็น“ตัวของตน”(สักกายะหรืออัตตา)

ตั้งแต่หยาบๆชั้น“โอรุปรักอัตตา”ยึดเอาวัตถุ, ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ, สัตว์, คน เป็น“ตัวตน”หรือเป็น“ตัวของตน”

หรือชั้น“มโนมยอัตตา”หลงยึดเอา“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”อันเป็น “อุปาทาน”โดยแท้ที่ปั้น“นิมิต”ลงตนเองจนเป็นรูปเป็นร่างมีส่วนน้อย ส่วนใหญ่ครบครันเหมือนจริงเหมือนจังไม่ขาดตกบกพร่อง ขึ้นมาหลอก ตนเอง ให้หลงยึดถือกระทั่งยึดมั่นถือมั่นเป็น“ตน”เป็น“ของตน”

หรือที่หลงยึดกันมากเพราะเพลินยึดกันอย่างที่สุดก็“อรุปรักอัตตา” ซึ่งนึกเอาคิดเอาเป็นวิมานได้ทั้งนั้น โดย“สำเร็จด้วยความสำคัญมั่นหมาย” (สัญญาามย)ขึ้นมาในใจ แล้วก็หลงเป็นตนเป็นของตนกันนักหนา ความรู้ ก็ดี มั่นก็อรุปร ความเห็นก็ตาม มั่นก็อรุปร เป็นต้น ยึดถือเป็น“ตน” เป็น“ของตน”กันดีนัก หรือ“ความเป็นอรุปร”ใดๆก็ตามที่จิตกำหนด ยึดเข้าถึงชั้นเป็น“ตน”ก็ไซ้ทั้งสิ้น [เรื่อง“อัตตา ๓”นี้ มีคำอธิบายและ ตัวอย่างชัดเจนขึ้น ในบทที่ ๘ หน้า ๑๗๕-๑๘๔]

“อัตตา”ดังกล่าวคร่าวๆนี้แหละ ที่หลงยึดถือเสพติดด้วยอวิชชา มานานสุดแสน หากไม่หันทิศทางมา“ละสักกายทิฏฐิ”นี้ออกไป ก็จะต้องเป็น“ทุกข์”อยู่ไม่รู้จักจบสิ้น [สักกาย แปลว่า ตัวของตนที่เป็นอยู่ขณะนี้]

ทิศทางแห่ง“อาริยมุมิ” จึงจะต้อง“ละสักกายทิฏฐิ”หรือต้อง
 “ละความเห็นว่าเป็นตัวของตน”นี้ ให้ถูกเป้าแท้ เป้าที่สำคัญสุดคือ
 “ถูกเหตุแห่งทุกข์” นั่นเอง

ดังนั้น จากที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเราถึง“เวทนา ๑๐๘” จึง
 เป็นความสำคัญมากที่จะต้องปฏิบัติจนกระทั่ง รู้แจ้งรู้จริงรู้จัก
 “เวทนา” ให้แทงทะลุรอบ

**ที่สำคัญมากก็คือ ต้องแยก“อารมณ์หรือความ
 รู้สึกที่เป็นเคหสิตะ”(เคหสิตเวทนา) กับ “อารมณ์หรือความ
 รู้สึกที่เป็นเนกขัมมสิตะ”(เนกขัมมสิตเวทนา)ให้ออกอย่าง
 รู้จริงรู้แจ้งชัดเจน**

จึงจะปฏิบัติถูก“ทิศทาง”ที่จะเดินเข้าสู่มรรคผลนิพพาน หรือ
 สามารถจะละล้าง“เหตุ”ที่ทำให้เกิด“อตตตา”สู่ความเป็น“อนตตา”ได้
 กระทั่งเป็นที่สุดสัมบูรณ์

นี่ มาลองอธิบายกันให้ง่ายๆ อย่างที่เคยพูดถึงมาแล้วดูซิ
 ตามที่เราได้ยกตัวอย่างมาแล้วว่า เมื่อ“ตา”(จักขุ)เราเห็น
 อาหารที่เราชอบตามประสาผู้มี“อวิชชา”คือ ยังมีกิเลสต้นหาอุปาทานอยู่
 เมื่อมี“ตา”เมื่อมี“รูป”(อายตนะ) ทั้ง“ความรู้”(วิญญาน) พอรับรู้มา
 จากทางตา แล้วร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ และทั้ง“ความกระทบ”ที่
 มา“สัมผัสทางตา”(จักขุสัมผัส) ก็ย่อมเกิด“ความรู้สึก”หรือ“อารมณ์”
 (เวทนา) เมื่อรับมาจากทางตาแล้วก็“ร่วมปรุงแต่งด้วยกิเลสในใจ”
 หาก“อาหาร”นั้นเราเสพเข้าไป“อโรยสมใจ”ก็จะเกิด“สุขเวทนา”
 (โลภีสุข) ตามประสา“**เคหสิตเวทนา**” [เคหสิตเวทนา คือ อารมณ์รู้สึก
 ของชาวโลกียะหรือชาวบ้านสามัญ ซึ่งเป็น“ธรรมชาติโลกียะ”ตั้งได้กล่าวแล้ว]

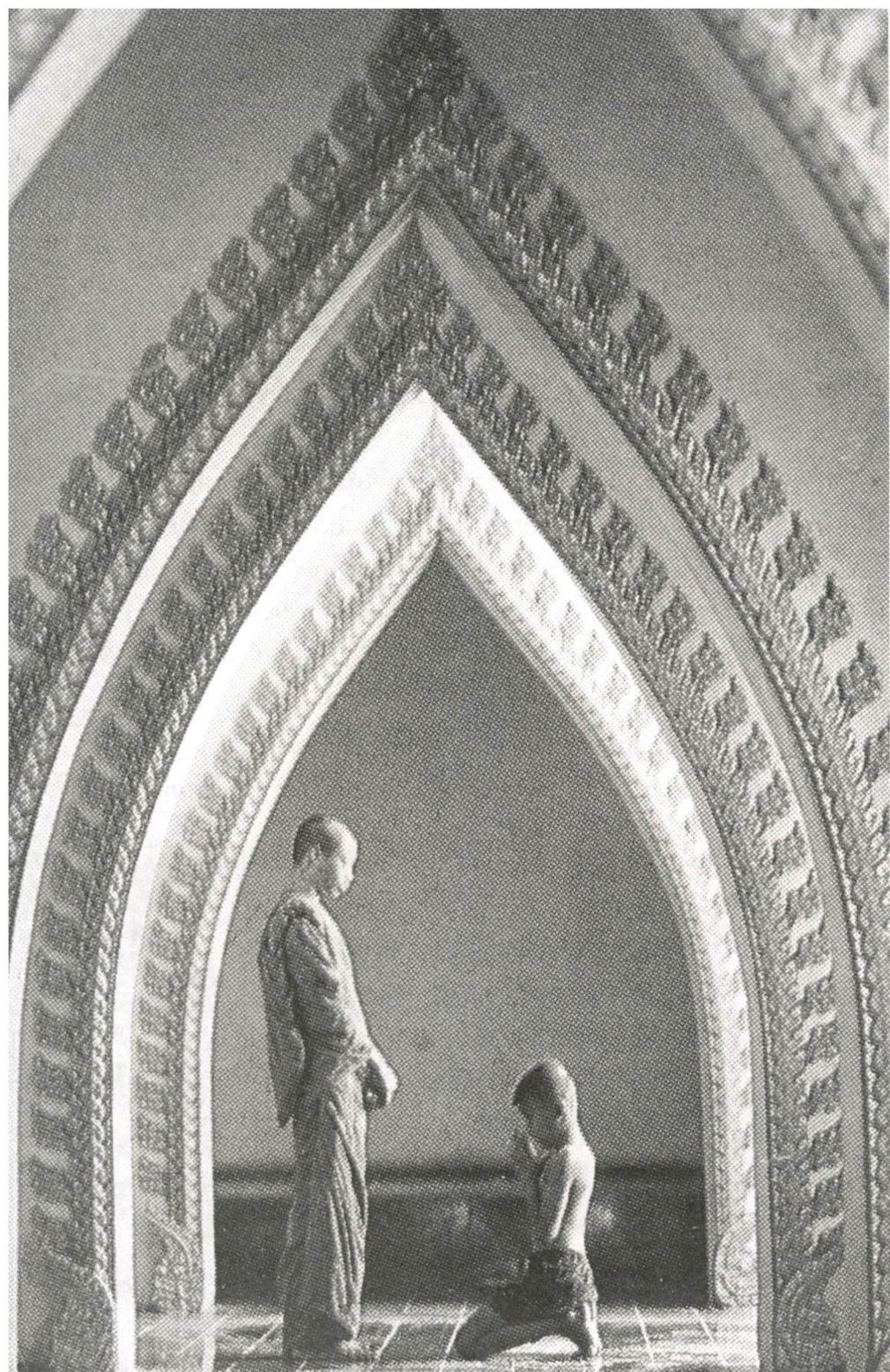
ครั้งได้เสพสมใจเป็น“สุขเวทนา” เจ้ากิเลสที่มันได้เสพสม
 ใน“กาม” [กามคุณ ๕ ซึ่งได้แก่ รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สิ่งสัมผัสทางกาย] เท่ากับ

มันได้อาหารบำเรอ “กามกิเลส” ก็จะอ้วนขึ้น หรือ หนาขึ้น มากขึ้น

เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดสามารถปฏิบัติกระทั่ง “ลตกิลเสกาม” ลงได้ด้วยสมรรถนะจริง ก็ถูก “ตัวเหตุ” แท้ พอใครเริ่ม “ลตกิลเสกตัก” ได้จริงนี่แหละคือ เริ่มเรียกว่า “ละสักกายทิฏฐิ” ได้ไปตามลำดับ

การปฏิบัติใดที่แน่ชัดแล้วว่า “สัมมา” หรือถูกทางจนเห็นมรรคผล ขึ้นมาดังกล่าวนี้นี้ พระพุทธเจ้าก็ตรัสแนะนำว่า ให้ “อาเสวนา-ภาวนา-พหุสีกัมมัง” “อาเสวนา” หมายความว่า การติดตาม การอยู่ร่วม การคบคุ่น ส่วน “ภาวนา” ก็หมายความว่า การทำให้มีขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การทำให้เป็นผลเจริญขึ้นๆ ก็ทำอย่างที่เคยทำจนเป็นผลสำเร็จดีนี้แหละ และ “พหุสีกัมมัง” ก็หมายความว่า กระทำให้มากๆ เข้าไปเถิด เมื่อได้พิสูจน์แล้วว่าทำอย่างนี้ได้มรรคผล เราก็ “อาเสวนา” ซึ่งก็คือ อยู่กับอย่างนั้นอย่างหนึ่งห่างไปนั่นเอง นี่คือการปฏิบัติธรรมแบบพุทธ คืออยู่กับเหตุ ปฏิสัมพันธ์ อยู่กับองค์ประกอบทั้งหมด ดังที่ได้อธิบายถึงผ่านมาแล้ว ไม่ใช่ให้ปฏิบัติชนิดหนึ่งห่างไปจากเหตุปัจจัย แล้วก็ไปนั่งสะกดจิตเอาเหมือนวิธีของฤๅษีในสมัยเก่าแก่ก่อนพระพุทธเจ้าจะมาอุบัติตรัสรู้

ตอนที่ ๗

หลักปฏิบัติสำคัญของศาสนาพุทธ

สัมมาสมาธิ

ประเด็นนี้เป็นความหลงผิดกันอยู่มาก หลักปฏิบัติที่สมบูรณ์อันสำคัญของศาสนาพุทธไม่ใช่หนีเข้าไปหลบตาสะกดจิตหรือที่เรียกว่านั่งสมาธิ และเดินจงกรม เพื่อให้ลืมๆ ทิ้งๆ หรือมีแต่ไปนั่งสงบๆ แล้วก็คิดๆ ง่ายๆ พิจารณาอยู่แต่กับความคิดเท่านั้น โดยหนีห่างจากองค์ประกอบของสิ่งที่จะมีสัมผัสสัมพันธ์กับ “ทวาร ๖ आयตนะ ๖ วิญญาณ ๖ สัมผัส ๖ เวทนา ๑๐๘” ที่เกิดขึ้นเพราะสัมผัส ๖ เป็นปัจจัย” การปฏิบัติธรรมของพุทธตามหลักสำคัญที่ยิ่งใหญ่นั้น ไม่ใช่ออกหนีห่างไปจากเหตุปัจจัย แล้วก็ถือว่า “นั่งหลับตาสะกดจิตทำสมาธิ” นี้แหละเป็น**หลักปฏิบัติอันเอก** แต่ต้องปฏิบัติตาม**“มรรค อันมีองค์ ๘”** ที่พระพุทธรเจ้าทรงยืนยันว่า เป็น**“ทางเดียวเท่านั้น ไม่มีทางอื่น”** (เอเสวมัคโค นัตถัญญเญ) ซึ่งได้แก่ “สัมมาทิฏฐิ-สัมมาสังกัปปะ-สัมมาวาจา-สัมมากรรมันตะระ-สัมมาอาชีวะระ-สัมมาวายามะ-สัมมาสติ-สัมมาสมาธิ”

นี้ต่างหากคือ หลักปฏิบัติอันเอก ที่ยิ่งใหญ่สำคัญสูงสุดของศาสนาพุทธ และรายละเอียดของปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิด “สัมมาสมาธิ” นั้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้สมบูรณ์ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒ ถึง ๒๘๐ “มหาจิตตารีสกสูตร”

ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเรียก “สมาธิ” ชนิดนี้ว่า “อริโย สัมมาสมาธิ” ที่เดี่ยว แปลว่า “สัมมาสมาธิของอาริยะ” หรือ “สัมมาสมาธิอันประเสริฐ” อันเป็น “สมาธิ” พิเศษสุดมีเฉพาะของศาสนาพุทธเท่านั้น หากโลกนี้ ไม่มี “พระอนุตรสัมมาสัมพุทธเจ้า” อุบัติขึ้นมาทรงค้นพบและทรงสั่งสอน ถ้ายทอดไว้ให้เป็น “สมบัติพิเศษสุด” แก่มวลมนุษย์ “สมาธิ” ชนิดพิเศษ ที่เรียกว่า “สัมมาสมาธิ” ก็จะไม่มีในโลก

การปฏิบัติธรรมของพุทธ ที่จะให้เกิด “อริจิต” จนถึงขั้นที่ เรียกว่า “สัมมาสมาธิ” คือ การปฏิบัติที่มี “สัมมาทวิปฏิ” เป็นประธาน แล้วก็มี “สัมมาวายามะและสัมมาสติ” เป็นกำลังสำคัญห้อมล้อมช่วย ปฏิบัติอยู่กับ “สัมมาทวิปฏิ” ตามที่เคยอธิบายขยายความผ่านมาแล้ว

และ “กรรม” ที่จะต้องสร้างต้องสังวรสำรวมปฏิบัติตัวแท้ในชีวิต ประจำวัน เพื่อให้เกิดผล “สัมมา” ให้ได้ อันจะพาไปสู่มรรคผลนั้น ก็คือ “สังกัปปะ-วาจา-กัมมันตะ-อาชีวะ” อีก ๔ องค์มรรคนี้เอง

รวมแล้ว “สัมมาทวิปฏิ” เป็นประธาน พร้อมกับกำลังสำคัญ ห้อมล้อมช่วยเป็นกองหน้าอีก ๒ คือ “สัมมาวายามะ กับ สัมมาสติ” ก็นับได้เป็น ๓ องค์ และอีก ๔ องค์คือ “สัมมาสังกัปปะ, สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ” ที่เป็นบทปฏิบัติตัวแท้ อันจะพาไปสู่ มรรคผล รวมทั้งหมดก็เป็น ๗ องค์ ซึ่งหากผู้ใดปฏิบัติต้องครบรอบทั้ง ๗ องค์นี้ กระทั่งได้ผลเข้าเขต “ความเป็นฌาน” (เอกัคคตา) หรือ “ความมี จิตอยู่ในอารมณ์สงบเพราะมีญาณรู้แจ้งในตนว่า เราสามารถทำให้กิเลส นิรวรณ ลดละจางคลายจนดับไป” ไม่ใช่..สงบเพราะแค่สามารถนั่งทำสมาธิได้

หรือสะกดจิตให้หยุดคิดหยุดนึกหยุดฟังชานได้เท่านั้น] การปฏิบัติตาม “สัมมาอาริยมรรค” ได้ถึงปานฉะนี้ เรียกว่า “สัมมาสมาธิ” และ “สัมมาสมาธิ” นี้ เป็นองค์ที่ ๘ ของ “มรรค อันมีองค์ ๘” [ดูรายละเอียด ใน “มหาจิตตารัสกสูตร”]

สรุปก็คือ “สัมมาสมาธิ” ของพุทธ เกิดจากการปฏิบัติให้เป็น “สัมมา” ให้ได้สำเร็จใน “มรรค ทั้ง ๗ องค์” จนมีผลเข้าขั้น “เอกัคคตา” (ความเป็นฌานความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง) ผลที่ได้นี้เองเรียกว่า “**สัมมาสมาธิของพระอาริยะ**” ซึ่งเป็น “มรรค องค์ที่ ๘” หมายความว่า ปฏิบัติ “มรรค ทั้ง ๗ องค์” นั้นแหละ ให้เกิดผล “สัมมา” ก็จะก่อให้เกิดหรือจะส่งสมผล ลงเป็น “อริจิต” ที่เรียกว่า “สัมมาสมาธิ” และ “ศีล-สมาธิ-ปัญญา” ก็อยู่พร้อมสรรพใน “สัมมาอาริยมรรค อันมีองค์ ๘” ทำหน้าที่ร่วมกันเป็น ปฏิสัมพันธ์กันมาตลอด ไม่ได้แยก “ศีล” แยก “สมาธิ” แยก “ปัญญา” ไป ปฏิบัติกันคนละเสียคนละส่วนแต่อย่างใด “สมาธิ” ที่พระพุทธเจ้าทรง ค้นพบนี้ จึงไม่ใช่เกิดจากการนั่งเพ่งกสิณต่างๆ หรือไม่ใช่ “สมาธิ” ที่นั่ง สะกดจิตเอาแบบ “สมาธิ” สามัญทั่วไป

ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนว่า

(ข้อ ๒๕๒) **ดูกรภิกษุทั้งหลาย** เราจักแสดง “**สัมมาสมาธิของพระอาริยะ**” (อริโย สัมมาสมาธิ) อันมีเหตุ มีองค์ประกอบ แก่เธอทั้งหลาย พวกเธอจงฟัง “**สัมมาสมาธิ**” นั้น จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าวต่อไป ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคว่า ชอบแล้ว พระพุทธเจ้าข้า

(ข้อ ๒๕๓) พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสตั้งนี้ว่า **ดูกรภิกษุทั้งหลาย** ก็ “**สัมมาสมาธิของพระอาริยะ**” อันมีเหตุ มีองค์ประกอบ คือ สัมมาทิวฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ เป็นไฉน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย “**ความที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง**” ประกอบ

แล้วด้วยองค์ ๗ เหล่านี้แล เรียกว่า“**สัมมาสมาธิของพระอาริยะ**” อันมีเหตุบัง มีองค์ประกอบบ้าง

จากนั้น พระองค์ก็ทรงสาธยายแจกรายละเอียดในการปฏิบัติ “สัมมาสมาธิ” ไปจนครบครัน ผู้สนใจความสมบูรณ์กว่านี้โปรดค้นคว้าได้จาก พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ตั้งแต่ข้อ ๒๕๒ ถึงข้อ ๒๘๑

การปฏิบัติธรรมของศาสนาพุทธ ก็ปฏิบัติตามหลัก“มรรคอันมีองค์ ๘”ดังกล่าวนี้ มาเป็นลำดับขั้น “ละมิจณา”ให้เกิด“สัมมา”มาตลอดตามองค์มรรคทั้งหลาย ก็จะทำให้การสั่งสม“อิทธิจิต”ตามฐานะ

เช่น ผู้ถือ“ศีล ๕”ก็รู้ความหมายของ“ศีล ๕”ให้ชัด และรู้วิธีปฏิบัติว่า“พิจารณาภายในกาย-เวทนาในเวทนา-จิตในจิต-ธรรมในธรรม”นั้นทำอย่างไร กายกรรมก็จะดีขึ้น วชิกรรมก็จะดีขึ้นตาม“ศีล” โดยเฉพาะ**มโนกรรม** ก็จะเจริญเป็น“อิทธิจิต”ขึ้นไปตาม“ศีล”ที่แต่ละคนได้สมทานให้แก่ตนในขอบเขตความสูงหรือต่ำของศีล เข้มข้นหรืออ่อนเบาของศีลตามแต่ละฐานานุฐานะ ซึ่งต้องจัดสรรให้“มีขณิมา”แก่ตนๆ

หากผู้ปฏิบัติได้สั่งวรระวัง ได้กำจัด“อกุศลเหตุ”ตามหลัก“สัมมปปราน ๔” พยายาม“ละมิจณา”สร้าง“สัมมา”ใน“องค์แห่งมรรค” (มคคังคะ)เจริญไปได้เรื่อยๆ ด้วย“อิทธิบาท ๔” หรือสรุปแล้วก็ได้ปฏิบัติตามทฤษฎีอันเอก คือ “โพธิปักขิยธรรม ๓๗”ครบครันอย่างดีนั่นเอง ก็จะเกิด“สัมมาสมาธิ-สัมมาญาณ-สัมมาวิมุตติ”เป็นของพระอาริยะ เป็นโลกุตระ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยันไว้ใน“มหาจัตตารีสกสูตร” [พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒-๒๘๑]

การปฏิบัติจะค่อยๆ ได้ผลเป็น“อิทธิจิต”เจริญขึ้นไปตามลำดับ เพราะเราได้“ปล่อยวาง”หรือ“ละล้างกำจัด”ขั้นหยาบขั้นกลางขั้นละเอียดไปจริง “ศีล”ก็จะเจริญเป็น“อิทธิศีล”ขึ้นไปด้วย “ปัญญา”ก็จะเจริญเป็น“อิทธิปัญญา”อย่างมีปฏิสัมพันธ์ การพิจารณาปล่อยวางก็ต้องปล่อยวาง

“สิ่งที่ตนหลงยึด”ของแต่ละคน ตั้งแต่ชั้นหยาบไปหาชั้นกลางชั้นละเอียด ส่วนที่เกี่ยวกับ“โอพาริกัตตา”ก็ต้องจัดการก่อนแล้วก็“มโนมยัตตา”แล้วจึงจะ“อรุปัตตา”เป็นลำดับสามัญ ซึ่งมันจะมีปฏิสัมพันธ์กันไปมาอย่างลึกซึ้ง จะมี“ปฏินิสัคคะ”(สภาพย้อนกลับไปมา)ด้วย ก็ต้องเป็นไปตามจริงของแต่ละขั้นตอน

ไม่ใช่เริ่มต้น ยังไม่ได้ปลดปล่อยวางอะไร อันเป็น“โอพาริกัตตา”ก็ยังไม่รู้ตัวรู้ตน “อรุปัตตา”ที่หยาบที่ควรฝึกวางก่อน ก็ยังไม่ได้ทำ แต่จะ“ลัดคิว”พิจารณาปล่อยวาง“ขั้น ๕”กันเลย โดยไม่เคยปฏิบัติละล้างอะไรมาเลย อย่างไม่เป็นลำดับ ไม่เป็นไปตามภูมิจานของแต่ละคนที่มีจริง ย่อมเป็นไปไม่ได้ ธรรมชาติของพระพุทธเจ้านั้นต้องงามด้วยเบื้องต้น-ท่ามกลาง-บั้นปลาย อย่างสุขุมลึกซึ้ง

สำหรับผู้มี“บุญญาบารมี”มาแต่ปางบรรพ์ ก็เป็นข้อยกเว้น ย่อมดูเหมือนท่าน“ลัดคิว”ได้ เพราะท่านมี“บุญญาบารมี”มีเต็มในเบื้องต้นหรือท่ามกลางที่ท่านได้บำเพ็ญเป็นพลวปัจฉัยมาก่อนแล้ว เป็นภูมิธรรมมาแต่ชาติปางก่อนจริง ชาตินี้จึงไม่ต้องเป็นไปตามลำดับ ก็เป็นได้สำหรับท่านที่มี“บุญบารมี”จริง แต่ถ้าผู้ที่ยังไม่มี“บุญญาบารมี”จริง ก็ต้องปฏิบัติไปตามขั้นตอนตามลำดับ

เมื่อใครปฏิบัติได้จนจิตบริสุทธิ์เข้าขั้นเป็น“สัมมาสมาธิ”แล้ว ถึงฐานะที่จะต้องละวาง“จิตบริสุทธิ์”อันถาวรนั้นกันแล้วจึงจะใช้พิจารณาเพื่อ“ละ”เพื่อ“ปล่อยวาง”สภาพที่ลึกซึ้งที่เหลือ เช่น “จิตปัสสัทธา”ก็ดี “อุเบกขาเวทนา”ก็ดี เป็นต้น หรือ“ขั้น ๕” ที่เรายังอาศัยอยู่เพราะยังไม่ตาย ซึ่งเรายังมี“**ความยึดถือขั้น ๕**”(อุปาทานขั้น ๕) **ว่า เป็น“ตน” เป็น“ของตน”**อยู่ ดังนี้ เราก็จะต้องพิจารณากระทั่ง“รู้แจ้งเห็นจริง”และต้อง“**ทำใจในใจอย่างแยกกาย**”(โยนิโส มนสิการ)กับสิ่งเหล่านั้น **“ด้วยความเป็นอนัตตา”**(อนัตตโต)จนถึงที่สุด

จึงจะบรรลุละ“สัมมาญาณ”และ“สัมมาวิมุตติ”

การปฏิบัติธรรมของพุทธจึงเป็นการปฏิบัติที่ปฏิบัติไปพร้อมกันกับการดำเนินชีวิตปกติ ไม่ต้องแยกอิริยาบถไป“ทำ”ต่างหาก เช่นไม่ต้องแยกอิริยาบถไป“ทำการนั่งสมาธิ” ไม่ต้องแยกอิริยาบถไป“นั่งวิปัสสนา” อะไรอย่างนี้เป็นต้น

สัมมาอาชีวะ

ปฏิบัติธรรมของพุทธนั้น ปฏิบัติธรรมไปด้วยทำ“อาชีวะ”(อาชีวะ)ไปด้วย พวกเพียร“ละมิจฉาอาชีวะ ๕”(ได้แก่ กุหนา,ลพนา,เนमितตกตา,นิปเปสีกตา,ลาภณ ลภัง นิชคิงสนตา)ให้ได้ หรือเลิกละ“กุหนา”(ทุจริตที่เป็นบาปอันตรราย)ที่เรามีอยู่ใน“อาชีวะ”ให้ได้ เพราะ“กุหนา”เป็น“มิจฉา”หากเลิกละได้ ก็มีผลเป็น“สัมมาอาชีวะ” หรือเลิกละ“ลพนา”(ทุจริตที่เป็นบาปทางคำพูด)ที่เรามีอยู่ใน“อาชีวะ”ให้ได้ เพราะ“ลพนา”เป็น“มิจฉา”หากเลิกละได้ ก็มีผลเป็น“สัมมาอาชีวะ” ดังนั้นเป็นต้น ต้องละ“มิจฉา”ที่เป็น“กุหนา”ที่หยาบที่สุด ละ“มิจฉา”ที่เป็น“ลพนา”ที่หยาบชั้นโกหกหลอกลวงด้วยคำพูดก็หยาบร้ายอยู่ เลิกละ“มิจฉา”ให้ได้เจริญขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงชั้น“เนमितตกตา”(อกุศลที่ยังเลื่องยังเหลาะแหละยังไม่แข็งแรงอย่างมั่นใจ) ก็พยายามให้“พันมิจฉา”สูงขึ้นไปได้ สภาพที่สูงขึ้นไปอีกถึงชั้น“นิปเปสีกตา”(ยังมอບตนในทางผิด เช่น ตนสุจริตแล้วแต่ตนก็ยังยอมรับใช้คนเลวคนผิดอยู่)ก็ต้องเลิกละให้ได้เป็น“สัมมา”สูงขึ้น ที่สุดแม้แต่อาชีวะชั้น“ยังทำงานรับรายได้แลกกับแรงงาน หรือรับลาภแลกลาภอยู่”(ลาภณ ลภัง นิชคิงสนตา)พระพุทธเจ้ายังนับว่าเป็น“มิจฉาอาชีวะ”อยู่เลย นั้นย่อมหมายความว่า “สัมมาอาชีวะ”ของคนชั้นสูงสุดนั้น ผู้พ้น“มิจฉา

อาชีพะ”ขั้น“ลาภณ ลามัง นิชคิงสนตา”ได้จริง ก็ต้องเป็นคน“ทำงานไม่รับลาภแลกลาภ” หรือมีอาชีพที่“ทำงานไม่ต้องรับสิ่งตอบแทน หรือทำงานฟรี”นั่นเอง จึงจะเป็น“สัมมาอาชีพ”ขั้นสูงสุดของผู้ประเสริฐแท้ในศาสนาพุทธที่เป็น“อาริยบุคคล”มีคุณภาพทางจิตใญ่จนจริง

การมีชีวิตของคนที่ปฏิบัติธรรมตามแบบพุทธ จึงเป็นความเจริญก้าวหน้าทั้ง“งานอาชีพ”ทั้ง“กรรม”ต่างๆ “นึกคิด-พูด-การกระทำ”ทุกอย่างเจริญก้าวหน้าด้วยและบรรลุมิธรรมที่เป็น“อาริยธรรม”ไปด้วย “การดำรินึกคิด”หรือ“สังกัปปะ”ซึ่งก็เป็นปกติในชีวิตของคนทุกคนก็ต้องดำรินึกคิดเป็นธรรมดาสามัญ แต่สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมแบบพุทธที่มีการศึกษาศาสนาพุทธดีแล้ว ก็ต้องพยายามสังวรสำรวมเพื่อ“ละมิจฉาสังกัปปะ ๓”อยู่กับชีวิตที่ดำเนินไปนั้นแหละ อย่างมี“สัมมาทัญญิ”และมี“สัมมาปฏิปทา”(แนวทางการประพฤติตนที่ถูกต้อง)

ดังนั้น ชีวิตปกติ ก็จะมี“ความพยายาม”และมี“สติ”รู้ตัวให้ได้เสมอที่จะ“รู้เห็น”กรรมต่างๆ ของตนทั้ง“ความดำรินึกคิด”ที่เป็นมโนกรรม ทั้ง“การพูด”ที่เป็นวจีกรรม ทั้ง“การกระทำทางกาย”ที่เป็นกายกรรม หรือ“การกระทำทุกอิริยาบถรวมทั้งกายวาจาใจ”ที่เรียกว่า“กัมมันตะ”และทั้ง“การทำงานอาชีพ”ที่เรียกว่า“อาชีพะ” ก็จะพิจารณาอยู่ตลอดทั้ง“กายในกาย-เวทนาในเวทนา-จิตในจิต-ธรรมในธรรม”และย่อมปฏิบัติเป็นไปกับ“องค์รวม”หรือ“องค์ประชุม”ทั้งหมด ดังกล่าวมาแล้ว

พิจารณาเวทนา

การพิจารณาที่สำคัญมาก ก็คือ พิจารณา“เวทนาในเวทนา” เมื่อเราพิจารณา“เวทนาในเวทนา”ของเราเจาะทะลวงทะลุถึง

เข้าไปกระทั่งผ่านการ“รู้-เห็น”ชนิดเป็น“ภาวนามยปัญญา”ไม่ใช่รู้แค่
นึกคิดเพียงกับเหตุผลและบัญญัติใน“เวทนา ๒” อันได้แก่ *เวทนาทางกาย*
กับ *เวทนาทางใจ* ว่า ความรู้สึกอย่างไรคือ ความรู้สึกอันเนื่องเกี่ยว
กับทางกาย ความรู้สึกอย่างไรคือ ความรู้สึกอันเนื่องเกี่ยวกับทางใจ
ที่มันมีมันเป็นอยู่ในขณะนั้นๆ อันมี“องค์ประกอบ” มี“องค์รวม”อยู่พร้อม

และต้อง“รู้-เห็น”ชนิดเป็น“ภาวนามยปัญญา” ซ้อนลึกเข้าไป
อีก ใน“เวทนา ๓” อันได้แก่ *สุขเวทนา* นั้น ว่า เป็นอาการอย่างไร
ลักษณะอย่างไร *ทุกขเวทนา* นั้น อาการอย่างไร ลักษณะอย่างไร
*อทุกขมสุข*นั้น อาการอย่างไร ลักษณะอย่างไร

และมีชั้นซ้อนสลับสอดปกคลุมสัมผัสซึ่งเข้าไปยิ่งๆขึ้นหลายชั้น
หลายเชิง สำหรับ“เวทนาในเวทนา” ที่จะต้อง“รู้เห็น”ด้วย“ภาวนา-
มยปัญญา”อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งละเอียดลออทั้งหมด จึงจะ“กำจัด”
(ปราบ)ส่วนที่เป็น“อกุศล”ทั้งหลายในนามธรรมเหล่านั้นออกไปได้หมด

ทั้ง “เวทนา ๕” อันได้แก่ “*อินทรีย์*”ของ“*สุข*” ที่เรียกว่า
สุขินทรีย์ เป็นต้นมันหมายถึงน้ำหนักหรือความเข้มข้นหรือความมีอำนาจ
ของเนื้อหาที่เรียกว่า“*สุข*” มันเป็นอย่างไร? มีฤทธิ์เท่าไร? ขอบเขต
แค่ไหน? และ*ทุกขินทรีย์* กิติ *โสมนัสสินทรีย์* กิติ *โทมนัสสินทรีย์* กิติ
อุเบกขินทรีย์ กิติ “*อินทรีย์*”ของ“*ทุกข*”ล่ะ มันเป็นอย่างไร? มีเท่าไร?
ขอบเขตแค่ไหน? หรือเมื่อมีสภาพที่เรียกว่า“*โสมนัส*”ล่ะมันมี“*อินทรีย์*”
เป็นอย่างไร? มีฤทธิ์แรงเท่าไร? ขอบเขตแค่ไหน? “*โทมนัส*”ล่ะ มัน
เป็นอย่างไร? มีเท่าไร? ขอบเขตแค่ไหน? หรือ“*อุเบกขา*” มันเป็น
อย่างไร? มีสภาพมากสภาพน้อยเท่าไร? ขอบเขตแค่ไหน?

ทั้ง “เวทนา ๖” อันได้แก่ *ฉกฺขุสฺมิตฺตสขาเวทนา* เป็นต้น และอีก
๕ ทวาร ๕ อายตนะ ซึ่งอาตมาก็ได้แจกแจงอธิบายมาพอสมควรแล้ว
ว่า มันเกี่ยวกับความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดจากสัมผัสทางตา, หู, จมูก,

ล้น, กาย, ใจ อันเป็นทวารรู้งทั้ง ๖ ของคนทุกคน ที่ต้องมีต้องเป็น หาก ผู้ปฏิบัติได้ศึกษาเรียนรู้จากเหตุจากปัจจัยต่างๆ ได้ถูกถ้วน ครอบถ้วน ละเอียดลออก ก็จะรู้แจ้งเห็นจริงด้วยข้อเท็จจริงสมบุรณ์ยิ่งๆ ว่าเราเอง หลงติดยึด“รูป” อยู่อย่างไร หรือเท่าไร มากกว่าหรือน้อยกว่ายึดติด “เสียง” อะไรอย่างนี้ เป็นต้น หรือแง่อื่น เชนอื่นอีกมากมาย

ขับช้อนเข้าไปอีกเป็น “เวทนา ๑๘” อันได้แก่ **เวทนาที่เกี่ยวข้อง โสมนัส ๖, เวทนาที่เกี่ยวข้องโทมนัส ๖, เวทนาที่เกี่ยวข้องอุเบกขา ๖** ซึ่งแจกออกไป ๓ เวทนา กับอีก ๖ ทวาร (หรือ ๖ อายุตนะ) ก็รวมเป็น ๑๘ เวทนานั้น มันก็มีความเกี่ยวพันแง่เชิงหลากหลายชั้นขึ้นขึ้นมาอีก ที่ผู้ปฏิบัติก็ต้องจับลักษณะต่างๆ ให้ได้อย่างแม่นยำไม่สับสนสภาวะ จริง จะได้พิจารณาเจาะจับเอา“ตัวตน” ตัวแท้ถูกตัวถูกตนของ“ตัว” ที่ จะต้องล้างต้องละได้ไม่ผิดพลาด และเป็นจริง ไม่เผลอเเทอะ

ยิ่งมาถึง “เวทนา ๓๖” อันได้แก่ **เคหสิตเวทนา** ซึ่งก็มี ๑๘ และฝ่ายที่เป็น **เนกขัมมสิตเวทนา** ก็มี ๑๘ รวมเป็น ๓๖ เวทนาที่เดียว เวทนาระดับนี้ก็ยิ่งสำคัญ เพราะอาการของ“**ความรู้สึกรหรืออารมณ์ เคหสิตโสมนัส**”นั้น **แตกต่างหรือแยกทิศของรสนิยมกันไปแน่ กับ รสนิยมของ“ความรู้สึกรหรืออารมณ์เนกขัมมสิตโสมนัส**” ซึ่งมันจะเป็น อย่งไร “เคหสิตรส”(รสที่รู้สึกแบบชาวปุถุชน) กับ“เนกขัมมสิตรส”(รสที่ รู้สึกแบบชาวโลกุตระ) ผู้ปฏิบัติก็ต้องปฏิบัติจนเกิดเองเป็นเองในตน แล้ว ก็ ฟัง“รู้เห็น”รสนั้นๆ ของตน จึงจะชื่อว่า“ภาวนามยปัญญา”

“อารมณ์หรือความรู้สึก”ที่เป็น“**เคหสิตโสมนัส**”หรือในเชิงสุข นั้นก็ดี ที่เป็น“**เคหสิตโทมนัส**”หรือในเชิงทุกข์นั้นก็ดี หรือที่เป็น“**เคหสิต อุเบกขา**”หรือในเชิงไม่สุขไม่ทุกข์คือว่างจากสุขจากทุกข์แต่ก็ยังเป็น แบบปุถุชนนั้น เป็นอารมณ์หรือความรู้สึกอย่างไร แค่นั้น มันจะต้อง เข้าใจและ“รู้เห็น”ของจริง สภาพที่ปรากฏให้ตน“รู้แจ้งเห็นจริง”ซึ่งใน

ความเป็น“เคหสิตะ”หรือเป็น“ความรู้สึกแบบปุถุชน”นี้ ทุกคนเคยเป็น เคยมีมาแล้วทั้งสิ้น ก็คงจะหยั่งรู้ฝึกฝนจนมีญาณรู้แจ้ง“อารมณหรือความรู้สึก”นี้ได้ละ แต่ว่าความเป็น“ธรรมรส”แบบพุทธหรือแบบโลกุตระ (เนกขัมมสิตรส) ขณะที่เรียกว่า“เนกขัมมสิตโทมนัสเวทนา”(ความรู้สึกหรืออารมณที่ยังลำบากอยู่กับการต่อสู้กับกิเลสเพราะยังกำจัดเจ้าตัวกิเลสลงไปไม่ได้) ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องเห็นความจริงอย่างลึกซึ้งซึ้งลงไปว่า แม้ลำบาก แม้ต้องต่อสู้ แต่ก็รู้ว่าตนตั้งตนอยู่บนความลำบากนั้นเพราะเหตุไร จึงเต็มใจสู้ เพราะเพื่อจะได้ลดทุกข์อาริยสัจลงไปในที่สุด จึงยอมลำบาก แม้จะแสนสาหัสก็ต้องรู้ว่า เราลำบากอย่างมีเป้าหมายตรงชัยสำคัญอยู่เบื้องหน้า และเป็นเป้าหมายที่ไม่เลื่อนลอย แต่แม่นมั่นอีกด้วย

ซึ่งในแง่ของ“ความต่าง”นั้น “เคหสิตโทมนัส”ก็มีความลำบาก แต่เป็นความลำบากที่ไม่สำคัญ ไม่รู้ตนรู้ตัวอะไรเลยสำหรับผู้ไม่มีภูมิรู้ ในการปฏิบัติธรรมหรือสำหรับผู้เป็นปุถุชนหรือชาวโลกีย์เต็มขั้น แม้บางคนจะมีสำนึกแต่ก็ไม่มีความทศทางที่จะปฏิบัติเพื่อ“ออกไป”ให้หลุดพ้นจากวงเวียนหรือวงวน(วัฏสงสาร)แห่งความลำบากของทุกข์สุขๆแบบปุถุชนนี้ได้ ยังจะหมุนวนตามประสาชาวโลกีย์ผู้ไม่พ้น“โทมนัส”ไปได้

แต่“เนกขัมมสิตโทมนัส”นั้น เป็นความลำบากที่มีสำนึกและมีความเพียรเพื่อจะละล้าง“ตัวเหตุ”ที่มันพาโทมนัสอย่างรู้เข้าหรือรู้“ตัวตน”ของมัน โดยไม่ใช่เป็น“ตัวตน”แต่เพียง“คำพูด” และทั้งไม่ใช่ละล้างอย่างสุ่มๆเดาๆ หรือไม่ใช่ละล้างอย่างเหมารวมกดข่มให้ดับไปตั้งๆแบบหนักหน่วงสมาธิทั่วๆไปที่ไม่“สัมมาทิฏฐิ”เขาทำๆกันด้วย

ส่วน“เนกขัมมสิตโสมนัสเวทนา” ซึ่งหมายถึง “ความรู้สึกหรืออารมณที่มีความยินดีความพอใจเพราะละลด‘เจ้าตัวอกุศลเหตุ’(อัตตา) ลงไปได้” จิตก็ยิ่งสะอาดจาก“อกุศลเหตุ” ยิ่งสงบจาก“อกุศลเหตุ” ยิ่งลดความลำบากลงไป ความยินดีพอใจในความสงบ เพราะ“เหตุแห่ง

ความไม่สงบ”แท้นี้ลดลงๆ เรียกความยินดีพอใจชนิดนี้ว่า “อุปสมสุข หรืออนิรามิสสุข” ผู้ปฏิบัติที่มี “สัมมาทิฐิ” และปฏิบัติจนเกิดมรรคผลจริงจะรู้จักว่ามันเป็น “สุขคนละรส” กันเลย กับ “เคหสิตโสมนัสเวทนา”

เพราะ “เคหสิตโสมนัสเวทนา” นั้น หมายถึง “ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่มีความยินดีความพอใจเพราะได้เสพสมใจตามความอยากของตน สมใจตามที่ตนยึดถือ” ความยินดีพอใจชนิดนี้เรียกว่า “โลกียสุข หรือสุขขัลลิกะหรืออามิสสุข” ความรู้สึกยินดีแบบนี้ชาวโลกีย์หรือชาวปุถุชนสามัญชาวบ้านชาวโลกเคยเกิดเคยมีกันทุกคน จึงเรียกรสอย่างนี้ว่า “โลกียรส” หรือ “อารมณ์หรือความรู้สึกที่เป็นไปอย่างชาวบ้านสามัญ”

ยังเป็น “เนกขัมมสิตอุเบกขาเวทนา” ซึ่งหมายถึง “ความรู้สึก หรืออารมณ์ที่มีความวางเฉยหรือเป็นกลางๆ” เพราะละลด “เจ้าตัวอกุศลเหตุ” (อัตตา) ลงไปได้จนหมด “อกุศลเหตุ” แล้วก็เดียว ซึ่งอารมณ์ “วางเฉย หรืออารมณ์กลางๆไม่ผลึกไม่ดูดีใดๆ” ชนิดที่ผู้ปฏิบัติมี “อารมณ์วางเฉย” ในขณะที่มี “ความรู้สึกเฉยๆ” นั้น ก็ “ยังรู้ร่วมอยู่กับเหตุปัจจัยที่สามารถทำให้ผู้ไม่บรรลุนิพพานได้” นั้นด้วย ไม่ใช่ “วางเฉย” คือไม่เอาด้วย

ซึ่งถ้ามันเป็นผู้ยังไม่บรรลุนิพพาน “เนกขัมมสิตอุเบกขา” จริง หากกระทบสัมผัสสัมพันธ์ “เหตุปัจจัย” นี้แล้ว จะ “รู้สึกเฉยๆ” โดยไม่หวั่นไหว หรือไม่เกิด “จิตกระเพื่อม” ไม่ได้ ซึ่งอาจจะกระเพื่อมเพราะเกิดราคะมูล หรือเพราะโทสมูล แต่ “เนกขัมมสิตอุเบกขา” นี้จะอยู่กับ “เหตุปัจจัย” นั้น ได้อย่างสง่าผ่าเผยภาคภูมิ จิตสงบแต่ “รู้แจ้งแจ่มใสมีไหวพริบปราดเปรียว” เพราะไม่มี “ตัวตน” ที่เป็น “ตัวอกุศลเหตุ” โดยไม่ต้องหนีห่าง ไม่ต้องกดข่ม ไม่ต้องอดทน ไม่ต้องทำใจในใจอะไรอีก ไม่ต้องทำบัดๆ ไม่ต้องทำลึ้มๆ ไม่ต้องทำที่เป็นทั้งๆมัน ไม่ต้องทำเป็นไม่เอาด้วย แต่เอาด้วยชนิดอยู่เหนือฤทธิ์เดชโลกีย์นั้นๆ ได้อย่างแข็งแรงไม่หวั่นไหว

และต่างกับ “เคหสิตอุเบกขาเวทนา” ที่หมายถึง “ความรู้สึก

หรืออารมณ์ว่างเฉยหรือเป็นกลางๆ เพราะอวิชชา เพราะจิตมัน“พักยก” เพราะไม่รู้ตัว เพราะไม่สนใจเรื่องนั้นในช่วงนั้น เพราะทำสิ่งๆ นั้นไป เพราะทำบ้างอารมณ์อะไรที่เข้ามาเป็นนามมีขณะนั้นออกไปชั่วคราวขยลย ซึ่งไม่ใช่การละลด“เจ้าตัวอกุศลเหตุ”ลงไปได้จนหมด“อกุศลเหตุ”แล้ว อย่าง“เนกขัมมสติอุเบกขา”เลย

ดังนั้นอารมณ์“ว่างเฉยหรืออารมณ์กลางๆ ไม่ผลึกไม่ดูดีใดๆ” ชนิดที่ผู้ปฏิบัติมี“ความรู้สึกเฉยๆ” อย่าง“รู้แจ้งในเหตุปัจจัยนี้เป็นอย่างดี” ซึ่งถ้ามันเป็นผู้ยังไม่บรรลู่“เนกขัมมสติอุเบกขา”จริงแล้ว หากกระทบสัมผัสสัมพันธ์“เหตุปัจจัย”นี้แล้ว จะ“รู้สึกเฉยๆ”โดยไม่หวั่นไหวหรือไม่เกิด“จิตกระเพื่อม”ไม่ได้ แต่ผู้มี“เนกขัมมสติอุเบกขา”นี้จะอยู่กับ“เหตุปัจจัย”นั้นได้อย่างสง่าผ่าเผยภาคภูมิจิตสงบแต่“รู้แจ้งแจ่มใสมีไหวพริบปราดเปรียว” เพราะปฏิบัติกระทั่งสามารถ“ดับตัวตน”ที่เป็นอกุศลได้

ฐาน“เนกขัมมสติอุเบกขา”นี้ เป็น“ความไม่มีตัวตน”ระดับหนึ่ง เป็นการเริ่มต้นหยั่งลงสู่แดน“นิพพาน”ทีเดียว ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิบัติ“สติปัฏฐาน ๔”เมื่อพิจารณา“เวทนาในเวทนา”เกิดผลจน“ละมิจฉาทิฏฐิ”ได้ แล้วก็ปฏิบัติสูงขึ้นให้“ละสักกายทิฏฐิ” อันก็คือ“ละตัวตน หรือละอัตตา”ได้เป็น“เนกขัมมสติเวทนา”ที่สูงขึ้นๆ เจริญขึ้นไปเรื่อยๆ กระทั่งถึง“เนกขัมมสติอุเบกขา”นี้ เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่เข้าเขตทำให้“ไม่มีตัวตน”หรือถึงฐาน“อนัตตา” เพราะการปฏิบัติมีผลของ“เนกขัมมะ”จนถึงขั้นนั่นเอง

ซึ่งมาถึงขั้นนี้ ก็คงจะสังเกตได้แล้วว่า มันเข้าข่าย“อนัตตา”แล้ว โดยการได้ละ“สักกายะ”อันหมายความว่า“การรวมเข้าเป็นตน”มีผลจริง ดังนั้นละ“สักกายะ”ก็คือละ“ตัวตน”หรือ“อัตตา”นั่นเองมาเรื่อยๆ

เมื่อสามารถปฏิบัติจนกระทั่งถึงขั้น “รู้เห็น”ด้วยความเป็น“อนัตตา”(อนัตตโต)มาได้ปานะนี้ จาก“อิตตานุกิฏฐิสสูตร”ที่ได้พูดกัน

มาแล้ว ก็ตรงกับคำตรัสของพระพุทธเจ้า ดังนั้น ผู้ปฏิบัติจึงจะต้องตรวจจรรยาพิจารณาให้ละเอียดลอบเป็นที่สุดทั้ง“ภายในกาย” ทั้ง“เวทนาในเวทนา” ทั้ง“จิตในจิต” ทั้ง“ธรรมในธรรม” เพื่อจะได้ละล้าง“อัตตา” เศษเหลือในลักษณะใดๆไปให้ได้หมดสิ้นเกลี้ยงสัมบูรณ์

สูตรสุดท้ายนี้ พระพุทธเจ้าจึงตรัสถึง **“อัตตานทิฏฐิ”** ซึ่งก็คือ **“ความตามเห็นว่าเป็นอัตตา”** เท่ากับเป็นการกำชับผู้ปฏิบัติให้ตรวจจรรยา“ตามเห็น”ว่า ยังมีสิ่งมีส่วนเหลือใดอีกที่ยังหลงเหลือเป็น“อัตตา” แล้วก็ต้องปฏิบัติ **“ละเหตุ”** นั้นๆ กระทั่ง“รู้”(ซานาคิ)“เห็น”(ปัสสติ) **“ด้วยความเป็นอนัตตา”**(อนัตตโต)ให้หมดจบสมบูรณ์เสีย

หากผู้ปฏิบัติได้กระทำ“อาเสวนา-ภาวนา-พหุสิกัมมัง” อย่างครบครันเพียงพอก็เป็นอัน“จบกิจ”บรรลุสูงสุด“อาเสวนา”หมายความว่า การติดตาม การอยู่ร่วม การคบคุ่น ซึ่งก็คือ อยู่ร่วมกับอย่างนั้นหรืออยู่ร่วมกับการปฏิบัติอย่างนั้น อย่าหนีห่างไป หรืออยู่ร่วมกับองค์ประกอบที่เราเคยอยู่นั้นแหละ คือทำให้คุ่นให้เคย และ“ภาวนา”หมายความว่า การทำให้มีขึ้น การทำให้เป็นขึ้น การทำให้เกิดผลนั้นหรือความเจริญนั้นให้ได้อยู่ๆ ส่วน“พหุสิกัมมัง”ก็หมายความว่า กระทำให้มากๆ เข้า

เพราะฉะนั้น เมื่อเราสามารถทำได้ถึงขั้น **“ด้วยความเป็นอนัตตา”** ปานฉะนี้ เราก็ต้องทำอย่างนี้แหละให้คุ่นให้เคย(ภาวนา) ทำให้เกิดผลนั้นให้ได้อยู่ๆ(ภาวนา) และทำให้มากๆ เข้า(พหุสิกัมมัง)

จึงเป็นการสั่งสม“ผล”ไปเรื่อยๆ การเกิด“ผล”ที่สั่งสมลงไปๆนี้ สิ่งที่สั่งสมลงไปจึงคือ“อดีตกรรม”ที่เราทำจริง เมื่อเราสามารถทำได้เป็นผลถึงขั้น“อนัตตา” ก็เท่ากับเราสั่งสม“อนัตตา”ลงไปใน“อดีต” ยิ่งทำซ้ำได้ก็จะยิ่งฆ่าบอง ยิ่งทำให้มากๆ ยิ่งเท่าใดก็ยิ่งมั่นคงที่ยังแท้ แน่นอนยิ่งขึ้นๆ

สูงมาถึงขั้นนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงบอกวิธีให้ผู้ปฏิบัติตรวจ“ผล”

เพื่อความแน่ใจแน่ชัด และเที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐา) ยั่งยืน,มั่นคง (สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ไม่กลับกำเริบ”(อสังกุปป)

“เวทนา ๑๐๘” จึงเป็นการพิจารณา“เวทนาในเวทนา”ด้วยการปฏิบัติให้มากให้ยิ่งและเจาะลึกตรวจตรากันไปถึง ๓ กาล คือ **อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต** จึงจะเป็นการยืนยันขั้นสัมบูรณ์

สังสมอนัตตา

ดังนั้น หากผู้ปฏิบัติได้กระทำสังสม“ผล”ซึ่งสรุปง่าย ๆ ก็คือ สังสม “อนัตตา”ลงเป็น“อดีต”ให้มาก เป็นพันครั้งหมื่นครั้งแสนครั้ง ล้านครั้ง กระทั่ง..เที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐา) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ปลอดภัย,ไม่กลับกำเริบ”(อสังกุปป)

แม้จะทำใน“ปัจจุบัน”ใดก็ทำได้อย่าง..เที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐา) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ปลอดภัย,ไม่กำเริบ”(อสังกุปป) ดังเดิมเหมือนเดิมเสมอ

เพราะฉะนั้น “อนาคต”ก็เป็นอันแน่นอนว่า จะทำอีกเมื่อไหร่ๆ อีกก็ครั้งๆ ก็..เที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐา) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ปลอดภัย,ไม่กลับกำเริบ”(อสังกุปป)

คำว่า..เที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐา) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอา

ชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ปลอดภัย,ไม่กำเริบ”(อสังกุปป)ทั้งหลายที่ใช้ในที่นี้ จึงหมายถึง“ความสำเร็จ”(ผลธรรม)ที่สามารถทำได้แล้วนั้น ต่างหาก ที่..เที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐุ) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ปลอดภัย,ไม่กลับกำเริบ”(อสังกุปป)

ล้วนเป็นเรื่องของการทำ“อนัตตา”นั้น ต่างหาก ที่ทำได้อย่างเที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐุ) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต) ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม) ที่สุด“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”(อสังหิร) และ“ปลอดภัย,ไม่กำเริบ”(อสังกุปป) ซึ่งไม่ใช่หมายความว่า“อัตตา”เที่ยง,แท้(นิจจัง) ถาวร,คงที่(ฐุ) ยั่งยืน,มั่นคง(สัสสต)... ฯลฯ ตามที่หลงสับสนไปนั้นไม่

เพราะฉะนั้น“ไตรลักษณ์”แบบโลกุตระ ที่ได้อธิบายมายืดยาวถึงตรงนี้ เมื่อปฏิบัติจนเกิดผลสูงสุดขั้น“อนัตตา-ไม่มีตัวตน” จึงเท่ากับ“สูญจากตัวตน” ที่เคยได้ยึดกันมาแล้วก็คือคำว่า“สูญญตา”นั่นเอง และ“สูญญตาหรืออนัตตา”นั้นๆก็จะเป็น“นิจจังและปรมังสุขัง”ที่เดียว เพราะรู้แจ้งชัดจริงใน“อัตตา”ที่เป็น“ความไม่จริงไม่เที่ยงไม่แท้”อันเรา**หลงยึดถือ** และแล้วเราก็ศึกษากระทั่งมี“วิชา”สามารถ“ดับอัตตา”นั้นๆได้อย่างประจักษ์สิทธิ์ ชนิดสามารถรู้แจ้งชัดเจนทั้ง“อัตตาอดีต”ที่เราหลงยึดมาจริง รู้แจ้งทั้ง“อัตตาปัจจุบัน” ทั้งที่จะไม่มี“อัตตาอนาคต”

เพราะสามารถทำลาย“อัตตา”กระทั่งเป็น“อนัตตา”ได้แล้ว สิ่งสมลงเป็น“อดีต”อย่างยาวนานเพียงพอ แม้“ปัจจุบัน”ก็เห็นแจ้งในความเป็น“อนัตตา”อยู่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนไป ดังนั้น ใน“อนาคต”ก็ย่อมเป็น“อนัตตา”อย่างมั่นคงถาวรตลอดไป เหมือนเรามี“ความจริง”อยู่ในมือชัดๆดังๆ เช่น

เรามี“ความจริงที่เป็นอนัตตา” ๑๐๐ (อดีต) + ๑ (ปัจจุบัน)
 เราก็สามารถคำนวณได้ชัดเจนว่า อนาคต ก็ต้องเป็น ๑๐๑
 ยังมี“ความจริงที่เป็นอนัตตา” ๑๐๐๐ (อดีต) + ๑ (ปัจจุบัน)
 เราก็สามารถรู้ได้ยิ่งแม่นมั่นว่า อนาคต ต้องเป็น ๑๐๐๑

เพราะฉะนั้น เมื่อ“อดีต”เราทำ“อนัตตาหรือสัจจกถา”มาได้
 ตั้งร้อยครั้งพันครั้งหรือนับไม่ถ้วน และ“ปัจจุบัน”เราก็ยังทำ“อนัตตา
 หรือสัจจกถา”ยืนยัน“ความจริง”(ตถตา)“มันเป็นเช่นนั้นเอง”(ตถตา)
 อยู่ ไม่มีความแปรเปลี่ยน(อวิตถตา) ไม่มีความเป็นอื่น(อนัญญตถตา) เป็น
 อยู่อย่างนั้นได้โดยไม่ยากไม่ลำบาก หรือง่ายตายแคล้วคล่อง เป็น
 อย่างนั้นๆได้เองยิ่งกว่าอัตโนมัติด้วยซ้ำ เราก็ย่อมจะคำนวณรู้ได้แน่นอน
 ว่า “อนาคต”จะเป็นอย่างไร

อดีตก็อนัตตา + ปัจจุบันก็อนัตตา = อนาคตก็ย่อมอนัตตา

นี่คือเครื่องชี้การ“จบกิจ” เพราะทั้งอดีตทั้งปัจจุบันและทั้ง
 อนาคต ล้วนยืนยันความเป็น“อนัตตา”[“อนัตตา”นี้เป็นสภาพหนึ่งของ
 ความเป็น“นิพพาน”]ให้เราผู้ได้“ผลธรรม”รู้แจ้ง“ความจริง”อันสัมบูรณ์
 ว่ามีคุณลักษณะ“เที่ยง,แท้”(นิจจัง)“คงที่,ถาวร”(ฐวัง)“ยังยืน,ตลอดกาล”
 (สัสสตะ)“ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา”(อวิปริณามธัมม)เป็นการแสดง
 สภาพย่ำช้ำอยู่ชัดๆ ถึง...การ“ไม่มีทุกข์เพราะไม่มีตัวตนของเหตุแห่ง
 ทุกข์”(อนัตตา)นี้ปรากฏยืนยันอยู่อย่าง“เที่ยง(นิจจัง)-คงที่(ฐวัง)
 -ยังยืน(สัสสตะ)-ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม)-ไม่มี
 อะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้(อสังหิร)”ทั้งอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต
 แล้วเด็ดขาด

ซึ่งจากพระไตรปิฎก เล่ม ๓๐ ข้อ ๖๕๙ ที่ชี้บอกถึงคุณลักษณะ
 ว่า “นิพพาน” นั้นกล่าวถึงคำว่า “นิจจัง”ก็ดี “ฐวัง”ก็ดี “สัสสตะ”ก็ดี
 “อวิปริณามธัมม”ก็ดี ตลอดจนคำว่า“อสังหิร”ซึ่งหมายความว่า ไม่มี

อะไรๆจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้ ก็ตาม ดังที่กล่าวถึงมาข้างต้นนั้น ล้วนชี้บอกถึงคุณลักษณะของ“ความจริง”ที่ได้แล้วเป็นแล้วคือ **“ความไม่มีตัวตน”**ซึ่งได้แก่**“อนัตตา”** นั่นต่างหากที่**“เที่ยง,แท้”**(นิจจัง) **“คงที่,ถาวร”**(ธวัจ) **“ยั่งยืน,ตลอดกาล”**(สัสสตะ) **“ความไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา”**(อวิปริณามธัมม) หรือ**“ไม่มีอะไรจะมาเอาชนะหรือหักล้างได้”**(อสังหิร) **“ไม่กลับกำเริบ”**(อสังกุปป)

ไม่ได้ หมายความว่า **“นิพพาน”**จะไป**มี“ตัวตน”** ขึ้นมา**“เที่ยง, คงที่,ยั่งยืน ฯลฯ”**เป็น“เมืองนิพพาน”เป็น“กายทิพย์”นิรันดรอะไรนั้นหรือออกแต่กลับเป็นว่า..ที่เป็น**“นิพพาน”**นั้น **เพราะ“ความไม่มีตัวตน”**ต่างหาก ที่..เที่ยง,คงที่,นิรันดร ฯลฯ

ดังนั้น“นิพพาน”จึงเป็น“อนัตตา”ด้วยประการฉะนี้แล

นั่นคือ **“นิพพาน” ย่อมไม่ใช่หรือไม่เป็น“อัตตา”**

แต่กลับ“ดับสิ้นอัตตา”อย่างเป็น“สูญ”ชนิดสะอาดสนิทสมบูรณ์ด้วยซ้ำ

เพราะ..“อดีต”ก็สูญมาแล้วด้วยสามารถอย่างดีเยี่ยมไม่บกพร่องตลอดสาย + “ปัจจุบัน”ก็สูญได้“อย่างเป็นเอง”(ตถตา)เป็นได้ อย่างนั้นจริง(ตถตา) ไม่แปรเปลี่ยน(อวิตถตา) ความเป็นอย่างอื่นไม่มี (อนัญญตตา) มีแต่ว่า...เมื่อมีสิ่งนี้คือ“นิพพาน”เป็นเหตุ จึงจะมีสิ่งนั้นอันก็คือ “นิพพาน”นั่นเองเป็นผลสืบต่อไป หากสิ่งนี้คือ“นิพพาน”ไม่มี สิ่งต่อไปคือ“นิพพาน”ก็ไม่มี(อิทัปปัจจยตา) หรือมีสิ่งที่เป็น“นิพพาน”ชนิดไม่ถูกต้องเป็นเหตุ สิ่งที่เป็น“นิพพาน”ชนิดไม่ถูกต้องก็ต้องมีเป็นผลต่อไป

ตามที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่า

เมื่อ**“อดีตที่เที่ยงหรือ‘คงที่’มามากมาย + ปัจจุบัน = อนาคต”**

และ **อนัตตา = สูญญตา หรือ = สูญ**

เพราะฉะนั้น **“อนาคต”ก็แน่ยิ่งกว่าแน่ว่าต้อง“สูญ”**

จากหลักฐานความจริงที่มี $อดีต + ปัจจุบัน = อนาคต$

อันมีค่าเท่ากับ $อนัตตา + อนัตตา = อนัตตา$

นักคณิตศาสตร์อาจจะท้วงว่า สมการข้างบนนี้“ผิด”

มันต้อง $อนัตตา + อนัตตา = ๒ อนัตตา$ จึงจะ“ถูก”

แต่ในกรณีนี้ เพราะว่า $อนัตตา = สุนฺญตา = ๐$

เพราะฉะนั้นก็เท่ากับ $สุนฺญตา + สุนฺญตา = สุนฺญตา$

นั่นคือ $๐ + ๐ = ๐$

ชนิดเที่ยงแท้ถาวรด้วย มี“ของจริงหรือความจริง”รองรับ
เป็น“ความปรากฏ”(ภาว)แก่ผู้ปฏิบัติบรรลุสัมบูรณ์อยู่โดยัง

หมายความว่า “อัตตาอดีต”ของเรา เราก็สามารถดับได้อย่าง
มั่นใจ อ่านจากอดีตของตนจนมั่นใจมามากมาย มานานเพียงพอแล้ว
ว่า“มันดับสนิท” แม้“อัตตาปัจจุบัน”ก็“ดับอยู่” ไม่ได้แปรเปลี่ยน ชนิด
เป็นจริงได้เองหรือเป็นอัตโนมัติยิ่งด้วยซ้ำ

$อดีต + ปัจจุบัน = อนาคต$

จึงเท่ากับ $๐ + ๐ = ๐$ แนนอนสัมบูรณ์ นี่คือการจบกิจที่ต้องรู้ด้วยตน

พระพุทธเจ้าทรงสอนเราไว้ละเอียดมีเครื่องตรวจสอบ“ผลธรรม”
ด้วย“กาละ”ทั้ง $อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต$ ถึง ๓ กาล ด้วยประการฉะนี้

และผู้สามารถทำ“ผล”สำเร็จได้ก็เป็น“นิพพานัง ปรมัง สุขัง”

คือ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่งหรือยิ่งกว่าสุขของโลกีย์ ที่ผู้ทำสำเร็จ
นั้นๆเป็นผู้มี“ธรรมรสที่สุขอย่างยิ่ง”นั่นเอง และจะเป็น“รสสงบ”ที่ชื่อ
ว่า“**สุนฺญตวิหาร**”อย่างพิเศษ เพราะเป็น“เครื่องอยู่ที่สุญหรือว่างจาก
อกุศลเหตุสนิทแล้ว”เป็น“สุนฺญตารมณ”ของคนปกติมีชีวิตสามัญ ซึ่ง
มันมี“อารมณเป็นสุญ”เพราะความเป็น“อนัตตา”หรือเพราะ“ความไม่มี
ตัวตน”ของกิเลสต้นเหตุอุปาทานแล้วอย่างสุญสนิทเที่ยงยั่งยืนถาวรคงที่

“สุญ”ที่ว่านี้ ไม่ใช่“สิ่งสร้าง”หรือ“นิमित”หรือไม่ใช่

“อารมณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาสัจจิต” ด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งต้อง “ทำวิธี” ตามที่เคยทำมานั้น กระทั่งเกิด “อารมณ์ว่างๆ หรือนิมิตว่างๆ” มาให้ตนเสพ อย่างไม่รู้แล้วรู้เสร็จ [จะ “ว่าง” อย่างรูปฌานหรืออรูปฌานก็ไม่ใช่ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ เป็นอารมณ์ของ ‘ฌาน ๔’ แห่งรูปฌาน หรืออากาสาณัญญาตนะ ไปจนกระทั่งเนวสัทธัญญาตนะตัญญาตนะ แห่ง อรูปฌาน หรืออัสถุณีย์ ก็ตาม] **ไม่ใช่ “รูปฌาน” หรือ “อรูปฌาน” ที่ได้ รับการ “สร้าง” ขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ อันโบราณาจารย์และฤษีเก่าก่อน พากันคิด “สร้าง” ขึ้นใส่จิต ซึ่งมีกันมานานแล้ว แม้สมัยใหม่ก็มีผู้ค้นหา วิธีใหม่ๆ “สร้างอารมณ์ว่างๆ” นี้ขึ้นด้วยวิธีใหม่อีกมากมาย**

ไม่ใช่ “ภพ” ที่เป็น “รูปภพหรืออรูปภพ” ซึ่งผู้จะได้อาศัยต้อง สร้างขึ้นมาให้แก่ตนอีกที ไม่ใช่ “ชาติ” ที่ต้องมีความเกิดซ้อนขึ้นมาเสพ สมสุขสมบำเรอตนอยู่ในจิตเหมือน “โลกียรส-โลกีيارมณ” **แต่ เป็นการ “ดंबरสโลกีย์-ดับชาติโลกีيارมณ-สิ้นภพโลกีย์” ในตนสนธิท ขนิตเที่ยงแท้ถาวรยั่งยืน** ไม่ต้องไป “ทำเอา” จึงจะได้ อยู่ไม่จบกิจสักที ไม่ต้องไปทำด้วยวิธีอย่างที่เคยทำเพื่อให้เกิด “อารมณ์สูญ” ขึ้นมาอีกแล้ว **“สูญญตวิหาร” หรือ “อารมณ์สูญ” ปรินิพพานมันได้แล้วได้เลย ได้แล้วมันสำเร็จแล้ว “จบกิจ” แล้ว เป็นสภาพ “ปกติ” แล้ว ไม่ต้อง ทำใดๆ เพื่อให้เกิด “อารมณ์สูญ” ขึ้นมาให้แก่ตนอีกแล้ว**

ซึ่งในความละเอียดลึกซึ้งนี้นักปฏิบัติที่ปฏิบัติแบบนั่ง “สมาธิ” ทั้งหลายนั้น จะต้อง “สร้างภพ-สร้างอรูปภพ” ให้แก่ตนเสพจนสำเร็จ แล้วหลงว่า “รูปหรืออรูปที่สำเร็จด้วยใจ” (มโนมยอตตาทหรืออรูปอตตาท) นั่นคือ “อารมณ์วิมุติ-อารมณ์นิพพาน” แล้วก็เฝ้าทำเฝ้าสร้างอยู่อย่างนั้นให้ ข้ำของข้านาญ เมื่อได้ “อารมณ์ว่าง” ซึ่งก็แล้วแต่ใครจะ “ยึด” เอา อารมณ์ว่างขนาดไหน ก็แต่ละของใคร บ้างก็ “ยึด” เอาตั้งแต่ “อารมณ์ ฌาน ๔” ที่มี “อุเบกขาเป็นอารมณ์” ว่านี่คือ “นิพพาน” บ้างก็เอา “อรูป

มาน” ขึ้นได้ขั้นหนึ่งก็คือ“นิพพาน” เช่น เอา“อากาสาัญญาตนะ” เป็น“นิพพาน” หรือหลงยึดกันไปเอา“อากิญจัญญาตนะ” หรือไม่ก็ยึดเอา“เวสฐัญญานาสัญญาตนะ” ก็มีกันมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์จนวันนี้

หรือแม้แต่“สมมุตินิมิต”ใหม่ๆที่คิดว่า เป็น“ความละเอียด ความว่าง”หรือ“ความวิเศษ”อย่างใดก็ตามแต่ผู้หนึ่งจะนึกฝันเอา เมื่อ“สมมุติ”ได้แล้วก็เพียร“ปั้นสร้างใสในใจ”ที่นั่นสมาธินั่นแหละจนกระทั่งสำเร็จในใจ ผู้ที่“สร้างรูปภพ-สร้างอรูปภพ”ตามที่ว่านี้มีอยู่มาก เกือบก่อกล่นวงการนักปฏิบัติธรรม จึงหลงวิมานสวรรค์ หลง“เมืองนิพพาน”หลง โดยนัยนี้กันมากมายดาษดื่น ในหมู่เหล่าที่ปฏิบัติด้วยการยึดว่า“นั่งสมาธิ”เอาที่แหละ จึงจะเป็นทางไปนิพพาน ไม่มีทางอื่น

หรืออีกอย่างที่หลงติดหลงยึดกันอยู่มาก ก็คือ..มีผู้สามารถรวม“พลังงานสมาธิในจิต”ได้ แล้วเอาไปใช้งานรักษาไข้บ้าง ทำนายบ้าง ทำโน่นทำนี่อะไรต่างๆ ซึ่งพลังงานสมาธิอันเป็นพลังงานทางจิตรวมได้เป็นพิเศษ ย่อมเกิดความสามารถพิเศษที่ทำอะไรต่ออะไรได้เกินกว่าสามัญ ก็เป็นได้ มีกันเกือบเมือง เรียกชื่อว่า แสงอย่างนี้ พลังอย่างนั้นอะไรต่ออะไรไปนานา ซึ่งมีผลจริงบ้างก็มี ไม่จริงบ้างก็มาก ก็หลอกกันบ้าง มีส่วนจริงบ้างบางส่วน เพราะคนเหล่านี้ยังไม่หมดกิเลส ไม่ได้ปฏิบัติลดกิเลส อย่าง“สัมมาทิฐิ” ย่อมไม่สามารถลดกิเลสได้จริง จึงยังไม่มีหลักประกันที่แท้จริง ย่อมยังมี“มานะ”มี“อัตตาที่เป็นกิเลส”แน่นอน ดังนั้นก็ย่อมไม่บริสุทธิ์ซื่อสัตย์จริง เรื่องอย่างนี้ที่พากันหลงติดหลงยึดกันไปกับ“ผล”พลอยได้พวกนี้ เห็นเป็นเรื่องวิเศษ ก็หลงกันอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง เป็นเรื่องหลงยึดหลงติดกันไปเสียเวลาเป็นชาติแล้ว ชาติเล่ากันมานานแสนนานแล้ว

การปฏิบัติธรรมแบบพุทธนั้น **ไม่ใช่ไป“สร้างภพ-สร้างชาติ”** **ขึ้นมามาก แต่“ล้างภพ-อบชาติ”กันต่างหาก** จึงจะถึงความเป็น“อนัตตา”

ได้จริง ตามที่ได้อธิบายมายืดยาวนานนั้นแหละ ต้องตรวจสอบให้ถี่ ทั้งสภาพที่ได้“ผล”จริงนั้นๆ ว่าตรงตาม “ปฏิจสุมุปาท” ทั้งสาย“อนุโลม” (หมุนไปตามลำดับปกติ) และสาย“ปฏิโลม”(หมุนทวนกลับทิศ) ทวนไปทวนมา อย่างละเอียด เป็น“ปรีวัฏฐ์” ว่าได้“**ดับชาติ-ดับภพ-ดับอุปาทาน-ดับตัณหา-ดับเวทนาในเวทนา**” กระทั่งสามารถ“**ทำใจในใจได้อย่างแยกกายถ่องแท้**”(โยนิโส มนสิการ) จนดับ“**ตัวตน**” หรือที่สำคัญคือได้“**ดับเหตุที่ทำให้เกิดตัวตน**” นั้นๆ ชนิดแหม่มั่นคั่นตายกันจริงหรือไม่ ซึ่งมีความลึกซึ้ง“**เชิงซ้อน**” อยู่ในการ“**หมุน**” ทวนไปทวนมา ทั้งในทิศตามและทิศทวนนั้นๆ

การ“**หมุน**” รอบแล้วรอบเล่าที่มี“**เชิงซ้อน**” เช่นนี้ เรียกว่า “**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน**” หรือ“**ปรีวัฏฐ์**” ที่มีความเป็น“**ปฏินิสสัคคะ**” (ย้อนกลับ, สลัดคืน) สอดซ้อนสลับไปสลับมา ย้อนไปย้อนมา ดูเหมือนมัน“**ย้อนแย้ง**” กลับไปกลับมาอยู่ในที่ แต่ไม่ใช่การกลับกลอกหลอกหลวง “**ปฏินิสสัคคะ**” ชั้นสูงนี้จึงเป็น“**สัจจะย้อนสภาพ**” ซึ่งออกจะดูยากสำหรับผู้ภูมิยังไม่ถึง ว่านี่คือ “**สภาพหมุนรอบเชิงซ้อนที่ย้อนไปย้อนมา ทว่าสูงขึ้น**” อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่“**ย้อนกลับไปลงสู่ต่ำ**” ที่เป็นการเวียนกลับของความเสื่อมหรือตกต่ำ แต่ทวนย้อนที่เป็นรอบสูงขึ้น

สำหรับ“**อารยสัจ ๔**” ก็เป็น“**ปฏินิสสัคคะด้วยปรีวัฏฐ์ ๓**” คือ หมุนรอบเชิงซ้อนแล้วๆ เล่าๆ จนเห็นแจ้ง ครบทั้ง“**สัจจญาณ**”(ความรอบรู้ในสัจจะ) ทั้ง“**กิจจญาณ**”(ความรอบรู้ในการปฏิบัติที่ได้กระทำจริง) ทั้ง“**กตญาณ**”(ความรอบรู้ในผลที่เสร็จลงแต่ละครั้งครา แล้วก็สมบูรณ์ขึ้นจนมันคงมันใจเที่ยงแท้เป็นที่สุด) ผู้ที่รู้จัก“**สัจจะ**”(อารยสัจ) และได้ปฏิบัติจนเกิด“**สัจจญาณ**”จากการปฏิบัติก็จะเพิ่มพูนการปฏิบัติอันเป็น“**กิจ**”ที่จะต้องทำให้เจริญพัฒนายิ่งขึ้น ในขณะที่ปฏิบัติก็มี“**ญาณ**”ตรวจ“**กิจ**” ที่ตนทำไปตลอดไปไม่มกราบ และไม่ให้เกิดพลาด จึงชื่อว่ามี“**กิจจญาณ**”ในการปฏิบัติ ต่อเมื่อ“**เสร็จแล้ว, จบกิจ**” ก็มีภูมิรู้แจ้งของตนเองชัดเจนว่า“**จบจริง**” อย่าง

มีหลักฐานเพียงพอที่จะมั่นใจเพราะมั่นคง, ยั่งยืน, เทียบเท่า ฯลฯ ตั้งได้
อธิบายมาแล้ว นั่นคือมี“กตญาณ” สมบูรณ์

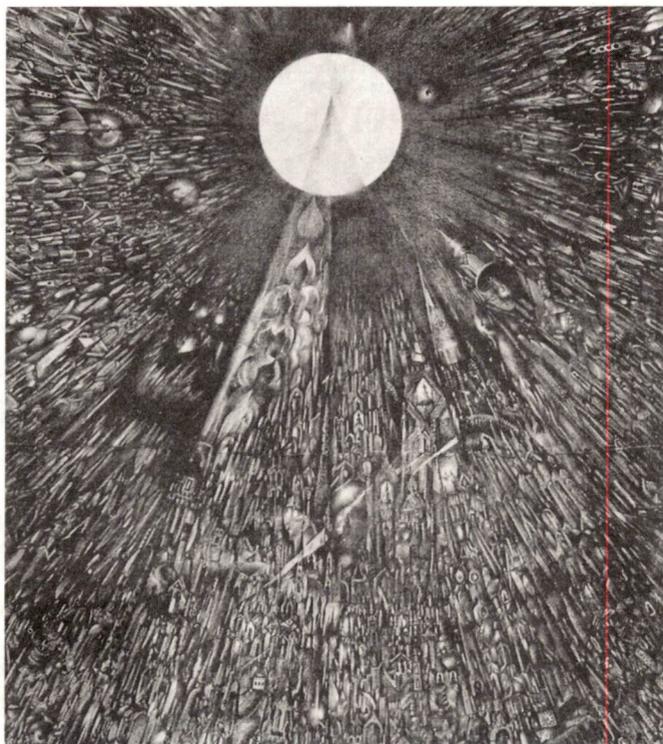
ผู้มี“กตญาณ” สมบูรณ์แข็งแรงมั่นคงแล้วจริง สามารถ
“ย้อนกลับ”หรือ“กลับคืน”ไปมีไปเป็นร่วมกับหรือเหมือนกับคนผู้ที่ยังมี
พฤติกรรมปุถุชนสามัญได้ชนิด“ไม่เป็นทาสสภาพนั้นๆ”ด้วยใจที่บริสุทธิ์
จริง เรียกว่า “ปฏินิสสัคคะ”หรือ“สัจจะย้อนสภาพ” เช่น กลับไปทำใน
สิ่งที่เคยละเคยเลิกมาแล้ว เป็นต้น แต่การย้อนกลับไปทำคราวนี้ มัน
ไม่ใช่“กลับกลอก”หรือ“กลับไปทำ”เพราะตนตกต่ำ หรือตนทำเพราะ
ประโยชน์ตน ตนทำเพราะจะได้เสพอารมณ์โลกียสุขในการทำนั้น
จะเป็นเช่นนั้นหามิได้ ท่านผู้นี้“ทำ”เพราะประโยชน์ผู้อื่น หรือแม้จะ
เป็นประโยชน์ตนก็มีภูมิพอจริงๆ ตนต้องรู้ชัดในการ“ทำ”นั้นๆว่าตนจะ
ได้ประโยชน์สูงขึ้นอย่างแท้จริงอย่างไร จะมีใช้ตน“ทำ”เช่นนั้นเพราะ
ลอกคนอื่นเพื่อแอบแฝงเสพสมให้แก่กิเลสตนเองเป็นแน่แท้

“ปฏินิสสัคคะ”นั้นเป็นคุณธรรมขั้นปลายซึ่ง“ทำ”เพื่อประโยชน์
ผู้อื่นที่ยิ่งๆขึ้นสู่รอบกว้างหรือนัยลึกซึ้งขึ้น เป็นการขยายผล จะมีใช้
“ทำ”เพื่อลอกใครเป็นอันขาด

สภาพดังกล่าวนี้ต้องเป็นเรื่องของ“ญาณ”อันแท้จริงของคนจริง
ซึ่งมันเป็น“ช่องทาง”ที่คนลอกหลวงจะใช้เป็นเชิงชั้น“ลอก”ผู้อื่นได้
หากผู้นั้นไม่ใช่ผู้ปฏิบัติที่ซื่อสัตย์ต่อการปฏิบัติจริง

ในหลักธรรม“อารยสัจ ๔” ซึ่งมี“โพธิปักขิยธรรม ๓๗”เป็น
ภาคปฏิบัติสำคัญ และต้องตรวจตาม“ปฏิจจสมุปบาท ๑๒” หรือต้องมี
หลักอื่นๆประกอบอีกก็หลักก็ตาม อันจะให้เกิด“ไตรลักษณ์”ครบครัน
ก็ต้อง“พิจารณาเวทนาในเวทนา” ต้อง“สังสมอนัตตา”ตามที่ได้อธิบาย
มาพอสมควรแล้วนั้นทั้งนั้น

สรุป ก็คือ ผลที่ได้ “นิพพาน”ต้องเป็น“อนัตตา”หรือ“สุญญตา”

🔑 ฟังคนที่หมดอดตา

“อนัตตา”จึงเป็น“ผล”แท้ ที่“ผู้ใดทำได้”นั้นก็เป็นเรื่องของ “ผู้ทำได้ ก็ได้อะไร”นั่นของตงๆ” ก็นั่นแหละคือ “คนของตงเป็นทีฟัง ของตง” ซึ่งจะไม่ใช่“ตง”ต้องเป็น“อดตา”เกิดวณเวียนซ้ำซ้อนขึ้นมาอีก ไม่รู้แล้วรู้เสริจ เพราะที่ฟังนั้น“ฟังผลที่กำจัดตัวตง” จนถึงขั้น“ไม่มี ตัวตง”ต่างหาก ไม่ใช่ฟังผลที่เป็น“ตัวตง”หรือให้เหลือ“ตัวตง”มาไว้เป็น “ที่ฟัง” แต่จะต้องให้“หมดสิ้นตง-ไม่มีตัวตง”

ผู้หลงติดยึดอยู่กับ“ภาษา”คำว่า“ตง”เท่านั้น ที่เขาวนอยู่กับ

คำว่า**“ตน”** ไม้รู้จบ เพราะเขาไม่รู้จัก ไม้รู้แจ้ง ไม้รู้จริงในความ เป็น**“ตน”**หรือเป็น**“อัตตา”**ถูกตรงแท้จริงตามที่ได้อธิบายมาแล้ว เขาเข้าไม่ถึงสภาพ**“ไม่มีตัวตน”**หรือเป็น**“อนัตตา”**ที่แท้จริง เพราะไม่ได้ปฏิบัติถูกต้องทางอย่าง**“สัมมา”**ตามทางของพระพุทธเจ้า

ดังนั้นพระพุทธพจน์ที่ว่า **“เธอทั้งหลายจงมี**“ตน”**เป็นเกาะ จงมี**“ตน”**เป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ จงมีธรรมเป็นที่พึ่ง อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง”** [พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ ข้อ ๙๓]

ก็ยังชัดขึ้นไปอีกว่า ผู้รู้แจ้งรู้จริงสภาพ**“ตน”**ไม่ถูกต้องตามสัจจะ โดยเฉพาะไม่เข้าถึงสภาพ**“อนัตตา”**ที่เป็น**“สัมมาทิฏฐิ”** จะต้องสับสน กับคำว่า**“ตน”**อย่างแน่นอน เพราะรู้แต่ภาษา ยึดได้แค่ภาษา

พระพุทธเจ้าทรงให้แต่ละคนปฏิบัติกรรม ซึ่งมีผลกรรมไปตาม ลำดับ กระทั่งที่สุดต้องให้เกิด**“อนัตตา-สุญญตา”**หรือ**“นิพพาน”**ให้ได้ ในตัวเองนี้แหละ **“ไม่ใช่ตน”** และ**“ไม่ใช่**“สร้างนิमित”** ไม่ใช่**“สร้างภพ”**ขึ้นมาหลงเป็น**“เมืองนิพพาน”**ทั้งในตน และนอกตนเด็ดขาด **“อนัตตาหรือนิพพาน”**ที่แท้เพราะ**“ไม่มีตน”**ในที่ใดๆ จึงจะเป็น**“เกาะ”**เป็น**“ที่พึ่ง”** ไม่ต้องไปพึ่งสิ่งอื่น ในที่ ไหนๆ โดยพึ่ง**“ธรรมใน**“ตน”**”**(**“ตน”**คำนี้คือความมี**“ขันธ ๕”**)อันเป็น**“ผล”**สูงสุด ที่เรียกว่า**“อนัตตา-สุญญตา”**นี้แหละ” คนผู้บรรลุธรรมที่ยังไม่ตาย ยังมี**“ขันธ ๕”**ก็ยังมี**“อนัตตา-สุญญตา”**ในคนผู้นั้นอยู่ ต่อเมื่ót่านผู้นี้ **“ตาย”**ดับภพจบชาติเป็น**“ปรินิพพาน”**ลง ทุกสิ่งอย่างสำหรับท่านผู้นี้ ก็จบ ไม้มีทั้ง**“ตน”**ที่เป็น**“ขันธ ๕”**อีกเลย ส่วน**“อนัตตา,สุญญตา”**อัน คือ**“ความไม่มีตน”**[ของกิเลสตัณหาอุปาทาน]นั้น ท่านก็**“ไม่มี”**ตั้งแต่ยัง เหลือ**“ขันธ ๕”**มาแล้ว ดังนั้น เมื่อ**“ปรินิพพาน”**คือท่าน**“ตาย”**ลงไป ก็**“ไม่มีอะไรใดๆ**ของท่านผู้นี้ **“ไปที่ใด หรือ อยู่ ณ ที่ไหนอีก เป็นแน่แท้ ไม้มี**“ภพ”**ไม้มี**“ชาติ”**ไม้มี**“อัตตา”**(ตน)ไม้มี**“อนัตตา”**ใดๆเหลือหลงตรงไหน****

ดังนั้น คำว่า จงมี“ตน”เป็นเกาะ จงมี“ตน”เป็นที่พึ่ง นั้น จึงหมายถึง“ธรรม”ชั้น“นิพพาน”แน่ๆ และ“นิพพาน”นั้นก็คือ “นิพพาน”ที่เป็นสัจธรรมหรืออนัตตา นั่นเองที่เป็น“เกาะ”เป็น“ที่พึ่ง” จะใช้ภาษาเรียก“ตน”ตามพระพุทธเจ้าตรัสว่า“ธรรมกาย”ก็ได้ ถ้าไม่หลงไหลเข้าใจผิดเป็นอะไรละอะเทอะไปใหญ่ว่าเป็น“นิมิต”ที่ถูกสร้างขึ้นมาเสพว่าเป็น“อตตตา”ที่สร้างเองยึดเอง ซ้ำมีหน้าว่า เป็น“อตตตา”ชนิดนิรันดรแบบ“เทวนิยม”ก็เป็นแต่เกียรติเรียบร้อย เพราะทั้งทักขิณีและภาคปฏิบัติได้เตลิดออกไปแสวงบุญนอกขอบเขตพุทธเป็นคนละชั่วสมบุรณ์เต็มตัวแล้ว

การปฏิบัติธรรมของพุทธ นั้นเป็นการละ“ธรรม”ที่ควรละไม่ใช่ไปหลงสร้าง“กาย”ให้เกิด โดยสร้างให้มี“รูป”หรือแม้“อรูป”ก็ตาม จนเป็น“กาย”เป็น“เกาะ” แล้วก็หลงยึดว่า นั่นคือ “ธรรมกาย”ที่แท้จริง สิ่งที่เกิดขึ้น คือ“ชาติ”อันเราสร้างให้เกิด หรือคือ “ภพ”เป็นแดนที่เราหลงสร้างขึ้นในจิต เป็นเมืองในฝัน ยังไม่สิ้น“ชาติ”สิ้น“ภพ”อยู่นั่นเอง

“แก่นแท้”ที่พระพุทธเจ้าพาทำนั้น เป็นการ“ดับภพ-ดับชาติ”

ซึ่งโดยสัจจะแล้ว สภาพที่เกิดขึ้นที่ได้มาด้วย“ทิฏฐิ”และวิธีอย่างที่ว่าไปนั้นปั้นเอาในสมมติ จนสำเร็จตามที่มี“แนวคิด”แบบนี้ “รูปหรืออรูป”ที่ได้ทั้งหลายล้วนชื่อว่า“มโนมยอตตตา”คือ“อตตตาที่สำเร็จด้วยใจ” เพราะผู้นั้นมี“ทิฏฐิ”เช่นนั้น มี“แนวคิด”เช่นนั้น แล้วก็หลงยึดว่า“เป็นจริง”(สัจจากินเวส)อย่างเชื่อมั่น จึงเฝ้าสร้างเฝ้าเพียรระสัดจิตเข้าไปแล้วก็“ปั้นนิมิต” โดยการสร้างใจในใจให้“ใจปั้น-ใจเป็นตัว”ที่สุดก็สำเร็จได้ด้วยใจจึงเรียกว่า“มโนมยอตตตา”คือ“อตตตาที่สำเร็จด้วยใจมีส่วนน้อยส่วนใหญ่ครบองค์ประกอบ มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง นี่คือความได้อตตตาที่สำเร็จด้วยใจ”(รูปีมโนมโย สัพพังคปัจจังคือหีนินทริโย อังยมโนมโย อตตปฏิลาโก) [พระไตรปิฎก เล่ม ๙ ข้อ ๓๐๒]

การปฏิบัติจึงไม่ใช่“การสร้างตัวตน” แต่เป็น“การล้างตัวตน” แม้แต่“สร้างอรูปขึ้นมายึดเป็นตน”ก็ไม่ใช่พุทธ ซึ่งผู้ไม่รู้เมื่อนั่งระสัดจิต

ทำสมาธิส่วนมากจะ“สร้างรูป”หรือ“สร้างอรุพ”ด้วยความไม่รู้ละเอียด ลึกซึ่งเพราะผู้นั้นยังมีวิชา จึงเป็น“นักพรต”หลงติด“รูปฌาน”บ้าง ติด“อรุพฌาน”บ้างเติมป่าเขาถ้ำ เติมห้องหับ เติมสำนักกันไปหมด

“อนัตตา”คือ “ความไม่มีตัวตนของกิเลส” ซึ่งมีความหมาย เดียวกันกับ“สูญญ”หรือเขียนเป็นตัวเลขคือ ๐ เมื่อปฏิบัติกันมาถึงขั้นนี้ “อนัตตา”ก็เท่ากับ“ความไม่มีตัวตนของกิเลสเกลี้ยงสนิทแล้ว”ทั้ง“อดีต” ทั้ง“ปัจจุบัน”ทั้ง“อนาคต”

ความดับสิ้น..ไม่มีตัวตนของกิเลสเกลี้ยงสนิท คือ นิพพาน

ดังนั้น อนัตตา จึงเท่ากับ นิพพาน

นิพพาน จึงเป็น อนัตตา แน่นอนที่สุด ไม่ใช่ อัตตา เลย

ทำอนัตตาให้เที่ยง

ที่พระพุทธรเจ้าตรัสยืนยันไว้ในพระไตรปิฎก เล่ม ๓๐ ข้อ ๖๕๙ ความว่า“ความเกิดขึ้นแห่งนิพพานโดยย่อปรากฏ

ความเสื่อมแห่งนิพพานนั้นมิได้มี

ย่อมปรากฏอยู่โดยแท้

นิพพานเป็นคุณชาติเที่ยง(นิจจัง) ยั่งยืน(ฐว) มั่นคง(สัสสต)

มิได้มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม)

เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า อันอะไรๆ นำไปมิได้(อสังหิร)

ไม่กลับกำเริบ(อสังกุปป)

ดังนั้น เป็นการยืนยันว่า ที่ผู้ปฏิบัตินั้นได้ปฏิบัติสภาพ“อนัตตา-สูญญตา”หรือสั่งสมความเป็น“นิพพาน”คือ“ความไม่มีตัวตนของกิเลส” มาได้เป็นร้อยพันหมื่นแสนล้านครั้ง ก็ล้วนสั่งสมลงเป็น“อดีต”อย่าง เที่ยงแท้ สามารถทำได้อย่างเดิม“คงที่” อย่างแน่นมั่น อย่างเด็ดขาด

อย่างยั่งยืน ไม่มีความแปรปรวนเป็นปกติอยู่อย่างนั้น อะไรๆก็นำพาหรือทำให้เป็นอื่นไปไม่ได้ ไม่มีการกลับท่าเรือ

แม้“ปัจจุบัน”นี้ก็เป็นอนัตตา-สูญญตา”อยู่อย่างนี้ทำได้อย่างนี้
 เทียงแท้้อย่างเดิม“คงที่” อย่างแน่นอน อย่างเด็ดขาด อย่างยั่งยืน
 ไม่มีความแปรปรวนเป็นปกติอยู่อย่างนั้น อะไรๆก็นำพาหรือทำให้
 เป็นอื่นไปไม่ได้ ไม่มีการกลับท่าเรือ จนสั่งสมเป็น“อดีต”อีกมานับครั้ง
 ไม่ถ้วน พบกับ“ปัจจุบัน”ใดเมื่อไหร่ ก็ยังคงแท้้อย่างนี้ ในสภาพที่เป็น
 เป็น“อนัตตา”ได้ดั้งเดิม มี“สูญญตา”ได้คงที่ มี“นิพพาน”มั่นคง จึงชื่อว่า

ความเกิดขึ้นแห่งนิพพานใด“ย่อมปรากฏ”

ความเสื่อมแห่งนิพพานนั้นมิได้มี

“ย่อมปรากฏอยู่”โดยแท้

นิพพานเป็นคุณชาติเที่ยง(นิจจัง) ยั่งยืน(ฐว) มั่นคง(สัสสต)

มิได้มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา(อวิปริณามธัมม)

เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า อันอะไรๆ นำไปมิได้(อสังหิร)

ไม่กลับท่าเรือ(อสังกุปป)

ความสามารถที่สำเร็จเด็ดขาดนี้ต่างหากที่“เที่ยง” การ“ทำ
 ความไม่มีตัวตน”หรือ“ทำนิพพาน”ได้ อย่างเดิม ได้แล้วมั่นคง ได้อย่าง
 ไม่มีอะไรจะมาทำให้เปลี่ยนแปลงไปเด็ดขาด นี้ต่างหาก“เที่ยง,ยั่งยืน”
 หมายถึงความสามารถหรือสมรรถนะของผู้ปฏิบัติต่างหาก..ที่“เที่ยง,
 ยั่งยืน,คงที่ ไม่ใช่“นิพพาน”นั้นกลายเป็น“เมือง”อยู่ที่ใดที่หนึ่ง
 แล้วก็“เที่ยงแท้-คงทน” เป็น“วิมานนิรันดร” นั้นมันเป็น“ภาพ”ชนิดหนึ่ง
 ไปแล้ว นอกตนอกตัวคน นอกกายยาววาหนาคีบกว้างศอกพร้อม
 สัญญาและใจ อันเรียกว่า“คูหาสยง”ไปไหนๆ

และใน“ขันธ ๕”คือ กายยาววาหนาคีบกว้างศอกพร้อมสัญญา
 และใจอันเรียกว่า“คูหาสยง”ที่ยังไม่ตายของผู้บรรลุถึงจุดสูงสุดนี้ เป็น

“ขันธ ๕” ที่บริสุทธิ์สะอาดจากมูละของใดๆของกิเลสตัณหาอุปาทาน แล้วด้วยซ้ำ ท่านก็ยังคงมาพิจารณาเป็นขั้นสุดท้ายว่า

“รูป” นี้ ก็ไม่ใช่ “ตน” ไม่ใช่ “ของตน”

“เวทนา” นี้ ก็ไม่ใช่ “ตน” ไม่ใช่ “ของตน”

“สัญญา” นี้ ก็ไม่ใช่ “ตน” ไม่ใช่ “ของตน”

“สังขาร” นี้ ก็ไม่ใช่ “ตน” ไม่ใช่ “ของตน”

“วิญญาณ” นี้ ก็ไม่ใช่ “ตน” ไม่ใช่ “ของตน”

เพราะ “รูป” แม้จะสะอาดบริสุทธิ์แล้วปานนี้ ก็ยังคง “ไม่เที่ยง” ในความเป็น “รูปธรรม” เองก็ยังไม่ “เสื่อม” ได้ ยัง “คงสภาพนั้นไว้คงที่ไม่ได้” ยังเป็นทุกข์ อย่างน้อยก็ยังมี “สภาวะทุกข์” คือ ยังเกิด ยังแก่ ยังเจ็บ ยังตาย ได้อยู่ หรือยังมี “พยาธิทุกข์” คือ อวัยวะเจ้าการยังสามารถทำหน้าที่ปกพรองทำให้เจ็บทำให้ปวดได้อยู่อีกเหมือนกัน เป็นต้น

แม้ถึงปานฉะนี้ ควรหรือหนอที่เราจะยังหลงไหลยึด “รูป” ว่า เป็น “เรา” เป็น “ตัวตนของเรา”

ดังนั้น “รูป” ก็ยังแปรปรวนเป็นธรรมดา ย่อมยึดเป็น “เรา” ยึดเป็น “ตน” ยึดเป็น “ของตน” ไม่ได้

“เวทนา” ยิ่งแล้วใหญ่ยังสามารถรับกระทบแล้วเกิด “ความรู้สึก” ต่างๆได้สารพัดอันไม่เที่ยงได้ง่ายยิ่งกว่า ไม่แน่นอนยิ่งกว่า แปรปรวนเป็นธรรมดาคงอยู่อย่างนั้น ย่อมยึดเป็น “เรา” ยึดเป็น “ตน” ยึดเป็น “ของตน” ไม่ได้

“สัญญา-สังขาร-วิญญาณ” ก็นัยเดียวกัน

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรหรือหนอที่จะตามเห็นสิ่งนั้นว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา” ซึ่งเป็นคำตรัสที่มีอยู่มากมายในพระไตรปิฎก

“ขันธ ๕” ชั้นนี้ เป็น “ขันธ ๕” ที่ได้ล้าง “กิเลสตัณหาอุปาทาน”

ไปจนหมดสิ้น เกลี้ยงเกลาลแล้ว จึงเป็น“ขั้น ๕”ที่สะอาดหมดจด ซึ่งเป็นขั้นสุดยอดที่จะต้องพิจารณา“ขั้น ๕”นี้ให้เป็นที่สุด เป็นเรื่องสูงสุด ปลายสุดสำหรับผู้ที่ได้พัฒนา“ภูมิอาริยะ”มาตามลำดับ กระทั่งมาถึงภูมิที่สูงสุดเป็นที่สุด ท่านย่อมจะรู้แจ้งรู้จริงในลักษณะความเป็น“อัตตา” และในความเป็น“อนัตตา”ได้เองแล้วว่า ความเหลือ“อัตตา”หรือเหลือ“ความยึด”นั้นมันเป็นเรื่องของความไม่“สูญ” เป็นที่สุดแห่งที่สุดอย่างไร และ“ความยังมีอยู่” กับ “ความไม่มี” นั้นอะไรเป็นที่สุดแห่งที่สุดกว่ากัน ซึ่ง“ไม่เป็นเรื่องลับ”แล้วสำหรับท่าน เพราะท่านถึงซึ่ง“อหฺร”แล้วจริง

มัชฌิมาปฏิปทา

ดองอ่านพระพุทฺพพจนฺตต่อไปนี้อีกหน่อย จะทำให้ได้ความรู้ครบและรู้อะไรไปอีกไกลทีเดียว (จาก พระไตรปิฎก เล่ม ๒๙ ข้อ ๖๐,๖๑,๖๒)

(๖๐) พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ธีรชนพึงกำจัดความพอใจใน“ปลาย”ทั้งสอง กำหนดรู้ผัสสะแล้ว ไม่เป็นผู้ตามติดใจ ตนฺติเตยนกรรฺมโต ไม่ทำกรรมนั้นอยู่ ย่อมไม่ติดใน“ทิวฐิ”(เห็นแล้ว..ไม่ติด)และ“สุด”(เรียนแล้ว..ไม่ติด)

(๖๑) คำว่า พึงกำจัดความพอใจใน“ปลาย”(อันต)ทั้งสอง

อันความว่า “ปลาย” (หรือ“ที่สุด” หรือ“ชาย”) นี้คือ

ผัสสะเป็นปลาย ข้าง ๑ ผัสสสมุทฺยเป็นปลาย ข้าง ๒ (อีกข้าง ๑)

อดีตเป็นชาย ข้าง ๑ อนาคตเป็นชาย ข้าง ๒ (อีกข้าง ๑)

สุขเวทนาเป็นที่สุด ข้าง ๑ ทุกขเวทนาเป็นที่สุด ข้าง ๒

นามเป็นปลาย ข้าง ๑ รูปเป็นปลาย ข้าง ๒

อายตนะภายใน ๖ เป็นชาย ข้าง ๑ อายตนะภายนอก ๖

เป็นชาย ข้าง ๒

สักกายะเป็นที่สุด ข้าง ๑ สักกายสมุทัยเป็นที่สุด ข้าง ๒

คำว่า ความพอใจ ได้แก่

ความพอใจ คือ ความใคร่

ความกำหนด คือ ความใคร่

ความเพลิน คือ ความใคร่ในกามทั้งหลาย ความปรารถนาใน
กาม ความเส่นหาในกาม ความเร่าร้อนในกาม ความหลงในกาม
ความติดใจในกาม

เครื่องกั้นทาง คือ กามฉันทะ

คำว่า พึงกำจัดความพอใจใน“ปลาย”ทั้งสอง คือ พึงกำจัด
พื้งกำจัดเฉพาะ พื้งละ พื้งบรรเทา พื้งทำให้สิ้นไป พื้งให้ถึงความไม่มี
ในภายหลัง ซึ่งความพอใจใน“ปลาย”ทั้งสอง(ไปเสียให้หมด)

เพราะฉะนั้น จึงชื่อว่า พึงกำจัดความพอใจใน“ปลาย”ทั้งสอง

(๒๒) คำว่า กำหนดรู้ผัสสะแล้วไม่เป็นผู้ตามติดใจ

อันความว่า ผัสสะ ได้แก่ จักขุสัมผัส โสตสัมผัส ชานสัมผัส
ชีวหาสัมผัส กายสัมผัส มโนสัมผัส อธิวจนสัมผัส(สัมผัสแล้วหลงไป
สู่“ปลาย”ข้างชอบใจ) ปฏิฆสัมผัส(สัมผัสแล้วหลงไปสู่“ปลาย”ข้างไม่ชอบใจ)
สัมผัสเป็นที่ตั้งแห่งสุขเวทนา สัมผัสเป็นที่ตั้งแห่งทุกขเวทนา สัมผัส
เป็นที่ตั้งแห่งทุกขมสุขเวทนา สัมผัสอันประกอบด้วยกุศลจิต สัมผัส
อันประกอบด้วยอกุศลจิต สัมผัสอันประกอบด้วยอัพยากตจิต สัมผัสอัน
ประกอบด้วยกามาวจรจิต สัมผัสอันประกอบด้วยรูปาวจรจิต สัมผัสอัน
ประกอบด้วยอรูปาวจรจิต สัมผัสเป็นสุญญตะ สัมผัสเป็น‘อนิมิตตะ’(ไม่มี
เครื่องหมาย,ไม่มีลักษณะ) สัมผัสเป็น‘อัปพนิติตะ’(ไม่มีความตั้งใจ,ไม่มีการ
ปรารถนา) สัมผัสเป็นโลกียะ สัมผัสเป็นโลกุตระ สัมผัสเป็นอดีต สัมผัส
เป็นอนาคต สัมผัสเป็นปัจจุบัน

สัมผัสใดเห็นปานนี้ คือ ความแต่ะต้อง(มุสนา) ความแต่ะต้อง

พร้อม(สัมมุสนา) ความที่จิตแต่ละต้องพร้อม(สัมมุสติดัตตง)

นี่ชื่อว่า ผัสสะ(สัมผัส) กำหนดรู้สัมผัสแล้ว คือ กำหนดรู้ซึ่งสัมผัส โดยปริญา ๓ ประการ คือ ญาตปริญา ตีรณปริญา ปหานปริญา จากพระสูตรส่วนนี้ หากทบทวนอ่านดูให้ดีอยู่แล้ว จะเห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนเราไว้ในนั้นทั้งหมด ไม่ว่าจะ...ปฏิบัติสมุปปบาท ก็ดี ไม่ว่าจะ...โพธิปักขิยธรรม ก็ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง...“**มัขณิมา ปฏิพา**”ซึ่งเป็นเรื่อง“การปรับตน”..อย่าหลงลงในภาวะ ๒ ด้าน ของอะไรต่ออะไรมากมายที่จะต้องเรียนรู้แล้วลดละให้ถูกสัดส่วน อยู่ในสภาพ“ไม่เอียงโต่ง”ขาดสมดุลไป“ปลายโตปลายหนึ่ง”ให้ได้เสมอๆ ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติที่สำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติธรรมของพุทธ

ไม่ยึดอัตตาและเวทนา

สำหรับผู้ที่ได้เขียนหน้า“อัตตา”ที่ตนหลงยึด ยังหลงเหลือ ออกไปได้จนหมดสิ้น เพราะ“จับถูกเหตุ”และ“ดับถูกเหตุ”หมดสิ้น ก็ย่อมรู้แจ้ง รู้จริง รู้จักความเป็น“อัตตา-อนัตตา” ไม่สงสัย ไม่สับสน ไม่เป็นปัญหาใดๆสำหรับท่านแล้วแน่นอน

จะมีก็แต่“ปุถุชน”หรือผู้ยังปฏิบัติไม่ถึงขั้นเกิด“ญาณทัสสนะ” หรือผู้เป็น“นิรตตทิกฺขุ” (ความเห็นที่“ไม่มีตัวตน”อย่างหลงผิด)เท่านั้นที่จะยังสับสน ยังสงสัย ยังเป็นปัญหาอยู่ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ในพระไตรปิฎก เล่ม ๑๒ ข้อ ๑๒ ว่า

เมื่อปุถุชนนั้น มนสิการโดยไม่แยบคายอย่างนี้ ทิกฺขุจึอย่างใดอย่างหนึ่งในทิกฺขุ ๖ อย่าง ย่อมเกิดขึ้น คือ เขาย่อมเกิดทิกฺขุจึชนิดยึดกัน เป็นจริงเป็นแท้ว่า

เรามีอัตตา (หรือ ตัวตนของเรามีอยู่)

เราไม่มีอัตตา (หรือ ตัวตนของเราไม่มีอยู่)

เรา รู้ อัตตา ด้วย อัตตา (หรือ เราย่อมรู้ตัวตนด้วยตนเอง)

เรา รู้ สภาวะ ที่มี ใจ อัตตา ด้วย อัตตา (หรือ เราย่อมรู้สภาวะมิใช่ตัวตน ด้วยตนเอง)

เรา รู้ อัตตา ด้วย สภาวะ ที่มี ใจ อัตตา (หรือ เราย่อมรู้ตัวตนด้วย สภาวะ มิใช่ตน)

หรืออีกอย่างหนึ่ง ทิฏฐิย่อมเกิดแก่ปุถุชนนั้นอย่างนี้ว่า อัตตา ของเรานี้แหละที่เป็นผู้เสวย ย่อมเสวยวิบากแห่งกรรมที่ดีและชั่ว ใน อารมณฺ์นั้นๆ ก็อัตตาของเรานั้นนั้นเป็นของเที่ยง ยั่งยืน ตลอดไป ไม่แปรปรวนเป็นธรรมดา จักตั้งอยู่อย่างนั้นเสมอด้วยสิ่งยั่งยืนงแท้

แม้ความเห็นหรือ“ทิฏฐิ”ต่างๆตั้งกล่าวมาข้างต้นนี้ ก็จะไม่เป็น ปัญหา จะไม่สงสัย จะไม่สับสนแล้ว สำหรับท่านผู้ปฏิบัติที่มีมรรคผล กระทั่งบรรลุถึง“อนัตตาธรรม”ได้จริง จะยังสับสน ยังสงสัย หรือเป็น ปัญหาอยู่ก็แต่กับผู้ยังเป็นปุถุชนเท่านั้นแหละ

สำหรับผู้สนใจในความละเอียดลึกซึ้งของเรื่อง“อัตตา” ใน พระไตรปิฎกยังมีที่กล่าวถึงอีกมาก อาตมาเองไม่ใช่นักอ่านพระไตรปิฎก แต่ก็เปิดเห็นอยู่บ้าง ก็เห็นมีเยอะแยะ ที่อยากจะแนะผู้สนใจอ่านดู ก็ เช่นในเล่ม ๑๐ เป็นต้น ข้อ ๖๑ ท่านเริ่มกล่าวไว้ว่า

ดูกรอาณนฺท์ บุคคลเมื่อจะบัญญัติอัตตา ย่อมบัญญัติด้วยเหตุ ประมาณเท่าไร ก็เมื่อบุคคลจะบัญญัติอัตตา มีรูปเป็นกามาวจร ย่อม บัญญัติว่า อัตตาของเรามีรูปเป็นกามาวจร เมื่อบัญญัติอัตตามีรูปหา ที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า อัตตาของเรามีรูปหาที่สุดมิได้ เมื่อบัญญัติ อัตตาไม่มีรูปเป็นกามาวจร ย่อมบัญญัติว่า อัตตาของเราไม่มีรูปเป็น กามาวจร เมื่อบัญญัติอัตตาไม่มีรูปหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า อัตตา ของเราไม่มีรูปหาที่สุดมิได้

นั่นเป็นข้อความขึ้นต้นในข้อ ๖๑ ยังมีต่อไปอีกยาวพอสมควร และข้อ ๖๒-๖๓ ยังอธิบายไว้ละเอียดอีกมาก ผู้สนใจถ้าได้อ่านดูก็จะเข้าใจที่อาตมาได้อธิบายมาให้ฟังได้ดียิ่งขึ้น อาตมาขอเอาตอนท้ายของข้อ ๖๓ และข้อ ๖๔ ซึ่งเป็นตอนท้ายของเรื่อง“อิตตา”ในตอนนั้นมาให้ได้ อ่านดูบ้าง คงจะทำให้เข้าใจลึกและกว้างเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อย

ดูกรอานนท์ เวทนาแม้ที่เป็นสุขก็ดี แม่ที่เป็นทุกข์ก็ดี แม่ที่เป็นอกุทฺขมสุขก็ดี ล้วนไม่เที่ยง เป็นเพียงปัจจัยปรุงแต่งขึ้น มีความสิ้นความเสื่อม ความคลาย และความดับไปเป็นธรรมดา

เมื่อเขาเสวยสุขเวทนา ย่อมมีความเห็นว่า นี่เป็นอิตตาของเรา ต่อสุขเวทนาอันนั้นดับไป จึงมีความเห็นว่า อิตตาของเราดับไปแล้ว เมื่อเสวยทุกข์เวทนา ย่อมมีความเห็นว่า นี่เป็นอิตตาของเรา ต่อทุกข์เวทนาอันนั้นแลดับไปแล้ว จึงมีความเห็นว่า อิตตาของเราดับไปแล้ว

เมื่อเสวยอกุทฺขมสุขเวทนา ย่อมมีความเห็นว่า นี่เป็นอิตตาของเรา ต่อเมื่ออกุทฺขมสุขเวทนาอันนั้นแลดับไป จึงมีความเห็นว่า อิตตาของเราดับไปแล้ว

ผู้ที่กล่าวอย่างนี้ว่า เวทนาเป็นอิตตาของเรานั้น เมื่อเล็งเห็นอิตตา ย่อมเล็งเห็นเวทนาอันไม่เที่ยง เคลื่อนกล่นไปด้วยสุขทุกข์ มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็นธรรมดา เป็นอิตตาในปัจจุบันเท่านั้น เพราะเหตุนั้นแหละ อานนท์ ข้อนี้จึงยังไม่ควรที่จะเล็งเห็นว่า เวทนาเป็นอิตตาของเรา แม้ด้วยคำดังกล่าวแล้วนี้ ผู้ที่กล่าวอย่างนี้ว่า ถ้าเวทนาไม่เป็นอิตตาของเราแล้ว อิตตาของเราก็ไม่ต้องเสวยเวทนา เขาจะพึงถูกชักอย่างนี้ว่า ในรูปขันธ์ล้วนๆก็ยังมีได้มีความเสวยอารมณ์อยู่ทั้งหมด ในรูปขันธ์นั้น ยังจะเกิดอหังการว่า เป็นเราได้หรือ

ไม่ได้ พระเจ้าข้า (พระอานนท์ทูลตอบ)

เพราะเหตุนั้นแหละ อานนท์ ข้อนี้จึงยังไม่ควรที่จะเล็งเห็นว่า ถ้าเวทนาไม่เป็นอัตตาของเราแล้ว อัตตาของเราก็ก็น่าไม่ต้องเสวยเวทนา แม้ด้วยคำกล่าวแล้วนี้ ส่วนผู้ที่กล่าวอย่างนี้ว่า “เวทนาไม่เป็นอัตตาของเราเลย อัตตาของเราไม่ต้องเสวยเวทนาก็ไม่ใ้” อัตตาของเรายังต้องเสวยเวทนาอยู่ เพราะว่า อัตตาของเรามีเวทนาเป็นธรรมดา เขาจะพึงถูกชักอย่างนี้ว่า อารุโส ก็เพราะเวทนาจะต้องดับไปทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่เหลือเศษ เมื่อเวทนาไม่มีโดยประการทั้งปวง เพราะเวทนาดับไป ยังจะเกิดอหังการว่า เป็นเราได้หรือ ในเมื่อขั้นนั้นดับไปแล้ว ไม่ได้ พระเจ้าข้า (พระอานนท์ทูลตอบ)

เพราะเหตุนั้นแหละ อานนท์ ข้อนี้จึงยังไม่ควรที่จะเล็งเห็นว่า เวทนาไม่เป็นอัตตาของเราแล้ว อัตตาของเราไม่ต้องเสวยเวทนาเลย ก็ไม่ใ้ อัตตาของเรายังต้องเสวยเวทนาอยู่ เพราะว่า อัตตาของเรามีเวทนาเป็นธรรมดา แม้ด้วยคำดังกล่าวแล้วนี้

(๖๔) ดูกรอานนท์ คราวใดเล่า ภิกษุไม่เล็งเห็นเวทนาเป็นอัตตา ไม่เล็งเห็นอัตตาว่าไม่ต้องเสวยเวทนา ก็ไม่ใ้ ไม่เล็งเห็นว่า อัตตายังต้องเสวยเวทนาอยู่ เพราะว่า อัตตาของเรามีเวทนาเป็นธรรมดา ภิกษุนั้นเมื่อเล็งเห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมไม่ยึดมั่นอะไรในโลก และเมื่อไม่ยึดมั่น ย่อมไม่สะทกสะท้าน เมื่อไม่สะทกสะท้าน ย่อมปรินิพพานได้เฉพาะตน ทั้งรู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี

อานนท์ ผู้ใดกล่าวอย่างนี้ว่า ทิฏฐิ ว่าเบื้องหน้าแต่ตาย สัตว์ยังมีอยู่ ว่าเบื้องหน้าแต่ตาย สัตว์ไม่มีอยู่ ว่าเบื้องหน้าแต่ตาย สัตว์มีอยู่ด้วย ไม่มีอยู่ด้วย ว่าเบื้องหน้าแต่ตาย สัตว์มีอยู่ก็หาไม่ได้ ไม่มีอยู่ก็หาไม่ได้ ดังนี้ กะภิกษุผู้หลุดพ้นแล้วอย่างนี้ การกล่าวของบุคคลนั้น ไม่สมควร

ข้อนั้น เพราะเหตุไร

ดูกรอาณนที ชื่อ(อริวงน) ทางแห่งชื่อ(อริวงนปถ) ทางแห่งนิรุตติ (นิรุตติปถ) บัญญัติ(บัญญัติติ) ทางแห่งบัญญัติ(บัญญัติติปถ) การแต่งตั้ง (บัญญัติปน) ทางที่กำหนดรู้ด้วยปัญญา(ปัญญาจร) วัฏฏะยังเป็นไปอยู่ ตราบใด วัฏฏสงสารยังคงหมุนเวียนอยู่ตราบนั้น **เพราะรู้ยังวัฏฏสงสาร นั้น ภิกษุจึงหลุดพ้น ข้อที่มีทฎฐิว่า ใครๆย่อมไม่รู้ ย่อมไม่เห็นภิกษุผู้ หลุดพ้น เพราะรู้ยังวัฏฏสงสารนั้น นั้นไม่สมควร**

จากคำตรัสของพระพุทธเจ้า ก็คงจะพอได้รู้อะไรต่ออะไรสัก และกว้างขึ้นไปอีก ไม่มากก็น้อย แม้จะเข้าใจไม่ถนัดนัก เพราะ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ“เวทนา” ที่ลึกสุดลึกยิ่ง

“เวทนา”ส่วนหนึ่ง“ดับ”ไป นั้นหมายความว่า “ความรู้สึก ที่..สุข-ทุกข์-อทุกขมสุข”แบบโลกีย์ นั้นๆได้ดับไปแล้ว เพราะความสามารถของเราได้เพียง“ดับเหตุ”ได้แก่..ต้นเหตุและอุปาทาน พึงตรวจดูใน “ปฏิจสมุปบาท”ทั้งสาย ทวนไปทวนมาให้ดีๆ ที่มันก่อให้เกิด“สุข-ทุกข์- อทุกขมสุข”แบบโลกีย์ นี้สำเร็จ กระทั่งเป็น“อนัตตา”

แต่กระนั้นก็ดี ก็ไม่ได้หมายความว่า “เราดับเวทนา หรือดับ ความรู้สึกไปทั้งหมด” กลายเป็นคน“ไม่มีความรู้สึก”สนิท ประหนึ่ง คนตาย หรือประหนึ่งคนอยู่ในสภาพ“อสังขยัตถ์”[ผู้ไม่มีการกำหนดรู้(ไม่มีสัญญา) และไม่รับรู้สึกใดๆ(ไม่มีเวทนา)แล้ว]

ผู้บรรลुरुธรรม“ดับเวทนาในเวทนา”ได้สำเร็จถึงขั้น“อนัตตา” หรือ“นิพพาน”ของศาสนาพุทธนั้น **ไม่ใช่**“ดับเวทนาดับสัญญา”ไปหมด ทั้งเวทนาและสัญญา กลายเป็นประหนึ่งคนตาย หรือประหนึ่งคนอยู่ใน สภาพ“อสังขยัตถ์”[ผู้ไม่มีการกำหนดรู้(ไม่มีสัญญา) และไม่รับรู้สึกใดๆ(ไม่มี เวทนา)แล้ว] ดังกล่าวแล้ว แน่หนอนเด็ดขาด

แต่เป็น“การดับเวทนาในเวทนา” **ไม่ใช่** “ดับเวทนาทั้งหมด”

เวทนาส่วนหนึ่ง“ในเวทนา”เท่านั้นที่ถูกดับ และ“เวทนา”ส่วนที่ถูกดับไปนั้น คือ “เวทนาที่เป็นสุข-ทุกข์-อทุกข์ขมสุข แบบโลกีย์”หรือ“ดับเวทนา”ที่เป็นส่วนของ“เคหสิตเวทนา”เท่านั้นไปทั้งหมดจนกระทั่งเป็น“อนัตตา”ตามวิธีของพุทธโดย“ดับเหตุ”ของมันได้อย่างสนิทสมบูรณ์ดังได้อธิบายมา

ดังนั้น “เวทนา”ที่เป็น“ขันธ”อันบริสุทธิแล้วนี้ของผู้บรรลुरुธรรมถึงขั้นมี“นิพพาน”แล้ว มี“นิโรธ”แล้ว ทำให้“ตัวตน”ของตัณหา,อุปาทาน ลดลงตายลงกระทั่ง“ดับเป็นอนัตตา”ได้สนิทสมบูรณ์แล้วนี้ แม้จะเป็นไปได้ถึงขนาดนี้ “เวทนา”ก็ต้องยังมีอยู่เป็นธรรมดา เพราะไม่ใช่คนตาย และไม่ใช่“อสังขณีสัตว์”

ตรงนี้เอง ที่มีผู้รู้แปล “สัญญาเวทยิตนิโรธ” ว่า “ดับทั้งสัญญาและเวทนา”ซึ่งหมายความว่า“ดับเวทนาดับสัญญา”ไปหมดทั้งเวทนาและสัญญา กลายเป็นประหนึ่งคนตาย หรือประหนึ่งคนอยู่ในสภาพ “อสังขณีสัตว์”[ผู้ไม่มีการกำหนดรู้(ไม่มีสัญญา) และไม่รับรู้สักใดๆ(ไม่มีเวทนา)แล้ว] นั้น และเข้าใจกันว่า เป็นสภาพ“นิพพาน” หรือเป็นสภาพสูงสุดของพุทธศาสนา ความเข้าใจเช่นนี้ ก็เพี้ยนไปแล้ว

เพราะโดยความจริงที่ลึกซึ้ง ไม่ได้“ดับทั้งสัญญาทั้งเวทนา”อย่างพาชื้อปานนั้น เพียงแต่“ดับเวทนาในเวทนา”ส่วนที่เป็นอกุศล หรือเป็นเหตุแห่งทุกข์เท่านั้น ยิ่ง“ดับเวทนา”ที่ไม่ดีต่างๆได้สำเร็จ “เวทนาขันธ”อันเป็นองค์ประกอบของ“ขันธ ๕”สามัญ ก็จะมี“รับรู้สัก”ได้อย่างใสสะอาดปราศจากธุลีแห่งกิเลส” เพราะยังไม่ตาย เวทนาจึงต้องยังอยู่ ยังทำหน้าที่ของ“การรับรู้สัก”อยู่ปกติเป็นธรรมดา สัญญาก็เช่นเดียวกันก็ยังคงอยู่ยังทำหน้าที่“กำหนดรู้และจดจำไว้”ตามปกติธรรมดา

ดังนั้น **เมื่อผู้ปฏิบัติไม่เล็งเห็นเวทนาเป็นอัตตา ไม่เล็งเห็นอัตตาว่าไม่ต้องเสวยเวทนา ก็ไม่ใช่ ไม่เล็งเห็นว่าอัตตายังต้องเสวยเวทนาอยู่ เพราะวา อัตตาของเรามีเวทนาเป็นธรรมดา ผู้ปฏิบัติ**

นั้นเมื่อเล็งเห็นอยู่อย่างนี้ ย่อมไม่ยึดมั่นอะไรๆในโลก และเมื่อไม่ยึดมั่น ย่อมไม่สะทกสะท้าน เมื่อไม่สะทกสะท้าน ย่อมปรินิพพานได้เฉพาะตน ทั้งรู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้ มิได้มี

สรุปอีกทีก็คือ แม้คำพูด แม้คำกล่าวก็อาจจะประหนึ่ง“ย้อนแย้งในที”หรือประหนึ่ง“กลับไปกลับมา”ก็ได้ ลักษณะนี้ชื่อว่า“ปฏินิสัคคะ” เช่น แม้จะกล่าวว่าท่านผู้บรรลुจบกิจแล้วนี้ ย่อมยังอยู่กับ“อิตตา”อยู่ ดังนี้ ก็ยังกล่าวได้

เพราะ “ชื่อ”(อริวจน)เรียกอะไรต่ออะไรกันอยู่ ก็ดี “ครรลองแห่งคำเรียก”(อริวจนปถ)ต่างๆก็ดี “ครรลองแห่งนิรุตติ”(นิรุตติปถ)ก็ดี “บัญญัติ”(บัญญัติ)ก็ดี “ครรลองแห่งบัญญัติ”(บัญญัติปถ)ก็ดี “การแต่งตั้ง, การประกาศให้รู้, การค้นพบ”(บัญญัติปน)ก็ดี “ทางที่กำหนดรู้ด้วยปัญญา”(บัญญัติวาร)ก็ดี ยังมีอยู่เป็นไปอยู่กับความวนเวียน トラบไค “ความวนเวียนก็ยังเป็นไปอยู่ไม่รู้จักสิ้น”อยู่ตรงนั้น ผู้ปฏิบัติรู้จักผู้แจ้ง รู้จริงและไม่ติดยึดใน“ชื่อ-ครรลองแห่งคำเรียก-ครรลองแห่งนิรุตติ-บัญญัติ-ครรลองแห่งบัญญัติ-การแต่งตั้ง, การประกาศให้รู้, การค้นพบ-ทางที่กำหนดรู้ด้วยปัญญา-ความวนเวียนที่ยังเป็นไปอยู่ไม่สิ้นสุด”ทั้งหลายเหล่านี้แล้ว ย่อมไม่มีปัญหา ไม่สงสัย ไม่สับสน แม้จะกล่าวใดๆ

ดังที่ได้อ่านทั้งจากพระสูตร หรือที่อาตมากล่าวอยู่นี้ก็เช่นกัน
จริงๆนั้นในตัวภาวสังขาก็มีการกลับไปกลับมาในบางสิ่งบางส่วน ด้วย เช่น เวทนาที่รับรู้สึกได้อย่างแข็งแรงแรงมันคงไม่กลับกำเริบเด็ดขาด ซึ่งก่อนบรรลุธรรมนั้นยังไม่มีภูมิคุ้มกันเพียงพอ ผู้ปฏิบัติก็จะตั้งใจไม่แตะต้องสัมพันธ์กับบางสิ่งบางอย่าง แต่เมื่อได้บรรลุธรรมสมบูรณ์แล้ว ก็สามารถสัมผัสสัมพันธ์ในสิ่งนั้นอย่างนั้นได้ ชนิดไม่ตกเป็นทาส หรือ

ไม่อยู่ใต้ฤทธิ์เดชอำนาจของมันได้อย่างสง่าผ่าเผย เป็นต้น เช่นนี้เรียกว่า “ปฏินิสสัคคะ” หรือ “กลับคืนสู่สามัญ” เป็นต้น

อยู่อย่างสามัญ แต่เหนือสามัญ หรือเป็น “วิสามัญ” แล้วจริง

และในความลึกซึ้งอื่นๆ เช่น ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า การกล่าวกะผู้บรรลुरुธรรมที่ “จบกิจ” แล้ว หากใครมี “ความเห็น” (ทิวฏฐิ) ว่า หลังจากการสิ้นลมแล้วร่างกายตาย(กายัสสะ เกทา ปรมมรณา)ลงไปนั้นอย่าไปกล่าววาท่านผู้นี้ เบื้องหน้าจากตายไปแล้ว ท่านจะเวียนว่ายตายเกิดเป็นสัตว์เป็นบุคคลอีกหรือไม่ ก็ไม่ควรกล่าวกับบุคคลผู้บรรลอรหัตต์แล้ว จะเพราะอะไร ผู้ถึงสภาพนั้นๆ แล้วเองท่านจะรู้เอง เพราะหากไปกล่าวว่า ตายแล้วก็สูญไป ก็ยังไม่ได้ ตายแล้วยังเวียนเกิดอีก ก็ยังไม่ได้

นั่นเพราะ ท่านผู้หลุดพ้นแล้ว ท่านย่อมรู้ว่าควรจะทำอย่างไรกับตน และท่านย่อมรู้ว่า ตายแล้วท่านจะสูญ หรือท่านจะไม่สูญ

ไม่ยึดทิวฏฐิ

ใต้อธิบายมายืดยาวถึงปานนี้ ก็น่าจะจบการอธิบายครานี้เสียที ดังนั้นก่อนจะจบ ก็ขอเอาพระพุทธพจน์ที่น่ารู้ น่ารับฟังอย่างยิ่งจากพระไตรปิฎก “จูฬวิยฺหุสสูตร ที่ ๑๒” ในเล่ม ๒๙ ข้อ ๕๑๙-๕๕๙ ก็มีกล่าวไว้เนื้อหาอย่างนี้เหมือนกันแต่มีคำอธิบายยาวกว่านี้อีกมากมาย เฉพาะในที่นี้ นำมาจาก เล่ม ๒๕ ข้อ ๔๑๙ ตั้งใจอ่านดี

พระพุทธนิมิตตรัสถามว่า

“สมณพราหมณ์ทั้งหลายยึดมั่นอยู่ในทิวฏฐิของตนๆ ถือมั่นทิวฏฐิแล้ว ปฏิญญาณว่าพวกเราเป็นผู้ฉลาด ย่อมกล่าวต่างๆ กันว่า ผู้ใดรู้อย่างนี้ ผู้นั้นชื่อว่ารู้ธรรมคือทิวฏฐิ ผู้นั้นคัดค้านธรรมคือทิวฏฐิน้อยๆ ชื่อว่า

ผู้เลวทรามหรือ

สมณพราหมณ์ทั้งหลายถ่อมมั่นทักขุณีแม้ด้วยอาการอย่างนี้ ย่อมได้เถียงกัน และกล่าวว่า ผู้อื่นเป็นคนโง่ ไม่ฉลาด วาทะของสมณพราหมณ์สองพวกนี้ วาทะไหนเป็นวาทะจริง(สัจจะ)หนอ เพราะว่าสมณพราหมณ์ทั้งหมดนี้ ต่างก็อ้างตนว่าเป็นคนฉลาด”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

“หากว่าผู้ใดไม่ยินยอมตามธรรม คือ ยอมตามความเห็นของผู้อื่น ผู้นั้นเป็นคนพาล คนโง่ เป็นคนมีปัญญาทราม ชนเหล่านี้ทั้งหมดก็เป็นคนพาล เป็นคนมีปัญญาต่ำทราม เพราะว่าชนเหล่านี้ทั้งหมดถ่อมมั่นอยู่ในทักขุณี

ก็ถ้าว่า ชนเหล่านั้นเป็นคนสะอาดหมดจดในทักขุณีของตนๆ จัดว่าเป็นคนมีปัญญาบริสุทธิ์ เป็นคนฉลาด มีความคิดไซรั บรรดาคนเจ้าทักขุณีเหล่านั้น ก็จะไม่มีการเป็นผู้มีปัญญาต่ำทราม เพราะว่าทักขุณีของชนแม้เหล่านั้นล้วนเป็นทักขุณีเสมอกัน เหมือนทักขุณีของพวกชนนอกนี้

อนึ่ง ชนทั้งสองพวกได้กล่าวกันและกันว่าเป็นผู้โง่ เพราะความเห็นใด เราไม่กล่าวความเห็นนั้นว่าเป็นความจริง(สัจจะ) เพราะเหตุที่ชนเหล่านั้น ได้กระทำความเห็นของตนๆ ว่า “สิ่งนี้เท่านั้นจริง (สิ่งอื่นเปล่า)” ฉะนั้นแล ชนเหล่านั้น จึงถือว่า ผู้อื่นเป็นคนโง่”

พระพุทธรณิมิตตรัสถามว่า

“สมณพราหมณ์แต่ละพวก เมื่อพวกใดกล่าวทักขุณีใดว่าเป็นความจริงแท้ แม้สมณพราหมณ์พวกอื่นก็กล่าวทักขุณินั้นว่าเป็นความเท็จไม่จริง สมณพราหมณ์ทั้งหลายมาถ่อมมั่นในทักขุณี(ของตนๆ) แม้ด้วยอาการอย่างนี้แล้ว ก็ถกเถียงกัน เพราะเหตุไร สมณพราหมณ์ทั้งหลายจึงไม่กล่าวสัจจะให้เป็นหนึ่งเดียวกันลงไปได้”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

“**‘สัจจะ’นั้นมือเดียวเท่านั้น มีได้มี ๒ อย่าง** (เอกัง สัจจัง น ทุตติยมัถติ) ผู้ที่ทราบชัด มาทราบชัดอยู่ จะต้องถกเถียงกันเพราะสัจจะอะไรเล่า สมณพราหมณ์เหล่านั้น ต่างอวด‘สัจจะ’ของตนเองให้ต่างกันออกไปเอง เพราะเหตุนั้น สมณพราหมณ์ทั้งหลาย จึงไม่กล่าวสัจจะให้เป็นหนึ่งเดียวกันลงไปได้”

พระพุทธนิมิตตรัสถามว่า

“เพราะเหตุไรหนอ สมณพราหมณ์ผู้เป็นเจ้าของทิวฏฐิตั้งหลาย กล่าวยกตนว่าเป็นคนฉลาด จึงกล่าวสัจจะต่างๆให้ต่างกันไป สัจจะมากหลายต่างๆกัน ต่างก็ยืนยันกันนั้น จะเป็นเพียงสิ่งที่ได้ฟังๆกันมา หรือว่าสมณพราหมณ์เหล่านั้น ระลึกเอาตามความคาดคะเนของตน”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“**‘สัจจะ’หลากหลายต่างๆกันนั้น มีได้มีเลยในโลก [หรือมิได้ เป็น‘สัจจะ’จริงเลยในโลก] เว้นแต่‘สัญญาว่าเที่ยงแท้แน่นอน’** [น เหว สัจจาณี พุทธิ นานา อัญญัตถ สัญญาเย นิจจาณี โลกเก] ก็สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ดำริตรึกเอา คาดคะเนเอาตามทิวฏฐิตั้งหลาย (ของตน) แล้ว จึงกล่าวด้วยทิวฏฐิตั้ง ๒ อย่าง ว่า **‘ของเราจริง ของท่านเท็จ**

ก็บุคคลเจ้าทิวฏฐิ อาศัยทิวฏฐิธรรมเหล่านี้ คือ รูปที่ได้เห็นบ้าง เสียงที่ได้ฟังบ้าง อารมณ์ที่ได้ทราบบ้าง ศิลและพรตบ้าง เป็นผู้แสดงความดูหมิ่นผู้อื่น และตั้งอยู่ในการวินิจฉัยทิวฏฐิแล้ว ว่าเริงอยู่ กล่าวว่าเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด

เจ้าทิวฏฐิเห็นบุคคลอื่นว่าโง่เขลาด้วยเหตุใด และกล่าวยกตนว่าเป็นผู้ฉลาดด้วยเหตุนั้น เจ้าทิวฏฐินั้นอวดอ้างว่า ตนฉลาดด้วยตนเอง ย่อมดูหมิ่นบุคคลอื่น และพูดเช่นนั้นเหมือนกัน

บุคคลยกตนว่าเป็นคนฉลาดด้วยทิวฏฐินั้น ชื่อว่าเจ้าทิวฏฐินั้นเต็มไปด้วยความเห็นว่าเป็นสาระยิ่ง และมัวเมาด้วยความถือตัว มีมานะ

บริบูรณ์ อภิเชกตนเองด้วยใจว่า เราเป็นบัณฑิต เพราะทิวฏฐิของเจ้า
ทิวฏฐินั้น บริบูรณ์อย่างนั้น

ก็ถ้าว่าบุคคลเป็นผู้เลวทรามเพราะถ้อยคำของคนอื่นในชั่ว ตน
ก็จะเป็นผู้มีปัญญาต่ำทรามไปด้วยกัน อีกอย่างหนึ่ง หากว่าบุคคลเป็น
ผู้บรรลुความรู้(เวทศู) เป็นนักปราชญ์ได้เองในชั่ว สมณพราหมณ์
ทั้งหลายก็ไม่มีใครเป็นผู้โง่เขลา

**บนเหล่าโลกกล่าวยกย่องธรรม อันคือ ทิวฏฐิอันจากธรรมนี้ไป
บนเหล่านั้นย่อมเป็นผู้พลาดทางแห่งความหมดจด เป็นผู้ไม่บริบูรณ์
เดียรถียทั้งหลายย่อมกล่าวแม้อย่างนี้โดยมาก เพราะว่าเดียรถียเหล่า
นั้นยินดีนกับด้วยความยินดีในทิวฏฐิของตน**

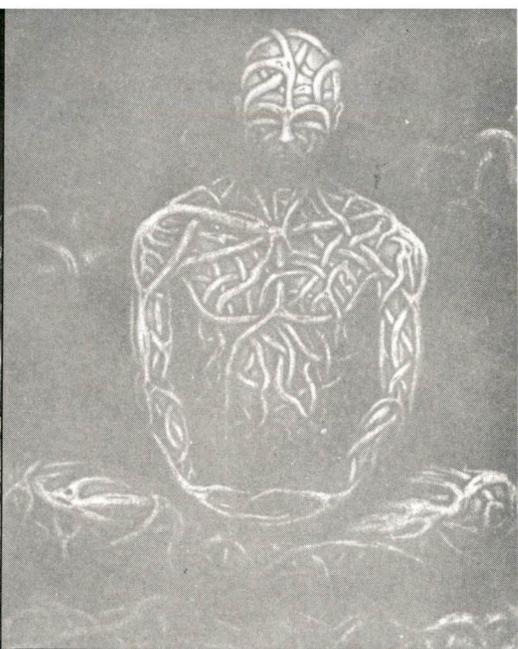
เดียรถียทั้งหลายกล่าวความหมดจดในธรรมว่ามีในทิวฏฐินี้เท่านั้น
ย่อมไม่กล่าวความหมดจดพิเศษในธรรมทั้งหลายอื่น เดียรถียทั้งหลาย
โดยมากเชื่อมั่นแม้วด้วยอาการอย่างนี้ เดียรถียทั้งหลายยืนยันหนัก
แน่นในธรรมอันเป็นทางดำเนินของตนนั้น

อนึ่ง เจ้าทิวฏฐิยืนยันอย่างหนักแน่นในธรรมอันเป็นทางดำเนิน
ของตน พึงเห็นใครอื่นว่าเป็นผู้โง่เขลาในเพราะทิวฏฐินั้น เจ้าทิวฏฐินั้น
กล่าวผู้อื่นว่าเป็นผู้โง่เขลา มีความไม่หมดจดก็เป็นธรรมดา พึงนำมา
ซึ่งความทุ่เมียงเอง

เจ้าทิวฏฐินั้น ตั้งอยู่ในทิวฏฐิที่ตกลงใจ นิรมิตศาสดาเป็นต้น
ขึ้นด้วยตนเอง ก็ต้องวิวาทกันในโลกยิ่งๆขึ้นไป

**บุคคลละทิวฏฐิแม้ที่ได้วินิจฉัยและตัดสินตกลงใจทั้งปวงแล้ว
ย่อมไม่ทำความทะเลาะวิวาทในโลก ฉะนั้นแล”**

นี่ เป็นของฝากจากอาตมา อ่านทบทวนดูตึ่เถิด

ตอนที่ ๘

สรุปอรรถา ๓

อรรถาใดใครหลงมากกว่ากัน

ไกลละ... ถึงคราวลงท้ายกันเสียที แต่ก่อนจาก ก็ขอแถมเรื่อง
ของ“อรรถา ๓”ติดปลายนมไว้นิดก็แล้วกัน

“โอฬาริกอรรถา”

ได้แก่ อวิชา(ธาตุองที่อยู่ในจิต)มันหลงยึดมั่นเอา“อุปาทาน”ที่
ยึดแล้ว และแล้วก็“ยึดมั่นแน่นแนบ”จนถึงขั้นหลงสนิทว่า“**ราวกับตัวเอง
เป็นสิ่งที่นั่นหรือสิ่งนั้นเป็นตัวเอง**” มัน“ยึด”เข้าไปเป็น“**ตัวกู**”สนิทเลย

“ยึด”นี่มันยึดจริงๆเลยนะ ส่วนความยึดนั้นจะแน่นเนียนเป็น
“ตัวกู”มากหรือน้อยแค่ไหน ก็ตาม“**ความจริงที่เป็นจริง**”ของแต่ละสิ่ง
และแต่ละคน

“โอฬาริกอรรถา” ก็คือ ยึดในส่วนของหยาบเป็นวัตถุ ซึ่งนับเอา
“มหาภูตรูป” เข้าไปเป็น“ตน”เป็น“ของตน” จนกระทั่งแม้ไปยึดเอาสิ่ง
ที่เลี้ยงด้วย“**กวลิงการภักโข**” คือ สิ่งที่เป็น“สัตว์”เป็น“บุคคล” ก็หลง
ยึด เป็นตัวเรา นกเรา หนูเรา หมูเรา หมาเรา คนติดหมายึดหมา
เป็น“ตัวเรา” ก็ลองสังเกตดูเอาเถิด ติดกันนักกันหนา ผู้มีไหวพริบก็จะ

พออ่านออก นั่นแหละ“ตัวกูของกู”อยู่นั้นแหละ ก็จจะรักมันห่วงมัน สารพัดลีลาที่ยึดมันราวกับเป็น“ตัวเรา” แม้แต่จะพรากมันมาปฏิบัติธรรม ก็มาได้ ดิดหมา จะมาหาทางเจริญแท้ๆ ยังมาได้ จะไปให้ใครก็ห่วง เขาจะปรนนิบัติมันไม่ดีเท่าเรา ดิดอะไรกันหนักันหนากก็ไมรู้ มัน เป็น“โอฬาริกอัตตา”กันปานฉะนี้ เป็นต้น

นี่คือ **“โอฬาริกอัตตา”** มีบ้างไหมล่ะ ยังเหลือยึดอะไรอยู่บ้างล่ะ ที่เป็น“ลาภ”วัตถุ ทรัพย์ศฤงคาร บ้าน ที่ดิน เพชรนิลจินดา อะไรต่อ อะไรสารพันสารพัด รูปธรรมทั้งสิ่งที่ไม่มีชีวิต และสิ่งที่มีชีวิตทั้งนั้นๆ

แม้แต่ตำแหน่งยศชั้น กระทั่งสรรเสริญลอมๆแล้งๆแท้ๆ หรือ “รสอร่อย”(อัสสาทะ)ที่เกิดจาก“รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัสทางกาย ซึ่ง ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย(กามตณหา) “รสอร่อย”ในภพทางจิต อันคือ มานะ อัตตา ความถือศักดิ์ศรี ถือดีถือตัว(ภวตณหา) ที่มาจาก“รูปลักษณะ”อัน เกิดขึ้นจากองค์ประกอบภายนอก ก็ล้วนหลงเป็นตนเป็นของตนที่ต้อง ดิดยึดเป็นจริงเป็นจัง ไม่ยอมละ ไม่ยอมล้าลงเลิกผูกพัน จึงหลงเสพหลง ดิดเป็น“อัตตา” หลงยึดเป็นตนเป็นของตนสนิทยิ่งนัก ยากที่จะละวาง ปลดปล่อยกันได้ มีกันเต็มบ้านเต็มเมือง

สำหรับ“โอฬาริกอัตตา”นี้ได้อธิบายมาก่อนหน้านี้พอสมควรแล้ว

“มโนมยอัตตา”

ได้แก่ *อวิชชา(ธาตุใจที่อยู่ในจิต)*มันหลงยึดมันเอา“อุปาทาน”ที่ ยึดแล้ว และแล้วก็“ยึดมันแน่นแนบ”จนถึงขั้นหลงสนิทว่า“**ราวกับตัวเอง เป็นสิ่งนั้นหรือสิ่งนั้นเป็นตัวเอง**” มัน“ยึด”เข้าไปเป็น“**ตัวกู**”สนิทแน่น เช่นเดียวกัน แต่สภาพต่างกัน

“มโนมยอัตตา”นี้ เป็น**“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”(รูปปี มโนมโย)** ที่“จิต เป็นตัวปั้นหรือนิรมิต”แท้ๆ **“จิตปั้นสำเร็จจริง แต่เป็นของไม่จริง”** ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมือนจริงในความรู้สึกสักๆ จึงฝังความเชื่อถือยึดมันได้สูงยิ่ง

สำหรับผู้มี“ปรากฏการณ์”ประสบด้วยตัวเอง เพราะมันเป็นสภาพที่มีองค์ประกอบน้อยใหญ่ครบครันพร้อมสรรพ(สัพพังคิปัจจัจจิติ) มีฤทธิ์มีอำนาจในสภาพนั้นไม่บกพร่อง(อิหิณทริโย)

“มโนมยอิตตา”นี้มันไม่ใช่ของหายาบแล้ว ซึ่งเป็น“ตัวตน”ในจิตออกมาเป็น“รูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัสทางกาย”ออกมาภายนอกกาย ไม่ใช่แค่เป็น“นิมิตตัวตนอยู่ในใจ”เท่านั้น จึงเป็น“อุปาทาน”ปั้นจากลมๆแล้งๆขึ้นมาจนเป็น“รูปธรรม”กันทีเดียว

ซึ่งเป็น“ภาพลวงตา”ที่เกิดจาก“อุปาทาน”แท้ๆ แล้วปรากฏเป็นรูป เป็นเสียง เป็นกลิ่น เป็นรส เป็นสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ เช่น ปรากฏเป็น“นางตานี”ที่หลงเคล้าคลึงสมสู่ ประหนึ่งเป็นตัวตนคนจริง คนมีเมีย เป็น“นางตานี”เรื่องก็เคยมี หรือเห็นเป็น“ผี”ในรูปต่างๆ ปรากฏรูปร่างอย่างนั้นอย่างนี้ ที่เห็น“ผีหลอก”กันอยู่ทั้งหลายนั้น หรือจะเห็นเป็นรูป“เทวดา”เป็นรูป“พระพรหม”ก็เถอะ ล้วนคือ“มโนมยอิตตา”ทั้งสิ้น เห็นกันได้จริงๆ แต่เป็นสิ่งที่ไม่จริงทั้งนั้น ราวกับของจริงมีส่วนประกอบน้อยใหญ่ครบครัน ถึงปานฉะนี้ มีกันอยู่มากมายหลายหลากในโลก สำหรับมนุษย์ผู้ยังไม่เข้าใจใน“อุปาทาน”ดีพอ

ทุกวันนี้ก็ยังมีหลงยึดถือกันเป็นตุเป็นตะทุกมุมโลก ไม่เฉพาะคนไทยเท่านั้นที่ยึดถือ “ปรากฏการณ์แห่งอุปาทาน”ที่เรียกว่า“มโนมยอิตตา”นี้ มีประหลาดมากมาย และมียิ่งใหญ่สุดยิ่งใหญ่ก็เป็นกันอยู่ในเรื่องราวที่ยอมรับนับถือกันสุดนับถือสุดบูชา ก็มีมากมาย

หรือให้ฟังดิน ฟังไฟที่เปลวเทียน ฟังลูกแก้ว ฟังพระพุทธรูป แล้วก็นั่งสมาธิเข้าไป“ปั้นนิมิต”ดินอย่างนั้น ไฟอย่างนั้น ลูกแก้วอย่างนั้น พระพุทธรูปแบบนั้น อยู่ในสมาธิ แล้วก็ปรากฏ“นิมิต”ตามนั้น ขึ้นในสมาธิ เป็นต้น ล้วนเป็นการ“ปั้นนิมิต”ขึ้นมาจนสำเร็จในจิต อันชื่อว่า“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”(มโนมย)ทั้งสิ้น

แม้แต่“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”ที่เป็น“ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ” คือ

ระลึกย้อนอดีตจนเห็นภาพในอดีตได้ ก็ตาม ก็เป็น“รูปที่สำเร็จด้วยจิต” ทว่า“รูป”เหล่านั้นไม่ใช่ของจริง เป็น“อตตะ”ที่ปั้นขึ้น เพราะเป็นเพียง “รูป”ที่เราปั้นขึ้นมาจาก“สัญญาเดิม”ของเราเองที่เคยพบเคยเป็นเคย มีมาแล้ว ไม่ใช่“รูปนั้นคือตัวจริงของสิ่งนั้น หรือของผู้นั้นคนนั้นสัตว์นั้น” เป็นแค่“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”แท้ๆ ไม่ใช่“เห็นรูปผู้นั้น”(ในสมาธิ) แล้วก็ หลงเข้าใจว่า “นั่นคือตัวผู้นั้นจริงๆ” หรือเข้าใจว่า“ผู้นั้นในอดีตพันปีนั้น ยังมีตัวตนอยู่จริง” ดังนี้ ไม่ใช่เลย “รูป”หรือ“ตัวตน”เหล่านั้นเกิดจาก “สัญญา”การกำหนดหรือความจำได้ของตนเอง เป็น“รูป”ขึ้นมาให้ดู เท่านั้น “รูป”ที่เห็นในสมาธินั้นไม่ใช่ของจริง ไม่ใช่ตัวจริงแต่อย่างใด

ผู้ที่มีเรื่องราว“ประวัติศาสตร์”หรือเรื่องราวของอดีตอะไรก็ตาม แล้วก็“ยึดมั่นปั้นนิมิต”ขึ้นมาจนเป็น“รูปที่สำเร็จด้วยจิต” เห็นเป็น“รูปร่าง”อยู่ภายในจิตเท่านั้นไม่ได้เป็นภาพเป็นเสียงออกมาภายนอกก็ตาม ก็คือ “มโนมยอตตะ” แม้เห็นภาพได้ยินเสียงได้กลิ่น สัมผัสเนื้อต้องตัว ได้ราวกับมีเนื้อหนังปานั้นก็ยังมีได้ ก็ล้วนคือ “มโนมยอตตะ”

คนผู้เห็นจริงได้ยินจริง แต่“สิ่งนั้นไม่ใช่ของจริง”

“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”นั้นๆบางเรื่องตรงกับประวัติศาสตร์ บาง “รูป”บางเรื่อง ไม่ตรงเลย “นิมิตไปตามอุปาทาน”ของตัวเองนั้นเยอะ เยอะ หรือตามเรื่องที่เราสร้างเองโดยตนเองก็มีมากมายนับไม่ถ้วน

เช่น คนผู้เห็นภาพ“หลวงปู่แหวนนั่งอยู่บนเมฆ”ก็ดี คนผู้เห็นภาพ “หลวงพ่อดสดปรากฏอยู่บนท้องฟ้ากลางดวงอาทิตย์”(ดังที่เป็นข่าวกัน) ก็ตาม ก็ล้วนเป็น“อตตะ”(มโนมยอตตะ) อันเกิดมาจาก“อุปาทาน”ที่ยึดมั่น ถือมันถึง ขึ้นถึงขีดจริงทั้งสิ้น ภาพนั้น เห็นจริงๆ แต่เป็น“ภาพ”ที่เกิดจาก“อุปาทาน”ซึ่งไม่ใช่ของจริงในโลก บางอย่างเกิดจากองค์ประกอบของพลังงานและ สสารที่มีในธรรมชาติผนวกกับ“อุปาทาน”ที่ปั้นนิมิตนั้นขึ้นกระทั่งเกิด“รูปที่สำเร็จด้วยจิต” ก็เกิดก็เป็นกันมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ตราប់ถึงปัจจุบัน

นักปฏิบัติธรรมสายนั่งสมาธิ บันนิมิตเห็นตัวเราเอง เห็นตัวเราเองเปื่อยเน่า เห็นตัวเราเองละลายไปต่อหน้าต่อตา เห็นตัวเราเองเหลือแต่กระดูก เห็นตัวเองนอนอยู่ต่อหน้าตนเอง เห็นคนอื่นเดินไปเป็นโครงกระดูกเดินได้ ดังนี้ก็มิ ซึ่งล้วนเป็น“มโนมยอิตตา”ทั้งสิ้น เป็นการปั้น“รูปขึ้นมาเอง” “รูปที่สำเร็จด้วยจิต”(มโนมย)โดยแท้ ก็ตัวเรานั่งอยู่ไหนตรงไหน นั่งทำสมาธิอยู่ตรงไหนแท้ๆ แต่ในภพที่ปั้น เห็นตัวเราเองละลายไปต่อหน้าเลย เห็นเป็นโครงกระดูกของเราเองต่อหน้าตาเรา เห็นว่าตัวเราไม่มีตัวไม่มีตน นั่นก็ปั้นเป็น“อรูป”อีกที ซึ่งจัดเข้าไปอยู่ในหมวด“อรูปอิตตา”ต่อไป [การนั่งเพ่งในสมาธิ**ปั้นรูปเป็นตัวเป็นตน** เห็นเราเองเปื่อยเน่า เห็นกระดูก เห็นเป็นไปอะไรต่างๆนานา ดังที่ยกตัวอย่างมานั้นไม่เคยเห็นเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกเลย]

สรุปแล้ว “มโนมยอิตตา” คือ บันนิมิตเห็นภาพข้างนอกก็ได้ เห็นภาพในภพก็ได้ เมื่อไม่รู้อิตตาก็หลงอิตตาทันใหญ่ นี้กว่าเป็นจริงเป็นจัง หนักเข้า“ปั้นเมืองนิพพาน”เป็นอิตตาซะเลย ก็ไม่รู้จะว่าจะสวยงามขนาดไหน นี่..เห็นใหม่สำเร็จ เพราะทั้งรูปไม่ออก ทั้งนิมิตไม่ออก ทั้ง“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”ไม่ได้แล้ว มันติดเป็น“ตัวตน” เป็น“ของตน” ต้องเกาะต้องยึดสิ่งนี้ นี่คือ “มโนมยอิตตา”

“มโนมยอิตตา”นี้ พวกที่ นั่งสมาธิ หรือ“**ไปเล่นทางจิต**” จะเป็นจะมีกันเยอะ ถ้าคนที่ไม่เกี่ยวกับเล่นทางจิตทางในก็จะไม่ค่อยเป็นค่อยเกิดกันหรอก หรือแม้พวกปฏิบัติธรรมแต่ไม่เข้าใจเรื่อง“อุปาทาน”เพียงพอก็จะมี“มโนมยอิตตา”กันไปต่างๆนานา และติดยึดกันอยู่มาก

“อรูปอิตตา”

“อรูปอิตตา”นั่นคือ “**อรูป สัมมูญามโย**” คือ “**อรูปที่สำเร็จด้วยสัญญา**” หมายถึง สภาพที่เราสำคัญมั่นหมายอยู่ในจิต แล้วก็หลงยึดเป็นตัวเป็นตนจนสำเร็จ “อรูปอิตตา”นี้มันยึดแล้วจะไม่รู้ตัวเองง่ายๆเลย

อรูปรู คือ สภาพที่ไม่มีรูปร่าง นับตั้งแต่เป็น“กาม”คือ ความใคร่อยาก ก็เป็น“อรูปร้อตตา”แล้ว เป็น“กามุปาทาน” หากใครตัดรอบของ“รูปรธรรม”ออกไปได้ โดยไม่เกี่ยวเอา“วัตถุกาม”ข้างนอกเข้ามา ร่วมใน“อรูปรู” ที่เป็น“ความรับรู้”อยู่ในภายใน และเป็น“อรูปรู”ล้วนๆ ก็ นั่นแหละทั้งหมดคือ “อรูปร้อตตา”

โดยตรงตัว“อัสสาทะ” อันคือ “รสเสพสม”อยู่ในจิตทุกชนิด นั้นแหละคือ “อรูปร้อตตา”ตัวจริงที่สุด และแสนที่จะละล้างมันออกจากจิต จากการติดยึดได้ยากที่สุด

เช่น “รสอร่อย”ทางลิ้น เป็นต้น มันเป็นนามธรรม หรือเป็น “อรูปร้อตตา”แท้ๆ ที่คนหลงเป็น“ตัวกู”สนิทจนแยกแทบไม่ออก ได้ ลิ้มรสอาหารที่อร่อยเข้าไปที่ไร “รส”นั้นมันเป็น“อรูปร้อตตา” เป็น “ตัวตน”ที่จริงที่แท้เหลือเกิน ดังนี้ เป็นต้น

หากไม่เรียนรู้ และตามจับ“เหตุ” ซึ่งมาจาก“กิเลส” หรือ “อุปาทาน” ที่ไปหลงเชื่อว่าเมื่อได้รับมา“สัมผัส”กับอายตนะเข้าแล้ว เป็นสภาพอย่างที่เรา“ยึดถือ”ไว้ว่า ถ้าอย่างนี้“ชอบ”ตรงกับที่เรายึดถือ เราก็จะ“เกิดรสอร่อย”นั้นขึ้นมาเป็น“ตัวตน”ปรากฏจริงจัง หากได้ ปฏิบัติอย่าง“สัมมาทิฐิ”แล้ว “รสอร่อย”ที่ว่านี้ ก็จะจางคลาย ที่สุด“หมด”ไปได้ หรือจนกลายเป็น“รสอุเบกขาเวทนา”แบบ“เนกขัมมสิตะ” กลายเป็น“รสไม่สุขไม่ทุกข์” ไม่“รู้สึกอร่อย”อย่างที่เคยเป็น ตามที่เคยมี“โลภียรส” จะมีก็แต่รสของสิ่งนั้นตามจริงของมัน

เช่น เราเคยกิน“มะม่วงอร่อง” เคยอร่อย เราเคยชอบ เมื่อได้ปฏิบัติจนล้าง“อรูปร้อตตา”ที่เป็น“อัสสาทะ”ของมะม่วงอร่องได้เป็น “อนัตตา”จริงแล้ว ผู้บรรลุนั้นกินมะม่วงอร่องอย่าง“อทุกขมสุข” หรือ“เนกขัมมสิตอุเบกขา” ก็จะไม่มรส“อัสสาทะ” จะมีก็แต่“รสแท้ๆ”ของมะม่วงอร่องนั้นเท่าที่มันมีจริงเป็นจริง ท่านผู้บรรลุนั้นก็จะรู้รสจริงของมะม่วงอร่องตามความเป็นจริงของมะม่วงอร่องที่กินนั้นเท่านั้น

หวานก็คือหวาน เปรี้ยวก็คือเปรี้ยว หอมก็คือหอม เหม็นก็คือเหม็น เป็นต้น จะไม่มีขึ้นขอบ หรือไม่มีซัง แต่ปัญญาท่านย่อมรู้ว่า ควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี อันพึงกระทำตามควรทำเป็นที่สุด อาการของ “อุเบกขา” แบบนี้ เรียกว่า “สิ้นอัสนาทะ” (ไม่มีความอ้อร่อยแล้ว)

นั่นคือ “อรูปอัตตา” หรือ “ตัวตน” ของ “รส” ที่เราเคยยึดเคยติด นั่น “ดับ” ด้วยความเป็น “อนัตตา” (อนัตตโต) ดังนี้ เป็นต้น

หากเราหนีความเกี่ยวพันไปถึง “มะม่วงอกร่อง” ซึ่งเป็นวัตถุนอก อันเป็นเหตุนอก มะม่วงอกร่องก็เป็น “โอพาริกอัตตา” แต่ถ้าเราตัดเอา แค่ “นามธรรม” ในภายในโดยเฉพาะเป็นแค่ “อัสนาทะ” “รสอ้อยที่เรายึดติด” ของมะม่วงอกร่องก็เป็น “อรูปอัตตา” ซึ่ง “อรูป” อย่างนี้ เกิดจาก เหตุที่เป็น “กามุปาทาน”

“ทัญญาอุปาทาน” ก็เป็น “อรูปอัตตา” การยึดความเห็นเป็นตัวตน ซึ่ง “ความเห็น” ทั้งหลายเป็น “อรูป” แน่นนอน และ “ความเห็น” นี้แหละ มันยึดเป็น “ตัวกูของกู” ได้อย่างสำคัญนัก โดยเฉพาะผู้ที่ได้เรียนได้รู้มา มากแล้วยึดความรู้ของตน มีกันเต็มวงการปัญญาชน หรือยึดศักดิ์ศรี ยึดความเก่งความสามารถ ยึด “ความเป็นตัวกู” ทั้งๆ ที่ตัวของ “กู” ผู้นั้น ก็ไม่ได้มีอะไรน่ายึดเอาได้เลย แต่ก็ยึดในความเป็น “ตัวกู” เอาจริงๆ จังๆ เสียเหลือเกิน ใครจะทำไม เคยเห็นกันบ้างไหมล่ะ? หรือว่าเคยเป็นเอง บ้างไหม? มันเป็น “อรูป” จริงๆ นะ พอนึกออกไหม

“อรูป” ที่เป็น “ภพ” เป็น “ชาติ” ในจิต หากยึดสภาพนั้นๆ เข้าจน ได้ขนาดเป็น “ตน” เป็น “ของตน” ก็ล้วนเข้าข่าย “อรูปอัตตา” ทั้งสิ้น ยึดความเห็นของตน ยึดความคิดฝันของตน ยึดอารมณ์อย่างนั้นอย่างนี้ของตน ล้วนยึดเป็นตัวตนได้ทั้งสิ้น และหากยึดมันถึมันชั้นเป็น “อัตตา” ก็พา ทุกข์พาสุข ทุกข์เพราะไม่ได้สมใจ สุขเพราะได้สมใจ ก็เป็น “โลกียะรส” “อรูปอัตตา” นั้น รวมไปถึง “รูปฌาน” ที่ไม่มีนิमित ก็เป็น “อรูปอัตตา” หากเสพติดหรือยึดสุขอยู่แต่กับ “รูปฌาน” ก็นั่นแหละ “อรูปอัตตา”

ส่วน“อรุปรมาณ”นั้น ก็โดยตรงอยู่แล้ว ย่อมเป็น“อรุปรอตตตา”แน่นอน
 แต่ถ้าหาก“อรุปรมาณ”ที่ไปเล่นนิมิต นิมิตทั้งหลายที่ปั้นใส่จิตจน
 เป็น“อรุปรสำเร็จด้วยจิต”ก็เป็น“มโนมยอตตตา” แต่ถ้าหากยังไม่เป็นนิมิตจน
 เป็น“อรุปร”เป็นแสงที่เป็นสี ก็ยังถือได้ว่าเป็น“อรุปรอตตตา” นอกจาก
 “แสง”ที่ไม่เป็นสี เป็นแสงสว่างโล่งหาที่สุคติได้ นั่นจึงจะนับเข้าไปใน
 ลักษณะ“อรุปร” หรือแม้แต่เป็นสภาพ“อัสถุญญีสัตตตายตนะ” และ
 “เวทสัถุญญานาสัถุญญายตนะ” ซึ่งเป็น“อายตนะ ๒”ก็นับว่าเป็น“อรุปรอตตตา”

ผู้ปฏิบัติถึงขั้นเข้าใจแจ้งใน“อรุปรอตตตา”นั้น จะต้องรู้จริง รู้แจ้ง
 รู้จักในความเป็น“วิญญานฐิติ ๗”ลักษณะต่างๆ (วิญญานฐิติ คือ ความ
 ดำรงอยู่ของวิญญาน หรือ ความรู้แจ้งอารมณ์ที่ยังมีการเป็นอยู่) ว่า

อะไรเป็น“กาย”(องค์ประกอบที่ยังประชุมกันอยู่ ของ“นามธรรม”)

อะไรเป็น“สัถุญญา”(ความรู้สึกรู้จัก, ความคิดความเข้าใจ, ความสังเกต
 จดจำ, แนวความคิด, ความกำหนดหมายเข้าไปรู้)

และที่สุคติก็มี“สัถุญญา”นั่นเองเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถ
 ทำหน้าที่เป็น“ตัวกำหนดหมายเข้าไปรู้แจ้งรู้จริงรู้จัก”อะไรต่ออะไรที่เป็น
 “นามธรรม”อันอยู่ในสภาพ“อรุปร”ทั้งหลายว่า ส่วนใด เศษใดที่ยังหลง
 เหลือยึดเป็น“อตตตา”อยู่

ที่สุดจะต้องปล่อยวาง“วิญญานฐิติ ๗”ทั้งหมดทั้งสิ้น ต้องรู้
 ความเกิดความดับ รู้คุณและโทษ แห่งวิญญานฐิตินั้นๆอย่างรู้แจ้งรู้จริง
 และรู้อุบายเครื่องออกไปจาก“วิญญานฐิติ”นั้นๆ จึงจะไม่ติดไม่
 ยึด“วิญญานฐิติ”นั้นๆได้ทั้งสิ้น

แม้ที่สุดผู้ปฏิบัติต้องสามารถมีหรือเข้าถึง“วิโมกข์ ๘”อย่างเป็นทางการ
 จริงตามแบบของ“พุทธ”ที่“สัมมาทิฐิ”สมบูรณ์ ตลอดจนถึงที่สุดบรรลุ
 “สัถุญญาเวทียตนิโรธ”อันเป็น“นิโรธ”ที่ยิ่งใหญ่สูงสุดของพุทธ *[ซึ่งไม่ใช่
 ดับไปหมดทั้งเวทนาทั้งสัถุญญาเป็น“อัสถุญญี”อย่างพาข้อแฉ่]*

และ“วิโมกข์ ๘”แบบพุทธนั้น ก็จะไม่ใช่แบบที่ไปนั้น“มโนมยอัตตา”ขึ้นมาหลง“รูปที่สำเร็จด้วยจิต”อยู่ ให้เหลือ“ภพ”ในสภาพของ“รูปภพ”กันไม่รู้จบเป็นแน่ หรือไม่มันเป็น“อรูปรัตตา”กันมายึดมาหลงเป็น“ภพ”ในสภาพของ“อรูปรภพ”กันอยู่ไม่แล้ว อย่างนั้นเป็นอันขาด

ผู้เข้าถึงวิโมกข์ ๘ ประการได้แล้ว และทบทวนตรวจสอบอย่างอนุโลมบ้าง อย่างปฏิโลมบ้าง ทั้งอนุโลมและปฏิโลมบ้าง หรือบางขณะก็อยู่ในอารมณ์แห่งวิโมกข์ ๘ บางขณะก็ไม่อยู่ในอารมณ์แห่งวิโมกข์ ๘ ย่อมอยู่บ้างไม่อยู่บ้างตามคราวที่ต้องการ ตามสภาพที่ปรารถนา และตามกำหนดที่ประสงค์ จึงบรรลุเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะสิ้นไป เพราะทำให้แจ้งด้วยปัญญอันยังด้วยตนเองในปัจจุบัน เช่นนี้ เรียกว่า อุกโตภาควิมุตติ

อุกโตภาควิมุตติอื่นจากอุกโตภาควิมุตตินี้ ที่จะยิ่งหรือประณีตไปกว่า ไม่มีอีกแล้ว

ผู้สนใจควรจะไปอ่านจากพระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ ข้อ ๕๗-๖๖ “มหานิทานสูตร” แล้วจะรู้จักรายละเอียดทั้งความเป็น“ปฏิจจสมุปบาท” ความเป็น“เหตุ นิทาน สมุทัย ปัจจัย”ต่างๆของนาม-รูป หรือไม่ว่าความเป็น“ภพ” ความเป็น“อุปาทาน” ความเป็น“ตัณหา” ความเป็น“เวทนาที่เกิดเพราะสัมผัสต่างๆ” ความเป็น“เหตุแห่งทุกข์”สารพัด โดยเฉพาะความเป็น“อัตตา”ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ละเอียดในนี้

“อัตตา”อย่างไรไม่ว่า“โอพาริกอัตตา”หรือ“มโนมยอัตตา” และหรือ“อรูปรัตตา”แต่ละส่วน“ไม่เที่ยง”อีกทั้งไม่ใช่“ตัวตน”ที่แท้จริงที่สำคัญคือมันยังพาทุกภพหลงสุขและพาดิตอยู่ในวัฏสงสารอยู่ทั้งสิ้น
หากผู้ใดสามารถละล้างมันได้อย่างหมดสิ้นทุก“อัตตา”

การพิจารณา“ธรรมในธรรม : อุปาทานขันธ ๕ , อายุตนะ ๖” ซึ่งแม้แต่“ขันธ ๕” และ“อายุตนะ ๖”เราก็สะอาดบริสุทธิ์แล้ว

เพราะเราได้ปฏิบัติละล้างกำจัดนิวรณ์ ๕, ตัณหา, อุปาทานใดๆสำเร็จจนกระทั่ง“สิ้นอาสวะ”มาก่อนแล้ว ก็ตาม บัดนี้เราเหลือ“ขันธ ๕”แม้จะสะอาดปราศจากกิเลสอาสวะปานนี้จริง เรายังจะต้องปฏิบัติ**ทำใจในใจ**อย่าง**แบบคายกับ“ขันธ ๕”**ให้ได้ขั้นสุดว่า **นั่นไม่ใช่เรา เราไม่ใช่มัน** เป็นการปล่อยวาง“อุปาทานขันธ ๕”ให้เป็นท้ายสุด จบสุด ครบบริบูรณ์

“อายตนะ ๖”ก็นัยเดียวกัน เช่นกัน เมื่อสามารถ**ทำใจในใจ**อย่าง**แบบคาย**สำเร็จได้จริงว่า **นั่นไม่ใช่เรา เราไม่ใช่มัน** “อายตนะ ๖” ก็เพียงเป็นเหตุปัจจัยที่ประกอบกันอยู่ให้ผู้เป็น“อาริยมนุษย์”ทำประโยชน์แก่โลกแก่สังคมชนิด**“ไม่เป็นอัตตา”**หรือ**“ไม่มีตัวตน”**อย่างสนิทสุดๆ จึง**“ไม่เห็นแก่ตน”**เพราะ**ไม่เหลือ“เศษธุลีแห่งความเป็นตน”**จริงสนิทตั้งแต่ยังไม่**“ตาย”**ไปจากโลก ดังนั้น

ความเห็นแก่**“อายตนะ”**ใดที่ยังเป็น**“อัตตา”**หรือที่ยังเห็นแก่อะไรก็ตาม

ที่อยู่ใน**“เมืองนิพพาน”**ใน**“อายตนะนิพพาน”**จึงไม่มีแล้ว เพราะสูญสิ้น

สนิทจริง **“ชาติ”**หรือ**“ภพ”**ก็จบอยู่ สูญอยู่หลังๆ ณ บัดเดี๋ยวนี้ ชีวิตก็

อยู่อย่าง**“ชาติ”**สิ้นแล้ว **“พรหมจรรย์”**อยู่จบแล้ว **บดินตุ่มสูงสุดสัมบูรณ์**

ไปจนกว่าจะ**“ปรินิพพาน”**ก็เท่านั้น **“ชาติ-ภพ”**มันจบแล้วตั้งแต่ยังเป็นๆ

เมื่อนั้นผู้นั้น ก็จรรู้จริง รู้แจ้ง รู้จัก**“นิพพาน”**ได้เองด้วยตนเองว่า

“นิพพาน” นั้น **“ไม่เป็นอัตตา”**

“นิพพาน” นั้น **“ไม่เป็นนිරัตตา”**

“นิพพาน”นั้น เป็น**“อนัตตา”**แท้จริงอย่างไร

ด้วยประการใด

๑ เมษายน ๒๕๕๒

♠ สมณะโพธิรักษ์

คนผู้ใด

สักแต่ว่ามีศาสนาตามยี่ห้อ
หรือนับถือศาสนาแต่ไม่ได้ปฏิบัติตน
ให้พัฒนาขึ้นตามหลักของศาสนาจริงจังเลย

คนผู้นั้น(ทุกคน)

มีชีวิตอยู่อย่างตกต่ำลงไปๆ
ยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉานโดยแท้จริง
เพราะสัตว์มันคิดชั่วและทำลายได้ไม่เท่าคน
จึงเชื่อว่า ยิ่งยังอยู่ ยิ่งทำลายโลก ทำลายสังคม.

“นิรัตตทิกฺขุ” คือ “ทิกฺขุ” ที่เป็น “ความเห็น”

ตรงกันข้ามกับ “อิตตทิกฺขุ” ได้มีรูปแบบ

“นิรัตตทิกฺขุ” คือ “การปฏิเสธอิตตาลีนเชิง หรือ ‘ตน’

ไม่ยอมรับสมมุติที่เป็น ‘อิตตภาวะ’ใดๆทั้งสิ้น” ด้วยอวิชา
เอาเข้าจริงตนเองก็เลยยังคงมี “อิตตา” ชนิดหนึ่งอยู่นั่นเอง ซึ่งชื่อว่า “นิรัตตา”

“อิตตทิกฺขุ” นั้น คือ สภาพที่ “เห็นว่าเป็นตน”

หรือเมื่อเกิด “ความเห็น” แล้วก็เลย “ยึดความเห็น”(ทิกฺขุอุปาทาน)

นั้นเข้าไปเป็น “ตน” จะเพราะ “ความไม่รู้ตัว” ก็ตาม

เพราะความไม่รู้ด้วย “ญาณสัมบูรณ์”(วิชา) ก็ตาม

ความไม่รู้ทั้งหมดนี้คือ “อวิชา” ทั้งสิ้น